

**Znalecký posudek
Číslo 3/1347/2013**

**Posouzení některých otázek v souvislosti s žádostí o registraci Církvi křesťanská
spoločenstvá Slovenska (dále také jen CKSS)**

Objednatel znaleckého posudku:

právní zástupce přípravného výboru k registraci CKSS
Advokátska kancelária
Mgr. Róbert Kučera
Veľká Okružná 39
010 01 Žilina, Slovenská republika

Účel posudku:

Na základě objednávky ze strany právního zástupce přípravného výboru pro registraci Církve křesťanská spoločenství Slovenska Advokátní kanceláře Mgr. Róbert Kučera ze dne 10.5. 2013 vypracovat posudek pro účely registračního řízení CKSS u Ministerstva kultury SR. Objednávkou znaleckého posudku reaguje právní zástupce CKSS na závěry Nejvyššího soudu SR sp. zn. 6Sž/16/2011 ze dne 26.9. 2012, kterým bylo zrušeno rozhodnutí Ministerstva kultury SR č. MK-175/2011-12/6511 o odmítnutí registrace CKSS, kde je v odůvodnění uvedeno, že „...*navrhovateľ /CKSS – pzn. znalce/ mal možnosť si znalecký posudok od uvedeného subjektu zadovážiť sám a predložiť správne orgánu, ktorý by bol povinný v prípade odlišných záverov nariadiť vo veci kontrolné znalecké dokazovanie...*“ (str. 33). Z tohoto konstatování Nejvyššího soudu SR lze dovodit, že registrující se subjekt – CKSS – by měl vyvinout vlastní iniciativu při zajišťování důkazů pro účely registračního řízení vedeného dle správního řádu, včetně zajištění alternativního znaleckého posudku.

Znalec Mgr. František Fojtík byl právním zástupcem CKSS osloven jednak z toho důvodu, že je vedený v seznamu znalců a tlumočnicků v České republice, se specializací na religionistiku, ekklesiologii, sekty a nová náboženská hnutí a jednak proto, že vypracovával již celou řadu znaleckých posudků pro registrující orgán v České republice, Ministerstvo kultury ČR, a to včetně posudků na církve obdobného typu zbožnosti jako například Církev Nová naděje, Církev Slovo života či Církev víry, která je s CKSS těsně spjata.

Účelem není vytvoření oponentského posudku vůči posudku Lubomíra Martina Ondráška, M.Div., Th.M, znalce jmenovaného ad hoc, u něhož si vypracování posudku zadal registrující orgán Ministerstvo kultury SR. Předmětem tohoto posudku také není posouzení postupu registrujícího orgánu Ministerstva kultury SR, byť se k registračnímu procesu v závěru posudku znalec stručně vyjadřuje, neboť takové posuzování znalci nepřísluší.

Vypracoval: Mgr. František Fojtík

Počet stran: 107 + 96 stran příloh

Počet stejnopisů: 2

Datum vyhotovení: 13.1. 2013

1. ÚVOD

1.1. Znalecký úkol

V řízení o registraci CKSS byl registrujícím orgánem, Ministerstvem kultury SR ustanoven znalec ad hoc Lubomír Martin Ondrášek M.Div., Th.M. a v rámci znaleckého úkolu mu bylo položeno 10 otázek týkajících se učení, činnosti a působení CKSS. Právní zástupce CKSS ve své žádosti o vypracování alternativního posudku položil znalci stejných 10 otázek, a to:

1. Charakterizujte činnost' a pôsobenie CKSS, resp. jej jednotlivých zborov vo vzťahu k spoločnosti a jej inštitúciám,
2. Charakterizujte činnost' a pôsobenie CKSS voči iným cirkvám a osobám bez vyznania,
3. Spolupracuje CKSS pri bohoslužobných, pastoračných a misijných aktivitách s inými cirkvami a spoločenstvami?
4. Charakterizujte význam a vplyv učenia CKSS vo vzťahu k uzdravovaniu pomocou viery a modlitby,
5. Charakterizujte ako vplýva učenie a členstvo v CKSS na rodinné väzby medzi rodinnými príslušníkmi, najmä manželmi, rodičmi a deťmi,
6. Charakterizujte ako sa prejavuje členstvo v CKSS na osobnosti a konaní veriacich,
7. Charakterizujte spôsob poskytovania príspevkov a darov v CKSS a ich využitie,
8. Pri praktickom pôsobení CKSS prevažuje:
  - a) slobodné rozhodovanie veriacich,
  - b) kolektívne rozhodovanie
  - c) vodcovská autorita duchovného predstaviteľa
9. Posúďte z odborného hľadiska stanovisko prípravného výboru CKSS k jej registrácii, vrátane všetkých podkladov tvoriacich jeho súčasť, doručené Ministerstvu kultúry SR dňa 19. februára 2010 (číslo MK 2597/2010),
10. Iné zistenia znalca vyplývajúce zo znaleckej činnosti v predmetnej veci.

1.2. Informační zdroje a materiály, ze kterých znalecký posudek vychází

1.2.1 Posudek vycházel z následujících informačních zdrojů:

1. relevantní odborné literatury,
2. vlastních poznatků a studia církví a náboženských společností, a ze závěrů znaleckých posudků zpracovaných v minulosti,
3. Materiálů předložených přípravným výborem CKSS registrujícímu orgánu, Ministerstvu Kultury SR v rámci žádosti o registraci ze dne 8.2. 2007,
4. rozhodnutí Ministerstva kultúry SR MK 1487/2007-12/10307 ze dne 22.6. 2007 o odmítnutí registrace,
5. Rozsudku Nejvyššího soudu SR 5 Sž 86/2007 ze dne 24. 3. 2009 o zrušení rozhodnutí Ministerstva kultúry SR MK 1487/2007-12/10307 ze dne 22. 6. 2007 o odmítnutí registrace CKSS.
6. Stanoviska Lubomíra Martina Ondráška, M.Div., Th.M k činnosti a působení CKSS ze dne 2.11. 2009.
7. Stanoviska přípravného výboru k registraci CKSS ze dne 18.2. 2010.
8. Znaleckého posudku Lubomíra Martina Ondráška, M.Div., Th.M z 29.8. 2010

9. Stanoviska právního zástupce přípravného výboru k registraci CKSS ze dne 23.9. 2010 ke znaleckému posudku 1/2010 ze dne 29.8. 2010 vypracovaném L'ubomírem Martinem Ondráškem, M.Div., Th.M
10. Vyjádření L'ubomíra Martina Ondráška, M.Div., Th.M ze dne 10.10. 2010 k stanovisku právního zástupce přípravného výboru k registraci CKSS ze dne 23.9. 2010 k znaleckému posudku 1/2010
11. Stanoviska právního zástupce přípravného výboru CKSS ze dne 9.11. 2010 k vyjádření znalce ze dne 10.10. 2010.
12. Stanoviska přípravného orgánu CKSS ze dne 28.2. 2011 k odborné studii L'ubomíra Martina Ondráška „*Neocharizmatické hnutie na Slovensku. Analýza základných aspektov teológie a praxe Kresťanských spoločenstiev*“,
13. Vyjádření L'ubomíra Martina Ondráška, M.Div., Th.M ze dne 6.3. 2011 k Stanovisku přípravného orgánu CKSS ze dne 28.2. 2011 k odborné studii „*Neocharizmatické hnutie na Slovensku. Analýza základných aspektov teológie a praxe Kresťanských spoločenstiev*“,
14. Rozhodnutí Ministerstva kultúry SR č. MK-175/2011-12/6511 ze dne 13. 5. 2011 o odmítnutí registrace CKSS.
15. Návrhu přípravného výboru CKSS zastoupené Advokátskou kanceláří Mgr. Róbert Kučera ze dne 13.7. 2011 na přezkoumání rozhodnutí Ministerstva kultúry SR č. MK-175/2011-12/6511 ze dne 13. 5. 2011 o odmítnutí registrace CKSS Nejvyšším soudem SR.
16. Rozsudku Nejvyššího soudu SR 6Sž/16/2011 ze dne 26. 9. 2012 o zrušení rozhodnutí Ministerstva kultúry SR č. MK-175/2011-12/6511 ze dne 13. 5. 2011 o odmítnutí registrace CKSS.
17. Znaleckého posudku 1/1347/2012 ze dne 21.3. 2012 ve věci registrace Církve víry vypracovaný znalcem Mgr. Františkem Fojtíkem pro Ministerstvo kultury ČR.
18. Internetových stránek sborů hlásících se k registračnímu procesu CKSS www.milost.sk, <http://bratislava.milost.sk/>, <http://brezno.milost.sk/>, <http://hradok.milost.sk/>, <http://www.martin.milost.sk/>, <http://nitra.milost.sk/>, <http://www.domviery.sk/>, <http://prievidza.milost.sk/>, <http://milostziar.sk/>, <http://zilina.milost.sk/>, <http://www.zvolen.ks-viera.sk/>,
19. Jiných relevantních internetových stránek (facebookových profilů sborů hlásících se k registraci, internetových stránek sborů Církve víry v ČR spjatých s CKSS, internetové televize www.milost.tv, diskusních fór apod.)
20. Strukturovaných rozhovorů s pastory jednotlivých sborů hlásících se k registračnímu procesu CKSS.
21. Všech čísel časopisu LOGOS, ročníky 2011, 2012, 2013 (včetně čísla 9-10/2013)
22. Návštěv bohoslužebných a jiných shromáždění.
23. Sledování on-line přenosů ze shromáždění sborů hlásících se k registračnímu procesu CKSS
24. Záznamů kázání pastorů CKSS nebo jejich hostů.
25. Stanoviska občanského sdružení INTEGRA
26. Vyjádření některých registrovaných církví či náboženských společností v SR, které vyhověly žádosti znalce o součinnost.
27. Seznamu literatury nabízené ve sborech CKSS a na jejich akcích (zejména konferencích)
28. Informací a dokumentů Nadačního fondu Milost'.

1.2.2. Odůvodnění použití některých materiálů:

Ad 2) Struktura posudku je, až na drobné odchylky dané specifičností případu registrace CKSS, shodná se všemi ostatními znaleckými posudky, které znalec vypracovával pro registrující orgán v ČR, Ministerstvo kultury ČR. Co se týče obsahové stránky, měl znalec díky znalecké činnosti z minulosti možnost porovnávat, nakolik je případ registrace CKSS podobný nebo naopak odlišný od jiných registrací.

Ad 3) Podklady k registraci zaznamenávají sebezpočopení CKSS. Posudek v podstatě krom toho, že odpovídá na otázky položené v rámci znaleckého úkolu, porovnává praxi v církvi s deklaracemi v registračních dokumentech. Podklady k návrhu na registraci jsou výjimečné tím, že jejich obsah není zatížen následným sporem mezi přípravným výborem CKSS a Ministerstvem kultury SR.

Ad 6), 8), 10), a 13) Podstatným podkladovým materiálem pro vypracování posudku byl samozřejmě posudek Lubomíra Martina Ondráška, M.Div., Th.M. ustanoveného v registračním řízení znalcem ad hoc, včetně jeho dalších vyjádření.

Je však třeba zdůraznit, že posudek znalce Mgr. Františka Fojtíka není oponentským posudkem vůči posudku Lubomíra Martina Ondráška, M.Div., Th.M. Úkolem znalce není posuzovat znalecký posudek, nýbrž odpovědět na otázky zadané ve znaleckém úkolu. Znalecké dokazování probíhalo nezávisle, navíc v jiném čase. Z některých pasáží posudku je nicméně patrné, že mnohé závěry v podtextu reagují na posudek p. Ondráška.

Ad 5),16) Pro koncepci posudku byly podstatné závěry Nejvyššího soudu SR, který v odůvodnění svých rozhodnutí o zrušení rozhodnutí Ministerstva kultury SR o odmítnutí registrace CKSS definoval jisté mantinely, kterými se má posuzování případu registrace CKSS řídit. Jako například požadavek na aktuálnost znaleckého dokazování.

Ad 7) , 9), 11), 12) a 15 Nejrůznější vyjádření a reakce ze strany přípravného výboru CKSS a později právního zástupce přípravného výboru na důkazní prostředky v řízení zajišťované Ministerstvem kultury SR jsou důležitým svědectvím o sebevnímání CKSS v kontextu negativně vyznívajících závěrů nejrůznějších subjektů.

Ad 4) a 14) Odůvodnění rozhodnutí o odmítnutí registrace CKSS ze strany Ministerstva kultury SR navodilo celou řadu dalších otázek či spíše témat nad rámec explicitně vyjádřeného znaleckého úkolu, kterými se znalec ve svém posudku musel zabývat.

Ad 17) Specifickým podkladem pro vypracování posudku je posudek ve věci registrace Církve víry v ČR, která je s CKSS úzce spjata. Náboženská činnost sborů Církve víry v ČR není předmětem znaleckého zkoumání tohoto posudku (viz též kapitola 2.1.1. Účastníci registračního procesu CKSS), výsledky posouzení Církve víry v ČR jsou však hodny komparace se závěry znaleckého zkoumání CKSS.

Znalec zpracovával tento posudek pro registrující orgán v ČR, a to s takovými závěry znaleckého zkoumání, které ve svých důsledcích znamenaly registraci Církve víry. Objednavatel tohoto znaleckého posudku (posudku činnosti CKSS) se krom samotného faktu, že znalec je ustanoven jako jeden ze dvou znalců se specializací na religionistiku a jako jediný se specializací na ekklesiologii v seznamu znalců v ČR, obrátil na znalce Mgr. Františka Fojtíka také z toho důvodu, že očekával podobné závěry jako v případě Církve víry v ČR. Nakolik se toto očekávání naplnilo, viz samotný posudek. V předmětném posudku je prokázána těsná propojenost mezi CKSS a Církví víry.

Ad 18) Důležitým zdrojem informací pro vypracování posudku byly internetové stránky jednotlivých sborů CKSS. Tyto internetové stránky jsou v případech některých sborů velmi dynamické a jejich obsah, ale i forma se výrazně měnily i v průběhu času, který měl znalec k dispozici na vypracování posudku. Z internetových stránek čerpal znalec informace o aktivitách sborů CKSS, tzv. „svědectvích“ věřících (osobní výpovědi věřících o změnách v jejich životech), o kázáních, kontaktech, reportážích, vyučování, teologii či postojích k jiným církvím a náboženstvím. Vzhledem k časté obměně obsahu stránek tvoří jednu z příloh znaleckého posudku (viz Příloha A – 66 stran) tištěná podoba stránek, na jejichž text se posudek odvolává. Tisk textu stránek je učiněn k 12.1. 2014.

Ad 19) Krom internetových stránek sborů CKSS, kde původci informací jsou lidé spjatí s tímto společenstvím, byly pro znalecké zkoumání důležité také internetové stránky, které se věnovaly tématu Církve křesťanská společenství Slovenska z pohledu „nečlenů“ církve.

Ad 20) Jedním z nejdůležitějších podkladů pro vypracování posudku jsou strukturované rozhovory s pastory sborů CKSS. Strukturovaným rozhovorem se rozumí komunikace (v tomto případě vedená buďto osobně nebo prostřednictvím Skype) podle předem dané osnovy, která byla stejná pro každý rozhovor. Všichni respondenti rozhovorů odpovídali na 72 otázek z oblastí osobního života, církve, místního sboru, financí, učení, postoje ke společnosti a tolerance či dokumentů církve CKSS (baterie otázek viz příloha B – 3 strany). Doba rozhovorů se pohybovala v rozmezí od 90-180 minut.

Před každým rozhovorem byli pastoři poučeni o tom, k jakému účelu poskytují znalci rozhovor, že se rozhovor týká informací, které mají dle zákona 122/2013 Zb. charakter osobních údajů a tudíž mají možnost na kteroukoliv otázku neodpovídat. Dále pak byli poučeni o skutečnosti, že znalec pořizuje z každého rozhovoru audiozáznam a dále pak poučení o tom, jak bude s audiozáznamem nakládáno (vzor poučení viz příloha C – 1 strana). Tento postup znalec z důvodu jiného (slovenského) legislativního prostředí, navíc za situace na Slovensku zcela nového zákona o ochraně osobních údajů účinného od 1.7. 2013, konzultoval s Odborem právních služeb a mezinárodních vztahů Úřadu na ochranu osobních údajů Slovenskej republiky.

Rozhovory slouží k zaznamenání aktuálních náboženských postojů duchovních autorit CKSS. Díky komparaci jednotlivých rozhovorů bylo možné vyhodnotit mnoho vzájemně se doplňujících souvislostí. Z odpovědí na základních 72 otázek i na otázky doplňkové získal znalec poměrně velmi spolehlivý a zejména aktuální obraz o učení a náboženských postojích pastorů nově se registrující církve. Krom toho byly rozhovory příležitostí poznat charakter pastorů, jejich motivy, lidskou přirozenost a přiměřenost v postojích k běžným záležitostem života či reakce na aktuální dění ve společnosti.

Uskutečněny byly následující rozhovory: s Danielem Šobrem, pastorem sboru v Brezne (6.8. 2013); s Peterem Minárikem, pastorem sboru v Popradě (15.8. 2013), Adriánem Šestákem, pastorem sboru v Bratislavě a Martině (16.8. 2013); Zbyňkem Drlíkem, pastorem sboru ve Spišské Nové Vsi (19.8. 2013); s Milanem Dupanem, pastorem sboru v Nitre (23.8. 2013); Peterem Kubou, pastorem sboru v Žilině (1.9. 2013) a Jaroslavem Křížem, seniorpastorem sboru v Banské Bystrici (6.9. 2013).

Z rozhovorů byly pořizeny protokoly (vzor protokolu viz příloha D – 1 strana).

Ad 21) Časopis Logos je hlavním tištěným médiem, prostřednictvím kterého jsou předávány věřícím hlásícím se k CKSS informace o akcích v církvi, svědectvích, vyučování, aj. Znalec v reakci na závěry Nejvyššího soudu SR a jeho požadavku na zjištění aktuálního skutkového stavu vycházel při tvorbě posudku ze všech čísel časopisu Logos z let 2011, 2012 a 2013 (včetně čísla 9-10/2013).

Ad 22) Nedílnou součástí znaleckého zkoumání v případech registrací církví nebo náboženských společností je osobní návštěva církevních shromáždění. Návštěvy shromáždění jsou neohlášené a cílem je seznámit se s průběhem shromáždění, obvyklými rituály, s mírou svobody, kterou návštěvník shromáždění má ve svých projevech, dynamikou kázání, atmosférou, složením účastníků z hlediska pohlaví a věku, doprovodné aktivity (např. shromáždění pro děti), distribuovanou literaturou, postojem k nově přichozím návštěvníkům shromáždění, průběhem sbírky apod.

V rámci znaleckého zkoumání znalec navštívil osobně nebo zprostředkovaně shromáždění ve sborech v Martině, Žilině, Banské Bystrici, Popradě, Nitře a Bratislavě.

Ad 23) Vzhledem k tomu, že některé sbory hlásící se k procesu registrace CKSS vysílají část svých shromáždění (tzv. „chvály“ a kázání) prostřednictvím on-line internetového přenosu, využil znalec této možnosti a sledoval průběh několika shromáždění v Bratislavě, Banské Bystrici a Popradě.

Ad 26) Aby byl znalec schopen odpovědět na otázky 2 a 3 znaleckého úkolu, které souvisí s postojem k jiným církvím, oslovil e-mailovým dopisem se zaručeným elektronickým podpisem doručeným na oficiální kontaktní adresy všechny registrované církve a náboženské společnosti v SR (s výjimkou Novoapoštolské církve, u níž se mi nepodařilo z rejstříku registrovaných církví a náboženských společností vedeném na Ministerstvu kultury SR ani z veřejně přístupných zdrojů dohledat žádný oficiální kontakt) s žádostí o součinnost v podobě odpovědi na 4 otázky. Otázky byly koncipovány tak, aby na jejich základě byl znalec schopen odpovědět na otázky položené ve znaleckém úkolu, a dále pak takové otázky, které jsou z hlediska zákona 308/1991 Zb., o slobodě náboženskej viery a postavení náboženských spoločností relevantní. (Žádost o poskytnutí součinnosti znalci – viz příloha E – 2 strany). Ze 17 oslovených církví a náboženských společností získal znalec odpověď od 11 z nich. (Odpovědi viz příloha F – 16 stran).

1.3. Poskytnutí součinnosti

Znalci byla ze strany objednavatele posudku poskytnuta veškerá možná součinnost. Všechny požadavky znalce byly akceptovány, vyžádané materiály byly předávány bez zbytečného odkladu. Znalec neměl problém přístupu k jakémukoliv zdroji informací.

Z oslovených církví s žádostí o součinnost vyhověly znalci následující: Ústředný svaz židovských náboženských obcí, Apoštolská cirkev na Slovensku, Náboženská spoločnosť Jehovovi svedkovia v Slovenskej republike, Kresťanské zbory na Slovensku, Evanjelická cirkev Metodistická, Starokatolícka cirkev na Slovensku, Cirkev adventistov siedmeho dna, Cirkev Ježiša Krista Svätých neskorších dní na Slovensku, Bratská jednota baptistov v SR, Reformovaná kresťanská cirkev na Slovensku a Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku. Některé z výše uvedených církví a náboženských společností sice odpověděly na žádost o součinnost znalci, ale k dotazům se nevyjádřily. Ostatní církve nebo náboženské společnosti nereagovaly vůbec (více viz kapitola 2.2.3).

Mezi oslovenými institucemi s žádostí o součinnost bylo také občanské sdružení Integra, které však podle vyjádření předsedkyně sdružení Mgr. Ivany Škodové nemá v tuto chvíli personální kapacitu na zajištění aktuálního vyjádření k CKSS a znalci byla poskytnuta pouze vyjádření z 3.3. 2007 a z 1.11. 2009, která dle názoru znalce neodpovídají požadavku Nejvyššího soudu na zjištění aktuálního skutkového stavu. Znalec na základě veřejného závazku na stránkách občanského sdružení Integra požadoval stanovisko občanského sdružení k činnosti CKSS v té podobě, jak by Integra odpovídala na dotaz ze strany laické nebo odborné veřejnosti. Na základě této žádosti přišla s velkým časovým odstupem (30 dní) stručná odpověď, v níž byla opětovně konstatována

nedostatečná personální kapacita k vypracování podrobnějšího stanoviska. Nicméně znalec touto formou stanovisko Integra k činnosti CKSS obdržel. (viz příloha G – 7 stran)

1.4. Opatření k zajištění objektivitu posudku

Aby byla nade vší pochybnost zajištěna objektivita znaleckého posudku, který je znalcem vypracováván pro objednatele za finanční odměnu, učinil znalec několik opatření.

1. Platba za náklady vzniklé v souvislosti s vypracováním znaleckého posudku byla znalci uhrazena před samotným napsáním znaleckého posudku.
2. Na shromáždění se znalec dostavoval bez předchozího ohlášení, navíc v doprovodu různých osob, včetně osob, které do té doby neměly žádnou zkušenost s neo-charismatickým typem zbožnosti nebo dokonce neměly zkušenost s návštěvou žádného shromáždění církve či náboženské společnosti.
3. Pro případ, že by byla organizátorům shromáždění známá identita znalce (což se ovšem nepotvrdilo), navštívila na základě žádosti o spolupráci 2 shromáždění jiná osoba pověřená k tomuto účelu znalcem. Jedná se o Mgr. Petra Studničku, osobu erudovanou (teolog, ex-pastor jedné z evangelikálních církví v ČR).
4. Znalec provedl komparaci záznamů strukturovaných rozhovorů s pastory s cílem zjistit, zda odpovědi vykazují známky unifikace na základě vzájemné dohody pastorů. Vzhledem k mnohdy až diametrálně odlišným odpovědím jakoukoliv řízenou unifikaci vylučují. Navíc, v reakcích na jednotlivé odpovědi byly znalcem do průběhu rozhovoru zařazovány neplánované otázky.
5. Znalec v průběhu znaleckého zkoumání nesdělaval objednavateli žádné (ani dílčí) závěry, k nimž dospěl.

2. Nález

2.1. Souhrnné informace o Církvi křesťanská společenství Slovenska

2.1.1 Objekt znaleckého zkoumání

Církev křesťanská společenství Slovenska podala na Ministerstvo kultury SR návrh na registraci dopisem ze dne 8.2. 2007. Po formální stránce tak učinila prostřednictvím přípravného orgánu pro registraci ve složení Mgr. Martin Bielik, Ing. Gabriel Minárik, Jaroslav Kříž, Ing. Peter Minárik a Mgr. Daniel Šobr.

Pro znalecké zkoumání je podstatná otázka, koho je možné považovat za CKSS po stránce věcné.

Z praxe známe dva typy registrací církví či náboženských společností. Prvním je registrace teprve vznikající církve či náboženské společnosti, kdy se registrace do značné míry odkazuje do budoucna, k budoucí praxi, k budoucí organizační struktuře apod. Druhým typem je registrace již fakticky existující církve či náboženské společnosti. V případě CKSS jde o snahu zaregistrovat již řádně a dlouhodobě fungujícího církevní společenství. Znalecké zkoumání je v těchto případech jednodušší, protože se zaměřuje na již existující náboženskou praxi, učení, liturgii, hierarchii apod.

Registrující se CKSS v současné době působí na území Slovenska pod názvem Křesťanské spoločenstvá nebo také Křesťanské spoločenstvá Milosť. K registračnímu procesu se hlásí sbory či misijní skupiny vzniklé (ať už přímo nebo nepřímo) na základě služebnosti seniorpastora Jaroslava Kříže. „...*Jeho role je taková, že většinou on má poslední slovo. Služba seniorpastora vznikla s tím, že sbory, které dnes patří k naší službě, byly ovlivněné a vyrostly pod jeho vlivem, pod jeho kázáním a osobním společenstvím s pastory a vedoucími sborů, které měl. Neboť každý z těch místních sborů se dokázal dostat tam, kde se dostal více méně skrze ten jeho vliv nebo skrze tu jeho službu, kterou mu Bůh dal ...*“ (Adrian Šesták).

Jedná se o sbory v Bánské Bystrici (seniorpastor Jaroslav Kříž), Bratislavě (pastor Adrián Šesták), Martině (pastor Adrián Šesták), Žilíně (pastor Peter Kuba), Nitře (pastor Milan Dupan), Galantě (pastor Jozef Lórinč), Prievidze (pastor Ján Hudec), Ziaru nad Hronom (pastor Rastislav Bravčok), Brezně (pastor Daniel Šobr), Liptovském Mikuláši (pastor Mário Ovčar), Popradě (pastor Peter Minárik), Košicích (pastor Mário Ovčiar), Spišské Nové Vsi (pastor Zbynek Drlík), Liptovském Hrádku (pastor Kamil Dzuriak). Kromě těchto sborů funguje ještě celá řada misijních skupin, jako například v Čadci, Dětvě, Holíci, Humenném, Levici, Lučenci, Michalovcích, Ružomberku, Seredi, Šali, Trenčíně, Trnavě, Zvoleně (Logos, 7-8/2013, str. 83). Seznam sborů, resp. misijních skupin, je dynamický a v průběhu času se i poměrně výrazně mění (více viz níže).

Většina těchto sborů či misijních skupin existuje neformálně nebo na platformě občanských sdružení, což je situace obdobná té, která panovala v bývalém Československu a následně České republice do roku 2002, tedy do doby přijetí zákona 3/2002 Sb. nově upravujícího podmínky pro registraci církví a náboženských společností. Od roku 1990 do roku 2002 z důvodu přísných registračních podmínek zákona 308/1991 Sb. a 161/1992 Sb. působila řada nových církví na základě právního statusu občanských sdružení, a to včetně Křesťanských společenství v Čechách i na Slovensku. Praxe to byla nikoliv žádoucí, nicméně akceptovaná, neboť stát do roku 2002 neumožnil přijetím přiměřené legislativy legitimní právní existenci menších církví a náboženských společností. Ve Slovenské republice, žel, přetrvává toto legislativní prostředí, které není příliš přátelsky nakloněné vzniku novým církvím a náboženským společnostem, dodnes. „...*Na to, aby naše církev měla jakousi právní subjektivitu, tak musí být registrována jako občanské sdružení, což je ale*

v rozporu se zákony Slovenské republiky, pretože občanská sdružení majú zákaž vykonávat činnosť ... vybrazenou cirkvím a náboženským spoločnosťou... Samozrejme, štát to toleruje, pretože na Slovensku jsou kromě nás desítky občanských sdružení, která vyvíjejí náboženskou činnosť..." (Daniel Šobr) Samotná občanská sdružení, na jejichž platformě vyvíjejí sbory hlásící se k registračnímu procesu CKSS svoji činnost, zejména pak zákonnost nebo nezákonnost jejich činnosti, není předmětem znaleckého zkoumání, neboť to znalci nepřísluší. Hodnocení náboženské činnosti, liturgická praxe, učení a aktivit sborů hlásících se k registračnímu procesu CKSS (znalecký úkol) není závislé na tom, zda se odehrávají na platformě občanského sdružení či nikoliv. V případech, kdy je některá náboženská činnost CKSS propojena s činností občanského sdružení, je tato propojenost konstatována, není však hodnocena. Tento exkurs považuje znalec za důležitý z toho důvodu, aby bylo zřejmé, že **občanská sdružení, na jejichž právní platformě sbory hlásící se k CKSS vyvíjejí svoji činnost, nejsou předmětem znaleckého zkoumání.** Analogicky nejsou předmětem znaleckého zkoumání ani jiné právnické subjekty spjaté s osobami angažovanými v registračním procesu, jako například podnikatelské aktivity pastorů nebo členů sborů. Tyto aktivity jsou nanejvýš konstatovány, nejsou však předmětem znaleckého zkoumání.

Na tomto místě je třeba zmínit, že činnost CKSS má přesah do České republiky. V České republice byla poměrně nedávno registrována nová církev pod názvem Církev víry, která sdružuje sbory, které se k CKSS, resp. Křesťanským spoločenstvám Milosť hlásí. Církev víry deklaruje formální a organizační neprovázanost s CKSS, nicméně vazby mezi sbory CKSS a Církví víry jsou velmi silné (více viz níže). Přes zjevnou propojenost CKSS s Církví víry není Církev víry v České republice účastníkem registračního procesu a tudíž ani není předmětem tohoto znaleckého zkoumání, byť je vzájemná propojenost zmiňována. Církev víry a její náboženská činnost byla samostatně zkoumána v rámci registračního procesu vedeného registrujícím orgánem v České republice, v rámci kterého byl vypracován znalecký posudek 1/1347/2012 ze dne 21.3. 2012.

Shrnutí: po formální (právní) stránce je účastníkem registračního řízení Přípravný orgán CKSS. Přípravný orgán CKSS reprezentuje výše jmenovaná církevní shromáždění věřících na Slovensku (místní sbory) hlásící se k procesu registrace s jejich formálními i neformálními strukturami, učením, aktivitami a náboženskou praxí. Předmětem (objektem) posudku jsou tudíž tyto místní sbory a jejich činnost.

2.1.2 Registrační proces a jeho důvody

Registrační proces CKSS byl zahájen podáním přípravného orgánu dopisem ze dne 8.2. 2007 na registrující orgán – Ministerstvo kultury SR. Registrující orgán rozhodnutím MK-1487/2007-12/10307 ze dne 22.6. 2007 registraci odmítl. Registrující orgán své rozhodnutí odůvodnil tak, že CKSS nesplňuje podmínky par. 15 zákona 308/1991 Zb., zejména pak z důvodu příkladů psychické manipulace a negativních důsledků členství v CKSS, v čemž registrující orgán spatřoval porušování ochrany zdraví a práv občanů.

20.8. 2007 podal přípravný orgán prostřednictvím advokátní kanceláře Mgr. Róberta Kučery k Nejvyššímu soudu SR návrh na přezkoumání výše uvedeného rozhodnutí. Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 24.3. 2009 rozhodnutí registrujícího orgánu zrušil a vrátil mu jej k dalšímu projednání. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že námitka právního zástupce CKSS, že napadené rozhodnutí „...není řádně odůvodněné, je nepřezkoumatelné, protože z něj není možné zjistit, zda založení a činnost církve je v rozporu se zákonem 308/1991 Zb. a ostatními zákony, ochranou bezpečnosti občanů a veřejného pořádku, zdraví a mravnosti, zásadami lidskosti a snášenlivosti, a nebo jsou ohrožena práva jiných právnických osob a občanů...“ (rozsudek NS SR 5 Sž 86/2007, str.6), je odůvodněná. NS SR

zpochybnil, že registrující orgán při vydání rozhodnutí vycházel ze skutkového stavu věci zjištěného přesně a úplně.

Ministerstvo kultury SR jakožto registrující orgán na základě rozsudku NS SR provedl důkladnější dokazování, v rámci kterého opatřil více podkladů pro své rozhodnutí, zejména pak nechal vypracovat znalecký posudek. Vzhledem k tomu, že v SR není řádně ustanovený znalec z oboru religionistiky, ustanovil registrující orgán pro účely vypracování znaleckého posudku znalce ad hoc Ľubomíra Martina Ondráška M.Div., Th.M. Posudek Ľubomíra Martina Ondráška M.Div., Th.M. ze dne 29.8. 2010 je stěžejním podkladovým materiálem, o který se registrující orgán opíral ve svém novém rozhodnutí ve věci registrace CKSS.

Dne 13. 5. 2011 vydal registrující orgán nové rozhodnutí MK-175/2011-12/6511, ve kterém opakovaně odmítl registraci CKSS se zdůvodněním, že založení a činnost CKSS „...je ve smyslu par. 15 zákona č. 308/1991 Zb., o svobodě náboženské víry a postavení církvi a náboženských společností ...v rozporu s tímto zákonem a ostatními zákony, se zásadami lidskosti a snášenlivosti, s ochranou zdraví občanů a jsou ohrožena práva občanů.“ (rozhodnutí MK SR MK-175/2011-12/6511, str. 1). Rozhodnutí konstatuje tři zásadní skutečnosti:

- 1.) **založení a činnost CKSS není v souladu s tímto zákonem (308/1991 Zb.) a ostatními zákony** (rozhodnutí MK SR MK-175/2011-12/6511, str. 17). Tato skutečnost je odůvodněna porušováním zákona 83/1990 Zb., o sdružování občanů v tom smyslu, že CKSS vyvíjí svoji náboženskou činnost jako občanské sdružení.
- 2.) **založení a činnost CKSS není v souladu se zásadami lidskosti a snášenlivosti** (rozhodnutí MK SR MK-175/2011-12/6511, str. 21). Tato skutečnost je odůvodněna tím, že „při působení a činnosti CKSS převažuje vůdcovská autorita vedoucího představitele“ (rozhodnutí MK SR MK-175/2011-12/6511, str. 18) Dále pak tím, že CKSS „učí a praktikuje autoritářský přístup ve vedení církve“ (tamtéž). Tím, že „v CKSS neexistují dostatečné ochranné mechanismy a postupy, které by měly za cíl intencionálně zabránit nebo alespoň snížit možnost zneužití moci duchovní autority“ (tamtéž). Dále se v odůvodnění uvádí, že „...ve vícero číslech časopisu Logos...a na internetových stránkách Křesťanských společenství ... se nacházejí příspěvky a články svědčící o náboženské nesnášenlivosti a odmítání současného ekumenismu, nepřátelská tvrzení vůči registrovaným církvím a náboženským společnostem, obviňující je mimo jiného z okultismu a působení ďábla, odmítavý postoj k obřadní tradici jiných církví, včetně zpochybňování cyrilo-metodějské tradice ...“ (tamtéž). Dále registrující orgán konstatuje, že „...CKSS je charakteristická autoritářským vedením duchovních vůdců, direktivním určování pravidel jednání a životních zásad, uzavřenou komunitou, elitářstvím a vylučností učení, destrukcí a přetřháváním rodinných vazeb v případě, že člen rodiny není, nebo se odmítá stát členem komunity, kontroverzními uzdravujícími praktikami...“ (rozhodnutí MK SR MK-175/2011-12/6511, str. 20). Konečně pak registrující orgán argumentuje, že „...nesnášenlivé jednání CKSS, která nespolupracuje s žádnou registrovanou církví, vyúsťuje do exkluzivních postojů a práh tolerance a respektu vůči lidem jiné víry a náboženství je nižší, než je společensky žádoucí a přípustné...“ (rozhodnutí MK SR MK-175/2011-12/6511, str. 16)
- 3.) **tím, že založení a činnost CKSS není v souladu s ochranou zdraví občanů a jsou ohrožena práva občanů** (rozhodnutí MK SR MK-175/2011-12/6511, str. 23). Registrující orgán při odůvodnění vzal v úvahu názor psycholožky, která jednoznačně konstatuje, že „...v rámci CKSS se vyskytují některé ...znaky destruktivního společenství. CKSS ...svým působením vytvářejí prostor pro využívání psychické manipulace...“ (rozhodnutí MK SR MK-175/2011-12/6511, str. 22). Registrující orgán v textu odůvodnění uvádí konkrétní případ psychického zneužívání členů CKSS prostřednictvím vyhánění démonů (tamtéž). Registrující orgán zohlednil závěr

znalce, podle kterého „...v učení a hlavně v praxi CKSS je možné pozorovat nebezpečně předimenzovaný důraz na zázračné uzdravení pomocí víry a modlitby a určité podceňování úlohy lékařů v procesu uzdravení... Učení CKSS o uzdravení ...může mít negativní až nebezpečné důsledky pro duchovní, duševní a samozřejmě tělesné zdraví člověka, který by toto učení nekriticky přijal. Vliv takového učení může působit negativně především na osoby žijící s hendikepem nebo dlouhodobou chorobou...“ (rozhodnutí MK SR MK-175/2011-12/6511, str. 22-23). Registrační orgán vzal do úvahy stanovisko občanského sdružení Integra, podle kterého se u bývalých členů CKSS „...projevují problémy, zejména odcizení dětí a rodičů, znefunkčnění rodiny a rozvod, pocit viny a strachu z démonů, propuknutí psychické choroby ...“ (rozhodnutí MK SR MK-175/2011-12/6511, str. 23).

Proti opakovanému rozhodnutí registračního orgánu o odmítnutí registrace rozhodnutí MK-175/2011-12/6511 ze dne 13. 5. 2011 podal registrační orgán CKSS prostřednictvím právního zástupce - Advokátní kanceláře Mgr. Róbert Kučera 13.7. 2011 k Nejvyššímu soudu SR návrh na přezkoumání tohoto rozhodnutí.

Nejvyšší soud SR vyhověl návrhu přípravného výboru CKSS a rozsudkem 6Sž/16/2011 ze dne 26.9. 2012 rozhodnutí Ministerstva kultury SR o odmítnutí registrace Církve křesťanská společenství Slovenska znovu zrušil a věc vrátil k dalšímu projednání.

Nejvyšší soud SR rozsudek odůvodnil takto:

1. posouzení aktivit občanského sdružení ve smyslu zákona 83/1990 Zb. ze strany Ministerstva kultury SR jakožto registračního orgánu církví a náboženských společností bylo v rámci registračního řízení irelevantní (rozsudek NS SR 6Sž/16/2011 ze dne 26.9. 2012, str. 29).
2. závěry znaleckého posudku jsou z důvodu neposkytnutí součinnosti ze strany CKSS neúplné a pro rozhodnutí ve věci nepostačující (rozsudek NS SR 6Sž/16/2011 ze dne 26.9. 2012, str. 32).
3. registrační orgán se v rámci správního řízení nevypořádal s námitkou přípravného orgánu CKSS ve věci participace Mgr. Terezy Haladějové na vytváření znaleckého posudku (tamtéž).
4. správní orgán (Ministerstvo kultury SR) nevykonal v rozporovaných případech žádné vlastní dokazování (tamtéž).
5. jako opodstatněnou vyhodnotil námitku přípravného orgánu CKSS proti stanovisku Ústavu pro vztah státu a církví, podle které je stanovisko nejednoznačné (rozsudek NS SR 6Sž/16/2011 ze dne 26.9. 2012, str. 34).
6. registrační orgán vycházel v jednom případě při svém rozhodování z důkazu, který sám předtím vyloučil z podkladů pro rozhodnutí (tamtéž).
7. podle názoru NS by měli být konkrétní autoři odborných stanovisek, o která se registrační orgán ve svém rozhodování opíral, vyslechnuti v procesní roli svědka.
8. skutkový stav nebyl v předmětné věci registračním orgánem zjištěn v dostatečném rozsahu a předložené důkazy nejsou pro objektivní rozhodnutí ve věci dostatečné (rozsudek NS SR 6Sž/16/2011 ze dne 26.9. 2012, str. 35).

V odůvodnění NS zároveň konstatoval několik závěrů, kterými by se měly oba účastníci řízení řídit, explicitně:

- a) registrační orgán je povinen postupovat tak, aby byl zjištěn důkladně skutkový stav (rozsudek NS SR 6Sž/16/2011 ze dne 26.9. 2012, str. 35),
- b) registrační orgán je povinen postupovat tak, aby byl zjišťován právní a skutkový stav existující v čase vydání rozhodnutí, neboli aktuální (tamtéž).

- c) CKSS je povinna poskytnout požadovanou součinnost správnímu orgánu i znalci (rozsudek NS SR 6SŽ/16/2011 ze dne 26.9. 2012, str. 36)

odvozeně:

- d) CKSS si může zajistit sama vypracování znaleckého posudku a předložit jej správnímu orgánu v rámci řízení

V současné době je registrační řízení opět v běhu. Objednání vypracování tohoto posudku ze strany registračního orgánu CKSS je reakcí na závěry NS. **Znalci byla při znaleckém zkoumání ze strany CKSS poskytnuta veškerá možná součinnost.**

Důvodů pro registraci je hned několik. V prvé řadě je **podání návrhu na registraci snahou odstranit nežádoucí stav, kdy je náboženská činnost vykonávána na platformě právní formy občanského sdružení.** Tohoto nežádoucího stavu si jsou autority CKSS dobře vědomy. „...Na to, aby naše církev měla jakousi právní subjektivitu, tak musí být registrována jako občanské sdružení, což je ale v rozporu se zákony Slovenské republiky, protože občanská sdružení mají zákaz vykonávat činnost ... vyhrazenou církvím a náboženským společnostem...“ (Daniel Šobr). „...Zároveň, pod občanským sdružením, jak teď fungujeme, tak je to taková díra v zákoně, kdy chceme všechno činit legálně a správně i podle nařízení státu..., neboť jako občanské sdružení nesmíme vykonávat církevní činnost. Na jedné straně je to společensky tolerované a na druhé straně je s tím problém, takže jsme v takové poloze, že nemáme jistotu, zda nás někdy nemůže zrušit kdokoliv, když ho to napadne. Takže chceme, aby toto správně fungovalo...“ (Peter Minárik). Sbory CKSS chtějí fungovat na adekvátním právním základě, za který vzhledem ke své náboženské činnosti považují právní subjektivitu církve.

Pastoři CKSS se shodují v pohledu na snahu o registraci v tom, že **registraci vidí jako své přirozené právo.** „...Hlavní důvod je ten, že na to máme právo... důvody vyplývají ze samotného zákona, je to zrovnoprávnění před ostatními církvemi, protože pocítujeme to, že pokud registrace není, tak s námi není nakládáno rovnoprávně..., nemám na mysli věci, které vyplývají ze zákona: zakládání škol, návštěva různých zařízení jako jsou nemocnice, věznice, ale celkově v běžném životě pocítujeme velice negativně ...často jsme spojováni se slovem sekta...“ (seniorpastor Jaroslav Kříž). „...Vnímám to jako otázku určité spravedlnosti a pokud je deklarována náboženská svoboda na Slovensku a pokud mají být církve rovné před zákonem, je to zápas / registrační proces - poznámka znalce/ za správnou věc. Myslím si, že z morálního hlediska na to máme právo...“ (pastor Daniel Šobr). „...Jsme o tom přesvědčeni, že je to naše občanské právo, abychom jako vyznávající křesťané a praktikující křesťané byli zaregistrováni...“ (Adrian Šesták).

Dalším důvodem je **snaha etablovat CKSS v očích široké veřejnosti** (Peter Kuba), pro získání „...většího společenského kreditu...“ (Zbynek Drlík). „...Hlavní důvod /registrace - poznámka znalce/ je pro společenské uznání, stále jsme považováni kýmkoliv, kdo neví ...za sektu. Je společenský tlak a smýšlení ve společnosti takové, že kdo je v něčem, co není státem uznané, tak to není legální...“ (Peter Minárik). „...S tím statutem, který momentálně máme, se cítíme perzekuováni, cítíme, že na úřadech, v různých sférách nás lidé nepřijímají, mají nad námi různé otazníky, co jsme vlastně zač, co jsme za skupinu, když nepatříme k oficiálně registrovaným církvím...“ (Adrian Šesták).

Kromě právní roviny registrace či **zrovnoprávnění s ostatními církvemi a náboženskými společnostmi** uvádějí autority CKSS i **důvody obsahové, ideové.** „...Jsme si vědomi toho, že máme takové hodnoty, na základě toho, jakým způsobem budujeme Boží práci a jaké jsou výsledky, že umíme ... obohatit životy lidí a umíme být prospěšní pro společnost...“ (Milan Dupan). „...Naším názorem je, že ne stát určuje, co je církev, ale Bůh určuje, co je církev. A církev je to, co se nejvíce přibližuje tomu, co vyučuje Ježíš Kristus, takže od tohoto se tedy nevymykáme...“ (Peter Minárik).

V neposlední řadě je důvodem registrace umožnění výkonu aktivit, které jsou vyhrazeny pouze církvím. „...*Abychom mohli vykonávat svatby,...to patří k církevnímu životu, sloužit ve věznicích...*“ (Peter Kuba). „...*jako občanské sdružení jsme znevýhodnění oproti registrovaným církvím: nemůžeme jít do věznic, nemůžeme zakládat školy, a podobné jiné věci...*“ (Peter Minárik). Na tomto místě nutno podotknout, že znalec na základě svých zjištění vylučuje možnost, že motivem pro registraci by byl finanční prospěch ve smyslu snahy o získání financování ze strany státu. Sbory hlásící se k CKSS jsou finančně samostatné, o financování ze státního rozpočtu neusilují. Autority CKSS několikrát veřejně deklarovaly, že po zaregistrování by financování ze strany státu odmítly. „...*Dôvodom našej registrácie nie je získanie dotačných finančných prostriedkov od štátu, resp. daňových poplatníkov, ...*“ (Návrh na registraci církve ze dne 8.2. 2007, str. 1).

2.1.3 Základní charakteristika Církve křesťanská společenství Slovenska

CKSS sama sebe prezentuje jako **křesťanskou evangelikální novozákonní církev charismaticko-letničního typu** (základní dokument Stanovy Církvi křesťanské společenství Slovenska, str. 2). Přihlášení se k charismaticko-letničnímu proudu křesťanství je vůbec nejčastější sebeidentifikace sborů CKSS (viz též např. internetové stránky sboru v Bratislavě <http://bratislava.milost.sk/cirkev/kto-sme/>, Martine <http://www.martin.milost.sk/cirkev/>, Prievidze <http://prievidza.milost.sk/?run=content&id=73&lang=sk> aj).

Velmi často narazíme ještě na jiné sebezarážení, podle kterého CKSS patří k „...**hnutiu modernej kresťanskej reformácie**...“ (www.milost.sk, záložka „O nás“, text k 24.10. 2013). Označení „hnutí moderní křesťanské reformace“ pro mne není příliš srozumitelné. Tímto souslovím se na Slovensku a v Čechách sebeidentifikuje pouze CKSS a Církev víry. CKSS sousloví „hnutí moderní křesťanské reformace“ ztotožňuje právě s letničně-charismatickým hnutím. „*Kresťanské spoločenstvá patria k hnutiu modernej kresťanskej reformácie (letnično – charizmatickému hnutiu)...*“ (www.domviery.sk, záložka „Kto sme“, text k 24.10. 2013). Tuto, pro laickou veřejnost málo srozumitelnou, terminologii se snaží CKSS vysvětlit jednoduššími opisy.

„*Kresťanské spoločenstvá patria k hnutiu modernej kresťanskej reformácie, ktorá sa snaží o obnovu kresťanstva prostredníctvom návratu k Písmu a k jednoduchosti praktického kresťanského života, spočívajúceho v osobnom vzťahu s Bohom a v nasledovaní odkazu Ježiša Krista. Tak, ako celé letnično-charizmatické hnutie veríme, že Bob sa nemení a že je možné, aby sa prejavoval tak, ako v prvej cirkvi, svojím pôsobením, ktoré môže byť aj nadprirodzené. Veríme tomu, že Duch Svätý sa dokáže osobne dotknúť života človeka, umožniť mu zakúsiť Božiu lásku a moc a pozitívne zmeniť jeho život...*“ (www.milost.sk, záložka „O nás“, text k 24.10. 2013). „*Sme súčasťou celosvetového, dynamicky sa rozvíjajúceho letnično – charizmatického hnutia, ktoré má svoje pevné miesto na každom svetovom kontinente. Veríme, že žiadny človek sa na Zemi neocitol náhodou. Viera je súčasťou našich životov v každom momente. Ráno, keď sa zobúdžame, v škole, počas práce, na prahu dôležitého rozhodnutia alebo keď životné okolnosti hrajú proti nám...*“ (<http://www.martin.milost.sk/cirkev/>, záložka „Církev“, text k 24.10. 2013). „*Kresťanské spoločenstvá patria k hnutiu modernej kresťanskej reformácie (letnično – charizmatickému hnutiu), ktorá sa snaží o obnovu kresťanstva prostredníctvom návratu k Písmu a k jednoduchosti praktického kresťanského života, spočívajúceho v osobnom vzťahu s Bohom a v nasledovaní odkazu Ježiša Krista. Snažíme sa uspokojiť ľudí pri hľadaní zmyslu života a ozajstných kresťanských hodnôt...*“ (www.domviery.cz, záložka „Kto sme“, text k 24.10. 2013). Vysvětlení odkazu na reformaci nalezneme na stránkách sboru CKSS v Prievidze a Žilíně: „*Zbor sa považuje za jedného z predstaviteľov novodobej reformácie, prijíma výsledky a duchovno-morálne hodnoty ranného kresťanstva a reformácie resp. iných hnutí obnovy, ktoré pomohli k napredovaniu kresťanstva. V súčasnosti tento proces obnovy nadobudol po celom svete novú dynamiku, zasahujúc rovnako tradičné kresťanské cirkvi ako aj letnično-charizmatické cirkvi...*“ (<http://prievidza.milost.sk/?run=content&id=73&lang=sk>, záložka „Kto sme“, text k 24.10. 2013, viz taktéž <http://zilina.milost.sk/kto-sme/>, záložka „Kto sme“, text k 24.10. 2013).

Na vystihující sebezprezentaci CKSS narazíme v průběhu přímých on-line přenosů z bohoslužeb sborů CKSS.

„...dovoľte, aby som vám v krátkosti predstavil naše spoločenstvo. Možno si kladiete otázky, kto sme, o čo nám ide a ako a odkiaľ sme sa tu vzali. Cirkev kresťanskej spoločnosti Slovenska, ktorej súčasťou je aj naše spoločenstvo, patrí k celosvetovému prúdu takzvaného letnično-charizmatického kresťanstva, ku ktorému sa na celom svete hlási viac ako 500 miliónov veriacich. Hlásime sa k hnutiu modernej kresťanskej reformácie, ktorá sa snaží o obnovu kresťanstva prostredníctvom návratu k Písmu a k jednoduchosti praktického kresťanského života, spočívajúceho v osobnom vzťahu s Bohom a v nasledovaní odkazu Ježiša Krista. Tak, ako celé letnično-charizmatické hnutie veríme, že Bob sa nemení a že je možné, aby sa aj dnes prejavoval tak, ako pred dvetisíc rokmi v skorej kresťanskej cirkvi. Aj v súčasnosti je možné zažiť jeho nadprirodzené pôsobenie a moc, ktorá mení ľudské životy. Na našich stretnutiach pravidelne zažívame, že Duch Svätý sa dokáže osobne dotknúť života človeka, umožniť mu zakúsiť Božiu lásku a moc a pozitívne zmeniť jeho život. Svojím verejným pôsobením sa snažíme uspokojiť ľudí, ktorí si kladú otázky o zmysle života pomáhame im nájsť odpovede v Biblii, v knihe, prostredníctvom ktorej ku nám hovorí Bob. Základom našej práce je teda dôkladné a systematické oboznamovanie verejnosti s textami Písma. Na našich podujatiach sa stretnete s modernou kresťanskou hudbou, spontánnymi prejavmi chvály Boha, s modlitbami a predovšetkým dynamickým kázaním kresťanskej zvesti na základe Písma, ktoré jednoduchým a zrozumiteľným spôsobom približuje učenie Ježiša Krista ľuďom dnešnej doby...“ (intro v rámci on-line prenosů bohoslužebných shromáždění sborů CKSS v Banské Bystrici)

Z odborného hľadiska radím sbory a misijných skupiny hlásící se k registračnímu procesu Církve křesťanská společnost Slovenska k třetí vlně tzv. „pentekostálního hnutí“.

Pentekostalismus je křesťanské hnutí, které vzniklo na počátku 19. století a které klade důraz na tzv. „znovuzrození“ (obrácení) jakožto vědomý jednorázový akt přiznání se k víře v Ježíše, který se stává osobním Pánem života věřícího; a na „křest v Duchu svatém“ po vzoru biblické události Letnic (vylití Ducha svatého) jakožto důležitou zkušenost v životě křesťana, která mu pomáhá žít posvěcený život. Tento křest v Duchu svatém nebo také křest Duchem svatým „vyzbrojuje“ věřícího pro jeho osobní duchovní život a zejména pro misií duchovními dary – charismaty (mluvení jazyky, uzdravování, proctví, činění zázraků apod. – viz Bible, První list Korintským 12:4-31). Velmi podstatná pro učení pentekostalismu je víra, že Bible je inspirované Boží slovo.

V rámci pentekostalismu rozlišujeme tři vlny, které jsou časově oddělené a v každé z nich najdeme větší či menší odlišnosti a důrazy. První vlnou (první polovina 20. století) je tzv.: „letniční hnutí“, které navazuje na metodistickým hnutím zdůrazňovanou osobní vroucí zbožnost (pietismus) a posvěcení. Krom výše uvedených důrazů na znovuzrození a křest v Duchu svatém je pro letniční hnutí typické, že se křesťané tohoto typu zbožnosti oddělovali od stávajících církví a zakládali nové církve, typickým příkladem je Apoštolská církev.

Druhou vlnu nazýváme „charismatické hnutí“. Jeho počátky datujeme od 60. let 20. století a pro zjednodušení můžeme říci, že v podstatě šlo o projevy letničního hnutí, ale v tradičních církvích. Stoupenci charismatického hnutí více zůstávali nadále zakotveni ve svých církvích a neměli vždy potřebu zakládat nové církve (například katolická charismatická obnova), byť ke vzniku nových církví také docházelo. V českém a slovenském církevním prostředí je nejtypičtějším reprezentantem charismatického hnutí sbor Českobratrské církve evangelické na Maninách vedený Danem Drápal, z něhož po roce 1989 vznikly po celé Československé republice samostatné sbory sdružené do Církve Křesťanská společnost. Věrouka charismatického hnutí je velmi podobná jako u hnutí letničního a také praktická zbožnost je víceméně podobná. „...platí, že rozdíl mezi letničními a charismatickými sbory je v praxi často minimální...“ (Dan Drápal, článek Charismatické hnutí, 19.3. 2011, <http://www.granosalis.cz/modules.php?name=News&file=article&sid=11703>).

Třetí vlnou jsou nejrůznější hnutí (plurál!), která se objevují v posledních dvaceti letech a navazují na letniční a charismatické hnutí, ale ve svém učení a projevech zbožnosti se od nich výrazněji odlišují, většinou kladením důrazu na některé jednotlivosti, které většinou souvisejí s dary Ducha svatého a jeho projevy. Církev hlásící se k letničnímu nebo charismatickému hnutí přijímají společenství vzešlá z třetí vlny s despektem. Terčem kritiky jsou právě ony odlišné teologické důrazy a praktická zbožnost (projevy). Tento despekt se prakticky projevuje zejména tím, že církve letniční a charismatické nepřijímají církve třetí vlny „mezi sebe“ a nechťejí být s nimi ztotožňovány, ačkoliv jsou s nimi ochotny spolupracovat na konkrétních projektech. Tentýž despekt lze vypožorovat i z opačné strany. Ke sblížování sborů a církví těchto proudů dochází jen pozvolna.

Protože toto hnutí není jedno, ale je jich celá řada, nazýváme je buďto obecným názvem „třetí vlna pentekostalismu“ nebo také neo-charismatická hnutí. Mezi ně řadíme například Hnutí víry, Torontské požehnání, Brownsvilleské probuzení, aj.

K této třetí vlně pentekostalismu (neo-charismatickým hnutím) řadím i CKSS.

Učení CKSS je ovlivněno Hnutím víry, což je mj. patrné ze zjevné spolupráce s Církví víry v ČR a maďarským sborem víry Hit Gyülekezete, které k Hnutí víry řadíme, z důrazů učení a konečně také z toho, že sama CKSS se k těmto kořenům hlásí. „...*Za týmto nezvyčajným dielom je možné vidieť vplyv dvoch ažda najvýznamnejších učiteľov Božieho slova 20. storočia, ktorými boli Derek Prince a Kenneth Hagin...*“ (Ti, ktorí postavili základy, Adrian Šesták, Logos 5/2008).

Neo-charismatická hnutí včetně Hnutí víry jsou problematizována ze strany velké části tradičních křesťanských církví ale i ze strany církví pentekostálních či charismatických a vzhledem k častým nezvyklým projevům zbožnosti také ze strany sekulární společnosti. Zpochybňováno ze strany křesťanských církví je Hnutí víry z toho důvodu, že duchovní autority Hnutí víry (např. Kennet Hagin, Benny Hinn, Ulf Ekman ...) šířily velmi problematická věroučná dogmata, jako např. tzv. „theologie prosperity“ nebo učení, že křesťan má prostřednictvím své víry bezvýhradný nárok na uzdravení z jakékoliv nemoci, jejichž nevyvážené zdůrazňování vede k nebezpečné náboženské praxi, která má mnohdy velmi negativní dopad na duchovní a duševní život prostého stoupence hnutí. (polemika viz např. <http://www.youtube.com/watch?v=kdP6FZR5Qeo>, <http://www.sekty.sk/sk/articles/show/736>, <http://www.upc.uniba.sk/index.php/forum/34-nabozenske-otazky/32251-jezis-je-normalni>, <http://www.granosalis.cz/modules.php?name=News&file=print&sid=4801>; www.pravoslavi.cz; [http://nkz.reformace.cz/docs/2011/2011-09-26 Reinhard Bonnke.pdf](http://nkz.reformace.cz/docs/2011/2011-09-26_Reinhard_Bonnke.pdf), <http://www.youtube.com/watch?v=kdP6FZR5Qeo>, <http://areopag.sk/viewtopic.php?t=4611&start=30>; <http://skutky1711.blogspot.cz/2012/12/prosperity-2.html>, <http://www.krestan.sk/blog/macuka/zivot;-hojnost><http://www.granosalis.cz/modules.php?name=News&file=print&sid=4801>, a mnoho dalších). Sekulární společnosti jsou zase trnem v oku nezvyklé náboženské projevy doprovázející praktickou spiritualitu (excitované vzrušení, padání pod Boží mocí, „svatý smích“, aj.). Tyto projevy byly i medializovány.

Ze samotného faktu, že CKSS řadím k Hnutím víry, však ještě není možné toto společenství pozitivně nebo negativně hodnotit. Z Hnutí víry totiž vzešla jak společenství, která považují za problematická, tak také řada křesťanských církví a sborů, které lze považovat za „zdravé“, etablované a ostatními křesťanskými církvemi i společností přijímané (v ČR např. sbory R.O.F.C. dnes začleněné do církve Církev Nová naděje, církev Slovo života nebo koneckonců i již několikrát zmiňovaná Církev víry). **Při hodnocení jednotlivých společenství, denominací a církví, které patří k některému z neo-charismatického hnutí, je zapotřebí hodnocení postavit nikoliv na pouhé skutečnosti tohoto duchovního „zarámování“, ale spíše**

na individuálním zkoumání konkrétního učení, důrazů a projevů toho kterého společenství.

Znalec proto prostřednictvím strukturovaných rozhovorů vedených s autoritami církve, návštěv shromáždění, prostřednictvím poslechu kázání a studia písemných materiálů (zejména časopisu Logos) hodnotil stávající učení a náboženskou praxi v rámci společenství CKSS, zejména pak to, zda učení CKSS nelpí na některé z extrémních tezí vzešlých z Hnutí víry, zda autority CKSS nenabízejí příliš zkratkovité odpovědi na mnohdy velmi složité otázky lidských problémů, jaká stanoviska zaujímají pastoři k excesům, či nakolik se uvnitř církve objevuje názorová pluralita a zejména jakou míru svobody toto společenství dopřává svým stoupencům.

2.1.4 Historie CKSS

Historie sborů CKSS je poměrně těžko zmapovatelná z důvodu nedostatku informačních zdrojů, velkých odlišností v případech vývoje v jednotlivých sborech a také z důvodu velkého množství změn, které se udály v krátkém časovém sledu. Nedostatek informačních zdrojů je dán také tím, že po tomto typu informací není mezi věřícími CKSS „poptávka“. Historie vzniku a působení sborů CKSS, jejich vzájemná strukturální provázanost a organizační struktura je zcela mimo zájem řadových věřících. Omezím se proto jen na základní rozsah informací.

Základní platforma Církve křesťanská společenství Slovenska se začala formovat v letech 1990-1991 pod vlivem charismatického hnutí v ČR vedeném Danem Drápalem. Počátky CKSS jsou spjaty s čtyřmi muži: Gabrielem Minárikem (Poprad), Jaroslavem Křížem (Banská Bystrica), Ľudovitem Karou (Nitra) a Ivanem Zuštiakem (Liptovský Mikuláš). Tyto 4 osobnosti si nezávisle na sobě prožily své osobní příběhy tzv. „obrácení“ (viz níže).

Spojovala je právě inklinace k letničně-charismatickému typu zbožnosti a úvahy o založení místních křesťanských sborů nezávislých na stávajících etablovaných církvích. Takto postupně vznikly na sobě vzájemně nezávislé sbory, které tito mužové založili. Všechny sbory fungovaly na právním základě občanských sdružení (např. Nový život v Kristu, o.s. v Popradě, založeno 18.6. 1990; Křesťanské spoločenstvo Milosť, o.s. v Banské Bystrici založeno 1.10. 1991; KS Nitra Otvorené dvere, o.s. založené 19.10. 1990).

Minárik, Kříž, Kara i Zuštiak navštěvovali akce v ČR, pořádané charismatiky z protestantského prostředí, zejména pražské Charismatické konference pořádané Danem Drápalem. Drápal, před rokem 1989 farář Českobratrské církve evangelické, sboru na Maninách, se po revoluci v roce 1990 rozhodl odejít z ČCE a založit samostatný sbor Křesťanská společnost Maniny, občanské sdružení, později přejmenované na Křesťanská společenství v Československu, posléze Křesťanská společenství. Díky přijetí nového zákona o církvích a náboženských společnostech se české sbory začleněné pod KS v roce 2002 registrovaly jako Církev Křesťanská společenství. Právě v období těsně po roce 1990 se Drápal rozhodl umožnit jiným společenstvím v ČR začlenit do svazku Křesťanských společenství.

Této možnosti využily na Slovensku výše zmiňované sbory v Popradu, Banské Bystrici, Nitře a Liptovském Mikuláši. K začleňování docházelo v průběhu roku 1991 a počátkem roku 1992 (např. Křesťanské spoločenstvo Poprad bylo včleněno do Křesťanské společnosti Maniny 1.11. 1991). Tím byla vytvořena základní platforma pro fungování křesťanských společenství na Slovensku. S rozdělením Československa však musely slovenské sbory vyřešit problém, pod jakou novou právní formou působit. 22.3. 1993 proto podal Gabriel Minárik u slovenských institucí žádost o registraci občanského sdružení Křesťanské spoločenstvo Slovenska, ke kterému se přihlásily shora jmenované 4 sbory v Popradě, Banské Bystrici, Nitře a Liptovském Mikuláši.

V průběhu dalších let se k výše uvedenému uskupení přidávala ale i z něj vyčleňovala řada slovenských sborů.

Kořeny duchovní orientace CKSS je nutno hledat právě v tomto období počátku 90. let. Kontakty Gabriela a Anny Minárikových s maďarským sborem HIT GYÜLEKEZET, růst počtu věřících na základě evangelizačního působení Steva Rydera, Maheshe Chavdy, Reinharda Bonnkeho; vyučování v rámci Letní biblické školy od Wolpharda Margiese, Hartwicka Henkela, Pavla Neústupného či Németha Sándora, první překlady knih autorů K.E.Hagina, Dereka Prince, Yonggi Cho apod., to vše vtisklo CKSS „duchovní tvář“, která v podstatě přetrvává dodnes.

Období vzniku CKSS a zejména osobní svědectví spojená s událostmi kolem vzniku nové duchovní služby a nových sborů CKSS na Slovensku je jejími stoupenci vnímáno někdy až s nádechem legendárních příběhů plných zázračných činů a rozhodnutí z víry. „...*Velmi důležitým krokem pre charizmatickú cirkev na Slovensku bola dvojdná evanjelizácia v máji 1991 na Zimnom štadióne v Poprade s americkým evanjelistom Maheshom Chavdom*18. M. Chavda v tom čase slúžil ako hosť v Prahe. Pastor Gabriel si ho vyžiadal na dva dni do Popradu. Gabriel zabezpečil masívnu propagáciu tohto podujatia po celom Slovensku. Kvôli nabitému programu služobníka M. Chavdu nastal problém, časovo stihnúť jeho presun z Ústí nad Labem do Popradu bolo nemožné. Pastor Gabriel sa rozhodol, že objedná helikoptéru, ktorú by priviezla evanjelistu Chavdu na Popradské letisko. Ale použitie helikoptéry bolo nad finančné možnosti kresťanov v Poprade, pokladňa bola prázdna. Nadprirodzenou zhodou okolností sa Gabrielovi podarilo zohnať malé lietadlo na dopravu M. Chavdu do Popradu za režišné náklady, za smiešnych 4 600 korún. Keď všetko vyzeralo veľmi nádejne, nastala ďalšia komplikácia – počasie. Popradský letový dispečer telefonicky oznámil, že pre veľmi silný vietor, ktorý je v Poprade, lietadlo nebude môcť pristáť na popradskom letisku. Gabriel dispečerovi povedal: „Vy sa postarajte o technický stav lietadla, ja sa postarám o počasie!“ Z finančno-právnych dôvodov si tento rozhovor na letisku elektronicky zaznamenali. Na zodpovednosť pastora Minárika vzlietlo Lietadlo zo Zlína do Ústí nad Labem, kde nastúpil M. Chavda a lietadlo pokračovalo v lete do Popradu. Keď sa lietadlo blížilo k letisku Poprad, asi 15 minút pred pristátím, sa počasie nad Popradom zázračne zlepšilo a lietadlo so vzácnym hosťom, ktorý prinášal evanjélium Ježiša Krista, pristálo v Poprade. Po pristátí lietadla, letový dispečer pán Kukuřa zavolať: „Ktorý je to ten Minárik?“ „Ja som Minárik.“ „Ukážte sa, ešte som nestretol človeka, ktorý by povedal, že sa postará o dobré počasie...“ (Jaroslav Prašil, Letnično-charizmatické hnutie na Slovensku po roce 1989, diplomová práca, Budapešť, 2012 <http://romaniarcha.sk/wp-content/uploads/2012/02/diplom02.pdf>). Gabriel Minárik zesnul práve v průběhu znaleckého zkoumání (17.9. 2013). Jeho duchovní práci byl věnován článek v nedávném čísle časopisu Logos (Logos 9-10/2013), kde byl tento příběh vzpomenuť.

Jak již bylo uvedeno výše, vnější tvář a organizační struktura CKSS (počty a výčet začleněných sborů, jejich pastoři) se v průběhu let neustále proměňovaly. Jako příklad dynamiky vývoje může posloužit geneze neo-charismatického společenství v Liptovském Mikuláši. Sbor zde založil MUDr. Ivan Zuštiak. Sbor v Liptovském Mikuláši se pod jeho vedením stal v roce 1993 jedním ze čtyř zakládajících členů KS Slovenska (viz výše). V roce 2002 se však Zuštiak rozhodl pro vyčlenění sboru ze struktury KS. Důvodem byly zejména neshody ve věroučných důzrazech a náboženské praxi, kterou reprezentovali G. Minárik a J. Kříž. Mimochodem, rok 2002 byl pro KS Slovenska velmi turbulentní, neboť v jeho průběhu vystoupilo ze svazku KS z nejrůznějších důvodů hned několik sborů a misijních skupin. Vzhledem k výborným vztahům Zuštiaka s Evaldem Ruckým, vedoucím představitelem Jednoty bratrské v ČR se sbor v Liptovském Mikuláši začlenil pod strukturu Jednoty bratrské. V roce 2004 Zuštiak odešel zakládat sbor do Bratislavy, rezignoval proto na pozici pastora liptovskomikulášského sboru a jeho vedení předal svému příteli Mário Ovčarovi. Ovčar se po 6 letech, kdy sbor vedl, rozhodl pro navázání spolupráce s Jaroslavem Křížem. Výsledkem této spolupráce je znovuzáclenění sboru v Liptovském Mikuláši do struktury KS Slovensko (2011).

Výše uvedený příklad vývoje sboru hlásícího se k registračnímu procesu CKSS není samoučelný, ale demonstruje obrovskou míru dynamiky, s níž se u společenství, která řadíme k charismatickým, letničně-charismatickým nebo neo-charismatickým zcela běžně setkáváme.

V podstatě se dá říci, že **dynamika vývoje a změn patří k nejzákladnějším charakteristickým rysům společenství tohoto typu zbožnosti, tedy třetí vlny pentekostalismu.**

Exkurs – dynamika pentekostálních hnutí třetí vlny

Dynamika je důležitý rys CKSS a je nutné ji zmínit s ohledem na legitimitu požadavku na aktuálnost posudku, kterou vyslovil Nejvyšší soud SR. Ačkoliv soud tento požadavek formuloval ze zcela jiných důvodů, a to důvodů právních, mimoděk vyslovil požadavek, který je u neo-charismatických společenství nezbytný z důvodů věcných. Při posuzování neo-charismatických společenství je principiálně nemožné, lépe řečeno nelegitimní, vycházet z podkladů několik let starých. **Společenství tohoto typu zbožnosti se mění tak rychle ve svých strukturách, personáliích, učení a náboženské praxi, že legitimita požadavku na aktuálnost skutkového stavu věci je tím znásobena.** Z tohoto úhlu pohledu například stanovisko občanského sdružení Integra, které se opírá o podklady i 10 let staré, je zcela irrelevantní. Deset let je v neo-charismatickém prostředí natolik dlouhá doba, že během ní stihne jeden místní sbor neo-charismatického společenství vzniknout i zaniknout, vyučovat několik i vzájemně odlišných věroučných důrazů či vystřídat ve vedení i více pastorů. Zároveň ze studia neo-charismatických společenství lze jednoznačně vysledovat, že počáteční radikalismus, který je pro tento typ zbožnosti typický, je postupně ve svých nejostřejších hranách otupován. Zejména u společenství ovlivněných tzv. Hnutím víry jsou tyto přeměny od radikalismu ke konzervativnímu zřetelně zdokumentovatelné (srovnej např. s dobře zdokumentovaným vývojem brněnského sboru Slovo života). Na znalecké posuzování CKSS je proto nezbytné pohlížet optikou shora uvedeného. Žádný znalec nemůže zpochybňovat výskyt negativních jevů a excesů v kterémkoliv náboženském nebo církevním společenství, CKSS nevyjímaje. Znalec se proto ve svém znaleckém zkoumání ani nepouštěl do analýz, potvrzování či vyvracení jednotlivých případů, které se v CKSS odehrály v minulosti a o které se ve svém rozhodnutí opírá MKSR viz také odpověď na otázku č. 9). Existenci negativních jevů a excesů v CKSS v minulosti znalec připouští, nemůže jejich výskyt vyloučit ani v současnosti.

Posouzení jakéhokoliv náboženského či církevního společenství nelze postavit ani tak na výskytu negativních jevů, jako spíše na tom, jakým směrem se dané společenství ubírá, jak se k negativním jevům oficiálně staví jeho autority a v jaké míře se tyto negativní jevy, například sektářské prvky, v daném společenství vyskytují.

Zde si dovoluji poznamenat, že pokud by přístup, který zvolil registrující orgán MKSR v případě posuzování CKSS, implementoval na stávající etablované registrované církve a náboženské společnosti na Slovensku, pozitivní hodnocení by získala jen málokterá, ne-li žádná.

2.1.5 Praktická zbožnost a učení CKSS

2.1.5.1 Obrácení

Praktická zbožnost v životě jednotlivce začíná tzv. „**obráním**“ nebo též „uvěřením“, pod kterým se rozumí jednorázový přesně časově identifikovatelný akt, při němž člověk prostřednictvím tzv. **modlitby spasení** vyzná, že Ježíš z Nazaretha je Kristus, tedy zaslíbený spasitel (zachránce), který má moc proměnit život člověka a zachránit jej pro věčný život. S tímto obrácením je spojeno **pokání**, které obrácení doprovází, ale na rozdíl od obrácení jde o trvalý, nikdy nekončící proces v životě věřícího, který skrze vyznávání svých vin (hříchů) očistí svůj život. Toto pokání (až na výjimky) nemá liturgický charakter v podobě zpovědi, ale spadá do osobní sféry zbožnosti věřícího. „...*Pojem pokání lidé často pod vlivem tradičního náboženství chápou nepřesně. Nejedná se o nějaký obřad, kterým se člověk zbaví svých hříchů. Pokání (ř. metanoia) je změna*

smýšlení, vnitřní proces, jehož výsledkem je, že člověk přijme Boží pohled na sebe a svůj život a rozhodne se změnit podle Božího slova. Tento proces proběhne v lidském srdci a navenek se projeví v podobě změněného životního stylu...“ (Daniel Šobr, Logos 11/2011, str. 3). **O obrácení** jakožto naprosté změně dosavadního života je zvykem ve společenstvích tohoto typu zbožnosti vydávat veřejné svědectví. S vydáváním svědectví o obrácení se můžeme setkat na pravidelných shromážděních, misijních akcích nebo třeba v tiskových materiálech. Časopis Logos, který je ústředním periodikem CKSS, v každém svém čísle obsahuje alespoň jedno takové svědectví.

„Obrácení“ jakožto jednorázový akt, kterým člověk vyznává Ježíše z Nazaretha za svého osobního zachránce (spasitele), je však pouze startem nového křesťanského života. V jeho dalším průběhu hrají podstatnou roli další, tentokrát trvalé procesy, jako již shora zmiňované pokání nebo v rovině etické tzv. „posvěcování“ osobního života či v rovině duchovní naplňování Duchem svatým.

2.1.5.2 Posvěcení

Posvěcováním je myšleno vedení takového způsobu života, který je v souladu s Biblí jakožto Písmem svatým a v souladu s Boží vůlí, kterou věřící hledá nejen v otázkách svého celkového životního směřování, ale i v nejdrobnějších detailech každodenního života. „...Boží vůlí je, aby věřící dosáhli posvěcení v každé oblasti. Bible nám ukazuje, jak si máme udržet posvěcení v manželství, ve výchově dětí, v mezilidských vztazích, v práci, ve službě církvi, i jak máme přicházet na boboslužby...“ (Marie Hasová, Logos 6/2012, str. 20)

Je třeba zdůraznit, že tyto **snahy o posvěcený způsob života vedou k významným pozitivním změnám v osobních životech stoupenců těchto typů církví**, a to včetně změn naprosto zásadních jako například vysvobození ze závislosti na drogách, gambelingu, alkoholu či jiných sociálně-patologických jevů. Nakolik je otázka morálky pro CKSS důležitá, je patrné z toho, že důraz na toto téma se objevuje ve stručné osmivětné charakteristice CKSS ve Stanovách předložených k registraci: „...Budujeme křesťanskou evanjelickálnu novozmluvnú cirkev charizmaticko-letničného typu. Jej poslaním je, aby sa ľudia zmierili s Bohom, a tak viedli život na základe biblických princípov v súlade so židovsko-kresťanskou morálkou...“ (Základní dokument CKSS, str. 2).

2.1.5.3 Duch svatý

Posvěcování není primárně chápáno jako cesta k eticky dokonalejšímu člověku. **Prioritou a vlastně smyslem křesťanova života je život ve vztahu s Bohem a v souladu s Boží vůlí.** Věřící však navzdory svému obrácení, od kterého je považován za „nové stvoření“, nemá k takovému způsobu života dostatek vůle a síly a neustále tenduje ke starému způsobu života před obrácením, tedy k hříchu. Sílu k novému způsobu života poskytuje věřícímu **Duch svatý**. „...Na našich stretnutiach pravidelne zažívame, že Duch Svätý sa dokáže osobne dotknúť života človeka, umožniť mu zakúsiť Božiu lásku a moc a pozitívne zmeniť jeho život...“ (intro v rámci on-line přenosů bohoslužebných shromáždění sborů CKSS v Banské Bystrici). Učení letničně-charismatických společenství, neo-charismatiky nevyjímaje, klade na Ducha svatého velký důraz. Osoba Ducha svatého je zdůrazňována z několika věroučných důvodů.

Jak již bylo zmíněno výše, působení Ducha svatého je nezbytnou podmínkou pro to, aby život křesťana naplňoval vztah s Bohem, byl v souladu s Boží vůlí a byl posvěcený. Působení Ducha svatého se děje prostřednictvím tzv. „naplňování Duchem“. První takováto zkušenost v životě křesťana s naplněním Duchem bývá nazývána křtem v Duchu svatém nebo křest Duchem svatým a mívá podobu jedinečné, nezapomenutelné a emočně silné události nezřídka doprovázené i vnějšími projevy jako tzv. glosolalií – mluvením v jazycích (jeden z darů Ducha

svatého dle biblického Listu Korintským) nebo pocitem tepla, třesem těla, padáním, tzv. „svatým smíchem“ apod. Obrácení a křest ve svatém Duchu jsou odlišné události, byť se povětšinou odehrávají v jeden okamžik.

Naplňování Duchem se od okamžiku této první zkušenosti křtu Duchem svatým stává každodenní součástí praktické zbožnosti věřícího. V praxi se projevuje tak, že věřící se modlí k osobě Ducha svatého a prosí jej v modlitbách za sílu, moc a pod. Tato integrální součást každodenní zbožnosti křesťana pentekostálních hnutí již zpravidla není doprovázena výše popsanými projevy, ale má podobu interní duchovní zkušenosti. Jinak je tomu na společných shromážděních. Jejich častou součástí bývají prosby o seslání Ducha svatého, požehnání Ducha svatého, působení moci Ducha svatého, vylití Ducha svatého apod. Děje se tak prostřednictvím modliteb autorit církve, vzájemných modliteb účastníků shromáždění, vzkládání rukou nebo prostřednictvím chvalozpěvů (viz níže). Tyto prosby jsou provázeny výše uvedenými projevy, které jsou považovány a označovány za **projevy Ducha svatého**. Na návštěvníka shromáždění, který není s uvedenou praxí seznámen a není na ni zvyklý, mohou působit takové projevy rozporuplně až odrazujícím způsobem. „...*Po "vysvetlení" biblických veršův sa začalo znovu spievať a kobosi vzývat'. No reakcie ľudí boli viac ako čudné. Zaujala ma najmä žena, ktorá o sebe vôbec nevedela, trasúc sa po celom tele a kolísajúc sa z boka na bok. Celý ten čas držala ruky zdvihnuté nahor, čím vraj vzývala Ducha Svätého. Nejakého ducha v sebe mala, ale určite to nebol Duch Svätý...*“ (článek Osobné zkušenosti s "charizmatickým" spoločenstvom MILOŠŤ, [www. pravoslavi.cz](http://www.pravoslavie.sk/index.php/ine-nabozenstva/67-osobne-skusenosti-s-charizmatickym-spolocenstvom-milosť), autor i datum neuvedeny <http://www.pravoslavie.sk/index.php/ine-nabozenstva/67-osobne-skusenosti-s-charizmatickym-spolocenstvom-milosť>). Mnohdy nejsou tyto projevy ničím jiným než psychosomatickou reakcí na dění ve shromáždění nebo jsou vyvolány efektem očekávaného chování. „*Mohlo by to /padání pod mocí Ducha – poznámky znalce/ byť len psychicky podmienené? Samozrejme, že je to možné – tak ako s každou inou skúsenosťou...*“ (Peter Gammons, Logos 11/2011, str. 14). Ačkoliv je praxe tzv. „projevů Ducha“ ze strany pastorů CKSS chtěná a očekávaná, autority církve si jsou vědomy toho, že některé projevy mohou být problematické. Zásadně kritičtí jsou k praktikám, kdy se tyto projevy „vydráždí“, „...*Aj ja som sa už niekoľkokrát šiel prepadnúť do banby kvôli „ťažkej ruke“ niektorých kazateľov, ktorí sa modlili za ľudí. Toto pochybné správanie však neznamená, že ozajstné skúsenosti tohoto charakteru nie sú platné...*“ (Peter Gammons, Logos 11/2011, str. 15) nebo k situacím, kdy tyto projevy výrazně narušují běh shromáždění. „...*Případ jedné ženy, která – víte, na charismatických shromážděních někdy dochází k tak zvaným projevům Ducha, k takovým věcem, že někdy se lidé chovají afektovaně, někteří přeafektovaně a existuje určitý typ lidí, kteří toto dělají stále a vyrušuje to lidi. My tomu nebráníme, v určité zdravé míře. Dokonce, bych řekl, jsme tím typičtí. Ale pokud někteří lidé třeba trvale nerespektují pořádek bohoslužby nebo řád bohoslužby, tak potom co jsou napomenuti, tak s nimi komunikujeme. Jednu ženu, je to relativně nedávno, jsme, já nechci říct, že vyloučili, protože tak jsme jí prostě řekli, že pokud to nechceš respektovat, tak nechod' na shromáždění, protože zveme hosty na shromáždění i nevěřící lidi a jak říká apoštol Pavel, nemůže se stát, že přijde nevěřící a řekne, že blázníte ...*“ (Daniel Šobr). Obecně jsou však tyto projevy vnímány jako důkaz Božího působení na shromáždění. „...*Pravidelne sa prítomnosť Božej osoby prejaví aj tým, že sa zmení atmosféra a Boh sa dotýka ducha, duše, ale aj tela ľudí. Často sa ľudia smejú alebo plačú, ich telo sa začne chviť, alebo pod t'archou Božej slávy padnú na zem. Vďaka Pánovi, deje sa to po celom svete. Nech sa takéto veci dejú ešte viac a nech sa hovorí o tom, že Boh je nadprirozený, všemohúci a živý. ...je pred nami obdobie, kedy budeme mať skúsenosti s Duchom Svätým ešte v hojnejšej miere... Boh sa chce nadprirozene prejavíť, diabol chce týmto prejavom zabrániť...*“ (Jaroslav Kříž, Logos 5-6/2013, str. 8).

To, nakolik velký důraz klade CKSS na Ducha svatého a jeho projevy, lze zřetelně vyčíst z následujícího vyjádření seniorpastora Jaroslava Kříže: „...*Cirkev musí vyznávať nielen Ježiša Krista, ale musí byť aj spiritocentrická, milovať prítomnosť Ducha Svätého. Hneď ako sa niekto obráti, modlíme sa s ním za krsť vo Svätom Duchu. Noví ľudia sa naplnia ľahko. Vďaka Bohu, sú ich tisíce. Kto by to povedal. Dnes padanie, trasenie a vyhánanie démonov nikoho neprekvapí, všade, kde je prebudenie, sa to deje, dokonca aj v katolíckej charizmatickej obnove...*“ (Jaroslav Kříž, Logos 9/2011, str. 6).

Kritici neo-charismatických společenství často poukazují na to, že tyto tzv. projevy Ducha jsou jedním z důkazů o psychické manipulaci věřících na shromážděních neo-charismatických společenství, viz např. vyjádření o.s. Integra – Centrum prevence v oblasti sekt: „...Podľa nášho odborného psychologického názoru sa v KS prejavoval psychická manipulácia opakovane takým správaním, ktoré uvádzalo labilnejších účastníkov do tranžu, čím sa vypína kritické myslenie a následne spôsobuje možnosť ľahšieho sugestívneho ovplyvňovania **pri prejavoch vyznania viery a „liečenia“**...“ (Mgr. Ivana Škodová, Integra o.s., Stanovisko k návrhu na registraci CKSS ze dne 3.3 2007). Nehodlám na tomto místě rozporovat excesy či případy vzniku nějaké psychické újmy způsobené v prostředí neo-charismatických společenství včetně CKSS. Jenotlivé případy neznám a k jejich posouzení je zapotřebí jejich zevrubné znalosti. Jejich existenci připouštím neboť tyto případy jsou známy z prostředí všech náboženských skupin, dlouhodobě etablované církve nevyjímaje. Nerozporuji ani významnou roli psyché v náboženské praxi CKSS. Že při těchto projevech hraje důležitou roli psychická a emocionální stránka lidské osobnosti, o tom není sporu. Jakási míra (klidně i veliká) spontaneity, emočních explozí apod. je zcela normálním a přirozeným jevem, se kterým se setkáváme běžně na shromážděních jak v sekulárním (koncerty) tak náboženském prostředí (bohoslužby). Naopak, absence duševních projevů a emocí by byla nepřirozená. Vnímání této vypjaté emocionality je typickým příkladem hodnocení relativního v čase a v prostoru. Nebolí, to co může být hodnoceno dnes a tady na Slovensku či v Čechách jako negativní, nemusí být jako negativní vnímáno jindy nebo na jiném místě. Jako příklad relativity v prostoru možno uvést spontaneitu a projevy v latinskoamerických zemích v průběhu masových katolických mší za účasti nejvyšších autorit katolické církve; typickým příkladem relativity v čase je postoj k mluvení jazyky, tzv. glosolálii, které se hojněji začalo v Československu šířit v letničně charismatických komunitách v 60. letech 20. století, kdy byla tato náboženská praxe podrobena silné kritice, zatímco dnes je vnímána konformně. Co se týče psychické a emocionální stránky, bude o nich řeč ještě níže, nicméně již v této souvislosti je třeba zmínit, že **CKSS od počátku přiznává, že emocionální stránka neodmyslitelně patří k projevům praktické zbožnosti**. Již ve Stanovách CKSS, tedy dokumentu předloženém k žádosti o registraci, se dočteme, že „...Zbromaždění sú charakteristické radostnou až expresívnou oslavou Boha Otca, Nazaretského Ježiša Krista a Svätého Ducha...“ (Stanovy CKSS, str. 2).

Jsem dalek toho hodnotit tzv. „projevy Ducha“ jako psychickou manipulaci. K manipulaci je totiž zapotřebí motiv, motiv manipulovat někoho k něčemu a ten v CKSS nenacházím, ani jsem se s ním v průběhu znaleckého zkoumání nesetkal.

Velmi podstatné je spojení Ducha svätého a moci. Letničně-charismatická společenství a obzvláště společenství, která řadíme k tzv. „třetí vlně“ (viz výše) zasazují téma moci Ducha Svätého do kontextu učení, podle kterého je Bůh stejný dnes jako v biblických dobách. *Tak, ako celé letnično-charizmatické hnutie veríme, že Boh sa nemení a že je možné, aby sa aj dnes prejavoval tak, ako pred dvetisíc rokmi v skorej kresťanskej cirkvi. Aj v súčasnosti je možné zažiť jeho nadprirodzené pôsobenie a moc, ktorá mení ľudské životy.* (intro v rámci on-line přenosů bohoslužebných shromáždění sborů CKSS v Banské Bystrici). Toto spojení je zdůrazňováno zejména proto, neboť legitimizuje očekávání nadpřirozeného působení Božího v církvi i ve světě. Dle tohoto učení platí-li biblické, že Kristus je stejný včera dnes i na věky (Bible, List Židům 13:8), pak musí platit, že projevy Boží moci, **dary Ducha** nemohou platit výběrově (tedy že některé již zanikly nebo byly určeny jen pro prvotní církev), ale platí všechny i dnes, a to včetně darů uzdravování, činění zázraků, proctví apod. A pokud tyto dary jsou platné i pro dnešní generaci křesťanů, pak nejen že není důvod, proč o ně neusilovat, ale naopak, neusilovat o ně znamená zpronevěřovat se poslání, k němuž je církev vyzývána. „...Musíme sa usilovať, aby kresťanstvo sprevádzali nadprirodzené znamenia, skutky Božie. ...Ludia môžu popierať Boha, ...nesúhlasit' s našou teológiou, ale nemôžu popriet', keď sa pri niekom stane Boží skutok ako je uzdravenie alebo vysvobodenie z ľažkej drogovej závislosti. Preto sme v posledných mesiacoch začali

klást' väčší dôraz na Hospodinove skutky..." (Jaroslav Kříž, Logos 4/2011, str. 6-7). **Letničně-charismatické církve, a neo-charismatické církve v tomto ohledu obzvláště, podrobují kritice ty církve a věřící, kteří existenci výše uvedených darů v dnešní době neuznávají.** „...*Odpor voči uzdravovaniu je charakteristický pre náboženských ľudí, ktorí sú horší ako neveriaci...*“ (Jaroslav Kříž, Logos 5/2011 str. 7). Ba dokonce se můžeme setkat s velmi tvrdou kritikou vůči těm církvím, které tyto dary připisují negativním silám. Takové postoje jsou označovány za rouhání se proti Duchu svatému, které Bible označuje za neodpustitelný hřích (Matouš 12. kapitola). „...*Nerozumiem tomu, nedeje sa to u nas, preto je to od satana. Všimnite si, že Pán Ježiš v tejto súvislosti hovorí o smrteľnom hriechu rúbania sa Duchu Svätému. Nadprirozené javy sú kritizované neustále. Padanie, hovorenie v jazykoch, uzdravovanie sa dnes deje po celom svete vo všetkých cirkvách, no u nás stále počujeme, že sa jedná o hypnózu, sugesciu a iné záhadné sily. Popritom títo ľudia tvrdia, že sú veriaci. ...Preto každému radím, aby si dal ruku na ústa, než sa vyjadrí k niečomu, čomu nerozumiem...*“ (Jaroslav Kříž, Logos 5-6/2013, str. 10).

Projevy Boží moci prostřednictvím darů Ducha svatého jsou vnímány jako nezbytná podmínka pro růst církve a Boží moc proto hraje zásadní roli v učení o evangelizaci „...*preto je človek evanjeliom, ktoré nesprevádza Božia moc, stále menej osloviteľný...*“ (Jaroslava Kříž, Logos 5/2011, str. 6). Zakomponování víry v působení Ducha svatého a jeho mocných činů do praktické zbožnosti věřícího CKSS je pak opět vnímáno jako odlišující prvek od církví jiného typu zbožnosti, které jsou tímto latentně nebo přímo vystaveny ze strany CKSS kritice. „...*Je to jeden z dôvodov, prečo väčšina tradičných a evanjelikálnych cirkví nerastie a stráca členskú základňu. Mnohí sa uspokojili s konštatovaním, že je zlá doba a preto sa ľudia odvracajú od Boha. Takýto postoj nemôžeme prijať, naopak, musíme veriť, že evanjelium je BOŽOU MOCOUI NA SPASENIE (Rim 1,16). Evanjelium musí fungovať, ale nesmieme zabúdať, že musí byť sprevádzané prejavmi moci...*“ (Jaroslav Kříž, Logos 5/2011, str. 6).

2.1.5.4 Růst církve

Již pouhým statistickým zpracováním indexu pojmu v textových a audio materiálech lze zjistit, že téma růstu církve (ve smyslu početním) je pro vyučování CKSS nosné.

„...*Odporúčam všetkým Božím služobníkom prečítať si knihu Ricka Warrena Zbor s jasným cieľom. Pastor Warren je známym a vplyvným človekom a jeho zbor patrí medzi tzv. megazbory s členstvom asi 20 000 dospelých. Som za veľké zbory. Nech Boh dá a nech vidíme v mestách na Slovensku i v Čechách zbory, kde sa na boboslužbách stretáva viac tisíc ľudí. Nie každému sa však myšlienka veľkých zborov páči. Aj v minulosti sme zažívali odpor pri vyučovaní o potrebe rastu zborov...*“ (Jaroslav Kříž, Logos 10/2011, str. 20).

„...*My máme sbory tak postavené, že musí byť vidět, že největší odpovědností pastora a vedení je celková kondice sboru, růst...*“ (Peter Kuba).

To, zda církev početně roste či nikoliv, je z hlediska vnímání CKSS jakýmsi lakmusovým papírkem, který dokazuje, zda jde ta či ona církev či sbor správným směrem. Totéž platí i obráceně: kde církev nebo sbor neroste, děje se něco negativního. Proto můžeme na několika místech v psaných nebo mluvených materiálech narazit na ze strany CKSS mnohdy i poměrně ostrou kritiku jiných církví či sborů. „...*V skutočnosti v prípade niektorých krubov nejde o charizmaticko-letničné hnutie, ale o mysticismus (myslené pejoratívne), ktorý v mnohých prípadoch zabiha do okultizmu, čarovania a kľamstva. Pre tieto skupiny, ktoré sa nerozrastajú, je charakteristické, že sa špecificky orientujú na prorokovanie, videnia a sny...*“ (Jaroslav Kříž, Logos 8/2011, str. 5).

Nerůst církví je tak třeba vnímán jako důkaz toho, že některé jiné církve nepřijaly za své projevy, které CKSS přisuzuje Duchu svatému. „...*Okolo roku 1995 bol v cirkvi na celom svete veľký rozruch. Začali sa diať veci, ktoré sa do tej doby diali iba výnimočne. Ľudia začali padat, začali vychádzať démoni, boli*

sme z toho riadne prekvapení. Niektoré charizmaticko-letničné cirkvi tieto javy správne nespracovali, zostali odmerané a dnes sa vracajú do strnulosti. Nerastú...“ (Jaroslav Kříž, Logos 9/2011, str. 6).

Pokud pastoři sborů CKSS zvažují spolupráci s jinými církvemi nebo sbory, například v podobě pozvání pastorů, kazatelů, učitelů či evangelistů, orientují se většinou na zahraniční církve, a to téměř výhradně na ty, které jsou velmi početné a rostou. V rozhovorech s pastory několikrát zaznělo, že progresivní růst církve je známkou úspěšné církve a tudíž s ní stojí za to dlouhodobě spolupracovat, ta může být totiž zdrojem inspirace (srovnej například s článkem „Reportáž z Yoido Full Gospel Church“, Tomáše Radnóty – Logos 1/2012, str. 22.-27., kde je fascinace velkým sborem cítit na každém řádku). „...*Som za rast, lebo Boh je Bohom rastu. Celé Písmo je o sejb, raste a žatve. Keďže Boh je veľký, potom aj rast môže byť veľký...*“ (Jaroslav Kříž, Logos 10/2011, str. 20).

2.1.5.5 Evangelizace

Z výše uvedeným souvisí téma **evangelizace, neboli aktivit směřujících k získávání nových stoupců**. Po budování osobního intenzivního vztahu s Bohem je to druhá nejdůležitější činnost každého křesťana, potažmo církve.

„...Získavanie učeníkov a zakladanie živých cirkví je hlavnou úlohou kresťanov v tomto čase. Je zásadnou chybou tento cieľ spochybňovať a snažiť sa nahradit' ho cieľom iným. Žiaľ, stretávame sa s tým neustále...“ (Jaroslav Kříž, Logos 5/2011, str. 5).

Způsoby, jak CKSS získává nové stoupence, jsou v některých momentech konstantní po celou dobu existence tohoto společenství, jiné se mění dynamicky klidně i rok od roku. Nejčastěji zmiňovaným způsobem evangelizace je tzv. „**vydávání osobního svědectví**“ o víře v Ježíše Nazaretského jakožto zachránce. „...*Nosná část lidí, kteří se obrátili v našich sborech, se stali křesťany přes osobní evangelizaci, to znamená, že někdo, kdo už chodil do sboru, ...oslovil své přátele, nebo své kolegy nebo své sousedy nebo příbuzné a přivedl je do sboru....to je značná část...*“ (Adrian Šesták). Osobní svědectví jakožto nástroj evangelizace zaujímá v CKSS, a v tradici pentekostálních církví vůbec, nejvýznamnější roli. Důležité je zdůraznit, že se jedná o svědectví i slovem(!). Svědectví životem (způsobem odpovídající židovsko-křesťanské morálce) se předpokládá samo o sobě, nemůže však zůstat jen u toho. Život musí být doprovázen slovem. Každý věřící je povzbuzován ze strany ostatních věřících, autorit církve, prostřednictvím kázání a vyučování k tomu, aby slovem „rozséval“ evangelium. Nikoliv ve smyslu kázaného slova, ale osobního přiznání se k víře. Toto vydávání osobního svědectví má nejčastěji podobu převyprávění vlastní zkušenosti konverze ke křesťanství, či, lépe řečeno, obrácení (viz. 2.1.4.1).

Každý křesťan má dle učení CKSS povinnost šířit zvěst o Ježíši Nazaretském jakožto spasiteli (Kristu). Tento imperativ je odvozován od biblických pasáží (například textu Markova evangelia, 16. kapitoly).

Vydávání osobního svědectví není vždy neproblematickým prvkem neo-charismatické zbožnosti. Zejména v případě novo-konvertitů dochází při vydávání svědectví ke konfliktním situacím v situacích, kdy svědectví není posluchači přijímáno.

„...Keď však manželka chodila na tie stretnutia už viac ako mesiac, začalo mi to prekážať. Tvrdila, že sa obrátila, začala nám zvešiatvať križže zo steny, likvidovať rôzne relikvie, vilievať vodu z Turzovky, aj bromničné svičky, dokonca ich začala nazývať modlami! ...“ (manželé Zemkovcovi, Logos 2/2012, str. 20).

Nově se obrátivší křesťané v neo-charismatickém prostředí jsou natolik přesvědčeni o tom, že našli ten pravý životní směr a jsou tak plni entuziasmu, že je pro ně těžko pochopitelné, že druzí, kterým svoji zkušenost zvěstují, ji nepřijímají. Paradoxně to tolik nevádí u nekřesťanů a lidí se slabými sociálními vazbami k novo-konvertitovi, jako spíše u těch, kteří se za věřící považují,

jsou zakotveni v některé z církví (většinou tradiční etablované) a jsou úzce sociálně svázáni s věřícím, který svědectví vydává (členové nejbližší rodiny). V těchto případech nezdědka dochází k hádkám (či víra je ta pravá?), konfliktům i bolestným nepochopením. „...*Moja manželka ma chcela obrátiť, ale išla na to presne takým spôsobom, ako by to odradilo asi každého manžela, pretože do mňa deň noc bučala, aký je Boh dobrý... Popravde mi to jej bustenie išlo tak akurát na nervy...*“ (manželé Faturevcovi, Logos 4/2012, str. 28). Potřebu obrátit na víru v Ježíše své nejbližší příbuzné vidí novokonvertité natolik naléhavě, že se v příbězích, které jsou CKSS zveřejňovány jako svědectví s dobrým koncem dozvíme i o excesech (viz citace výše), například manipulaci. „...*Už počas piesní som chcel odíť odísť do neďalekej krčmy. Vôbec ma to ne bavilo, ale Evka mi povedala: „Ak ma máš rád, zostaň tu.“*“ (manželé Luptákovcovi, Logos 6/2012, str. 27).

K tomu je nutno věnovat několik poznámek. Zpochybňovat vzájemné napětí, do kterého se dostává novokonvertita se svým okolím, není možné. Každý, kdo jen trochu zná prostředí neo-charismatické zbožnosti, zná desítky až stovky takových případů. Otázkou je, zda se jedná o specifický jev spojený s CKSS či o nějaký obecný jev.

Odpověď je poměrně snadná. Nejen, že se jedná o jev, který nesouvisí výhradně s CKSS, nejen že se nejedná o jev spojený s neo-charismatickým typem zbožnosti. Tento společensky disharmonický prvek můžeme pozorovat dokonce nejen v rámci letničně-charismatické zbožnosti, ale i u tradičních církví. Tedy, zde musíme upřesnit, u všech církví, které kladou důraz na obrácení jakožto nikoliv pouze niternou mystickou a skrytou osobní zkušenost člověka, ale naopak jako viditelnou událost v životě člověka, která znamená zásadní změnu.

Obrácení v křesťanském slova smyslu, tak jak jej vyučují křesťanské církve a společenství, které za ním vidí jednorázovou velkolepou událost přiznání se k Ježíši jako ke Kristu, s níž se mění v jeho životě vše od základu: myšlení, postoj k lidem, životní směřování, etické hodnoty, apod., je natolik výraznou změnou v životě jednotlivce, že je zcela přirozené, že ti, kteří jsou s touto změnou konfrontováni (a to klidně i zcela nekonfliktním způsobem), ji vnímají jako nepřirozenou, bláznivou, iracionální apod. Stejně reakce okolí vyvolávají i jiná rozhodnutí jednotlivce, jako je vstup do politické strany, změna zaměstnání, angažování se v rámci minoritní společenské aktivity, změna stravovacích návyků (přechod na veganskou stravu)... Tato a mnohá jiná rozhodnutí vyvolávají v rámci sociálních vazeb napětí, negativní reakce a kontroverze. **Disharmonie v rámci společenských vazeb vzniká na základě konverze ke křesťanství je z tohoto úhlu pohledu zcela adekvátní reakcí a nelze podle ní měřit kvalitu či dokonce závadnost či nezávadnost registrující se CKSS.**

Co nám pomůže v hodnocení CKSS je to, jak se její autority vyjadřují k situacím, kdy zkušenost obrácení společně s důrazem na poslání šířit evangelium po celém světě, to vše umocněno entuziasmem a pocitem vlastnictví pravdy vedou novokonvertitu do konfliktů v rámci sociálních vazeb. Z rozhovorů s pastory CKSS vyplynulo, že výše popsané případy konfliktních situací v rámci sociálních vazeb jsou jim známy. Zároveň však **se v těchto případech autority sborů snaží vést ty věřící, kteří jsou těmito konfliktním situacím vystaveni nebo jsou sami jejich příčinou, k poklidnému a smířlivému postoji.**

„...*To se asi stane v každé skupině, která je nějakým způsobem nadšená, že můžou vzniknout u některých jedinců takovéto důrazy ...zejména někteří mladí lidé, kteří se obrátí, tak já cítím, že je potřeba někdy je korigovat. Ani ne tak v tom nadšení, ale v jejich způsobu komunikace s okolím, nebo třeba s nevěřícím okolím... Moje pastýřská rada má dvě roviny: jedna rovina je, aby si lidi uvědomili, že víra v Ježíše Krista nebo v biblické křesťanství, je velmi vážná věc a je potřeba ji brát vážně. Na druhou stranu hrozba rozbití mezilidských vztahů je taky vážná, to znamená, já se snažím ty lidi vést spíše k tomu, aby se za své okolí modlili, než aby je nějakým způsobem konfrontovali. ...Když člověk vytrvá, dokáže si druhé získat. Je to i můj příběh, i mé svědectví...*“ (Daniel Šobr).

Jednoznačná deklarace pokojného a nekonfliktního vydávání osobního svědectví jakožto způsobu evangelizace v rámci sociálních vazeb je vidět ze zařazení článku „Ako získať svojich blízkych pre Pána“ od Kennetha E. Hagina v časopise Logos (Logos 12/2011, str. 19-21). „...*Niektorí z mojej rodiny boli tzv. formálni kresťania. Vedeli, že Ježiš je ich Spasiteľ, ale okrem toho viac nevedeli. Pokiaľ ide o nespasených členov mojej rodiny – a to zahrňuje ostatných príbuzných, ako tety, strýkov, bratrancov a sesternice, Duch Boží ma viedol, aby som im nikdy nič nehovoral o spasení. Jeden spôsob ako nás Duch Boží vedie je skrze vnútorné svedectvo alebo vnútorné presvedčenie. Mal som vo svojom duchu presvedčenie, že ak moji blízkividia realitu Ježiša Krista v mojom živote, všetci to budú chcieť... Nikdy som nepovedal ani jednu vec o Pánovi nikomu z mojich blízkých príbuzných a nikdy som nikoho z nich nepožiadaval, aby sa obrátili. ... Ak naliehaš na svoju nespasenú rodinu, nebudú chcieť byť v tvojej blízkosti.... Všímol som si dve bežné chyby, ktoré ľudia robia, keď jednáajú so svojou rodinou: Prvá chyba je, že sa snažia byť radikálne duchovní a druhá chyba je, že to preháňajú so svedectvom.... Musíš byť závislý od Ducha Božieho a musíš použiť múdrosť, aby si vedel, kedy máš hovoriť svojim blízkým nespaseným a kedy mať ústa zavreté. Samozrejme, stále sa máš za nich modliť...“ (K.E. Hagin, Logos 12/2011, str. 19). Podotýkám, že uvedený článok je v časopise Logos uveden v rámci rubriky „vyučování“, čímž ještě nabývá na významu.*

Kromě vydávání osobního svědectví jako základního a nejdůležitějšího způsobu získávání nových stoupenců hledají sbory CKSS další způsoby evangelizace. „...*musíme pod Božím vedením hledat nové a nové způsoby, ako sa priblížiť ľuďom a docieľiť, aby vošli do vzťahu so zmŕtvychvstálym Ježišom...*“ (Jaroslav Kříž, Logos 5/2011, str. 6). „...*Zbory, ktoré už existovali, vyrástli a stali sa silnými, a nové zbory zakladáme, zasahujeme nové a nové mestá. Používame rôzne metódy. Dlbú dobu bolo úspešné premietanie kresťanských filmov, potom sme zase robili pouličné a stanové evanjelizácie, koncerty či alfakurzy...*“ (Jaroslav Kříž, Logos 9/2011, str. 6).

Získávání nových stoupenců je pro CKSS natolik důležitý důraz, že evangelizační aktivity v různých podobách tvoří vedle klasického setkávání druhou nejdůležitější církevní činnost. Ve více než 20leté historii CKSS můžeme vypočítat střídání období, po která byl kladen důraz na různý druh evangelizačních aktivit. Zejména počátkem 90. let byly „v kurzu“ velká evangelizační shromáždění se služebníky ze zahraničí a také tzv. pouliční evangelizace. Roky, kdy jsou CKSS ve velkém množství pořádána evangelizační shromáždění jsou střídány s obdobími, kdy jsou upřednostňovány jiné způsoby evangelizace. Například rok 2011 by se dal označit za rok evangelizační smrti, neboť v tomto roce uspořádalo CKSS více než 30 evangelizačních shromáždění s Jesus a Virginia Tax a Ian McCormack (v upoutávkách označována jako „probuzenecká shromáždění“).

Evangelizační aktivity jsou také vhodným příkladem, na kterém je možné demonstrovat jeden podstatný rys CKSS, který jsem doposud nezmiňoval, a to **velkou míru autonomie jednotlivých sborů hlásících se k registračnímu procesu**. Představa, že sbory CKSS tvoří monolitní celek, není správná. **Sbory CKSS spojuje společná vize, společné duchovní kořeny a důrazy, v mnoha ohledech se však sbory výrazně odlišují** – ve struktuře vedení, skladbě sborových aktivit, nebo třeba právě ve zmíněných způsobech evangelizace (viz též poznámka v odpovědi na znaleckou otázku č. 10). Tak se může stát, že zatímco jeden sbor CKSS v konkrétním čase klade důraz například na pouliční evangelizace, jiný sbor v témže čase nikoliv. „...*V minulosti byla základem i pouliční evangelizace, teď již neprobíhá, nebo v mnohem menší míře, ...důvod je ten, že v předchozím čase byly velmi intenzivní, bylo toho příliš mnoho /pouličních evangelizací – poznámka znalce/, byla z toho i taková sborová únava, považují toto období za velmi dobré, protože lidé, kteří jsou nyní v církvi, tak to jsou lidé, kteří právě z takovéto misie vyšli, ...a byli to lidé, co se týká Spišské Nové Vsi, kteří byli v drogách a v takových věcech, takže pro ně to byl jednoznačně obrovský přínos, protože teď jsou z nich dobré rodiny, podnikatelé, tak to je ovocem toho, že můj otec tuto pouliční evangelizaci dělal velmi, ...též je k tomu potřebná nějaká míra času a techniky a lidí ...a já osobně to v tomto období nevidím jako hlavní cíl, aby tato energie šla do*

toboto spôsobu evangelizace, ale normálně se nám lidé obracejí, chodí noví lidé na boboslužby... nemyslím si, že to je jediný způsob ta pouliční evangelizace...“ (Zbyněk Drlík).

V posledních dvou letech (2011-2012) byla v CKSS hojně organizována shromáždění pod názvem „Léčení“, na kterých byly návštěvníkům nabízeny modlitby za nemocné. Právě Léčení je typickým příkladem proměny evangelizačních aktivit v čase a také příkladem přístupu CKSS k organizaci nejen evangelizačních aktivit.

Shromáždění „Léčení“ byla v roce 2011 vlajkovou lodí aktivit CKSS. „...*Jednoznačně největším fenoménem roku 2011, který spôsobil oživenie, boli (a sú) uzdravujúce zbromaždenia, ktoré sme propagovali pod názvom Liečenie...*“ (Jaroslav Kříž, Logos 12/2011, str. 3). Co se týče organizace, **pro CKSS je typické, že všechny tyto aktivity jsou organizovány na profesionální úrovni.** Velký důraz je kladen na mediální obraz, akce jsou oznamovány prostřednictvím masmédií, pozvání veřejnosti se děje s využitím Facebooku, billboardů, inzerce v tisku. Samotná akce je do detailu organizačně zajištěna tak, aby na ní byl dostatek pomocníků, příjemné prostředí pro návštěvníky, kvalitní chvalozpěvy (chvály) apod.

Pokud bychom ale hledali upoutávku na akci pod názvem „Léčení“ dnes, narazíme na ni mnohem řídkěji (například na stránkách bratislavského sboru – každé úterý v 18:00 v Pezinku). Je to z toho důvodu, že autority CKSS usoudily, že nastal čas pro jiný způsob evangelizace, či lépe řečeno skončil čas pro tzv. „Léčení“.

„...*Nyní nemíváme, mívali jsme Léčení, takto jsme též nazývali jeden způsob evangelizace, takže jsme zvali lidi na takováto shromáždění, kde jsme z Bible vysvětlili, že Ježíš je tentýž věra, dnes i navěky, to co konal před 2000 lety, koná i dnes, takže když uzdravoval tehdy, uzdravuje i nyní. Organizovali jsme je asi rok každou středu, zatížilo to sbor určitým způsobem, že jsme se stále věnovali novým lidem a bylo to stále to samé téma, tzn., že pro ty nové to bylo zajímavé, ale pro naše domácí už to bylo nudné. Takže jsem usoudil, že je třeba věnovat se, ...prostě jiné věci hovořit, ...nedalo se věnovat se jen těm novým a zapomenout na ty věrné staré, kteří chodívají. Tak nyní takováto setkání neděláme...*“ (Peter Minárik).

Krom výše uvedených způsobů evangelizace můžeme zmínit další příklady, jako osobní rozhovory na ulici, tanec (např. akce Up to Faith, tanec na veřejnosti nebo akce „Tanec vzkříšení“ či aktivity taneční skupiny Happy Sheep – „...*No nejde len o tanec. Je to len prostriedok, ako zaujat' a upútať pozornosť ľudí. Cieľom je to, aby ľudia počuli evanjelium, tú dobrú správu o tom, že Ježíš je Boží Syn a aby zareagovali na Božie volanie...*“ (Alena Filipková, Logos 10/2011, str. 19), muzikál (muzikál Ester), kurzy ALFA (více viz <http://www.kurzylfa.cz/>), aj.

Důležitým prostředkem pro evangelizaci jsou masmédiá, konkrétně internetové stránky CKSS www.milost.sk, facebookové stránky některých sborů, internetová televize MTV www.milost.tv, a samozřejmě časopis Logos. U časopisu Logos bych opět zdůraznil snahu o co nejprofesionálnější zpracování a vnějšímu vzhledu, kterému jeho vydavatelé přikládají velký význam. „...*Držíte v rukách nový Logos. Je mimoriadny nielen tým, že je to dvojčíslo v rozsahu, ktorý ešte nebol, ale hlavne je vynovený po grafickej stránke. Svet okolo nás sa rýchlo mení a mení sa aj spôsob, ako je možné zdieľať myšlienky a oslovit' spoločnosť. Preto nám nesmie ujsť rýchlik. Myslím si, že Logos bol doteraz na špici kresťanských časopisov v Čechách aj na Slovensku, lebo niektoré kresťanské periodiká sa za vývojom oneskorili. Nesú atmosféru osemdesiatych, v lepšom prípade deväťdesiatych rokov. Vydavatelia si zrejme myslia, že treba zachovať určitú starosvetskosť a že ignorancia módných trendov má vyvolať dojem väčšej pravdivosti, pokory a svätosti. Myslím, že to tak nie je. Ak budeme pokrokovejši, neznamená to, že sme menej kresťanskí, a nostalgia za dobou dávno minulou nás ešte neubrání pred zo-svetštením. Som presvedčený, že nový „look“ Logosu prispieje k tomu, aby aj naďalej zostal prebudeneckým časopisom...*“ (Jaroslav Kříž, Logos 5-6/2013, str. 3).

Snaha o moderní design Logosu je motivována tím, že časopis je skutečně používán nejen pro šíření informací mezi stoupenci CKSS, ale také jako nástroj misie. „...*Máme časopis Logos, ...potom*

jdeme mezi lidi, povídáme si s nimi, čemu věří, nabídneme jim časopis Logos, a z toho se buď rozvine rozhovor nebo nerozvine ...“ (Peter Minárik).

Evangelizace nemají za cíl pouze získávání nových věřících do již existujících sborů, ale také získávat nové věřící ve městech, kde CKSS doposud nepůsobí, respektive zakládat nové sbory. Proto v rámci CKSS funguje řada tzv. „**misijních skupin**“, což jsou vlastně malé sbory vznikající většinou na základě setkávání několika málo rodin a které postupně přerůstají ve větší sbory. Nástrojem evangelizace v některých těchto případech je vyslání konkrétního služebníka s jeho rodinou do města, kde doposud CKSS nepůsobí, s cílem založit tam sbor. „...*Máme vízi, aby náš sbor, že sbor je v dobré kondici tehdy, když se mu možná jednou za tři roky podaří založit další církev, další sbor...*“ (Peter Kuba).

2.1.5.6 Praktická zbožnost

Praktická zbožnost věřících CKSS se sestává z modlitby, četby Bible, půstu, účasti na shromážděních a chvalozpěvů.

Modlitba je pronášena vlastními slovy věřícího, je velmi konkrétní a také častá. Věřící jsou vedeni k tomu, aby prostřednictvím modlitby svěřovali Bohu i ty nejněžnější záležitosti svého osobního, rodinného i pracovního života. Proto se nezdá setkáváme se sdílením tzv. „svědectví“ o vyslyšených modlitbách, kterými se věřící navzájem povzbuzují, přičemž hovoří o tom, jak Bůh zasáhl díky modlitbě v té či oné – klidně i velmi banální – situaci.

Krom toho je pro věřící CKSS typické, že **modlitba je i nástrojem tzv. duchovního boje** mezi mocnostmi zla (Satan, démoni) na jedné straně a Bohem na straně druhé. Proto věřící v modlitbách odhánějí mocnosti zla, **vyhánějí a svazují demony a nečisté duchy**, vyhlásují Boží království a moc nad konkrétními situacemi, lidmi, městy nebo národy. Zvláštní místo mezi modlitbami zaujímá modlitba za uzdravení a exorcistická modlitba (vyhánění démonů).

Půst není chápán jako pouhé odírání stravy, ale taktéž jako v případě modlitby nástroj duchovního boje, kterým se moc modlitby znásobuje. „...*Spůsob ako zvíťazila Ester a Mardocheus je pôst. Pôst uvoľní okolnosti, ktoré dlhodobo zotročujú a zväzujú...*“ (Rastislav Bravčok, Logos 3/2012, str. 25).

Velmi zásadní roli v životě věřícího CKSS hraje četba Bible. Četba nikoliv pouze v rámci bohoslužebných shromáždění z úst kazatele, ale každodenní osobní četba Bible a její studium. V tomto ohledu náboženská praxe CKSS nikterak nevybočuje z tradice letničně-charismatických církví a navazuje na tradiční zásadu reformace *sola scriptura*. **Bible je chápána jako Boží slovo**. Tedy jako Duchem svatým inspirované Písmo, které neobsahuje omyly ani protirečení si. „...*Biblia, skladajúca sa zo 66 kníh Starej a Novej zmluvy, je Duchem Svätým inšpirovanou a ľuďmi zapísanou Božou rečou k človeku. Vo svojich originálnych textoch neobsahuje chyby ani omyly. Je rozhodujúcou autoritou a normou v otázkach učenia a praxe Cirkvi. Posolstvo Bible je dostatočné na spasenie (J 20:31) a duchovné vzdelávanie človeka...*“ (Stanovy CKSS, Základný dokument, str. 3). Bible je považována za nejvyšší závaznou autoritu pro věřícího. Protože je Bible vnímána jako zdrojem duchovní síly pro každodenní život věřícího, doslova „chlebem“, duchovním pokrmem, jsou věřící vedeni k pravidelné (denní) četbě Bible a k jejímu studiu. „...*Slovo Božie zaznamenané v Biblii, je večná pravda vyjadrená Bohom Izraela, napísané skrze Svätým Duchom pomazaných ľudí. Je najvyššou záväznou autoritou pre každého kresťana vo všetkých veciach viery. Je presné, smerodajné a aplikovateľné v našom každodennom živote...*“ (internetové stránky žilinského sboru, záložka „O nás“ – „V čo veríme“, <http://zilina.milost.sk/v-co-verime>). „...*Znalosť Biblie a jej pravidelné štúdium sú nepostrádateľnou súčasťou úspešného kresťanského života...*“ (Stanovy CKSS, Základný dokument, str. 3).

Církevní život se odehrává na nejrůznějších shromážděních. **CKSS nemá zavedeno formalizované členství. Za člena sboru je považován ten, kdo se aktivně účastní sborového života**, čímž je myšlena právě účast na shromážděních. „...*Za příslušníka CKS nemožno považovať toho, ...kto sa niekoľko mesiacov bez vysvetlenia nezúčastňuje zborového života...*“ (Stanovy CKSS, Základný dokument, str. 6).

Nejdůležitější jsou pravidelná bohoslužebná shromáždění, která se v jednotlivých sborech CKSS konají zpravidla (ne však vždy) dvakrát do týdne. Počet bohoslužebných shromáždění v týdnu, dny a hodiny jejich konání jsou různé sbor od sboru. Nejčastěji se věřící scházejí ve středu nebo ve čtvrtek a poté klasicky v neděli. Nedělní shromáždění se konají ve všech sborech CKSS s výjimkou některých misijních skupin (například v Humenném se bohoslužebné shromáždění koná v úterý).

Bohoslužebná shromáždění mají ve všech sborech CKSS podobnou strukturu programu. Před začátkem shromáždění jsou prostory, v nichž se bohoslužby konají, otevřeny s velkým časovým předstihem, aby se věřící mohli neformálně scházet již dříve. V některých sborech se konají před oficiálním časem zahájení bohoslužeb modlitební shromáždění, na kterých se věřící modlí za průběh bohoslužeb a jiná modlitební témata (například v Popradu, Banské Bystrici a jinde). Přestože bohoslužby probíhají podle jistého formálního scénáře, atmosféra je hodně neformální.

Neformálnost je vůbec jedním z dalších typických obecných znaků, kterým se CKSS vyznačuje. Tato neformálnost s sebou přináší i jeden „tradiční“ nešvar letničně-charismatických a neo-charismatických církví, a to že je problém dorazit na shromáždění pozdě. Shromáždění nezdávka začínají s velkým časovým zpožděním, účastníci vedou neformální rozhovory i po oficiálním začátku, vidět přicházet věřící na shromáždění i více jak 45 minut po oficiálním začátku není nic neobvyklého.

Pevnější časový rámec je typický pro sbory CKSS, kde se část bohoslužebných shromáždění vysílá on-line stream vysíláním na internetu.

Shromáždění se konají ve větších konferenčních prostorech, a to buďto pronajatých nebo ve vlastních. Cílem každého sboru CKSS je mít vlastní sborovou budovu, nebo alespoň dlouhodobý pronájem bez sdílení pronájmu s jinými subjekty, kde by se odehrával církevní život a mohly být prostory trvale upraveny a zařízeny s ohledem na církevní službu. Ve vymezeném prostoru (většinou u vchodu) je prodávána náboženská literatura, nahrávky kázání či drobné předměty. V některých sborech je možné zakoupit si také občerstvení.

Shromáždění jsou přístupná široké veřejnosti, naprosto komukoliv. U vchodu do sálu zpravidla stojí určený věřící, který přichozí vítá pozdravem a podáním ruky, případně pomůže novým návštěvníkům najít místo k sezení. Neexistuje žádná selekce nebo kontrola přichozících návštěvníků bohoslužebných shromáždění. At' jsem shromáždění navštívil včas či záměrně později, odešel ze shromáždění před jeho ukončení nebo s jeho oficiálním zakončením, at' už jsem shromáždění navštívil osobně nebo jsem byl zastoupen jinou osobou, at' už v doprovodu jiných osob nebo sám, nikdy jsem nezaznamenal ani náznak zabraňování ve vstupu do shromáždění, nebyl jsem vystaven nemístnému dotazování ani jsem neměl pocit, že já nebo můj doprovod jsme pod drobnohledem pořadatelské služby, jiných věřících nebo pastora sboru.

Naopak, až paradoxně vzhledem k důrazu na evangelizaci a snahu „oslovit každou duši“, jsem mnohokrát přišel na shromáždění a poté z něj odešel zcela bez povšimnutí kohokoliv, zejména pokud jsem přicházel na shromáždění později a odcházel dříve. Některých shromáždění jsem se zúčastnil zcela nepozorován, což se potvrdilo ve chvíli, kdy jsem hovořil osobně s pastory jednotlivých sborů, kteří byli překvapeni tím, že jsem jejich bohoslužebná shromáždění navštívil.

Tam, kde došlo ke kontaktu s „pořadatelskou službou“, jednalo se o podání ruky, přivítání či nanejvýš zdvořilostní otázku.

Shromáždění čítají několik desítek až stovek účastníků, to podle velikosti jednotlivých sborů CKSS. Mezi účastníky jsou zastoupeny všechny generace, převahu mají ženy. Zřetelná je na shromážděních uvolněná až familiérní atmosféra, věřící CKSS se mezi sebou velmi dobře znají. Jako zajímavou poznámku považuji zmínit, že účastníci nejsou „svázáni“ žádnými psanými nebo nepsanými pravidly ohledně oblékání. Míra svobody v oblékání je výrazná. Ze zkušeností vím, že se v některých letničně-charismatických církvích oblékání, zejména tedy oblékání žen, v morální rovině natolik řeší, že se u nich ustálily nepsané dress cody, podle kterých zkušený pozorovatel dokáže rozpoznat stoupence těchto společenství i na ulici. Téma je aktuální samozřejmě i v CKSS (srovnej článek Kde sú mantinely, Jaroslav Prašil, Logos 8/2011, str. 18-19). Ve shromážděních CKSS jsem však na tento jev nenarazil. Mnohé ženy byly oblečeny tak, že jejich oděv přirozeně zdůrazňoval ženskost, individualitu a originalitu. Za důležité považuji zmínit tuto poznámku proto, neboť na těchto drobných nuancích lze odpozorovat, nakolik to či ono společenství má sklon k sektářským prvkům či nikoliv. Nakolik se snaží zasahovat do detailních součástí života věřících či zda naopak respektuje osobní prostor každého jednotlivce a jeho individuální svobodu „vidět věci jinak“. **V tomto případě je míra individuální svobody, dle mého pozorování, v CKSS výrazně vysoká** (viz dále).

Bohoslužebná shromáždění jsou zahajována **chvalozpěvy**, které jsou nazývány chválami. V popředí konferenčních místností hraje a zpívá hudební skupina, kterou věřící nazývají „chválící skupin(k)a“, čítající 3 až klidně i více než deset hudebníků, kteří moderními písněmi s křesťanskými texty vedou shromážděné věřící ve společných chvalozpěvech. Nutno podotknout, že podobně, jak v případě designu Logosu nebo organizaci shromáždění i zde u chval platí, že CKSS se snaží o co možná nejvyšší profesionální úroveň. „...*Clenovia našich zborov si pravdepodobne myslia, že chvály a priebeh zhromaždení, tak ako ich vidíme dnes, tu bol vždy. Nie. Na prelome 90-tych rokov sa všade spievalo strnulo, depresívne, za sprievodu klavíra alebo organa. To, aby sme do cirkvi dostali expresívne dynamické uctievanie, bola cieľavedomá práca. Dnes už je to normálne. Vo všetkých, aj v malých zboroch sú dobré chvály. S chválami sa už netreba veľa zaoberať, netreba robiť konferencie ani semináre, treba chválu vyjadrovať a kvalitu zvyšovať na profesionálnu úroveň...*“ (Jaroslav Kříž, Logos 9/2011, str. 6). Po hudební stránce jsou chvály velmi kvalitní. Chvály jsou v pop-folkovém nebo i rockovém stylu a jsou ozvučené. „...*Na našich podujatiach sa stretnete s modernu kresťanskou hudbou, spontánnymi prejavmi chvály Boha...*“ (intro v rámci on-line přenosů bohoslužebných shromáždění sborů CKSS v Banské Bystrici). Chvály trvají velmi dlouho, zpravidla 45-70 minut (!). Po tuto dobu v podstatě vede shromáždění vedoucí chválící skupiny, který výběrem písní (rychlejší, pomalé ztišovací, rozjímavé, rozverně apod.) reaguje na atmosféru ve shromáždění věřících nebo tuto atmosféru pomáhá utvářet a také připravuje skladbou textů písní půdu pro kázané slovo pastora (viz níže). Texty písní jsou zpravidla promítány dataprojektorem na plátno, aby tak i nově příchozí návštěvníci bohoslužeb se mohli do chval zapojit.

Chvály nejsou koncertem chválící hudební skupiny. Spíše se dá říci, že chválící skupina vede shromáždění ve chvalozpěvech, věřící se do chval aktivně a velmi spontánně zapojují. Během chval panuje velmi uvolněná atmosféra a velká míra svobody projevovat se. Věřící během chval korzují, vstávají nebo si sedají, pozvedávají ruce na znamení úcty k Bohu, klekají, tančí nebo klidně jen tiše sedí. Pravidelně během chval se dostává časového prostoru na tzv. glosolalii, neboli modlitby v cizích jazycích (viz výše). V průběhu chval dochází u věřících k nejrůznějším emocionálním projevům, které jsou považovány za projevy Ducha svatého, jako například pláč, smích, třesot apod. Jak jsem již zmiňoval výše, občas se vyskytnou takové projevy, které na neinformovaného návštěvníka působí přinejmenším podivně ne-li odrazujícím způsobem. CKSS je typická tím, že spíše dává věřícím velký prostor pro to, aby se spontánně projevovali než že by

tyto projevy korigovala. Tato velká míra svobody však v sobě skrývá nebezpečí exhibicionistických excesů některých jednotlivců a pastoři tím pádem občas přeci jen musí řešit citlivý problém korekce. „...Podle mého názoru všechno, co nazýváme projevy Ducha, jsou v podstatě projevy lidské duše, která nějakým způsobem reaguje na Boží dotyk. ...Ono je to nadpřirozené, ale je to určitým způsobem přirozené a zapadá to do nějakého tobo běhu shromáždění, té vlny, na které jede to celé shromáždění, a já mám někdy pocit, že když to někdy příliš vyčnívá, tak že se jedná spíše o nějaký projev exhibicionismu a nemá to s projevem Ducha nic společného... Protože projevy Ducha by měly vypůsobovat určité ovoce, možná vědomí větší Boží slávy, přítomnosti. Já sám jsem zažil určité projevy Ducha, na které když jsem se podíval, tak jsem se rozplakal, dotkl se mě Bůh. A zažil jsem shromáždění, na kterých byla velice silná Boží přítomnost a skutečně ta atmosféra byla taková, že lidé prostě nevydrželi možná ani stát na nohách, museli si sednout, kleknout nebo lehnout. Sám jsem zažil něco, čemu se říká svatý smích, ale myslím si, že právě v tomto je potřeba určitá zralost, určitá zkušenost na tom postu pastora, aby dokázal tyhle věci správně posoudit a korigovat. Nemyslím si, že bychom měli nějakého člověka zahanbit a nebo ponižovat, ale komunikovat s lidmi o tom, co je v pořádku a co je už za hranicí...“ (Daniel Šobr).

Každopádně spontaneita a modernost chval je pro CKSS typickým rysem, o který deklaratorně usiluje. „...Zbromaždenia sú charakteristické radostnou až expresívnou oslavou Boha Otca, Nazaretského Ježíša Krista a Svätého Ducha, za pomoci hudobných nástrojov a modernej ozvučovacej techniky. Chvála je vyjadrovaná spontánne spevom a rytmickými telesnými pohybmi ako tlieskanie, kolotanec, dvíhanie rúk či iné emotívne prejavy oslavy a radosti...“ (Stanovy CKSS, Základný dokument, str. 2).

Do průběhu chval může zasahovat pastor sboru například s krátkou myšlenkou na biblické téma, modlitbou, modlitbou v jazycích, požehnáním nebo výzvou ke shromáždění, a to i klidně výzvy velmi adresné. „...Milka, pozdvihni ruky, ...neboj sa ..., Pán t'a požehná ... Milka, pozdvihni ruce, nehambi sa...“ (Jaroslav Kříž, bohoslužba v Banské Bystrici 23.6. 2013).

Specifickou součástí chval jsou **písně na oslavu Izraele a izraelského lidu**. To vychází z učení CKSS, které zdůrazňuje vyvolenost Izraele a Židů v dějinách spásy. Tento příklon k Izraeli a Židům označujeme jako **filosemitismus**. Proto se v průběhu bohoslužebných shromáždění běžně setkáme s modlitbami za národ Izraele, za politickou situaci na Blízkém východě. Některé z chvalozpěvných písní jsou právě na Izrael zaměřené nebo jsou to písně mesiánských Židů. Neobvyklé nejsou ani chvály přímo v hebrejském jazyce.

Po skončení chval a před začátkem kázání následuje část bohoslužeb, která nemá ve všech sborech jednotný a pevný rámec, ale vždy v sobě zahrnuje tyto části: přivítání – úvodní modlitba oznámení - kratší slovo – sbírka. Kromě těchto pěti částí, které nalezneme ve všech shromážděních CKSS (jen v různém pořadí) se můžeme v tomto mezcíse mezi chvalami a kázáním setkat ještě i s jinými prvky, které jsou občasné, jako například požehnání novomanželům či novorozenci, svědectví věřícího o vyslyšených modlitbách nebo Božím vedení, nebo s příležitostnými záležitostmi jako například s požehnáním školákům před zahájením školního roku apod.

V průběhu **oznámení** zaznávají informace o aktivitách, které čekají sbor v nejbližším čase, případně o akcích celocírkevních (například konferenci). V průběhu oznámení je prostor pro zhodnocení akcí z uplynulého týdne, případně-li shromáždění na týden, v němž vychází časopis Logos, neopomene kazatel nebo jiná osoba, která oznámení říká, informovat o tom, že časopis vyšel, o jeho obsahu a zajímavých článcích. Nemohu si odpustit poznámku, že v několika případech věnoval pastor propagaci Logosu tak velký časový prostor, že v kombinaci s opakujícími výzvami k odběru a koupi tohoto časopisu na mne působilo oznámení jako do shromáždění vsunutá reklama z teleshoppingu (například shromáždění v Prievidze 30.6. 2013).

Kratší slovo zpravidla předchází sbírce a pronáší jej někdo jiný než pastor sboru. Témata jsou různá, většinou však směřují právě k finanční sbírce, která následuje bezprostředně poté, tzn. věnují se tématům jako štedrost, finanční požehnání, radostnému dárcovství apod. Cílem je povzbudit věřící ke štedrému dávání. Krátké slovo je opřeno o biblický verš nebo celou pasáž a je zakončeno modlitbou nebo požehnáním.

Samotná **finanční sbírka** se realizuje tak, že po krátkém slově si jeden nebo více vybraných věřících stoupnou do čela shromáždění s nějakou nádobou (např. proutěný košík) a věřící v jeden časový okamžik, který netrvá déle než 5-10 minut předstupují dopředu a vhadují do nádoby svůj finanční dar. Během celé sbírky hraje a zpívá chválící skupina. Pokud je bohoslužebné shromáždění vysíláno stream on-line na internetu, je tato pasáž zveřejněna. Na samotném shromáždění není akt dávání finančních darů anonymní, neboť způsob konání sbírky je takový, že je při něm patrné, kdo dává a kdo nikoliv. Není však z něj možné odpozorovat, kdo jak vysoké finanční dary dává (odlišná praxe je z prostorových důvodů například ve sboru v Brezně, kde košík, do něhož se vkládají dary, koluje mezi věřícími). Opět, jako v předchozích popisovaných případech, i zde mohu konstatovat z vlastního pozorování, že i v záležitosti dávání darů je návštěvníkovi shromáždění ve sborech CKSS dána velká míra svobody. Já jakožto „náhodný“ návštěvník bohoslužebného shromáždění jsem nebyl vystaven žádnému explicitnímu tlaku ani výzvám k odevzdání daru, ani tlaku skrytému (špatný pocit z toho, že nedávám). K tomuto pocitu svobody (ne)dát finanční dar zcela jistě přispívalo i to, že na každém shromáždění během sbírky zůstalo na svých místech menší či větší množství věřících (mnohdy i v desítkách procent), kteří dar v daný okamžik nedávali. Je to dáno tím, že někteří věřící dávají finanční dary každý týden na shromáždění, jiní jedenkrát za měsíc, jiní posílají dary na účet, jiní nedávají dary vůbec. Občas je finanční sbírka specifická. To v případech, kdy je určena na speciální projekt nebo účel.

Po sbírce následuje nejdůležitější část bohoslužebného shromáždění, a to **kázání či biblické vyučování**. Kázání pronáší místní pastor, jiný k tomu určený služebník ve sboru (například presbyter), pozvaný pastor z jiného sboru CKSS nebo Církve víry v ČR, případně host z jiné církve (většinou ze zahraničí).

Po obsahové stránce jsou kázání vždy opřena o Bibli. Většinou se jedná o tématická kázání, tzn., že kazatel hovoří na nějaké téma a Bible mu slouží jako zásobárna textů, ze kterých čerpá nebo o které opírá svá tvrzení. Málokdy je kázání klasickou exegezí delšího biblického textu, tématická kázání převažují. Biblické verše nebo pasáže, na které se kazatel odvolává, jsou v některých sborech promítány dataprojektorem. Drtivá většina účastníků si na shromáždění přináší své vlastní Bible, v nichž si hledají zmiňované biblické pasáže, mnozí si tvoří poznámky. Kázání během bohoslužebných shromáždění jsou hlavním prostředkem k šíření učení CKSS a také hlavním nástrojem, prostřednictvím kterého hovoří do života věřících.

„...V veľký dôraz dávame na vyučovanie a kázanie Božjeho Slova. Biblia – sväté Písma starej a novej zmluvy sú vykladané tak, aby boli pochopiteľné a použiteľné pre dnešnú dobu. Boh dal človeku mnohé princípy pre šťastný a úspešný život. Praktické rady pre manželstvo, výchovu detí, biznis, zdravie a dobré vzťahy. Boh totiž túži, aby život človeka napredoval. Ako prosperovať, ako prekonať prekážky a prejsť aj cez ťažké obdobia života. Mnohí ľudia hovoria o tom, že na bohoslužbe prijali múdrosť, posilnenie a nové povzbudenie do ďalších dní. V dnešnej dobe je inšpiratívne prostredie potrebné a vzácne. A takým miestom je určite aj bohoslužba, kde na myseľ, emócie i vôľu človeka vplýva pozitívna atmosféra vypôsobená Bohom a Jeho Slovom...“
(<http://www.kosice.milost.sk/bohosluzby.php>).

Z homiletického hlediska mají kázání různou úroveň, a to od velmi vyprecizovaných, logicky strukturovaných, s jasnou myšlenkovou linií, snadno zapamatovatelnou zvěstí a rétorickým umem až po kázání málo srozumitelná, myšlenkově roztráštěná, monotónní, vnitřně nekonzistentní a po rétorické stránce mizerná.

Co se týče formální stránky, jsou kázání poměrně dosti dlouhá (mnohdy i výrazně více než hodinu), účastníci z řad CKSS jsou již na tuto praxi zvyklí a nosí si s sebou na shromáždění své občerstvení. Kázání jsou nahrávána, některá zveřejňována na stránkách sborů nebo internetové televizi MTV. Kazatelé se snaží o to, aby kázání nebyla formální a ustrnulá. Používají příklady z běžného života, každodenních situací. Nežádá žádný vtip, sebeironie. Kázání jsou vedena takovým způsobem, že jsou naléhavá, osobně oslovující, konkrétní. Málo obecných všeobíhajících neadresných pravd, naopak plná imperativních oslovení, kde je jasné, že adresátem oslovení jsou posluchači, kteří jsou právě v tu danou chvíli na shromáždění.

Kázání jsou okoreněna jedním nezvyklým – můžeme již říci – liturgickým prvkem, který v prostředí CKSS zdomácněl, a tím jsou výzvy k **opakování proklamací** (<http://www.milost.tv/m/Akm8txdry>, 0:0:20). Kazatel v proudu svých slov pronese výrok, na kterém se náhle zastaví a vyzve posluchače, aby po něm výrok zopakovali. Např. „...*Pověz! Moje duše očekává na Hospodina...*“ (bohoslužba v Banské Bystrici 23.6. 2013). Jinou variantou jsou proklamace uvozené slovy: „*Pověz svému sousedovi...*“. Např. „...*řekni teď svému sousedovi „Budu číst Bibli každý den!*“...“ (bohoslužby v Trnavě, 30.6. 2013). Již tradičním liturgickým prvkem, který je běžný v letničně-charismatických společenstvích je přitakání „Amen“ ze strany účastníků na kazatelem ukončenou tezi otázkou „Amen?“.

Čas pro kázání není vyplněn pouze mluvou kazatele, ale i jinými prvky: glosolalií, modlitbou, tichem. Kázání je ukončeno nějakou shrnovací pasáží, většinou s imperativním podtextem nebo povzbuzením ke změně konání, myšlení nebo vztahu.

Po kázání následuje zpravidla krátká modlitba, krátké chvály a rozloučení spojené se slovem požehnání. Po oficiálním ukončení bohoslužebného shromáždění zůstává ještě velké množství věřících ve sborových prostorách a neformálně si povídají. Nebo je jednotlivým věřícím slouženo ze strany pastora či presbyterů modlitbou za jejich aktuální problémy. „...*Kedže veriaci vedia pri dobrej a správnej bohoslužbe získat' odpovede na svoje modlitby, vždy na záver sa modlíme za rôzne potreby návštevníkov, ktorí majú o to záujem. Boha ako svojho nebeského Otca môžeme prosit' za rôzne dobré veci a vidíme ako v krátkom čase odpovedá na prosby tých, s ktorými sa pomodlíme modlitbu viery. Či už ide o odpustenie hriechov, pokoj, silu do života, uzdravenie, vyslobodenie od démonov, zlozvykov a pod. S niektorými sa modlíme za prácu, zlepšenie vzťahov a iné normálne veci každodenného života. Aj s Vami sa budeme radi modlit' a veriť, že uvidíme konat' Božiu milosť aj vo vašom živote...*“ (<http://www.kosice.milost.sk/bohosluzby.php>).

Paralelně s výše popsaným programem, řekněme, hlavního shromáždění funguje ještě **služba pro děti**. Protože děti by nevydržely tak dlouhou dobu být účastny na celém programu, jsou přítomny většinou pouze na chvalách a posléze se jim v oddělené místnosti věnují určené pracovníci, kteří s nimi aktivně pracují (četba biblických příběhů, malování, filmy apod.) nebo si s nimi hrají. V některých sborech mají oddělené místnosti pro rodiče s malými dětmi, kde se svým dětem věnují, děti svým křikem nebo svou činností nenarušují běh shromáždění a zároveň je do této oddělené místnosti reproduktory přenášeno kázání tak, aby z něj rodiče měli také užitek. Služba dětem je nazývána různě, nejčastěji **dětská besídka**. „...*Nemluvniatka, kojenci, deti, mládenci i panny ... aj títo sa spomínajú v Biblii. Boh nezabudol na nikoho, každý má v Jeho srdci svoje miesto. Preto aj tieto vekové kategórie majú priestor v našom zbore. Deti do troch rokov môžu so svojimi rodičmi tráviť čas počas zhromaždení v herni plnej hraček. Rodičom maličkových určite príde vhod, keď môžu sledovať zhromaždenie aspoň cez televízne vysielanie a nemusia sa báť, že by prípadný plač rušil ostatných bratov a sestry. Práve naopak, môžu ich tam nakrmiť, prebalit', utíšiť, prípadne sa s nimi zabrat'. Deti od troch rokov majú možnosť byť súčasťou besiedky, ktorá prebieha počas zhromaždení a je rozdelená do troch tried podľa veku dieťaťa... Starší sú už súčasťou mládeže, ktorá počas zhromaždení chváli Pána a počúva Božie Slovo v sále so svojimi rodičmi, prípadne pomáha vedúcim s deťmi v besiedke...*“ (internetové stránky popradského sboru, záložka Práca s deťmi a mládežou, <http://www.domviery.sk/cirkev/mladez-deti/>).

Schéma, podle kterého shromáždění probíhají, je navzdory své rozmanitosti v rámci sborů CKSS již v jistém smyslu **liturgií**. CKSS se nestaví k liturgii příliš pozitivně, přesto je existence tohoto společenství natolik dlouhá, že se v náboženské praxi s liturgickými prvky již setkáváme, ačkoliv by je samotní věřící nebo vedoucí pracovníci nikdy liturgií nenazývali. „...*Boha skrze nějakého vedúceho duchovného nenajdeme. Ani skrze tradíciu či rituály, alebo liturgie...*“ (Stanislav Troška, Logos 8/2011, str. 27). Některé liturgické prvky jsou již ustálené, jako například shora popsané opakování výroků na výzvu kazatele, oslovování sousedů (přísedících) deklaratorními prohlášeními – opět na výzvu kázajícího, vzájemné pozdravení přáním pokoje při podání ruky apod. Ve sborech se vysluhuje eucharistie, která má stejnou podobu, jakou známe u jiných letničně-charismatických společenství. Obřad **eucharistie** je jakýmsi tajemstvím. O večeri Páně nenalezneme ve veřejných zdrojích CKSS téměř žádné vyučování, pojednání nebo kázání, což není pro náboženskou praxi CKSS příliš obvyklé. Většinou vše, co se v CKSS realizuje, je podloženo vyučováním. V tomto případě jen minimálně.

Pravidelná bohoslužebná shromáždění nejsou jediným typem shromáždění, která věřící CKSS navštěvují. Týdenní program aktivit se různí sbor od sboru. **Aktivity** můžeme rozdělit na pravidelné a jednorázové.

Mezi pravidelné aktivity patří zejména **modlitební shromáždění**, která se konají před bohoslužbami nebo i v týdnu. Na těchto shromážděních se věřící CKSS modlí nejen za svoje potřeby, ale také za problémy veřejného života, politiky, vládu a jiné „v moci postavené“, slovenský národ nebo globální témata. Některé modlitební shromáždění jsou specifická s ohledem na témata (například modlitby za Izrael, modlitby za nespasené rodinné příslušníky) nebo cílovou skupinu (například modlitby mužů – Banská Bystrica). Jiným příkladem pravidelných shromáždění jsou shromáždění mládeže (Liptovský Mikuláš, Poprad).

Mezi pravidelná shromáždění musíme také zařadit třídní **konference CKSS**. Ty jsou pořádány 1x za dva měsíce, většinou ve sportovní hale Štiavničky v Banské Bystrici a jsou určeny pro všechny věřící CKSS. Konference je třídní a v průběhu těchto dní se uskutečňuje několik shromáždění. Některá jsou určena pro mládež, jedno ze shromáždění je již tradičně určeno nově se obrátivším věřícím, kteří jsou v rámci tohoto shromáždění pokřtěni (<http://www.milost.tv/m/8FgQf11Lu>). Sobota a neděle je vyhrazena třem shromážděním určeným pro všechny věřící CKSS. Sjíždějí se z celého Slovenska. Mnohé sbory CKSS ve svých městech nepořádají v neděli, na kterou připadne shromáždění v rámci konference, svá bohoslužebná shromáždění. Počet účastníků na konferencích se pohybuje kolem 1000. Hojně se konferencí účastní také věřící Církve víry z České republiky. Na konferenci vystupují nejrůznější řečníci z řad CKSS či CV (Jaroslav Kříž, Martin Mazuch, Adrián Šesták, Daniel Šobr aj.), pozvaní pastoři ze zahraničí (např. ze sboru víry Hit Gyülekezet) nebo výjimečně i jiní hosté (např. ředitel muzea SNP PhDr. Stanislav Mičev – konference v říjnu 2012).

Chvály jsou vedeny některou z chválicích hudebních skupin sborů CKSS (například Olivy). Tradičním bodem programu je představení novokřtěnců, jejich svědectví a požehnání jim. Zpravidla se jedná o několik desítek věřících. Zajímavé je, že pořadatelé jsou organizačně přichystáni i na tzv. padání pod mocí Ducha v průběhu požehnání novokřtěncům, kdy v průběhu modliteb a vzkládání rukou jsou připraveni služebníci, kteří je při pádu chytají a poté je přikryjí teplou přikrývkou, protože někteří věřící zůstávají ležet na zemi dlouhé minuty. V průběhu konferenčních shromáždění vždy zaznívá výzva k obrácení.

Kromě toho **sbory CKSS pořádají a organizují velké množství jednorázových akcí s nejrůznějším zaměřením**. Výčet aktivit by byl velmi dlouhý, proto níže uvádím jen příkladmo.

Na množství aktivit a jejich zaměření lze vidět, nakolik je **náboženská činnost CKSS pestrá, dynamická a variabilní.**

Můžeme se setkat s aktivitami zaměřenými na děti a mládež, jako například víkendové zimní setkání mládeže Ice Meeting (<http://www.milost.sk/cirkev/akcia/ice-meeting-bystra-2013>), mládežnická konference „Srdce v ohni“ (<https://www.facebook.com/milostbratislava>), dětský vánoční koncert (www.facebook.com/events/458172384218540/), nebo třeba dětský karneval (<http://zilina.milost.sk/fotogaleria-detsky-karneval-25-2-2012>).

Dalším typem aktivit jsou **aktivity nenáboženského charakteru**, jako například výlety, posezení s přáteli apod. Tyto aktivity vnímají jejich organizátoři jako vhodnou formu, jak oslovit, pozvat a zapojit do sborového církevního života nekřesťany, zejména z řad rodinných příslušníků stoupenců CKSS. Příkladem můžeme uvést výlety s pobytem nebo výlety jednorázové (www.domviery.sk/clanky/zo-zivota/ziarska-chata/, <http://www.domviery.sk/clanky/zo-zivota/a-zase-turisticka-sobota>, <http://www.domviery.sk/clanky/zo-zivota/ach-tie-hlavolamy/>, <http://www.domviery.sk/clanky/zo-zivota/uprsany-ale-chutny-gulas/>) nebo tzv. sborové dovolené, kdy značná část členů sboru se svými rodinnými příslušníky tráví společně prázdninový čas na rekreaci (<http://nitra.milost.sk/aktivity/program>).

Krom toho pořádají sbory CKSS řadu přednášek (<http://bratislava.milost.sk/prednaska-obnova-ludskeho-tela/>), často s ohledem na zmiňovaný filosemitismus na téma Izrael a židovský národ (www.milost.sk/news/clanok/nesmieme-zabudnut, www.milost.sk/logos/clanok/vecer-pre-izrael). Dále bych mohl jmenovat akce sportovní (turnaj ve fotbale Memoriál Jaroslava Kapusty), kulturní (muzikál Ester), PR (promo akce časopisu Logos zilina.milost.sk/fotogaleria-promo-akcia-logos-mtv), evangelizační (hradok.milost.sk/novinky/evanjelizacia-s-jody-winchester.php) či při příležitosti svátků nebo významných dní (Silvestrovské setkání <https://www.facebook.com/events/551159331633471/>, Mikuláš www.martin.milost.sk/galeria/mikulas/).

2.1.6 Organizační struktura CKSS a její vedení

Při žádostech o registraci církví a náboženských společností se v praxi setkáváme s variantou, že registrující se subjekt má fungující organizační strukturu bez ohledu na samotný akt registrace a v podkladech pro registrační řízení popisuje fungující status quo. Nebo je druhá varianta, kdy registrující subjekt organizační strukturu nemá nebo ji má jen, řekněme „provizorní“ a v registračních dokumentech popisuje stav, který nastane až samotným aktem očekávané registrace.

Případ CKSS odpovídá druhé variantě, neboť **organizační struktura popisovaná v Základním dokumentu CKSS, hlavě III, prozatím ne zcela odpovídá organizační struktuře v realu.** „...*Organizační struktura ještě není úplně hotová...*“ (Jaroslav Kříž). V CKSS není funkční Rada CKS a tím pádem ani předseda Rady CKS, který podle základního dokumentu zastupuje CKSS navenek a je jejím statutárním zástupcem.

Na ústřední úrovni CKSS funguje neformální vedení reprezentované Kolegiem pastorů. I toto Kolegium pracuje zatím více méně neformálně. „...*Fungování /vedení CKSS – poznámka znalce/ je neformálně formální..funguje to více na principu vztahů, než na principu nějaké organizační struktury...*“ (Daniel Šobr). Pravomoc kolegia není formálně ukotvena, všechna rozhodnutí se dějí na půdorysu vzájemné dohody. Pastoři jednotlivých sborů hlásících se k registračnímu procesu (k registračnímu procesu se hlásí nejen sbory začleněné pod občanské sdružení Křesťanská spoločenstvá Slovenska, ale i sbory působící na právní platformě jiného občanského sdružení –

například sbor ve Zvolenu - nebo nemají žádnou právní formu) se pravidelně setkávají (přibližně 1x za 2-3 týdny) v počtu cca 15-20. Pastoři si s sebou někdy berou i své nejbližší spolupracovníky. Setkání jsou koncipována jako **modlitební setkání pastorů** a krom společných modliteb je náplní setkání plánování akcí, hledání vizí, stanovování koncepce dalšího směřování apod. Setkání jsou svolávána seniorpastorem Křížem, místem setkání je vzhledem k místní a časové dostupnosti nejčastěji sbor CKSS v Martine.

Na setkání pastorů CKSS není o záležitostech rozhodováno direktivně ani hlasováním, nýbrž se hledá konsensus. Jako demonstrativní příklad může posloužit případ pozvání významného kazatele ze zahraničí, kde finanční náročnost takového pozvání přesahuje možnosti jednoho sboru. Na kolegiu pastorů přednese iniciátor pozvání (může to být kterýkoliv pastor) návrh na pozvání tohoto kazatele, uvede důvody pro jeho pozvání a reference. Poté se k danému záměru připojí ti pastoři, kteří by měli o službu zahraničního kazatele zájem (nemusí to být všichni) a tito pastoři se pak domlouvají na termínech, organizačním zajištění, vzájemném rozdělení úkolů či finanční participaci.

Mezi pastory neexistuje žádná formální hierarchie, větší autority požívají přirozeně ti pastoři, kteří jsou odpovědní za větší množství sborů nebo jsou služebně starší. Nejvyšší autoritou CKSS, či lépe řečeno **největší autority požívá** (slovo „nejvyšší“ navozuje dojem hierarchie, která ale v CKSS není) **pastor Jaroslav Kříž**, který je titulován seniorpastorem (podobně jako nedávno zesnulý ex-pastor popradského sboru Gabriel Minárik). Autorita seniorpastora Kříže však není dána žádnou formální pravomocí, Kolegium pastorů nemá zvoleného svého předsedu, a to ani neformálně. Nejvyšší autorita seniropastora Kříže je však reálným faktem, který vnímá i on sám. „...*Ano, cítím ji /autoritu – poznámka znalce/, nebudu to popírat. Cítím ji, ale je neformální. Obvinění z toho, že já někdy někomu něco direktivně přikazuji je absurdní právě proto, že nemám formálně vůbec žádnou pravomoc. To znamená, že jestli někdo přijme moje rozhodnutí, tak je to jenom proto, že ho chce přijmout. Takže je pravda, že jsem určitým vůdcem, podobně jako například Gabriel Minárik, ale je to dané tou prací, která je za mnou a podle mého názoru i věkem, protože množství pastorů je mladších...*“ (Jaroslav Kříž).

V případě registrace CKSS a ustanovení formální struktury by byl seniropastor Kříž s největší pravděpodobností ustanoven nejvyšší oficiální autoritou církve a jejím statutárním zástupcem, pokud by tedy o tuto pozici stál.

„...*My nemáme jako Křesťanská sdružení nějaká striktní nařízení, snažíme se, aby nás v tomto vedl Duch svatý a hledáme to, co funguje..., takže ta struktura není nějaká volená, ...tím, že chápeme, že úřady nejsou volené, že se volí nějakým způsobem hierarchie, ale hierarchii určuje pomazání služebníka a ovoce, které za ním stojí, toto když lidé pochopí, tak toto jsou přirozené autority v církvi. Já vnímám, že hlavním pastorem je pastor Kříž, přijímám jeho autoritu ne na základě toho, že musím, ale na základě toho, že to tak vnímám. Takto to vnímáme i ostatní pastoři... Není to nějak uzavřené ani nejsem nějakým způsobem tak zavázaný, že všechno, co poví pastor Kříž, já musím udělat neboť vše činím z víry. A jednota je v Duchu a je potvrzená tím, že umíme dělat společně věci, je přirozenou autoritou pro všechny pastory, kteří jsme v Křesťanských sdruženích. Zároveň je tam tolerance, že pokud by někdo s něčím neshodil, klidně může z toho vystoupit. Naopak, kdo má ty samé cíle, hodnoty a směřování, tak se může připojit... Autorita není vynucená ani nějakým způsobem zmanipulovaná, ale je přirozená a proto je i respektovaná...proto umíme mít stejné hodnoty, cíle...“ (Peter Minárik).*

Na úrovni jednotlivých sborů je organizační struktura různorodá. Každý sbor o své struktuře rozhoduje zcela autonomně, proto můžeme zaznamenat i poměrně významné rozdíly v tom, nakolik se pravomoc ve sborech sdílí nebo naopak koncentrují.

Co je všem sborům CKSS společné je, že v čele sboru stojí pastor jakožto nejvyšší autorita, která má konečné slovo ve všech rozhodnutích.

Další struktura vedení je u jednotlivých sborů odlišná. Většina místních sborů má starší – presbytery, jejichž počet se různí. U některých sborů ani nelze použít pojem **staršovstvo** ve smyslu kolektivního orgánu, který má oficiálně své formální pravomoce. V podstatě se jedná o tým nejbližších spolupracovníků pastora, s nimiž se pastor místního sboru dělí o břemeno rozhodování, pastýřskou službu nebo se s nimi radí o nejdůležitějších věcech sboru. „...jsou to lidé, kteří též spojili svůj život s církví, s budováním církve, s touto prací, zavázali se k tomu, ale nemají to povolání, aby vykonávali rovnou službu pastora. Jsou to takoví lidé, kteří jsou dobrou pomocí pro pastora a je tam mezi nimi dobrá komunikace, umí spolu dobře vycházet, a budovat to dílo tak, že se umí sjednotit...“ (Zbynek Drlík). Presbyteri jsou pastorem kooptováni, neprobíhá žádná jejich volba (výjimkou je banskobystrický sbor – viz níže). Nanejvýš dochází k potvrzení jejich kooptace věřícími místního sboru (např. případ sboru v Brezně, kde byli věřící dotázáni, zda proti ustanovení konkrétních starších něco nemají a poté bylo o potvrzení jejich ustanovení hlasováno). To je případ například sborů v Žilině nebo v Brezně.

O staršovstvu jakožto kolektivním orgánem s vymezenými kompetencemi můžeme hovořit například v případě sborů v Martině a Bratislavě, které vede Adrian Šesták. Praxe v těchto sborech je nastavena tak, že všechna zásadní rozhodnutí se činí na staršovstvu, nejzásadnější rozhodnutí dokonce za účasti celého sboru. V případě martinického a bratislavského sboru byli starší sboru kooptováni do svých služeb na základě dlouhodobého ovoce jejich práce ve sboru, po formální stránce došlo k jejich instalaci požeňáním z rukou seniorpastora Jaroslava Kříže na jedné z konferencí.

Ne ve všech sborech jsou ustanoveni starší. To platí například o jednom ze zakládajících sborů Křesťanských společenství Slovenska v Popradě, kde je vedení postaveno kromě na pastora, který má zodpovědnost za všechny záležitosti, na vedoucích jednotlivých služebnostech. Vedoucích je deset (vedoucí chval, hospodářských činností, evangelizace, misijních skupin, mládeže atd.). Vedoucí jednotlivých služebností se vyprofilovávají přirozeně, povolání ke službě jsou pastorem, přičemž toto povolání má takovou formalizovanou podobu, že vedoucí služby je představen před shromážděním věřících a je mu před celým shromážděním do služby požeňáno vzkládáním rukou.

V některých sborech není struktura žádná, jednoduše proto, že sbor vede pouze pastor (Spišská Nová Ves, Nitra). „...padesátčlenný sbor nepotřebuje, aby struktura byla tak velmi silně zdefinována, podle mě, ano ...že v tom menším sboru netřeba ty struktury hned takto utvořit...“ (Zbynek Drlík). Nicméně i v těchto sborech, kde není ustanoveno staršovstvo, starší ani jiná oficiální struktura vedení, působí věřící, kteří, řekněme, úlohu starších plní tím, jak službu ve sboru konají, jaká služba jim je svěřována pastorem apod. „...Jsou tu už takoví služebníci, kteří v podstatě plní už tu úlohu starších sboru ...“ (Milan Dupan).

Nejvíce institucionalizovaný model organizační struktury vedení místního sboru nalezneme ve sboru v Banské Bystrici, kde funguje staršovstvo čítající 10 presbyterů, kteří jsou voleni celým shromážděním (tajná volba prostřednictvím hlasovacích lístků). Presbytery mohou být zvoleny i ženy, ačkoliv se tak ještě v historii banskobystrického sboru nestalo. Presbyteri v Banské Bystrici dokonce za svoji službu pobírají symbolickou odměnu ve výši 30 EUR.

Z popisu praxe vedení a organizační struktury jednotlivých sborů CKSS lze dobře vypořádat, jak významně velká je míry nezávislosti jednotlivých sborů hlásících se k registračnímu procesu CKSS. Praxe je daleka nějakým uniformním nebo autoritativním tendencím, kdy by například menší sbory byly pod diktátem povinnosti přejímání praxe větších sborů.

Jak již bylo řečeno výše, **sbor vede pastor** a záleží pouze na něm, do jaké míry se podělí o své pravomoce, zodpovědnosti a kompetence a nakolik model vedení, který zvolí, formalizuje či institucionalizuje.

Samozřejmě, že v tomto modelu vedení společenství je objektivně zvýšené riziko zneužití autority ze strany pastora. Je to pochopitelné, hovoříme-li o typech vedení, které nemá „právně zakotvené“ kontrolní mechanismy. **Z hlediska srovnání v rámci jiných náboženských a církevních společenství musím konstatovat, že míra zakotvených kontrolních mechanismů je u CKSS natolik malá, že potenciál zneužití autority je vysoký.** K tomu nutno dodat, že konstatuji potenciál zneužití, nikoliv fakticitu zneužívání. Každé společenství lidí má kromě svých formálně ustanovených mechanismů (volby, systém stížnosti, odvolání ...) kontroly či obměny také mechanismy neformální (autokatarze, autokontroly, autocenzura apod.). Tyto nepsané mechanismy, zdá se, v CKSS zatím fungují, rozhodně však nejsou nepsané vnitřní mechanismy něčím, na co by se dalo dlouhodobě spoléhat. Avšak snaha přenést mechanismy kontroly nám známé z prostředí sekulárních společenství (politická strana, samospráva, politický systém aj.) na církevní a náboženská společenství je nelegitimní. Systém vedení církví a náboženských společností z principu není demokratický, nýbrž je založen na zjevení, které je přenášeno hierarchickým způsobem. Ta či ona náboženská společnost či církev spravuje svoji hierarchickou strukturu s nějakou mírou demokratických mechanismů (např. volby) nebo také zcela bez nich. Míra těchto demokratických prvků je však odlišná a podle této míry nelze ani měřit zdravotní či závadnost jednotlivých náboženských společenství. Ne nadarmo zákon neklade na církve a náboženské společnosti nárok na zavádění demokratických mechanismů při stanovení organizační struktury či kontrolních mechanismů vůči dění uvnitř těchto společenství. Naopak, zákon konstatuje, že církve a náboženské společnosti spravují své záležitosti nezávisle na státních orgánech.

U CKSS tedy konstatuji malou míru demokratických a kontrolních mechanismů, tím pádem velkou míru rizika zneužití autority pastorů. Ani případnou registraci by se situace v praxi příliš nezměnila, protože základní dokument CKSS předložený jako podklad k registraci, mnoho kontrolních prvků nezavádí.

Zároveň s ohledem na výše uvedené je však třeba uvést, že **takové konstatování je z hlediska posuzování splnění zákonných podmínek pro registraci dle zákona 308/1991 Zb. zcela irelevantní. Relevantní by bylo prokázání zneužití autority** (tedy prokazatelné naplnění onoho negativního potenciálu) pastorů CKSS, protože v takovém případě a pouze v takovém případě bychom mohli mluvit o překážce pro registraci tak, jak ji konstatuje zákon, tedy „...ohrožení zdraví a mravnosti, práva a svobody druhých ...“. **V průběhu svého rozsáhlého znaleckého zkoumání jsem se však s takovým zneužitím autority ze strany pastorů sborů CKSS nasetkal.**

Předchozí pasáž uvádím také z toho důvodu, že otázku č. 8 v rámci znaleckého úkolu „Pri praktickom pôsobení CKSS prevažuje: slobodné rozhodovanie veriacich, kolektívne rozhodovanie, vodcovská autorita duchovného predstaviteľa“ považuji za nesmyslnou. Jednak nemusí platit pouze jedna z variant, ale může jít o kombinaci více z nich a druhak, i kdybych na základě znaleckého zkoumání dospěl například k závěru, že při působení CKSS výrazně prevažuje vůdcovská autorita duchovního představitele, má takovéto konstatování nicotnou hodnotu z hlediska posuzování splnění zákonných podmínek registrace.

Pastor sborů CKSS se zodpovídají seniorpastorovi Jaroslavu Křížovi, opět neformálním způsobem. Pastor je vykazatelný vůči sboru a presbyterům, pokud jsou ustanoveni, to vše ovšem opět pouze neformálně, tzn. do takové míry, do jaké této korekci dá pastor prostor. „...*Samozřejmě i tito presbyteri, kteří jsou v místním sboru, tak oni mají právo vyjádřit se k mojí osobě a nebo k určitým věcem,*

pokud mají jakoukoliv otázku nebo si myslí, že by se něco mohlo dělat jinak. Máme takové otevřené společenství, kde oni mají možnost vyjádřit se k čemukoliv...“ (Adrian Šesták).

Duchovní autoritou seniorpastora Kříže je pastor Németh sboru Víry Hit Gyülekezete.

Někteří z pastorů jsou za svoji činnost v CKSS finančně odměňováni, jiní nikoliv. Ani v této záležitosti není ve sborech CKSS ustálená jednotná praxe.

2.1.7 Členství v CKSS, resp. v místním sboru

CKSS nemá formalizované členství. (Neformální) Členství se nevztahuje k CKSS jakožto celku, ale vztahuje se pouze k členství k místnímu sboru. V článku 6 Základního dokumentu CKSS najdeme krátké pozitivní vymezení podmínek pro členství, a to: občan pobývajícím na Slovensku, který se obrátil, dal se pokřtít, je na něm vidět ovoce pokání a snaží se žít podle Bible. Širší je vymezení negativní. Za člena CKSS nelze považovat toho, kdo se odklání od článků deklarovaných v Základním dokumentu, několik měsíců se neúčastní sborového života či žije v hříchu.

„...My máme neformální členství. Kdysi jsme v našem sboru měli členství, že lidé podepisovali papír..., ale praxe ukázala, že darmo je někdo členem, když přitom je v srdci vzbouřený a nebo nechodí, tak to jeho členství je jen formální záležitost. Takže my nepočítáme lidí takovým způsobem, že kolik lidí se podepsalo nebo mají nějaké formální členství, ale my považujeme za člena toho, kdo v srdci se ztotožňuje se sborem, s jeho cíli a sám se považuje za člena a chce tu patřit...“ (Peter Míňarik).

Přestože CKSS nemá formální členství, je možné – a takové případy nastaly – že je někdo ze sboru vyloučen v tom smyslu, že je mu odepřen vstup na shromáždění. Konkrétní podoba tohoto vyloučení je různá sbor od sboru. *„...Existují případy, kdy nejčastěji zřejmě kvůli morálnímu prohřešku je někomu odepřen vstup na shromáždění. ...“* (Daniel Šobr). *„...Důvodem /vyloučení – poznámka znalce/ bylo cizoložství. Mluvil jsem s ním před staršíma, mluvili jsme s ním, jestli to chce řešit, nějak se z toho kát, on prostě že ne, ..., tak jsme ho požádali, aby už nechodil a nepovažoval se za člena...“* (Peter Kuba). Nikdy však není vyloučení veřejně probírané v tom smyslu, že by bylo vyhlášováno na společných shromážděních.

K vyloučení jakožto autoritativnímu zásahu ze strany vedení sboru ve smyslu zamezení vstupu na shromáždění však **dochází výjimečně**, v rádech jednotek případů za celou historii jednotlivých sborů, v případech některých sborů takovou zkušenost dokonce nemají vůbec (např. Martin, Bratislava, Nitra aj.). Ne vždy je totiž nutný právě tento autoritativní zásah, neboť v případě, kdy dochází k situaci, kdy věřící jedná způsobem, který není slučitelný s učením sboru, jeho vizemi nebo s morálním kodexem, zafungují odstředivé mechanismy, které tohoto jedince vydělí ze společenství dříve než je nutný nějaký vnější zásah ze strany autority sboru. Eufemisticky to popisuje Základní dokument CKSS, kde se uvádí, že *„...Kto vedome žije v briechu (nepravosti) bez snahy sa polepšiť, sám sa okamžite vylučuje z Božej náklonnosti a aj z príslušnosti ku CKS...“* (Základní dokument CKSS, článek 6, str. 6). Tyto odstředivé tendence fungují také u jiného důvodu odchodu z místního společenství, a tím je nespokojenost nebo nesouhlas se směřováním sboru.

„...Když jsme měli členství formální, tak tehdy bylo pár lidí vyhozených. Například to byl jeden mládežník, ...který vždy, když se obrátila nová dívka, tak ji osahával a obtěžoval. Když se to provalilo, ...tak byl napomenutý, on prostě nechtěl s tím nic dělat, tak byl vyloučen. Teď to vypadá tak, že se poví, když někdo dělá vyloučené věci, které jsou v rozpore s Božím slovem, tak – neříkám, že se to stává často – ale většinou se to stane tak, že ten člověk sám ví, že tam neobstojí a odejde sám. My neděláme to, že bychom ho proklínali, nebo něco špatného o něm říkali. Naopak, chceme, aby každý měl otevřené dveře, aby když uspořádá věc, která například byla špatná, aby se mohl vrátit. Ale tím, že nemáme oficiální členství, tak ani nikoho nevyhazujeme. Ale například byla jedna žena, která se vdala, ...vzala si muže ze sboru, ...potom si našla jiného muže... Snažili jsme

se, zavolali jsme si ji, mluvili jsme s ní, žádali jsme ji...necht' ty věci změnit. Nejprve tvrdila, že ano, pak se ukázalo, že ne, tak potom měla ještě jeden rozhovor a pak sama se ptala, zda může chodit do sboru, když je v takovém stavu. My /pastor s manželkou – poznámka znalce/ jsme řekli, že dokud si nevyřeší tuto věc, neboť toto je v rozporu s tím, co blásáme, v co věříme v Božím slově, tak bude lepší, kdyby do sboru nechodila. Od té doby ve sboru nebyla...“ (Peter Minárik).

O vyloučení rozhoduje pastor sboru. Někdy se o toto břemeno svého rozhodnutí dělí se staršími sboru nebo s jinými vedoucími, v případě banskobystrického sboru cca tři případy vyloučení za dobu existence sboru dokonce řešili pouze presbyteri bez účasti seniorpastora Kříže. V případě registrace CKSS by byl způsob vyloučení z CKSS daný (srovnej s článkem 6 Základního dokumentu). Počítá s tím, že k tomuto aktu má pravomoc pastor, připouští i možnost veřejného pokárání a zveřejnění písemné formy jeho vyloučení, naopak nezná žádnou formu odvolání nebo přezkumu takového rozhodnutí.

2.1.8 Otevřenost/uzavřenost činnosti a aktivit CKSS

Pro znalecké zkoumání náboženských skupin je důležité posouzení míry jejich uzavřenosti nebo naopak otevřenosti vůči okolnímu světu, veřejnosti. Uzavřenost, utajenost, dvoj a více stupňový přístup k informacím (jiné informace pro veřejnost, jiné pro běžné členy a jiné jen pro zasvěcené), to vše je známkou nezdravého společenství, rozumějme, tehdy, pokud tato utajovanost a skrytost přeroste přiměřenou hranici. Pak již hovoříme o sektářském rysu. Jak je na tom z tohoto úhlu pohledu CKSS?

Všechna shromáždění CKSS, která jsou deklarována jako veřejná, také skutečně veřejná jsou. Ani v jednom případě svých neohlášených návštěv shromáždění, ať už se jednalo o bohoslužby nebo třeba konferenci jsem nezaznamenal ani náznak nějaké selekce návštěvníků, kontroly příchozích, natož pak zamezování ve vstupu.

Některá bohoslužebná shromáždění jsou vysílána stream přenosem on-line na internetu, takže kdokoli z široké veřejnosti má možnost podívat se na průběh shromáždění a poslechnout si chvály a kázané slovo. Mnohá kázaná slova jsou nahrávána a s časovým odstupem zveřejňována na internetových stránkách jednotlivých sborů nebo na stránkách internetové televize MTV. Vybraná kázání jsou prodávána na datových nosičích.

Neobrácení rodinní příslušníci stoupenců CKSS jsou zváni na bohoslužebná a jiná shromáždění i na společné aktivity sborů, včetně společných dovolených, výletů či sportovních akcí. Totéž platí pro blízké a přátele členů CKSS. Časopis Logos je distribuován pro kohokoliv.

Každý návštěvník, každý občan si tak může utvořit svůj vlastní názor na náboženskou praxi a učení CKSS. Taktéž orgány veřejné moci mají díky tomu přístup k informacím o dění uvnitř sborů CKSS a mají tudíž také možnost kdykoliv zasáhnout, pokud by se uvnitř CKSS konalo něco, co by bylo v rozporu se slovenskými zákony.

Vzhledem ke svým zkušenostem s posuzováním náboženských a církevních společenství nejrůznějšího typu mohu konstatovat, že **CKSS patří mezi jedny z informačně nejotevřenějších společenství, s jakým jsem se v rámci své znalecké činnosti setkal.** Pouhým prostým srovnáním míry dostupností informací mezi CKSS a již registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi dojdeme k tomuto závěru. Svou otevřeností se CKSS vystavuje riziku kritiky ze strany široké veřejnosti, představitelů jiných církví nebo orgánů veřejné moci. Toto riziko CKSS dobrovolně podstupuje, ačkoliv by nemusela, rozhodně tedy ne v takové míře. Tato otevřenost není samozřejmě sama o sobě ctností, neboť známe společenství, která vystavují sama sebe na odív, ačkoliv setrvávají v bludech a sektářských praktikách. Otevřenost je

však přinejmenším významným auto-korektivem a přispívá ke zdravému směřování společnosti. Tuto otevřenost shledávám v CKSS jako nadstandardně velikou.

2.1.9 Charitativní činnost

Charitativní činnost lze uvést jako příklad aktivity, vůči které se postoj CKSS v průběhu času výrazně měnil a na které je možné demonstrovat nezbytnost posuzování neo-charismatického společenství s využitím co možná nejaktuálnějších informací.

Zatímco před třemi lety a dále hlouběji v čase bychom se s charitativní činností CKSS setkali jen minimálně (například zapojení žilinského sboru jako partnera Národních transfúzních stanic na Slovensku, kterážto aktivita byla i na stránkách CKSS propagována jako charitativně-sociální činnost <http://zilina.milost.sk/spolupraca-s-mediami>), dnes je situace jiná.

10.12. 2012 byl u Městského soudu v Praze založen Česko-slovenský nadační fond Milost pro pomoc lidem v nouzi, zkráceně **Nadační Fond Milost**. Nadační fond je zřizován k naplnění obecně prospěšného cíle, kterým je ochrana lidských práv a ochrana osob v tíživé sociální či zdravotní situaci, a rozvoj kultury a vzdělání. Účelem, pro který se Nadační fond zřizuje, je: a) podpora fyzických osob v tíživé sociální či zdravotní situaci; b) podpora fyzických osob v zemích třetího světa, jenž trpí hladem a nedostatkem prostředků k životu; c) podpora fyzických osob v zemích postižených přírodní či jinou katastrofou; d) podpora poskytování sociálních a zdravotně-sociálních služeb (Statut NF Milost, článek III, str. 1).

NF Milost má založený tzv. transparentní účet, což znamená, že do pohybů na účtu může nahlédnout každý. K 1.8. 2013 bylo na účtě 240.656,30 Kč. Z NF Milost byla v březnu 2013 podpořen projekt zajišťující potravinovou pomoc pro děti v Nikaragui. Fond spolupracuje s americkou organizací Feed The Hungry, která má pobočku v Čechách (viz www.krmtehladove.cz). Fond chce v nejbližší budoucnosti pokračovat v podpoře projektů, které pomáhají řešit humanitární katastrofy v různých částech světa. „...v budoucnosti plánujeme podporovat hlavně lidi, děti, kterých životy sú ohrozené hladom. Zatiaľ nemáme kapacitu na vlastné projekty, ale chceme sa spolupodieľať na projektoch, ktoré organizujú iné organizácie. Naša nadácia funguje low cost, t.č., že nemáme takmer žiadne náklady na administráciu a tým pádom ani hlavičkový papier, ľudia, ktorí na tomto projekte pracujú, neberú žiadne odmeny. Chceme všetky prostriedky, ktoré vyžbierame dávať na podporu ľudí v núdzi, ako to deklarujeme v našom Štatúte...“ (Ing. Jaroslava Marcinekova, předsedkyně správní rady).

Propojenost mezi NF Milost a CKSS není patrná pouze z názvu fondu, ale je také explicitně deklarována na oficiálních stránkách fondu www.nfmilost.eu „...Zakladatelem NF Milost jsou Církev víry Milost působící v České republice a Křesťanské spoločenstvo Milost na Slovensku. Základní úlohou spoločenství křesťanů, tedy církve, je prezentovat veřejnosti skutečné křesťanské hodnoty a na základě pravd Božího slova dát lidem odpovědi na základní otázky týkající se existence člověka a smyslu života. Vedle přinášení duchovních hodnot je naším posláním i přinášet potravu hladujícím a pomoc těm, kteří jsou na pomoc skutečně odkázáni. České sbory Církve víry Milost a slovenské sbory Křesťanského spoločenství Milost se tedy rozhodly spojit svoje síly a tak vznikl Česko-slovenský nadační fond Milost na pomoc lidem v nouzi. Pro čechy i slováky je tedy jednoduché nadačnímu fondu přispívat. Věříme, že Česko-Slovensko může krmít hladové a Bůh nám odplatí podle jeho bohatství v slávě...“ (internetové stránky NF Milost, záložka „O nás“, podzáložka „o církvi Milost“ <http://www.nfmilost.eu/o-cirkvi-milost/>)

Nutno poznamenat, že založená fondu bylo inspirováno po vzoru charitativní praxe maďarského sboru Hit Gyülekezete (srovnej s článkem Medzník v tridsaťročnom zápase zboru Viery, Martin Meliško, Logos 8/2011, str. 14-16).

Činnost NF Milost je v CKSS propagována a věřící vyzýváni k finanční podpoře (viz např. Logos 1/2013, str. 11). „...*Ke konci dopolední boboslužby informoval Martin Petr o založení Česko-slovenského nadačního fondu Milost, který bude sloužit na podporu a pomoc lidem, kteří jsou ve složitých situacích, především pak hladovějícím v Africe, či v případě přírodních katastrof. Senior pastor pak zdůraznil, že je před Bohem dobré a milé uvolňovat peníze na dobré dílo i na pomoc lidem v nouzi. Více informací bude možné najít v Logosu...*“ (Pavel Novák, Logos 11-12/2012, str. 37).

Jiným příkladem charitativní činnosti je realizace **muzikálu Ester**, v němž účinkují děti, dorost a mládež banskobystrického sboru CKSS. Vystoupení, které se konalo 15.2. 2013 na scéně Slovenské státní opery v Banské Bystrici, mělo benefiční charakter. Výtěžek ze vstupného byl věnován místní nemocnici. „...*Muzikál Ester však nebol samoúčelný, keďže predstavenie malo benefičný charakter. Výťažok zo vstupného bol venovaný Klinike pediatickej onkológie a hematológie Detskej fakultnej nemocnice v Banskej Bystrici, za ktorú ho po skončení predstavenia s poďakovaním prevzal MUDr. Peter Mesár. Piatkový večer bol (nielen) pre banskobystrických kresťanov skutočne výnimočným momentom – práve v hodinách, kedy si mladí ľudia vo svete dobrovoľne ničia svoje životy, ich veriaci rovesníci pod inšpiratívnym vedením manželov Popovičovcov pomáhajú zachraňovať tých, ktorých život je v ohrození nedobrovoľne...*“ (Peter Málík, Logos 2/2013, str. 21).

Na stránkách žilinského sboru se nedávno objevil text, který dobře vystihuje postoj CKSS k charitativní činnosti:

„...*Popri plnení základného posolstva nášho spoločenstva - šírenia Božieho Slova, by sme sa veľmi radi v blízkej budúcnosti venovali aj charitatívno-sociálnej činnosti s cieľom pomáhať núdzným osobám. Plánujeme vytvoriť sklad odevov pre núdznych v rôznych vekových kategóriách, osobám bez domova poskytnúť pomoc vo forme rozdávania jedla a potravín - hlavne v zimnom období, poskytnutia prvej pomoci, nasmerovania na voľné miesta v útulkoch, radi by sme sa stali „partnerom“ Národných transfúzných staníc Slovenska a to pravidelným darovstvom krvi, našou túžbou je spolupracovať s detskými domovmi - napríklad podporiť niekoľko detí a sprostredkovať im účasť na letnom kresťanskom tábore, premietanie filmov s kresťanskou tematikou, finančnou zbierkou prispieť sociálne slabším, atď...*“ (internetové stránky žilinského sboru, záložka „O nás“, sekce „Plány do budúcnosti“, <http://zilina.milost.sk/plany-do-buducna>).

Veřejnosti známých charitativních aktivit zatím nerealizuje CKSS mnoho, rozhodně však nelze říci, že by se CKSS charitě nevěnovala nebo se jí dokonce věnovat odmítala (srovnej též <http://www.domviery.sk/clanky/zo-zivota/z-cirkvi/vianoce-v-detskom-domove/>).

2.1.10 Filosemitismus

CKSS se zařazují po bok některých letničně-charismatických a neocharismatických společenství, která ve svém učení kladou **důraz na Izrael jakožto národ, který zaujímá zvláštní místo v dějinách spásy**. Toto učení je nejen teoretickým východiskem, ale projevuje se v každodenní náboženské praxi věřících. Tuto proizraelskou orientaci, zvláštní pozornost věnovanou Židovskému národu nazýváme **filosemitismem**.

„...*z kresťanského pohľadu je opätovné zhromaždenie židovského národa do svojej domoviny dôležitým bodom v neskoršej fáze dejín spásy. Aj táto udalosť nám pripomína, že je dôležité pestovať korektný, biblický filosemitizmus. Ani Boh, ani židovský národ nemajú záujem o patetické prejavy náklonnosti a násilné dokazovanie kresťanskej lásky voči Židom. Aj v prípade vzťahu kresťanov k Izraelu je žiaduce rešpektovať Boží názor na vec, zjavený v Biblii. Ten nás vedie k neustálym modlitbám za židovský národ a ich eschatologické obrátenie k Mesiášovi (Iz 40,1; Rim 11,25-32). Dobrým a hlavne pre kresťanov užitočným prejavom biblického filosemitizmu je samotná návšteva tejto fascinujúcej krajiny. Pravidelné modlitby za Izrael, ktoré kresťania*

v našich zboroch vysielajú pred Božím trón, a niekoľko zázračdov do Izraela ročne svedčia o správnom a chválybodnom prístupe k tomuto pre mnohých spornému fenoménu...“ (Peter Málík, Logos 5/2011, str. 3).

Proto se v rámci praktické zbožnosti CKSS setkáme s takovými prvky, jako jsou modlitby za Izrael, žehnání Izraeli a židovskému národu, písně oslavující Izrael v rámci chval, písně zpívané přímo v hebrejském jazyce, nebo třeba ve zájezdy do Izraele. „...Prečo vlastne chodíme do Izraela, keď vierou v Ježiša Krista je človek znovuzrodený a zachránený a návšteva Izraela nie je podmienkou spasenia? Má to niekoľko dôvodov. Po prvé, lepšie chápeme Božie slovo, keď čítame jednotlivé príbehy, vieme si lepšie predstaviť prostredie, v ktorom sa odohrali. Ďalším dôvodom, prečo chodíme do Izraela je, že chceme povzbudiť Židov, požeňnať ich a mnohí z nás skúsili na vlastnom živote, že požeňnanie sa mnohonásobne vracia. Chcem však zdôrazniť jeden dôvod, o ktorom sa málo hovorí, a to, že návštevami Izraela sa utvrdzujeme v presvedčení, že Biblia je faktická, historická a pravdivá kniha. Navštevujeme miesta, ktoré sú spomínané v Biblii...“ (Jaroslav Kříž, Logos 6/2011, str. 3).

Z důvodu tohoto věroučného důrazu se můžeme nezděka setkat s tím, že v průběhu bohoslužebných shromáždění zazní z úst kazatelů komentář k aktuálnímu dění v Izraeli nebo na Blízkém východě vůbec.

CKSS organizuje (např. Večer židovské kultury 28.4. 2013 v Žiaru nad Hronom s prof. Pavolem Mešťanem, ředitel Židovského muzea v Bratislavě) nebo se podílí na spoluorganizaci či alespoň informuje o řadě akcí a přednášek týkajících se Izraele, židovského národa, holokaustu či historie Židů (srovnej například s články Rastislava Bravčoka, 9. september – Deň obetí holokaustu a rasového násillia, Logos 9/2011, str. 29 a Spravodliví medzi národmi, Logos 2/2012, str. 26-27; Lenky Dunajské Večer pre Izrael s hostom Ivo Samsonom, Logos 12/2011, str. 26-27; Silvie Petkové, Večer pre Izrael v Prievidzi, Logos 3/2012, str. 25; Petera Málíka Zabudnúť znamená nechať ich znovu zomrieť, Logos 2/2013, str. 8-10; s upozorněním na autogramiádu knihy s židovskou tematikou <http://bratislava.milost.sk/autogramiada-knihy-posledna-zidovka-ulickej-doliny/>, a s mnoha dalšími).

Téma je pro CKSS natolik důležité, že se dokonce nezděka stává i součástí bohoslužebných shromáždění (například část programu Křesťanské konference CKSS v říjnu 2012 tvořila přednáška PhDr. Stanislava Mičeva, ředitele Muzea SNP v Banské Bystrici; srovnej též s <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=660068720683940&set=a.506265746064239.11875.8.506253896065424&type=1&theater>).

CKSS svým přístupem k židovské otázce výrazně staví hráz společensky negativním jevům na Slovensku, jako jsou antisemitismus, intolerance, rasismus a xenofobie.

„...Církev Křesťanské spoločenstvo propaguje znášanlivosť a vystupuje voči antisemitizmu...“ (Igor Rintel, předseda Ústředního Svazu Židovských náboženských obcí v SR, dopis ve věci odpovědi na žádost o poskytnutí součinnosti znalce z 2.8. 2013).

„...Je nám jasné, že jednou oblasťou, ktorú musíme udržať a posilniť v našej práci, je vytvárať správny obraz obľadom Izraela. Nedávne udalosti, ako bol vojnový konflikt v Gaze a prijatie Palestíny ako štátu s pozorovateľským štatútom v OSN, vyvolali ďalšiu vlnu antisemitizmu. Verím tomu, že o to dôležitejšie pred ľuďmi aj pred Bohom je dávať informácie na správnu mieru a predovšetkým informovať verejnosť o nezastupiteľnej historickej úlobe Izraela z pohľadu Písma svätého...“ (Jaroslav Kříž, Logos 12/2012, str. 3).

2.1.11 CKSS, média a public relation

CKSS si velmi zakládá na tom, že komunikuje s veřejností moderními, dnešní době odpovídajícími prostředky. **Důraz na design, profesionalitu, vysokou úroveň**, je patrný na grafickém zpracování časopisu Logos, internetových stránek, facebookových profilů sborů, apod. Na snahu o co nejvyšší úroveň kvality narazíme v CKSS na každém kroku. A to od nejběžnějších

aktivit, jakými jsou pravidelná bohoslužebná shromáždění, která se konají v příjemně upravených prostředích, přes větší akce, jakými jsou Křesťanské konference CKSS, kde překvapí vysoká kvalita zajištění audio a video techniky až například po zajištění kampaní prostřednictvím billboardů, inzerce nebo spotů, které jsou zpracovány vysoce profesionálně (srovnej např. upoutávka na Memoriál Jaroslava Kapusty ml. <http://www.milost.tv/m/ibNqID8mh>).

„...Držíte v rukách nový Logos. Je mimoriadny nielen tým, že je to dvojčíslo v rozsahu, ktorý ešte nebol, ale hlavne je vynovený po grafickej stránke... K výzvam doby samozrejme, patrí aj správne využitie internetu. Neustále rastie sledovanosť našej internetovej stránky milost.tv a postupne budeme zaplňat' každý deň živým interaktívnym vysielaním. Začal som internetovú domácu skupinu, na ktorú vás srdečne pozývam...“ (Jaroslav Kříž, Logos 5-6/2013, str. 3).

Motivováno tímto důrazem je realizována řada aktivit, jako například internetová diskuse „Naživo s Jaroslavom Křížom“, internetové on-line živé přenosy z bohoslužebných shromáždění nebo třeba internetová seznamka (<http://zoznamka.milost.sk/prihlasenie>).

Vzhledem ke zdůrazňované potřebě oslovovat lidi prostřednictvím moderních masmediálních prostředků je mnohdy paradoxní a překvapivé, že není dostatečná pohledána stránka obsahová, takže kvalita obsahu není vždy odpovídající kvalitě obalu. Například stránky sboru v Žiaru nad Hronom byly více než půl roku (květen – říjen 2013) zcela nedostupné a dostat se k informacím o místě a čase bohoslužebných shromáždění bylo nesnadné. Dnes (stav k 13.1. 2014) je sice odkaz funkční, ale neobsahuje žádné informace vztahující se k žiarskému sboru, ale je pouhou kopií centrálních stránek. Narazíme také například na nesoulad informací ohledně místa a času bohoslužebných shromáždění uvedených v systému google maps a na stránkách sborů (srovnej informace o času nedělního shromáždění bratislavského sboru na mapě <https://maps.google.com/maps?q=http://www.milost.sk/files/krestanske-spolocenstva.kml&hl=sk&ll=48.155973,17.140099&ssp=0.004094,0.010568&t=h&z=8> a na stránkách sboru <http://bratislava.milost.sk/cirkev/kontakt/>, podobně v případě sboru v Brezně (nesoulad v čase), Martine (nesoulad v adrese), Nitre (nesoulad v čase bohoslužeb), Prievidza (adresa), apod.). Také míra aktuálnosti internetových stránek se liší sbor od sboru, takže zatímco na stránkách popradského sboru jsou umístěny příspěvky velmi aktuální (srovnej <http://www.domviery.sk/clanky/zo-zivota/>), při návštěvě stránek martinského sboru, rozkliknutí záložky „Novinky“, sekce „Evangelizace“ se zobrazí akce z roku 2011 (<http://www.martin.milost.sk/category/evanjelizacie/>), což nepůsobí dobře. Také on-line přenosy ne vždy byly funkční, některé odkazy nejsou aktivní (Svedectvo Magdalény Prašilovej, Svedectvo manželů Babicovcov, aj.).

Navzdory zmíněným nedostatkům nutno říci, že CKSS svým přístupem k prezentaci sebe sama prostřednictvím moderních komunikačních nástrojů včetně sociálních sítí je hodně pokroková a dokáže tím oslovovat i cílovou skupinu mladých lidí, kteří jsou zvyklí na tento způsob komunikace. CKSS se tak řadí po bok několika málo církevních společenství (viz např. Apoštolská církev na Slovensku <http://www.acsr.sk/home>), která v oblasti komunikaci s veřejností dokáží držet krok s dobou.

2.2. Znalecký úkol

2.2.1 Charakterizujte činnost' a pôsobenie CKSS, resp. jej jednotlivých zborov vo vzťahu k spoločnosti a jej inštitúciám

Svět

Společnost je ze strany CKSS vnímána v několika rovinách. V materiálech CKSS nalezneme pasáže, které by mohly navozovat dojem, že společnost je vnímána negativně, zejména tam, kde je svět označován jako prostor, kde vládne satan nebo ďábelské síly. „...*Ako je možné prežiť, aby sme sa nezaplietli do tohto sveta, ktorý je pod diablovou vládou?*...“ (Ferenc Makkai, Logos 5-6/2013, str. 27).

Z celkového kontextu postojů a vyjadřování se autorit CKSS ke společnosti a institucím a zejména z praktického života stoupenců CKSS však nevyplývá nezdravé dualistické vnímání světa ve smyslu MY (ti dobří) a ONI (ti špatní), které by vedlo věřící CKSS do strachu z vnějšího světa, útěku z něj, k izolaci či k budování oddělených komunit nebo dokonce předčasnému odchodu ze světa.

V kontextu novozákonních pasáží, zejména epistol sv. Jana, je v CKSS zakořeněno učení, kde je „svět“ ztotožňován s oblastí zla, hříchu a nepravosti. „Svět“ však nelze ztotožnit ani s pojmem „společnost“ nebo třeba s pojmem „život“. „Svět“ je teologická kategorie symbolizující nevymaněnost ze svázanosti hříchu, symbol nesvobody nedělat zlé. „...*Co se týká biblického postoje, tak tam platí, že svět ve zlém leží, to znamená, že to zlo je přítomné ve světě, i když lidé to nechtějí a snaží se být dobrými, tak je stále nějakým způsobem dominantní v různých oblastech. Vidíme to, že se na světě neděje spravedlnost, lidé trpí mnohdy bezdůvodně, ...*“ (Daniel Šobr).

Proto nalezneme v kázáních či textech CKSS výzvy k oddělení se od světa, ostražitosti před tím, aby „věřící neodešel zpět do světa“, což je synonymní vyjádření pro odpadnutí od víry (srovnej též kázání Jaroslava Kříže Odolaj ťahu sveta., 27.12. 2012, Banská Bystrica <http://www.milost.tv/m/4m6YxquL4>)

„...*Samotná podstata nasledovania Ježiša Krista je prijať rozhodnutie, že prehodnotím životný štýl a niektoré skutky zo svojho života vylúčim, a to aj také, ktoré svet nepovažuje za zlé, presnejšie, nepovažuje ich, na rozdiel od Boha, za hriech. Preto Ježiš hovorí o širokej a úzkej ceste. Je jasné, že svet rovnako ako hriech má svoje čaro, pomerne veľkú prítlačlivú silu. Kresťania zvyknú používať termín, že niekoho „ťahá“ do sveta. Je to výstižné. Aj tomuto ťahu budeme účinnejšie čeliť neustálym uvedomovaním si faktu, že medzi nami a svetom je kríž Ježiša Krista...*“ (Jaroslav Kříž, Logos 4/2013, str. 5).

Svět je však zároveň objektem Boží lásky. „...*Za najdôležitejšie považujeme to, aby všetci ľudia počuli evanjelium – dobrú správu o Božom Synovi – Ježišovi Kristovi z Nazareta: Lebo tak Boh miloval svet, že svojho jednorodeného Syna dal, aby nezahynul, ale večný život mal každý, kto verí v Neho. Neposlal Boh Syna na svet, aby odsúdil svet, ale aby ho zachránil. (Evanjelium Jána, kapitola 3, verše 16 a 17). Od čoho prišiel Boží Syn zachrániť ľudí? Od hriechu a od trestu za hriech. Čo je však hriech? V dnešnej dobe si mnoho ľudí myslí, že koncept hriechu je zastaralý. Domnievajú sa, že je to len stredoveký spôsob, ako držať ľudí pod kontrolou skrze strach a výčitky svedomia. Ďalší si myslia, že hriechy sú zlé skutky, ktorými sme ublížili sebe i druhým okolo nás. Vraždy, smilstvá, klamstvá, krádeže, opilstvo a podobne. Ale toto je už len ovocie hriechu – jeho následky. Hriech je vo svojej podstate negatívna sila v každom človeku, ktorá ho ťahá robiť zlé veci. Väčšina ľudí chce prežiť šťastný a úspešný život, chcú mať krásny vzťah s milovanou osobou, chcú dobre vychovať svoje deti. Nikto si neplánuje život v depresii, frustrácii, v hádkach, v ustarostenosti, v rôznych strachoch a beznádeji...*“

(internetové stránky sboru CKSS v Košicích, záložka „Nejdůležitější“
<http://www.kosice.milost.sk/najdolezitejsie.php>).

Společnost

Co se týče společnosti, pak postoj CKSS k ní je normální, přiměřený. Společnost je vnímaná jako prostředí, ve kterém křesťan žije, do kterého je zasazen, do kterého je povolán. Povolán je křesťan k tomu, aby byl svědectvím tomuto světu svým životem (být světlem a solí) a slovem (evangelizace a misie) „...S Kristom sme vstali, aby sme žili. Vstali sme k novote života (dôraz je na slovo život). Preto je správne, že život milujeme, prežívame ho naplno s energiou dodávanou Svätým Duchom, posilňovaní Slovom Božím. Boh má rád, keď tvoríme, hýbeme sa, sme radostní, dynamickí. Preto je treba oslobodiť kresťanstvo od zúťaže stredoveku, pochmúrnosti, depresie. Taktiež sa nemáme ut'ahovať od spoločnosti, ale byť soľou a svetlom a, samozrejme, štitel'mi dobrej správy o vzkriesení. Robme to...“ (Jaroslav Kříž, Logos 4/2013, str. 6). „...Tak se na to dívám úplně realisticky. V tomto světě musíme žít, se světem musíme fungovat, stát je nutnost, bez státního zřízení by společnost skončila v anarchii a křesťané můžou ten stát dělat lepším. ...“ (Daniel Šobr).

Ačkoliv to nemusí být na první pohled zřejmé, s otázkou postoje ke společnosti souvisí **téma radosti**. Věřící CKSS jsou vyučováni v tom duchu, že životem na tomto světě a v této společnosti není dobré se pouze jaksi „protlouci“, nějak ho přežít, v potu tváře odpracovat svěřený úkol šíření evangelia a zároveň už jednou nohou být v zaslíbeném Božím království. Byť je eschatologická naděje (v případě učení CKSS jistota) spasení a účasti na Boží přítomnosti po smrti věřícího, případně po parusii, velmi důležitým důrazem učení CKSS, věřící nejsou vybízeni k útěku z tohoto světa k věcem eschatologickým či posmrtným. Naopak, jsou vedeni k prožívání svého života v plnosti a v radosti. „...Negativismus je mezi lidmi dost rozšířený a potřebujeme, abychom změnili tohoto ducha, abychom rozuměli, že po znovuzrození nám dal Bůh ducha víry, po znovuzrození nám Bůh chce dát ducha veselí a radosti, abychom měli dobrý životní pocit... Životním stylem křesťana by měla být radost...“ (Rastislav Bravčok, Pri šálke – Radost', <http://www.milost.tv/m/4greyPMPB>). Stále za podmínky onoho výše uvedeného oddělení se od světa ve smyslu oddělení se od hříchu (takže nikoliv hedonistické nebo zvrácené užívání si), ...prožití života v radosti, hojnosti, pokud možno ve zdraví, prosperitě (viz níže). „...Molové tóny môžu byť pekné v klasickej hudbe, ale ak sú v duši kresťana, nedonesú nič dobré. Tak ako sme už predtým povedali, že v nebi a v pomazaní je hojnosť radosti a požehnaní, tak práve vidieť málo života a požehnaní pri ľuďoch, ktorí sú stále vážni, zahorknutí, smutní, zadumaní. Aj boboslužba pre nich znamená ešte viac „zvesiť“ svoju tvár. V kontraste s týmto je Šalamúnov výrok: „Radostné srdce je výborným liekom; ale zronený duch suší kosti.“ (Príslovia 17,22) Samotný úrad Mesiáša a Jeho ciele ukazujú práve na to, aby vyslobodil človeka zo stavu zúfalstva, zrutenia, duševných ťažôb. .... pretože ma pomazal Hospodin, aby som zvestoval pokorným Evanjelium; poslal ma obviazať skerúšených srdcom, vyhlásiť zajatým slobodu a vážňom otvorenie žalára, a vyhlásiť rok milosti Hospodinov a deň pomsty nášho Boha, potešiť všetkých zarmútených, obrátiť pozor na zarmútených Siona, dať im okrasu miesto popola, oleja veselosti miesto smútku, odev chvály miesto ducha malomyselnosti.“ (Izaiáš 61,1-3)...“ (Rastislav Bravčok, Logos 4/2011, str. 17).

Věřící CKSS nacházejí prostor pro svoji seberealizaci, radost ze života, aktivity, vztahy apod. zejména v církvi, ale nikoliv výlučně v ní, nýbrž také v necírkevním prostředí. „...Je to prostředí, ve kterém se nacházíme, ve kterém potřebujeme fungovat, ve kterém se musíme uživit. Potřebujeme volit, ...vnímám normálně společnost. Nemohu říci, že by to bylo vždycky pozitivní, to okolí, řekněme, s jakými věcmi se lidé potkávají a jak se zkomplikují jejich životy, tak ne vždycky je to pozitivní, ale že bych to měl nějak všeobecně definovat, že to je nějaké nepřátelské místo, tak to nemůžu říct, neboť i v tomto okolí mám hodně přátel, kteří nejsou spojeni s církví, je práce, která není spojená s církví, podnikání...“ (Zbynek Drlík).

Pro CKSS je typické, že **podporuje své stoupence ve společenské angažovanosti**. Tento postoj vychází z přesvědčení, že křesťané mohou společnost měnit k lepšímu zevnitř, z pozic, do nichž byli zasazeni. Každý věřící má možnost, ba povinnost ovlivňovat evangeliem své okolí. A samozřejmě, že osoby společensky aktivní a exponované (například politici) mají tyto možnosti oslovovat kolem sebe větší množství lidí širší. „...*Tak jako rostou letničně-charismatické sbory, roste i množství lidí, kteří jsou ochotni udělat něco pro změnu své země. Duchem Svatým naplnění křesťané už více neodmítají angažovanost v záležitostech tohoto světa a jsou ochotni stát se nejen aktivními voliči, ale také být voleni jako kandidáti a alternativa k ateistickým levicovým či pravicovým silám...*“ (Daniel Šobr, Logos 12/2011, str. 10).

„...*Chceme být v ní /ve společnosti – poznámka znalce/ co nejlépe začlenění a ovlivňovat ji. Účastníme se voleb, povzbuzujeme lidi, aby vstupovali do různých funkcí, aby byli činní ve společnosti, od domovního výboru až po velkou politiku. Aby se zapojovali do podnikání, zajímali se o politiku. Chápeme svět jako místo, kde je dobré působit. Je dobré působit ve městě, ...je nám úplně jasné, že s prosperitou Slovenska stojí nebo padá prosperita každého křesťana. Když bude dobrá, když bude dost pracovních míst, modlíme se za pracovní místa, konkrétně v Banské Bystrici, tak co se týče společnosti, chceme, aby byla co nejlepší...*“ (Jaroslav Kříž).

Výše uvedená citace z rozhovoru s Jaroslavem Křížem je signifikantní ohledně postoje CKSS k občanským povinnostem. Pokud bychom měli použít zmíněného příkladu voleb, pak **věřící CKSS se nejen modlí za politickou situaci v zemi, nejen že se o politické dění zajímají, ale aktivně se voleb účastní, ba někteří do voleb vstupují aktivně jako kandidáti**. Názorové prostředí v CKSS je takové, že autority CKSS své věřící v politické angažovanosti podporují. „/podporoval byste člena sboru, který by se rozhodoval o tom, zda vstoupí do politiky? – poznámka znalce/...*Určitě ano, určitě ano, dokonce si myslím, že je to žádoucí...*“ (Daniel Šobr).

Aby nedošlo k nesprávnému pochopení, raději dodávám, že **CKSS nepatří k náboženským skupinám, které by se snažily prostřednictvím politické angažovanosti tzv. „převzít otěže moci“ nebo se alespoň infiltrovat do státní správy a politických struktur s cílem změny společenského uspořádání, řekněme teokracie, nastolení Božího království na zemi apod. Tyto extrémní postoje jsou CKSS cizí**.

Je zcela běžné, že v písemných materiálech CKSS, ale také v průběhu shromáždění, ať již v kázáních nebo oznámeních, kazatelé nebo jiní řečníci glosují a komentují aktuální politické dění, vyjadřují své názory na události z veřejného prostoru a tyto události také nějak interpretují. (srovnej: „...*Situácia na Blízkom východe vybrotila ceny ropy do historických maxím. Vlny Jazmínovej revolúcie prinášajú uprostred meniacich sa režimov a zriadení na jednej strane nádej, no na strane druhej, neistú budúcnosť. Ako by už toho nebolo dost, 11. marca sa rýchlosťou svetla po svete rozniesla šokujúca správa o historickom zemetrasení spojenom s ničivými vlnami tsunami, ktoré zasiahli japonský ostrov Honšú. Prírodná katastrofa posunula ostrov Honšú o 2,4 metra, poškodila priehradnú brádu, vážnym spôsobom zasiahla jadrovú elektrárňu, pričom stále brozí únik rádioaktivity do okolitého prostredia. V čase písania tohto článku počet obetí stúpol na 5000 a dôsledky tejto tragédie budú zrejme nedozerné. Japonsko, jedna z najvyspelejších krajín sveta, vyzerá na miestach sužovaných tragickou pobromou na nepoznanie. Takéto traumatizujúce správy sú vskutku veľkým prekvapením pre svet, no biblicky gramotných kresťanov by nemali zaskočiť. Samozrejme, nechceme týmto konštatovaním zľahčiť hlbokú tragickosť týchto kataklizmatických udalostí; je však dôležité poukávať aj na tragickosť toho, že svet vo všeobecnosti pohŕda Božím zjavením v Biblii, ktorá sa podrobne venuje aj tejto problematike a spája prírodné katastrofy s pôrodnými bolesťami posledných dní: „A budete slychať o vojnách a chýry o vojnách. Hľadte, aby ste sa nestrachovali, lebo to všetko sa musí stať, ale ešte nie je koniec. Lebo povstane národ proti národu a kráľovstvo proti kráľovstvu, a bude bývať hlad a mor, a zemetrasenia budú miestami. A to všetko je počiatkom predpôrodných bolestí sveta.“ (Mt 24,6-8)...*“ – Peter Málík, Logos 3/2011, str. 3). Například součástí časopisu Logos byla nějaký čas pravidelná rubrika „Mesiac v skratke“ s přehledem významných událostí v geopolitickém světě.

Velkým tématem je vnímání **společnosti jakožto misijního pole**. Misie a evangelizace je nejdůležitějším posláním (ve smyslu úkolu) jednotlivce i církve. „...*Hore, bore, bore, bratia a sestry. Máme tu nový rok, nové príležitosti a nové vízie. Staré pravdy Božieho slova ešte stále platia a je potrebné, aby pre nás boli čerstvé tak, ako keď sme sa s nimi stretli po prvý raz. Ešte stále je pravda, že svet leží v briechu a človeka, ktorý sa neobráti, čaká odsúdenie...*“ (Jaroslav Kříž, Logos 1/2013, str. 3). CKSS hledá všelijaké možné způsoby, kterými chce oslovit své okolí zvěstí evangelia. Prostředky, které k oslovování používá, volí právě adekvátně s trendy, které ve společnosti převažují nebo jsou „in“. „...*Preto vás prosím, aby si každý premyslel, ako prežije jeseň 2013. Musíme využiť všetky prostriedky šírenia evanjelia. Pozvite priateľov na zhrromaždenie, dajte im link na živé vysielanie milost.tv alebo na online-skupiny, ktoré rozbiehame. Dajte svojim známym Logos, ktorý práve držíte v ruke. Jeseň ponúka možnosti domácich skupín, biblických škôl, alfa-kurzov, ale hlavne nezabudnite na osobné svedectvo, ktoré je z toho všetkého najdôležitejšie...*“ (Jaroslav Kříž, Logos 7-8/2013, str. 3).

Lidsky přiměřené?

Vztah CKSS ke společnosti jsem označil za normální a přiměřený (viz výše). U této přiměřenosti je třeba se zastavit. Při znaleckém zkoumání náboženských skupin mne zajímá, nakolik to či ono společenství zaujímá ve svém učení a praxi lidsky přiměřené postoje, lidově řečeno, nakolik je normální.

Z reakcí jednotlivců nebo společenství na běžné životní situace je možné odpozorovat, nakolik jsou postoje lidsky přiměřené či nikoliv. Například, jestliže se dozvím, že trpím nevyléčitelnou chorobou, a tuto zprávu přijmu s pláčem a zoufalstvím či budu mít v tu chvíli myšlenky na sběvraždu, je taková reakce lidsky přiměřená? Ano, je. Pokud v tom samém případě by reakce vypadala tak, že by ji nemocný přijal s radostí a úsměvem, byla by taková reakce lidsky přiměřená? Nikoliv. Taková reakce je podezřelá a hodná našeho zkoumání. Nemusí to nutně znamenat, že musíme tuto jinou reakci kategorizovat ihned jako špatnou, protože za ní může stát pouhopouhá jinakost lidské osobnosti, ale rozhodně vzbudí náš zájem v tom smyslu, že se budeme ptát, co tuto jinakost vypůsobilo. U náboženských společenství proto hledáme příklady, které potvrzují nebo vyvracejí lidsky přiměřenou normalitu.

Jako příklad pro zkoumání uvedu celý příběh zveřejněný v Logosu 7-8/2013 pod názvem Diet'a je darom od Hospodina (str. 48-50).

„...Ako sa zvykne hovoriť, tí, čo o deťoch ani nerozmyšľajú, ku nim prídu, ani nevedia ako a tí, čo po nich túžia, majú problém ich mať. Tak to bolo aj v našom prípade. S manželom sme uzavreli manželstvo ako dlhoroční obrátení kresťania a snívali sme o šťastnej rodinke plnej detí. Hneď, ako to bolo možné, sme sa rozhodli náš cieľ aj zrealizovať, no akosi sa nedarilo dosiahnuť ho. Prešiel rok a nič. Vyznávali sme Božie slovo do tejto situácie, zaslúbenia, ktoré sme mali, taktiež sme išli viackrát pre modlitbu počas boboslužby aj na spoločných konferenciách. Zaväzovali sme zlé slová vyslovené do tejto oblasti, lámali generačné kliatby, rozväžovali požehnanie, no stále to neprichádzalo. Prišiel nový rok spolu s januárovými pôstmi, tak sme aj my pridali pôst a uchopili sme víziu, že tento rok to už určite vyjde. Utekal mesiac za mesiacom a tehotenské testy šli do koša jeden za druhým, až to človeka prestane baviť pozerat' na lakmusový papierik, ktorý neukazuje vytúžené „dve paličky...“. Po ďalšom polroku čakania sa namiesto dobrej správy objavila negatívna správa. Zistili mi brčku na tele, ktorú bolo treba operačne odstrániť. Vtedy ma napadali všelijaké myšlienky, čokoľvek by človek čakal, ale nie toto. Naše sny o bábätku sa vzdialili do neobľadna. Vďaka Bohu, všetko dobre dopadlo, vyznávala som, že: „...nezomriem, ale žiť budem a konat' budem skutky Hospodinove.“

A výsledok bol dobrý. Počas PN, kedy som sa doma zotavovala po operácii, mala som priestor tráviť čas s Pánom a chodiť na prechádzky do prírody. Tam som vylievala srdce a všetku bolesť Pánovi a tiež všetku túžbu po dieťati. Najviac som cítila prázdnotu na jar, keď všetko okolo klíčilo, plodilo a množilo sa, všade sa liabli a rodili mláďatká. Ale teraz už bola jeseň, listy padali zo stromov, a ja som zjednávala s Pánom, že takto ma predsa nemôže nechať, že rok ešte neskončil. A vtedy sa niečo prelomilo! Po všetkej tej bolesti a úzkosti prišlo

svetlo od Pána a ja som vedela, že moju modlitbu vypočul, naplnila ma radosť a pokoj, vedela som, že to mám a že to príde. Aj keď bol už október, ja po operácii a narkóze, manžel mal tiež ísť na operáciu, čo znamenalo ďalšiu narkózu. Z prirodzeného hľadiska boli naše šance otehotniť do konca roka úplne mizivé. Ale Boh je verný! Použil si túto situáciu na to, aby sa oslávil. Výsledok tehotenského testu bol koncom roka konečne pozitívny! Lekár tehotenstvo potvrdil, mala som veľmi dobrý, požehnaný celý priebeh tehotenstva a na svoj čas a spontánne prišlo na svet naše krásne, vytúžené dieťaťko. Boh je verný a sme Mu veľmi, veľmi vďační.

Po takýchto ťažkých bojoch o prvé dieťa, na ktoré sme čakali viac ako dva roky, sme si s manželom mysleli, že sme už v tejto oblasti prelomili a ďalšie detičky prídu prirodzene, bez nejakého ďalšieho namáhavého boja.

V tom čase som bola na materskej dovolenke a chceli sme mať v krátkej dobe aj ďalšie detičky. Prešiel rok a ja som vytúžene otehotnela znova. Lekár však bol pri prehladke zdržanlivý, stále posúval kontrolu z týždňa na týždeň a vravel, že ešte stále je to malinké, aby sa k tomu mohol vyjadriť. Nakoniec sa potom vyjadril takto: „Nevidím nikde srdiečko.“ Bol to údajne prázdny plod, ktorý nežil a nevieme, či niekedy vôbec žil...

Ďalších šesť mesiacov sme mohli len čakať, tak sme sa s manželom snažili na to všetko zabudnúť a hľadali sme nové slová a zaslúbenia. Až o ďalší rok bol môj tehotenský test opäť pozitívny. Tentoraz som u lekára opatrne podliehala svojim emóciám, aby som predišla ďalším zraneniam. Čakala som, či moje tehotenstvo potvrdí. Potvrdil ho so slovami: „Tehotná ste, ale ja tam ten plod nikde nevidím.“ Kvalitnejšie sonografické vyšetrenie potom ukázalo, že ide o mimomaternicové tehotenstvo. To som si už myslela, že sa mi sníva, veď o takýchto prípadoch som čítala iba v časopisoch, ani ma nenapadlo, že by sa to mohlo prihodiť niekedy aj mne. Lekári ma chceli okamžite hospitalizovať, nakoľko bol môj život v ohrození. Plod stále rástol a brožilo mi vnútorné krvácanie. Nasledovala laparoskopická operácia, kde mi plod museli vybrať von. Celá táto udalosť bola pre mňa dlho jedna nezaceliteľná rana. Vždy, keď sme na bohoslužbe spievali pomalé piesne, som len plakala a nevedela, čo s tým. Dávala som to Pánovi, no v mojom vnútri sa to vyplavovalo znova a znova. Nechápala som to, veď máme zaslúbenia a stal sa opak tobo, čo sme očakávali, v čo sme verili. Prijaté slovo sme nepustili a aj naďalej sme to slovo pravidelne vyznávali, modlili sme sa s manželom za ďalšie dieťa. Potom však prišlo aj také obdobie, keď som sa už za to nemohla ani modliť, smútok za strateným bábätkom bol až príliš veľký. Snažila som sa zabudnúť, tešiť sa zo života, z nášho prvorođeného dieťaťka a možno sa aj vyrovnat' s tým, že zostane bez súrodenca. Takto to trvalo dlho, asi 9 mesiacov, no nevedela som sa s tým všetkým zmieriť, bolesť vnútri trvala. Až raz, mala som možnosť vypočuť si celú nedelňú kázeň, čo mamičky malých detí majú málokedy. A bola téma o tom, ako zložiť svoje starosti na Pána, aby sme sa to naučili a nenosili bremená na svojich pleciach, aby sme ich vedeli zložiť a neustarostovali sa o veci, ktoré sami nevieme vyriešiť. Na konci kázne bola výzva, že kto má nejaké starosti alebo veci, ktoré sa znova a znova vyplavujú a nevie, čo s tým, nech to príde dopredu zložiť Pánovi. Neváhala som, vedela som, že je to o mne, šla som dopredu. Slúžila mi pastorova manželka, ktorá vedela o všetkých mojich bojoch a vo všetkom za nami stála. Hneď, ako som jej povedala, že ma tá vec ešte stále bolí, potiahla ma dopredu pred pódium a povedala: „Teraz povedz Pánovi jednoducho, čo od Nebo chceš, aby Ti učinil.“ Povedala som: „Pane, prosím, aby si mi požehnal životaschopné tehotenstvo, zdravé bábätko v krátkej dobe, amen.“ Na to všetko sme zažili silnú Božiu moc a Božiu prítomnosť, aj všade okolo bola silná Božia moc. Odchádzala som spredu šťastná! Pán vzal to trápenie! Už som na to viac nemyslela. A do mesiaca sa dostavil výsledok, čakali sme bábätko. Tentokrát som prežívala skrytú vnútornú radosť, ale zároveň aj pokoj, že všetko bude OK, pretože som vedela, že toto tehotenstvo je od Pána, tak ako ho zaslúbil. A dieťaťko sa narodilo, haleluja! Sláva Bohu!

Dnes, kedy máme dve zdravé deti, sme Bohu nesmierne vďační, všetka sláva patrí Jemu, je dobrý a verný Boh. Verný naplniť zaslúbenia aj v ďalších oblastiach života, ale život je to najcennejšie, čo dal, preto ďakujeme, že s ním dáva aj to ostatné. Nech je požehnané meno Pánovo.

S láskou sestra zo zboru KS Milost'...

Co nám zverejnění tohoto příběhu vypovídá o CKSS v otázce lidské přiměřenosti? Tento příběh je tak plný lidské přiměřenosti, lidsky přiměřených reakcí, nenáboženskosti a neschématicnosti, (kterážto schématicnost, náboženskost, zkratkovitost myšlení je typická pro nezdravé náboženské

skupiny, které mají odpověď na všechny otázky lidského života jakožto majetkopravdaři), že na faktu, že takový příběh redakce Logosu jakožto mediální vlajkové lodi CKSS uveřejňuje, se ukazuje, nakolik zdravé tendence uvnitř tohoto společenství jsou. U společenství s výraznou převahou sektářských rysů by nebylo myslitelné, aby byly zveřejněny výroky typu: „...*Celá táto udalosť bola pre mňa dlho jedna nezaceliteľná rana. Vždy, keď sme na boboslužbe spievali pomalé piesne, som len plakala a nevedela, čo s tým. Dávala som to Pánovi, no v mojom vnútri sa to vyplavovalo znova a znova. Nechápala som to, veď máme zaslúbenia a stal sa opak toho, čo sme očakávali, v čo sme verili. Prijaté slovo sme nepustili a aj naďalej sme to slovo pravidelne vyznávali, modlili sme sa s manželom za ďalšie dieťa. Potom však prišlo aj také obdobie, keď som sa už za to nemohla ani modliť, smútok za strateným bábätkom bol až príliš veľký...*“. Ty by totiž narušovaly schématickosti myšlení dané skupiny a mohly by vyvolat pochybnosti o „pravdách“, které skupina hlásá.

Podobných lidsky přiměřených reakcí a postojů bychom našli průřezově v písemných podkladech CKSS, kázáních nebo rozhovorech s autoritami CKSS nespočet. Narazíme na pochybnosti pastora, odpovědi typu: „na takovou otázku Vám neumím odpovědět“, situace, které se svojí podobou nikterak nevymykají situacím, které známe z nenáboženského prostředí.

Namátkou uvádím:

„...*Počas pobytu v tábore na deti čakalo množstvo aktivít – lezenie v Tarzánii, návšteva jaskyne, metlový futbal, mažoretky, nakupovanie v kresťanskom supermarkete, šašo šov, súťaže, skákací brad, dopravné ibrisko a dlho očakávané kúpanie vo wellness centre Bystrá...*“ (Logos 7/2011, str. 25).

„...*Dve najväčšie telocvične v meste, dve televízie (regionálna TV Turiec a Milost.tv), 160 obedov, 160 horaliek, 240 litrov minerálok, 80 čokolád, 48 Red Bullov, 35 kresťanských kníh, 2 vítačky, 12 futbalových lôpt, 3 darčekové koše, ročné predplatné mesačníka Forbes pre každého hráča víťazného tímu a polročné predplatné pre porazeného finalistu, 14 XXL pízzy...*“ (Logos 2/2012, str. 28).

„...*Na záver chceme každému, kto sa akýmkoľvek spôsobom podieľal na tejto akcii, poďakovať, že pomohol zrealizovať túto veľmi obľúbenú akciu, ktorou sa budujú a získavajú nové vzťahy, športuje, necháva priebeh pozitívnym (a niekedy aj akceptovateľným negatívnym emóciám), ale i spomína na nášho brata/syna, ktorý je už 5 rokov s Pánom a po ktorom tento turnaj nesie meno...*“ (Logos 2/2012, str. 26).

Článek „Prejavy a poruchy správania detí predškolského veku“ od Oľgy Betkové (Logos 3/2012, str. 22-23), který se zabývá dětským chováním a přitom v článku není ani jedna zmínka o Bohu, víře, nenajdeme tam ani jednu citaci z Bible. To dokládá, že věřící CKSS jsou schopni přijímat za dobré a poučné i záležitosti pocházející mimo církev.

„...*Od malička bola vo mne budovaná viera v seba samého, v to čo JA spravím, JA zariadim, JA pracne ... JA... JA... JA. Taková bola výchova mojich rodičov – z ich pohľadu tá najlepšia, za čo som im vďačný...*“ (Logos 6/2012, str. 26).

„...*Na Ivoni jsem viděla, jak roste, jak je cílevědomý, jak touží po Boží lásce a dotyku. Začala jsem si uvědomovat, že dělám něco špatně. Měla jsem na sebe zlost, častokrát jsem se nechtěla modlit a netoužila jsem po Pánově přítomnosti. Boba jsem viděla jako přísného kárajícího Otce...*“ (Logos 2/2013, str. 29).

„...*Môžem povedať, že rodičia sa o nás – mám ešte päť súrodencov – starali vzorne, dokázali zarobiť dostatok peňazí, takže nám nič nechýbalo a dávali nám i lásku, ktorú sme potrebovali. Vychovávali ma k úcte k druhým ľuďom, naučili ma vážiť si hodnoty, vedieť sa zdieľať so svojimi bolesťami i radosťami. Privádzali ma aj k Bobu, za čo som im vďačný, lebo vďaka tomu som sa v mladosti vyvaroval mnohých chýb...*“ (Logos 3/2013, str. 28).

Takových pasáží bychom našli více a každá by si zasluhovala svůj výklad a kontext. Ze všech však vyplývá schopnost CKSS dívat se na témata, nesnadné životní otázky, nejednoduché lidské situace, lidské konání a trápení také přirozeným způsobem. Zdůrazňuji slovo „také“. CKSS posuzujeme jakožto náboženské společenství, tzn., že je zcela přirozené, že kvanta materiálů se budou věnovat tématům lidského života v náboženském kontextu, z hlediska víry, kdy jejich výklad nebo postoje budou nezasvěceným připadat málo srozumitelné a vzdálené sekulárnímu chápání. Výše uvedené pasáže jsou však protiváhou.

Osobně považuji tento rys CKSS, tedy tuto schopnost dívat se na složité otázky lidského života, lidského konání také lidsky přiměřeně, za jeden z nejdůležitějších při konečném stanovisku tohoto znaleckého zkoumání.

Instituce

Postoj CKSS ke společenským institucím považuji taktéž za přiměřený. Řekl bych, že s výjimkou jednoho momentu – rozměru duchovního - je stejný jako u běžného občana nebo organizace. CKSS respektuje existenci institucí, s některými spolupracuje, s jinými nikoliv. U institucí, u nichž mají představitelé CKSS pocit, že jednají vůči společenství nespravedlivě, využívá standardních mechanismů obrany, jako jsou odvolání, stížnost či kritika (mnohdy i velmi tvrdá). Samozřejmě, adekvátně vyučování CKSS, jsou pak tyto kroky vůči CKSS vnímány v náboženském kontextu, například jako důsledek působení ďábelských sil, které se snaží zhatit dobré dílo (dobrým dílem rozuměj to, co koná CKSS). „...*Vůči ministerstvu, které nás nechce zaregistrovat, cítím pocit křivdy, ale zároveň, jak jsem řekl, že svět ve zlém leží a ovlivňují ho síly, které jsou proti Božímu království, ...takže jsou ve světě tendence, které se nedají nazvat jinak než nějaké diabolické...*“ (Daniel Šobr).

Upřímně řečeno, kritikům CKSS kvůli jejím postojům vůči některým institucím, jako například ministerstvu kultury, které odmítá CKSS registrovat v tom smyslu, že postoje CKSS jsou konfrontační, poznamenané nedůvěrou a uzavřeností vůči kritice zvenčí, nerozumím. Neočekávám od žádného občana ani organizace, že se nebude bránit proti kritice. Neočekávám od žádného občana ani instituce, že se nebude bránit proti rozhodnutím a postupům, které považuje za nespravedlivé. Proč bychom to měli očekávat od náboženského společenství? Případy sporů CKSS s institucemi, ať již zmíněným ministerstvem, o.s. Integra nebo v některých jednotlivých případech místních samospráv, s nimiž jsem se měl možnost seznámit, nepovažuji za skandální, nestandardní, zkrátka jakkoliv vybočující z řady normality a společenské přijatelnosti. Naopak, považoval bych za lidsky nepřiměřené, pokud by se CKSS v těchto případech chovala jinak. To by byl pro mne důkaz, že z normality vybočuje, například že se natolik odděluje od společnosti, že jí je kritika lhostejná, nebo že by útrpně přijímala v přehnané askezi rozhodnutí, která by ji poškozovala.

Navíc, a to je onen zmíněný duchovní rozměr, je postoj CKSS vůči institucím determinován biblickým učením o **nutnosti modliteb a žehnání v moci postaveným a respektu k nim**. „...*Upozorňujem, že žijeme v mimoradne napätej politickej situácii, čo by nás malo viesť k zvýšenému modlitebnému úsiliu. Okrem vlastných potrieb a Božej práce sa máme modliť za vládu a za Izrael...*“ (Jaroslav Kříž, Logos 9/2011, str. 3).

CKSS akceptuje a respektuje politické uspořádání včetně rolí jednotlivých institucí a instrumentů demokratické společnosti (volby). „...*Tak, máme po voľbách. Či sa niekomu páči alebo nepáči, aké sú výsledky, nezostáva nič iné, iba ich prijať. Ľudia jasne vyjadrili svoju vôľu, nikto nemôže povedať, že by voľby boli nedemokratické alebo zmanipulované. Musíme si uvedomiť, že voľbu ľudu rešpektuje aj Boh, preto nemá význam reptat' a zlorečít', ale prihovarat' sa za ministrov, poslancov v parlamente i pána prezidenta, aby svoju prácu robili čo najlepšie. Nepovieme nič nové, keď povieme, že vláda to nebude mať ľabké, s ohľadom na globálnu hospodársku situáciu, doráňané euro a sklamanie z čelných politických predstaviteľov u nás. Urobme všetko, aby sa Slovensko z tohto marazmu pozdvihlo...*“ (Jaroslav Kříž, Logos 3/2012, str. 3).

Tentýž postoj k institucím potvrdily duchovní autority CKSS v průběhu strukturovaných rozhovorů.

„...*Jaký postoj? /zaujímám k pozemským autoritám – poznámka znalce/ Takový normální občanský, bych řekl. Takže respektuji, že jsou tam zvoleni ti, kteří jsou tam zvoleni. Neříkám, že jako soukromá osoba jsem ze všech věcí nadšený, takže můžu mít jiné vidění a jiné názory, ale respektuji i vládu i policejní moc, ..., ale pokud*

čini něco špatného, tak to považují za špatné. Ale nijak se v těchto věcech neangažují, když vidím, že se děje něco špatného, že bych vykřikoval někde nebo že bych tyto věci rozebíral v kázání, tak toto není úplně mojí náplní práce. Já se v současnosti neangažuji, alespoň aktuálně, v takových věcech, že bych hledal uplatnění v samosprávě, ale nejsem proti tomu, spíše jsem pro to, aby křesťané měli toto působíště. A my ve Spišské, když můžeme udělat nějaké dobré věci, tak pomůžeme. Když jsou nějaké městské akce, jestli je třeba nějaký běh, tak jsme tam dali nějaké dary nebo pravidelně chodíme darovat krev...“ (Zbynek Drlík).

„.../Postoj k pozemským autoritám máme – poznámka znalce/ já si myslím úplně strážlivý, já si myslím, že ten postoj je biblický. Za prvé věříme, že je dobré, aby byla vláda, říká to nakonec i Bible, že máme být poddáni vládě, velice se modlíme za parlament, aby vydával zákony, ve kterých se dá žít, abychom mohli praktikovat svoji víru...“ (Jaroslav Kříž).

„...Bible si vyžaduje loajalitu vůči světským vládcům, protože není moci, jen od Boha. Takže veškeré pozemské autority jsou od Boha, samozřejmě autority mohou být spravedlivé a nespravedlivé a člověk má právo se vůči jejich jednání nějakým způsobem vyjádřit. Takže myslím si, že když král nebo vládce se dopouští omylu, měla by být možnost na to upozornit. Nevěřím moc ve vzpoury a v revoluce..., i když jestli věřím v revoluce, tak jsou to ty sametové revoluce. Ale jinak jsem spíš pacifista, spíše se modlím. ...“ (Daniel Šobr).

2.2.2 Charakterizujte činnost' a pôsobenie CKSS voči iným cirkvám a osobám bez vyznania

2.2.2.1 Vztah CKSS k jiným církvím a náboženským společnostem

Hned v úvodu je třeba zdůraznit, že téma vztahu CKSS k jiným církvím a náboženským společnostem a vůči osobám bez vyznání (otázka 2 znaleckého úkolu) a téma spolupráce s jinými církvemi a náboženskými společnostmi (otázka 3 znaleckého úkolu) by měla být spíše zařazena do kapitoly 2.1 Souhrnné informace o CKSS. Když už jsou součástí znaleckého úkolu, pak odpovědi na tyto otázky ze strany znalce budou směřovat k závěru, zda ve výkonu činností CKSS vůči církvím a osobám bez vyznání znalec nachází či nenachází znaky ohrožení bezpečnosti občanů a veřejného pořádku, zdraví a mravnosti, zásad lidskosti a snášenlivosti či práv a svobody druhých, nezávislosti a územní celistvosti státu (par. 6 a 15 zákona 308/1991 Zb.), což by bylo překážkou registrace.

Míra spolupráce či nespoleupráce CKSS s církvemi (viz otázka č. 3 znaleckého úkolu), uzavřenosti, ochoty k dialogu, pocitu exkluzivismu, kritiky jiných církví a podobné aspekty jsou sice z religionistického hlediska zajímavé a pro celkové hodnocení náboženského společenství důležité, ale pro posouzení překážek pro registraci samy o sobě irelevantní, pokud nenaplnují výše uvedené znaky.

Vztah CKSS k jiným církvím a náboženským společnostem je podobně jako téma charitativní činnosti (viz kapitola 2.1.9) příkladem problematiky rychle se měnící v čase a v prostoru. U většiny neo-charismatických společenství zaznamenáváme podobný vývoj, kdy se postupem času otupují původní hrany exkluzivismu k čím dál tím větší otevřenosti.

Demonstrovat to lze na odpovědi ze strany Rady Apoštolské církve Slovenska na žádost o součinnost znalci, kde v intro stanoviska je uvedeno: „...*Ohľadom situácie v súvislosti s Kresťanskými spoločenstvami je postoj Rady cirkvi ACS nasledovný: Vývoj v našich vzťahoch s Kresťanskými spoločenstvami sa začal od roku 2011 nepatrne zlepšovať...*“ (stanovisko Rady ACS ze dne 27.9. 2013 – viz příloha F).

V CKSS se setkáme s, pro neo-charismatická společenství typickým, exkluzivistickým sebestojím.

„...Preto cieľom každej cirkvi by malo byť, aby úroveň pomazania bola čo najvyššia. Táto jednoduchá myšlienka je kľúčom k pochopeniu, k spolupráci a hľadaniu jednoty. Radi vojdeme do vzťahu s každým, kto má tento cieľ a od tých, ktorí sa nachádzajú vo vyššej úrovni zjavenia a pomazania, sa necháme inšpirovať a potiahnuť vyššie. Ak sme však volaní do takej spolupráce, kde je kladená podmienka, že upustíme od charizmatických prejavov, zaprieme Svätého Ducha a hovorenie v jazykoch, sme volaní do takeého vzťahu, ktorého cieľom nie je jednota s Bohom. Samozrejme, sme ochotní ísť do spolupráce aj s tými, kde je úroveň charizmatickej služby na nižšej úrovni a pomôcť im dostať sa vyššie, ak to bude ich pranie a cieľ. Došlo by však k tomu, že úroveň pomazania by sa znížila. Ak ide o dočasný jav, je to v poriadku (ako napríklad pri evanjelizácii), ak by však išlo o prijatý smer, tendenciu, potom je to nežiaduce, lebo to smeruje k zvláštnosti, stagnácii, odpadliveru a premiešaniu so svetom...“ (Jaroslav Kříž, Logos 3/2013, str. 6). Ve shora uvedené pasáže nalézame kontroverzní kategorizaci církví na „ty, které se nacházejí ve vyšší úrovni zjevení a pomazání“ a ty druhé. Těmi druhými se rozumí církve, které neuznávají charismatické projevy. CKSS se považuje v porovnání s ostatními církvemi za „charismatictější“, dlouhodobá spolupráce s jinými církvemi, které takto charismatické nejsou, by podle CKSS vedla k ochabnutí, proto ji nevyhledává. Argumentace, která má odůvodnit, proč nemůže CKSS spolupracovat s kdejakou církví, však obsahuje jeden logický paradox, totiž že CKSS při spolupráci s jinými církvemi (zahraněními) je podle své kategorizace sama v postavení „nižší úrovni zjevení a pomazání“ a přesto o spolupráci stojí a vyhledává ji. Pokud by se ke spolupráci stavěly všechny církve stejně, jak je popsáno výše, neměla by CKSS možnost spolupracovat s nikým.

Na výše uvedené citaci vidíme, že **ve vnímání sama sebe je CKSS v jistém smyslu exkluzivistická**. Exkluzivismus je patrný také z některých kritik na adresu jiných církví (nutno podotknout, že neadresných kritik), kdy se CKSS v rámci kritiky staví do role těch, kteří „to dělají a chápou správně“, náboženskou terminologií „nesou to správné ovoce“. „...Prečo tvrdím, že pri vyučovaní a používaní duchovných darov došlo k deformáciám a k nepochopeniu? Odpoveďou, ako to už často býva, je ovocie. Tie cirkvi, ktorých priebeh boboslužieb je charakteristický prorokovaním, videniami a symbolickými úkonmi, sú v horšom stave, ako tie, ktoré nadprirodzeno nechali stranou a pokračujú v poctivom vyučovaní Božieho slova. Je to prinajmenšom čudné a hodné zamyslenia. ...“ (Jaroslav Kříž, Logos 5-6/2013, str. 8). Řekl jsem záměrně „v jistém smyslu exkluzivistická“, protože **se nedomnívám, že jde o exkluzivismus nepřijatelný, resp. takový, který by se dal uvádět jako důkaz porušování zásad lidskosti a snášenlivosti. Exkluzivismem totiž „trpí“ většina církví a náboženských společností**. Míra pocitu exkluzivity je samozřejmě různá, ale její existence je nepopíratelná. Již samo křesťanství je vůči ostatním náboženstvím exkluzivistické, když hlásá, že cesta ke spáse vede jedine skrze víru v Ježíše Nazaretského jako Krista (srovnej Bible, evangelium sv. Jana 14:6). Podobně etablované církve mají exkluzivistické doktríny (srovnej např. s doktrínami římskokatolické církve *extra ecclesiam nulla salus* a *Porro subesse Romano Pontifici omni humanae creaturae declaramus dicimus, definimus et pronunciamus omnino esse de necessitate salutis*). Exkluzivismus je logický. Každá z církví a náboženských společností je přesvědčena o tom, že právě její způsob náboženské cesty, její praktická zbožnost, její poznání jsou ty pravé. Kdyby o tom nebyly přesvědčeny, svoji duchovní cestu by opustily. S tím také souvisí, že jsem-li přesvědčen o tom, že moje poznání je to nejlepší, zcela přirozeně se snažím své poznání nabídnout ostatním. Problém tedy není v exkluzivismu, ale v tom, nakolik je komunikování mého vlastního poznání skutečně nabídkou, či zda se náhodou už nejedná o vnucování či nepřijatelný nátlak. Podobně, pokud jsem součástí společenství, které je přesvědčeno o své výjimečnosti v tom smyslu, že jeho duchovní cesta a duchovní poznání je nejbliž Pravdě, pak není problém v tomto samotném přesvědčení, ale v tom, jak se chovají jeho stoupenci k těm ostatním. Znamená to, že ostatním společenstvím upírají právo na existenci? Činí v praxi kroky, které brání stoupencům ostatních náboženských skupin v praktikování jejich víry? A opět analogicky: Jsem-li přesvědčen o tom, že mé doktríny a náboženská praxe jsou nejbliž Pravdě (u CKSS Bibli), a tudíž ostatní náboženská společenství kritizují jako zcestná, falešná či lživá, pak není problém v této kritice ani v tomto vyjadřování se.

Problém by byl, pokud bych tyto jinověrce dehonestoval, či zaujímal vůči nim nepřátelské a nesnášenlivé postoje.

Kdy lze kritiku, vyjadřování se, postoje a výkon činností považovat za projevy v rozporu se zásadami lidskosti a snášenlivosti? Kdy jsou za hranou společenské přijatelnosti? To je velmi těžká otázka.

Jaké postoje tedy zaujímá CKSS v činnosti a působení vůči jiným církvím či náboženským společnostem?

Nejprve se podívejme na samotný exkluzivismus. **Jedná se v případě CKSS o extrémní exkluzivismus, exkluzivismus absolutní („nikdo kromě nás“)? Zcela jistě tomu tak není.** Pokud by takové tvrzení bylo pravdivé, pak by byla vyloučena jakákoliv spolupráce CKSS s jinými společenstvími a CKSS by se uzavírala do izolace. Seniorpastor Kříž se k exkluzivismu poměrně nedávno vyjádřil explicitně:

„...Každý znovuzrozený člověk sa narodil do Božej rodiny a týmto krokom získal množstvo bratov a sestier. Žiadna skupina ani cirkev si nemôže privlastniť to, čo môže urobiť iba Najvyšší. Ak nejaká cirkev vyhlasuje, že je jediná pravá a spasenie a poznanie Boha je možné získat' vstupom do nej, nie je treba veľkého duchovného rozlíšenia, aby bolo jasné, že ide o sektu. ...“ (Jaroslav Kříž, Logos 3/2013, str. 5).

V tom nejdůležitějším momentu křesťanského učení, tedy soteriologii a jejím spojení s ekklesiologií tedy CKSS exkluzivistický postoj rozhodně nezaujímá. Přiznává i jiným církvím legitimitu v tom nejdůležitějším poslání, totiž ve zprostředkování zvěsti o spáse. Že nejde jen o deklaraci duchovní autority CKSS, ale o běžně přijímanou praxi i ze strany stoupenců CKSS, vidíme na příbězích osobních svědectví zveřejňovaných v časopise Logos. V mnoha svědectvích zaznívá, že protagonisty příběhů konvertovali ke křesťanství prostřednictvím jiné církve, dokonce i té, kterou označují za tradiční.

„...Na pozvanie bratranca Borisa sa obe zúčastnili boboslužby Slova života. Tá sa ich veľmi dotýkala a bolí zasabované Božím slovom. Tam aj prijali Pána Ježiša do svojho srdca ako Spasiteľa. Po návrate domov rozprávala o svojich zážitkoch s Ježišom. Bola stále radostná a spievala piesne o Ježišovi, až sme mali obavy, či nenaletela nejakej sekte, keď o ničom inom už nerozprávala...“ (Logos 2/2011, str. 26).

„...Keď som mal 11 rokov, bol som na baptistickom zbromážení, kde bolo kázané evanjelium a tam som prijal Pána Ježiša za svojho Záchrancu s vyznaním svojich hriechov...“ (Kamil Dzuriak Logos 1/2012, str. 28).

„...Potom však prišiel jeden deň, keď sa zrazu všetko zmenilo. Bolo to na jednom väčšom stretnutí evanjelickej mládeže, kde hovoril človek, na ktorom bolo hneď vidno, že pozná Ježiša tak osobne ako naši známi z Olomouca...“ (Euba Dzuriaková, Logos 1/2012, str. 29).

„...Vďaka Bobu, že ma pri tom striedaní mojich pracovných skúseností doviedol na druhý pokus do poisťovne a ja som na školení spoznala, už teraz sestru v Pánovi, Jarku (pozn. Jarka je z Košíc a chodí do AC), ktorá mi na troch školeniach zo štyroch hovorila o ŇOM!!!! Jupíííí si hovorilo moje srdce, aj keď som vtedy nevedela nič pomenovať. Už v novembri 2009 som vedela, že ON nielen naozaj existuje, ale že mám možnosť HO naozaj poznať. Jarka mi o ŇOM hovorila, aký je, čo hovorí Božie slovo, aký má ona s NÍM vzťah, ako ju zachránil, ako im dal byt, manželovi prácu a pod..., ale tá iskera čo mala v očiach. Bola mi svetlom, teraz už viem. Keď hovorila o Bobu, vedela som, že hovorí o reálnom živom Bobu, ktorý naozaj v životoch ľudí koná...“ (Petra Fatureová, Logos 4/2012, str. 29).

Pokud by byla CKSS extrémně exkluzivistická, podobná vyjádření by byla nepřijatelná.

Tím CKSS definuje základ pro společnou platformu, jakési minimum, na základě kterého zde mohou koexistovat různé křesťanské skupiny. Uvádím záměrně „křesťanské skupiny“, protože podobný základ CKSS určitě nenalezne společně s jinými náboženstvími, například islámem. *„...Po přečítaní týchto riadkov by si niekto mohol myslieť, že islam je veľmi podobný kresťanstvu a že moslimovia a kresťania uctievať toho istého Boha. Pravdou je, že jasné a kategorické odmietnutie božstva, ukrižovania a vzkriesenia Pána Ježiša Krista v Koráne, odhaľuje pravý démonický pôvod islamu. Taktiež ukazuje, ako je v skutočnosti islam vzdialený od kresťanstva. Pravdou je, že moslimovia i kresťania zdieľajú v mnohých veciach*

rovnaké hodnoty a presvedčenia, faktom ale zostáva, že základom kresťanstva je božstvo Ježiša, Jeho zmierujúca smrť na kríži a moc vzkriesenia. Islam tieto základy našej viery úplne popiera...“ (Christopher Alam, Logos 11/2011, str. 19). „...Skutočne nechceme uraziť nasledovníkov ktoréhokolvek svetového náboženstva, ale musíme povedať pravdu: Biblia rozhodne tvrdí, že bohovia rôznych náboženstiev sú výplodom klamstva. Sú za nimi zlí anjeli alebo démoni, lebo falošné obrazy bohov zriedka ostávajú na prirodzenej úrovni, na úrovni ľudského omylu...“ (Sándor Németh: Modloslužba, stránky CKSS Žilina <http://zilina.milost.sk/domains/zilina/UserFiles/zaujimave-clanky/modlosluzba.pdf>). CKSS respektuje existenci jiných náboženství, ale nenachází ani se nesnaží nalézt s nimi jakýkoliv společný základ (s výjimkou judaismu), neboť podle CKSS jsou tato jiná náboženství falešnou cestou ke spáse, ba jsou ohrožením podstaty křesťanství. **V žádném případě však CKSS nepůsobí vůči těmto zcela jiným náboženským skupinám projevy nesnášenlivosti a intolerance** (srovnej odpověď Náboženské společnosti svědkové Jehovovi na žádost znalce o součinnost – viz příloha F).

Uznáním společného základu nicméně CKSS uznává legitimitu existence jiných církví, byť s názorem, že míra poznání v duchovní oblasti a z toho vyplývající náboženská praxe je v CKSS bližší pravdě (jejich jazykem řečeno „bibličtější“). **Tím si CKSS otevírá prostor pro kritiku ostatních při zachování respektu k legitimitě jejich existence** a k přesvědčování ostatních o tom, že právě duchovní cesta, kterou se ubírá CKSS, je ta pravá. Kritika ostatních je o to intenzivnější, čím je kritizované církevní společenství názorově CKSS blíže. „...Tie najtvrdšie boje zúria medzi najbližšími rodinami, ktoré majú v skutočnosti viacero zhodných názorov, než tých, ktoré ich rozdeľujú... Hlavnú príčinu odporu zborov Hnutia svätosti proti letničným možno hľadať v tom, že boli „konkurentmi na trhu“, ktorých cieľom bolo zasiahnúť tie isté spoločenské vrstvy...“ (Tibor Szöllösi, Logos 5-6/2013, str. 46).

Kritizována (bez jmenování konkrétní církve) je náboženská praxe charismatických a letničně-charismatických společenství, která, podle CKSS, ztratila Boží moc. „...Okolo roku 1995 bol v cirkvi na celom svete veľký rozruch. Začali sa diať veci, ktoré sa do tej doby diali iba výnimočne. Ľudia začali padať, začali vychádzať démoni, boli sme z toho riadne prekvapení. Niektoré charizmaticko-letničné cirkvi tieto javy správne nespacovali, zostali odmerané a dnes sa vracajú do strnulosti. Nerastú...“ (Jaroslav Kříž, Logos 9/2011, str. 6). Evergreenem kritiky společenství podobného proudu je problematika prorokování a vidění „...Ostatných osem duchovných darov, ktoré Pavol vymenúva, majú prispievať k tomu, aby sa cirkvi upevňovali v Kristovi a rozrastali. Odpoveďou na otázku, prečo v Čechách a na Slovensku bol tento cieľ splnený v takej malej miere je, že zrejme nešlo o duchovné dary, ale ich plagiáty, napodobeniny a v mnohých prípadoch o obyčajný náboženský podvod. V skutočnosti v prípade niektorých kruhov nejde o charizmaticko-letničné hnutie, ale o mysticismus (myslené pejoratívne), ktorý v mnohých prípadoch zabieha do okultizmu, čarovania a klamstva. Pre tieto skupiny, ktoré sa nerozrastajú, je charakteristické, že sa špecificky orientujú na prorokovanie, videnia a sny. Samozrejme, verím, že biblické príbehy, v ktorých Boh týmto spôsobom zasahoval do životov veriacich, sú pravdivé a taktiež verím, že Boh takto môže konať aj teraz. Problém však spočíva v tom, že práve prorokovanie a videnia je možné najľahšie sfaľovať. Stále dokola počuť: „Takto hovorí Pán...“ Hovorí sa, že sú to prorocké hnutia, len sa nikam nehybu. Zažili sme dokonca konferencie, kde každému jednému nahráli Božj odkaz preňho osobne na kazetu, ktorú si potom mohol kúpiť. Zvláštne je, že nikomu neprekáža, keď sa tieto proroctvá nenaplnia. Nikto nerobí pokánie a celá vec sa ospravedlní tým, že sme ľudia, ktorí robia chyby, a tým, ktorí volajú po poctivom používaní duchovných darov, sa dostane obvinenie, že pohrdajú proroctvami. To, že takáto „chyba“ zdeformuje človeka, ktorý falošné proroctvo alebo videnie prijal, nikoho nezrušuje. Takéto správanie nie je malý hriech. Páchatelia sa dopúšťajú klamstva, manipulácie a zneužívania Božjeho mena. V tejto oblasti je bezbrehý priestor pre frustrovaných jedincov, ktorí nie sú úspešní v žiadnej inej oblasti. Nemôžeme sa čudovať životaschopným jedincom, ktorí neprišli o triezvy úsudok, že sa k takýmto skupinám nechcú pripojiť...“ (Jaroslav Kříž, Logos 8/2011, str. 5).

„...V letničné - charismatickém hnutí však docházelo a mnohdy stále dochází k zásadnímu nepochopení a částečnému zneužívání prorokování. Snad žádná jiná oblast duchovní služby není tak otevřena různým subjektivním

vlivům lidské psychiky jako právě prorokování. Velice lehce při ní může docházet k nežádoucímu ovlivňování lidí, k manipulaci a k jevům, které se někdy nazývají „charismatickým čarováním“...“ (Daniel Šobr, Logos 11/2011, str. 5).

„...Tie cirkvi, ktorých priebeh boboslužieb je charakteristický prorokovaním, videniami a symbolickými úkonmi, sú v horšom stave, ako tie, ktoré nadprirodzeno nechali stranou a pokračujú v poctivom vyučovaní Božieho slova. Je to prinajmenšom čudné a hodné zamyslenia...“ (Jaroslav Kříž, Logos 5-6/2013, str. 8).

Samozřejmě, že kritice ze strany CKSS se nevyhnuly ani tradiční církve, opět, typické je, že nejsou konkrétně jmenovány, tedy alespoň v písemných materiálech. Kritizována je tedy zejména náboženská praxe. *„...Aspoň u nás ľudia nereagujú na letáky, pozvánky, koncerty. V regionálnych novinách ideme osloviť ľudí, čo je to charismatická boboslužba. Ľudia totiž poznajú len tzv. obradné boboslužby. Takáto boboslužba je len opiát – nedáva riešenie. Charismatická boboslužba vie dať odpoveď na utrpenie, bolesť, zármutok ľudí...“ (Ján Hudec, Logos 11/2011, str. 24).*

Specifické místo v kritice CKSS zaujímá římsko-katolická církev. Zatímco kritika jiných církevních společenství bývá málokdy konkrétní v tom smyslu, že by kritizované církve byly jmenovány, římskokatolická církev bývá kritizována velmi často a adresně. Můžeme říci, že zatímco s církvemi podobného proudu CKSS teologicky zápasí, vůči katolické církvi se přísně vymezuje, neboť ji vnímá jako jakýsi archetyp církve, která nekráčí cestou, která je v souladu s Biblií.

V posledních letech však narazíme na prvoplánovitou kritiku ze strany autorit CKSS jen výjimečně. S plamennými kázáními na téma katolické církve jakožto nevěstky antikristovy či šelmy (eschatologické biblické výjevy) se v CKSS nesetkáme. Stále však přetrvává negativní hodnocení katolické zbožnosti. Tento negativní pohled je hluboce zakořeněn ve věřících CKSS.

V časopise Logos jsou pravidelně zveřejňována tzv. „svědectví“, neboli příběhy věřících CKSS, kteří prezentují svůj příběh obrácení. Ačkoliv jsem si neprováděl přesnou statistiku, odhaduji, že v cca polovině příběhů je zmíněna římskokatolická církev, nebo zmínka související s římskokatolickým typem zbožnosti. Tyto zmínky vycházejí ze zkušenosti těchto konkrétních věřících, kteří v časoběrném popisu svého obrácení rozlišují období svého života na PŘED obrácením a PO obrácení, přičemž období PŘED obrácením je často spjato s katolicismem, který je hodnocen vždy negativně.

„...Ani po absolvovaní sviatosť, čo sa dějú v katolickej cirkvi, som nepochopila ich význam a už vôbec nie potrebu vzťahu s Bohom...“ (Vladka Hruškovcová, Logos 1/2011, str. 29).

„...Překvapilo mě, že druhé přikázání zní: „Nezobrazíš si Boha zpodoběním ničeho, co je nahoře na nebi, dole na zemi nebo ve vodách pod zemí. Nebudeš se ničemu takovému klanět ani tomu sloužit. Já jsem Hospodin, tvůj Bůh, Bůh žárlivě milující.“ (2. Mojžíšova 20,4-5). Říkala jsem si, jak je možné, že církev, ke které patřím, toto přikázání nevyučuje a aby z desatera nebylo devatero, tak poslední přikázání rozdělila na dvě. Protože jsem věřila, že Bible je Boží Slovo a je pravdivé, nedokázala jsem se s těmito rozdíly smířit. Vždyť přesně to, co Bůh nechce, aby lidé dělali, se v kostelech oficiálně děje. Začala jsem přemýšlet o tom, zda cesta, po které jdu, je skutečně ta správná a pravdivá...Bylo pro mne dost těžké opustit modlářství – přiznat si, že panna Marie a zástup svatých neovlivní příznivě můj vztah k Pánu Ježíši, spíše naopak mu uškodí. ...Je samozřejmé, že jsem zažívala také útlak ze strany římsko-katolické církve, ale to mě nemohlo zlomit, protože jsem konečně poznala živého Pána a Jeho působení...“ (Jana Kirnerová, Logos 3/2011, str. 28).

„...Narodila som sa v katolickej rodine. Bola som pokrstená a žila som životom bežného katolíka. Verila som, že Boh existuje a snažila som sa dodržiavať to, k čomu ma rodičia od detstva viedli. Ale bolo to iba naučené podľa tradícií a stále mi to pripadalo ako v škole. Ak urobím všetko dobre a nemám briech – jednotka. Ak nie, tak nasleduje spoveď a pokuta – päťka. Celé to bolo úplne prázdne...“ (Marika Terefenková, Logos 5/2011, str. 25).

„...Spolu s dvomi bratmi nás rodičia v detstve vychovávali v rámci rímskokatolíckej cirkvi. Nikdy to ale nebolo násilné, oni sami neboli nejako napevno zaintegrovaní v tejto cirkvi. Všetci sme to brali ako nejakú tradíciu...“ (Monika Balážová, Logos 9/2011, str. 29).

„...protože jsem se snažil nějak utišit svědomí, tak jsem se stal katolíkem i když jsem cítil, že je to jen přetvářka. Ale alespoň nějak jsem chtěl praktikovat víru a kvůli katolické církvi se na mě nikdo zlobit nebude. Ale rozpor mezi tím, co žiji a tím, co jsem se tvářil být navenek, byl čím dál více nesnesitelnější. Velmi jsem toužil s někým mluvit o Bobu, ale v kostele o to jaksi nikdo nejevil valný zájem...“ (Tomáš Kuba, Logos 3/2012, str. 29).

„...Ako väčšina katolíkov, absolvovala som všetky povinné sviatosti vrátane birmovky. Vedela som, že existuje Sväté písmo, Starý a Nový zákon, nazývané aj Božie slovo, ale o tom, že nám aj hovorí, ako sa má žiť, som skoro vôbec netušila. Skôr bolo v poriadku to, čo povedal farár, rodičia, čo sa patrilo, a tak som neznášala náboženstvo, samé zákazy, príkazy. Každý týždeň sme sa celá trieda stresovali, koho zase katechéta spucuje pred všetkými, kto nebol na omši. Boli mi trápne a hlúpe skúšky pred prijímaním a birmovkou a spovede, na ktorých som sa ponížene, ale vždy úprimne spovedala zo zlého, lebo som sa chcela páčiť Bobu. Vždy po spovedi som išla s dobrou nádejou na prijímanie, že spoznám Boba viac a viac, ale stále sa nič nedialo. Žiadna oslava stretnutia s Bobom sa nekonala. Jediné čo bolo fajn, bola pochvala príbuzných a spokojnosť rodičov, že som bola taká, ako sa patrí. Ruženec som sa nikdy nemodlíla a nevidela som ani zmysel v tom, prečo sa to babka s dedkom denne večer modlia. Už vtedy mi to prišlo ako zbytočné a nemala som žiadnu motiváciu sa ruženec modliť, ale opakovanie Zdravasú pred spaním bolo lepšie ako rávanie ovečiek. Ten nezmysel ma vedel vždy zaručene uspať...“ (Petra Fatureová, Logos 4/2012, str. 29).

„...Narodila som sa na Kysuciach ako štvrtá z piatich detí. Žili sme ako katolícka rodina, iné cirkvi sme ani nepoznali. Do kostola som chodila pravidelne a myslela som si, že Boh je tam naozaj prítomný. Keď sa už po omšispievali piesne, nerozumela som, prečo sa ľudia tlačia hneď von – jedni do krčmy na pivo, ďalší domov na obed. Pýtala som sa, kde je tá úcta k Bobu? Čudovala som sa, prečo ľudia nežijú podľa Božieho slova, ktoré je v kostole hovorené a zistila som, že aj sám farár to slovo porušuje...“ (Eva Luptáková, Logos 6/2012, str. 27).

„...Zlomovým sa stal rok, kedy padol komunizmus a ja som sa práve chystala na birmovku. Kostol sa naplnil množstvom ľudí, ktorí tam nikdy predtým neboli. Videla som okolo seba veľa mladých ľudí, ale nenašla som tam ani jediného uprimného, ktorý by naozaj veril, že sa stane dospelým kresťanom a prijme Svätého Ducha...“ (Jarka Tarajčáková, Logos 10/2012, str. 26).

„...K viere som nebola vedená, ale bola som konfrontovaná s katolíckym náboženstvom, ktoré však pre mňa nepredstavovalo žiadne hodnoty...“ (Eva Kučerová, Logos 1/2013, str. 29).

Tuto kritiku vyjádřenou v osobních svědectvích však v žádném případě nelze ztotožnit s porušováním zásad lidskosti a snášenlivosti.

„...Myslím si, že korektní vzťahy máme práve v tom, že my nič neřídíme, co by měli druhí dělat...“ (Peter Minárik).

Oficiálních vyjádření duchovních autorit CKSS k římskokatolické církvi z posledních let nenajdeme mnoho. A pokud, jsou to vyjádření nekonfrontační. Například na stránkách popradského sboru nalezneme článek Je římsko – katolícka cirkev pravá? Negativně koncipovanou odpověď na tuto otázku zde však nenajdeme. Stejně tak ani jakýkoliv náznak dehonestace římsko-katolické církve nebo jejích věřících. „...Nie je našou vecou súdiť, či je pravá. Ale každý jednotlivec má povinnosť rozsudzovať, či je jeho cirkev podľa Biblie, teda pravá – biblická. Totiž, kto sa narodil a žil v moslimskej rodine je návykom a ľudskými vplyvmi presvedčený o pravosti svojej cirkvi tak isto ako katolík či evanjelik. Správnosť a pravosť presvedčenia človeka nevychádza z tradície ani z výchovy, ale na stotožnení sa s Ježišovými názormi a tie nájdeme v Biblii...“ (<http://www.domviery.sk/otazky/je-rimsko-katolicka-cirkev-prava/>).

V hledáčku kritiky se římskokatolická církev neocitá jakožto církevní instituce, mnohem častěji jsou konfrontovány dva styly praktické zbožnosti: katolický a neocharismatický. Katolický způsob zbožnosti, či ještě výrazněji „lidový katolicismus“ je vnímán ze strany CKSS jako neslučitelný s biblickou tradicí a tudíž zavrženímhodný, nebezpečný (modlářský) a hříšný. Na druhé straně

vnímá CKSS svoji praktickou zbožnost založenou na působení Ducha svatého za biblickou a tudíž odpovídající Boží vůli.

„...Co se týká teologie, biblistiky, nejsme si až tak daleko s katolíky. Ale co se týká praxe a pojetí bohoslužebného života, tam ty rozdíly jsou velké a ty rozdíly se tradují od dob reformace. Pokud bereme za svoji reformační zásadu sola scriptura, tak potom věci, které nejsou v souladu nebo ještě spíše řečeno jsou v rozporu s jasným poselstvím Písma, pro nás jsou problém. ... My se snažíme vést lidi k tomu, aby se obrátili k Bohu a začali žít podle Božího slova. Což je spojené s určitými změnami, které musí v jejich životě proběhnout. A pokud se jedná o praktizující katolíky, tak i ke změně jejich zbožnosti. Protože podle našeho názoru je hřích modlit se před sebou a přikládat tomu nějaký duchovní význam. ... Je hřích nazývat lidskou osobu prostřednicí mezi námi a Kristem. ... Na to poukazujeme, ale v podstatě řešíme tyto částkové věci, my neřešíme katolickou církev. Spíše je to tak, že toto, co děláme, se katolické církve může dočkat a může nás považovat za protikatolíky. Já sám bych člověku, který chce následovat Boha, říkám otevřeně, asi doporučil změnit vírovyznání, ale to podle mě by katolík udělal to samé ve vztahu vůči nám. ... A je tam ještě jedna rovina, kterou jsem nezmiňoval. A tím je Slovensko jako takové. To geografické umístění naší církve. Podle mě kdybychom působili v Čechách, tak ta potřeba vymezovat se vůči těmto věcem by nebyla taková. ... Slovensko je tradičně náboženská země a většina lidí, kteří ani nejsou možná praktizující katolíci, ale jsou vychováni v té tradici, tak si myslí, že když je člověk zle, tak se musí modlit k Panně Marii, že Marie jim pomůže, že ona je více méně božstvo ... To znamená, že takový ten, nazval bych to, primitivní lidový katolicismus, který sám, si myslím, může být v napětí s oficiálním učením katolické církve, tak ten je problémem a vůči němu se vymezujeme asi nejvíc. ...“ (Daniel Šobr).

„...katolickou církev respektujeme, uvědomujeme si, že tu je, že katolíků je většina, žijeme mezi něma, žijeme mezi něma jako občané, moji sousedi jsou katolíci, vycházíme s nimi velice dobře, nicméně v cestě spasení se úplně lišíme. Myslíme si, že cesta spasení je trochu jiná než narodit se jako katolík nebo evangelík...“ (Jaroslav Kříž).

Představitelé CKSS připouštějí, že i mezi katolíky mohou být věřící, které by mohli nazvat „bratrem v Kristu“, za podmínky, že jsou znovuzrození, obrácení. Protože ale podle CKSS většina katolíků obráčená není, považuje CKSS katolickou církev v podstatě za „misijní pole“. (Peter Minárik, Peter Kuba).

Z hlediska postoje CKSS k římskokatolické církvi je zajímavé zveřejnění rozhovoru se Sándorem Némethem v říjnovém čísle časopisu Logos, kde se vyjadřuje k pontifikátu současného papeže Františka.

„...Čo možno očakávať od nového pápeža?

Budeme vážne pozorovať na jeho slová, rozhodnutia a vyúčovania. V súvislosti s jeho pontifikátom nemáme negatívne očakávania, veď značná časť argentínskych evanjelikálov hovorí, že je to priateľský a pokorný človek, ktorý navštívil nielen synagógy, ale aj evanjelikálne, charismatické zbory a že sa k neoprotestantom správal ako k bratom. Počuli sme aj takú správu, že poprosil charismatických vodcov, aby sa za nebo pomodlili s kladením rúk. Teraz sa dostal do vysokej pozície a nevedno, či tieto priateľské postoje bude praktizovať aj na pápežskej úrovni. No ja mám skôr pozitívne očakávanie. Argentínski evanjelikálni kresťania, ktorí ho poznajú, očakávajú lepšie veci než to, čo bolo u jeho predchodcu, hoci podotýkam, že ja som schvaľoval aj vládu Benedikta XVI. viac než pôsobenie pápeža Jána Pavla II., pretože pápež Benedikt sa snažil v cirkvi postaviť osobu Pána Ježiša Krista do centra, pričom kult Márie posúval do úzadia. Tento fakt každopádne podčiarkuje jeho význam. Navyše sme v posledných rokoch zaznamenali zo strany Vatikánu viac tolerancie než v dobách vlády pápeža Jána Pavla II., preto veríme, že aj pápež František bude kráčať cestou tolerancie.

Vieme, že patril k jezuitskému rádu.

V súvislosti s jezuitským rádom môžem povedať – ako bývalý katolík – že aj medzi nimi boli, aj sú, rôzni ľudia: od sympatizantov ľavicového liberalizmu až po tvrdú líniu konzervatizmu. O pápežovi Františkovi skutočne tvrdia, že je veľmi konzervatívny, no i náš zbor je konzervatívny. V zľabom na vyznanie viery Nicejského koncilu – obľadom manželstva ľudí s rovnakým pohlavím, interrupcie či eutanázie – sme mali doteraz rovnaké stanoviská ako aj katolícka cirkev. Samozrejme, v mnohých zásadných otázkach sú naše stanoviská

odlišné, ale čo sa týka konzervatizmu, sme s nimi absolútne zajedno. Rozhodujúce bude, či pápež František bude budovať svoj konzervatizmus na Božom slove, alebo na katolíckych tradíciách.

Čo si myslíš o mediálnych kampaniach proti pápežovi Františkovi?

Jeho minulosť môže byť zbraňou v rukách jeho odporcov, aj vo vnútri cirkvi, najmä tých, ktorých nezaujíma obnova cirkvi, očistenie od pedofílie, homosexuality a podobných telesných briedov.

Čo si myslíš o nezvyčajnom spôsobe, akým pápež Benedikt opustil pápežský post? Bolo to hlavne kvôli tomu, že už nechcel riešiť vnútorné problémy a briedy?

Joseph Ratzinger bol už v šesťdesiatych rokoch známym teológom. Je to rozhladený človek, ktorý miluje svoju knižnicu, rozjímanie a štúdium. Nechal sa počuť, že nie veľmi nadšene prijal post pápeža, no počas troch desaťročí bol kľúčovou osobnosťou Vatikánu. V jeho odstúpení mohlo zohrať svoju úlohu viacero faktorov. Podľa môjho názoru nebol dominantnou príčinou jeho zdravotný stav a únava, ale nejaká udalosť, ktorá bola „poslednou kvapkou“, a následne nato hodil „opraty“ medzi kardinálov. Každopádne si pán Ratzinger zaslúži úctu....“ (rozhovor s Šándorem Némethem, Logos 10/2013, str. 7-8).

Výlučné postavení z hľadiska činnosti CKSS vůči jiným církvím a náboženským společnostem má Ústředný svaz židovských náboženských obcí. Postoj CKSS k Ústřednému svazu židovských náboženských obcí je dán filosemitismem CKSS (srovnej viz kapitola 2.1.10) a je tudíž nadstandardně pozitivní. Nejde v prvé řadě o činnost vůči organizaci Ústředný svaz židovských náboženských obcí, ale vůči Židům a Izraeli obecně. Díky filosemitismu realizuje CKSS řadu proizraelských a prožidovských činností, jako například přednášky, vzpomínkové večery, informační kampaně, zájezdy do Izraele, ale také činností, které mají ryze náboženský charakter a jsou typické pro zbožnost CKSS, jako je žehnání Izraeli, modlitby za Izrael a židovský národ, chvalozpěvy oslavující Izrael, chvalozpěvy v hebrejském jazyce apod.

V rámci znaleckého zkoumání zaslal znalec e-mailem dopisy všem registrovaným církvím a náboženským společnostem v SR s žádostí o poskytnutí součinnosti. V dopise bylo formulováno 5 otázek, z nichž dvě se týkaly vzájemné spolupráce, jedna otázka byla otevřená a dávala prostor osloveným subjektům vyjádřit se k čemukoliv, co v rámci registračního procesu s CKSS považují za relevantní a konečně, dvě otázky, které se dotazovaly na to, zda činnost CKSS vykazuje oslovenému subjektu prokazatelně nějaké známky porušování mravnosti, zásad lidskosti či nesnášenlivosti (formulace dopisu viz příloha E). Otázky ohledně spolupráce znalec do dopisu zakomponoval na základě podoby znaleckého úkolu, ačkoliv, jak již je uvedeno výše, míra spolupráce či nespolečnosti je otázkou z hlediska registračního procesu irelevantní. Za mnohem podstatnější považují otázky, které se ptají na to, zda oslovené církve či náboženské společnosti jsou ze strany CKSS vystaveny takovému jednání (činnosti), které by neslo známky porušování mravnosti a zásad lidskosti či známky nesnášenlivosti.

Na otázky:

3. Vykazuje činnost a působení Církve křesťanská společenství Slovenska vůči Vaší církvi prokazatelně nějaké známky porušování mravnosti, zásad lidskosti či nesnášenlivosti?

4. Pokud ano, uveďte, prosím, zdokumentovatelné případy takové činnosti

odpovědělo 11 církví a náboženských společností (Ústředný svaz židovských náboženských obcí, Apoštolská církev na Slovensku, Náboženská spoločnosť Jehovovi svedkovia v Slovenskej republike, Kresťanské zbory na Slovensku, Evanjelická cirkev Metodická, Starokatolícka cirkev na Slovensku, Cirkev adventistov siedmeho dňa, Cirkev Ježiša Krista Svätých neskorších dní na Slovensku, Bratská jednota baptistov v SR, Reformovaná kresťanská cirkev na Slovensku a Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku) takto:

„...Cirkev Kresťanské spoločenstvo nevykazuje žiadne porušovanie mravnosti, zásad ľudskosti alebo neznašenlivosti voči Ústrednému svazu židovských náboženských obcí v Slovenskej republike alebo všeobecne voči

Judaizmu. Naopak, Cirkev Kresťanské spoločenstvo propaguje znášanlivosť a vystupuje voči antisemitizmu...“ (Ústredný zväz židovských náboženských obcí).

„...Nevieme o známkach porušovania mravnosti, ľudskosti, či neznašenlivosti voči ACS; úroveň komunikácie sa začala zlepšovať, ale je v rôznych regiónoch rozdielna...“ (Apoštolská cirkev na Slovensku).

„...Odpoveď: Nie sú nám takéto skutočnosti známe...“ (Náboženská spoločnosť Jehovovi svedkovia v Slovenskej republike).

„...Potvrďujeme týmto, že Váš email sme prijali, zároveň Vám oznamujeme, že naň nebudeme reagovať...“ (Kresťanské zbory na Slovensku).

„...Jako cirkev se k této otázce nemůžeme vyjádřit, protože jsme její obsah neřešili, ani společně nediskutovali. Nemůžeme také případy zdokumentovat...“ (Evanjelická cirkev Metodická).

„...Cirkev kresťanské spoločenstvá Slovenska s nami doteraz nespoložovala, ani nás neoslovili so spoluprácou na žiadnom projekte, z tohto dôvodu sme doposiaľ neboli s predstaviteľmi ich Cirkvi v kontakte...“ (Starokatolícka cirkev na Slovensku).

„...Nevyказuje...“ (Cirkev adventistov siedmeho dna).

„...Postoj a konanie Cirkvi kresťanské spoločenstvá Slovenska voči našej cirkvi nie je bezproblémové. Jednotlivé udalosti však nemáme a nemienime mať preukázateľne zdokumentované...“ (Bratská jednota baptistov v SR).

„...Synodná rada Reformovanej kresťanskej cirkvi na Slovensku na svojom 43. zasadnutí 8. cyklu konanom dňa 7. septembra 2013... schválila nasledujúce uznesenie: Synodná rada na základe dôverných informácií rozhodla o tom, že Reformovaná kresťanská cirkev na Slovensku nepodporuje registráciu cirkvi s názvom Cirkev kresťanské spoločenstvá Slovenska. Spomínané dôverné informácie sú predmetom pastoračných rozhovorov a preto nemôžu byť vydané...“ (Reformovaná kresťanská cirkev na Slovensku).

„...Po ďalšej diskusii s predstaviteľmi CJSND a vzhľadom k tomu, že Cirkev nema co konkrétne dodať k tejto záležitosti, bylo rozhodnuto, že žiadne oficiálne vyjadrenie Cirkvi nevyda...“ (Cirkev Ježiša Krista Svätých neskorších dní na Slovensku).

„...Keďže naša cirkev nemá na centrálnej úrovni s cirkvou Kresťanské spoločenstvá žiadnu spoluprácu a nie je nám ani známe, žeby niektorá z našich cirkevnoorganizačných jednotiek s cirkvou Kresťanské spoločenstvá spolupracovala na miestnej úrovni, nevieme Vám tieto Vaše otázky zodpovedať...“ (Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku).

Odpovědi na znalce položenou jednoduchou otázku byly ze strany církví a náboženských společností různorodé. Žádná z oslovených církví a náboženských společností však ve své odpovědi neuvědla, že činnost CKSS vůči ní vykazuje znaky porušování mravnosti, zásad lidskosti či nesnášenlivosti. Vyložene negativní stanovisko k procesu registrace vyjádřila Reformovaná kresťanská cirkev na Slovensku, avšak ačkoliv znalec nesnižuje závažnost takového stanoviska, z hlediska znaleckého posudku, lépe řečeno závěru posudku, je toto stanovisko nepoužitelné. Znalec nemůže učinit závěr z tvrzení, které není opřeno o dostatečné zjištění skutkového stavu.

2.2.2.2 Vztah a působení CKSS vůči osobám bez vyznání

Vztah CKSS k osobám bez vyznání je determinován důrazem na evangelizační a misijní horlivost (srovnej s kap. 2.1.5.5). **Osoby bez vyznání, lépe řečeno bez křesťanského vyznání a ještě lépe řečeno lidé, kteří nejsou znovuzrozeni (obrácení), jsou předmětem evangelizačních aktivit.** Hlavním posláním církve je podle CKSS právě evangelizace „...Získavanie učeníkov a zakladanie živých cirkví je hlavnou úlohou kresťanov v tomto čase...“ (Jaroslav Kříž, Logos 5/2011, str. 5). Tento úkol přijímá CKSS v poslušnosti biblickým pasážím, jako například evangelium sv. Matouše 28:19, *Jděte ke všem národům a získávejte mi učedníky, křtíte je ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého.*

Evangelizační úsilí je umocněno dvěma věroučnými důrazy:

1. učením, podle kterého evangeliem nezasažený člověk, který nepřijme Ježíše z Nazaretha za svého osobního Pána a Spasitele, nejen že bude odsouzen k záhubě ve smyslu eschatologickém (danou terminologií: nebude mít účast na Božím království), ale již jeho život zde na zemi je bezcílý a pod démonickými vlivy.

Evangelizací není pověřena jen vybraná skupina, řekněme, k tomu obdařených věřících, ale úplně každý věřící, který je zasazen do konkrétního společensko-sociálního prostředí (rodina, zaměstnání, vztahy, volný čas), z nichž nemá utíkat do izolace nebo ke společenství souvěrců, ale má právě v tomto prostředí svým životem a slovem vydávat svědectví evangelia.

2. očekáváním apokalyptických událostí. Věrouka CKSS se v tomto neodlišuje od jiných neocharismatických a letničně-charismatických proudů, podle které (nauky) žijeme v posledním čase, na jehož popis se podle tohoto učení vztahují texty některých biblických knih, zejména knihy Zjevení a Daniel. Tento poslední čas je spojen s apokalyptickými událostmi, které se již daly do pohybu. Nejčastěji je uváděn jako důkaz toho, že žijeme v posledních časech, vznik samostatného státu Izrael, ale i další události v geopolitickém měřítku, které jsou v kontextu knih Daniel a Zjevení vykládány. Přestože v CKSS v žádném případě nenajdeme tendence k vypjaté eschatologii (učení a praxe některých náboženských skupin, které vypočítávají okamžik konce světa a na něj se intenzivně připravují), učení o tom, že žijeme v posledních časech lidstva vede k horlivějšímu misijnímu úsilí. „...*Ako ďaleko je koniec sveta? Všetko čo vzniklo, aj zanikne. Z pohľadu trvania vesmíru je to už veľmi, veľmi blízko. Z pohľadu človeka je to zanedlho, zajtra, o týždeň, o rok, 5, 10, 20 ... rokov. Aj všetci vykladači Biblie hovoria, že je to veľmi blízko, mysliac na všetky udalosti s tým spojené. Najlepšie o tom hovorí Ježiš (Mat kapitola 24), prorok Daniel, Ezechiel i ďalší proroci. Už len málo prorociet v Biblii zostáva na naplnenie. Teraz žijeme dobu štyroch jazdcov, predpovedané sú dve veľké vojny (nemali by sa udiať na našom území, ale terorizmu sa asi nevyhneme), bude vytrhnutie vyvolených, nastúpi „svetovládca“ na 7 rokov, ... a to ešte nie je koniec. Ak ste znovuzrozený kresťan, naplnený Svätým Duchom, pozdvihnite hlavu, čaká vás milosť a svadba Baránkova. Pán hovorí: radujte sa! Pre nás je poučenie: Buďme pripravení. Dobrá rada: Sledujte, čo sa deje, porovnávajte to s Bibliou a buďte pripravení, tešte sa, že Biblia predpovedá budúcnosť, aby sa Boží ľud zachránil. Teda aj vy...*“ (internetové stránky popradského sboru, záložka „Otázky“ <http://www.domviery.sk/otazky/ako-daleko-je-koniec-sveta/>).

V postoji věřících CKSS k osobám bez vyznání, resp. neobráceným, nenalezneme žádné náznaky nadřazenosti, oddělování se, izolace nebo kategorizace. „...*Myslíte si, že neveriaci ľudia žijú nemorálnym životom? Nedovolili by sme si kategorizovať ľudí podľa kľúča: je veriaci – žije morálne, je neveriaci – žije nemorálne. Blížší nám je názor, že kto žije charakterne – morálne, ten má určité konkrétne zásady a dodržiava ich. Môže byť však aj tzv. veriaci, ktorý dobre pozná Desatoro a židovsko – kresťanskú morálku, ale nežije podľa toho...*“ (internetové stránky popradského sboru, záložka „Otázky“ <http://www.domviery.sk/otazky/myslite-si-ze-neveriaci-ludia-ziju-nemoralnym-zivotom/>).

Věřící zachovávají své stávající sociální vazby, v rámci kterých zcela normálně fungují v rámci stávajícího společenského zřízení.

2.2.3 Spolupracuje CKSS pri bohoslužobných, pastoračných a misijných aktivitách s inými cirkvami a spoločenstvami?

Úvodem této otázky bych jen opakovaně zmínil, že tuto otázku považuji za správnější zařadit do všeobecných informací a její zařazení do znaleckého úkolu považuji za málo efektivní. Ať již totiž bude závěr znalce v rámci této otázky jakýkoliv, nemůže to mít žádný vliv na registrační řízení, protože zákon nedefinuje žádnou podmínku (ať už pozitivní nebo negativní) pro registraci, kde by otázka spolupráce hrála nějakou roli a byla tudíž v rámci posuzování relevantní.

Však také při studiu míry spolupráce registrovaných církví a náboženských skupin na Slovensku bychom došli k výrazně odlišným závěrům od široké spolupráce, přes malou až vůbec žádnou. Ve všech případech mají církve a náboženské společnosti osobité právo spolupracovat či nespolupracovat s kýmkoliv, resp. klidně nespolupracovat s nikým.

CKSS jako celek (o centrální úrovni se dá prozatím hovořit jen ztěží) **velmi úzce spolupracuje s Církví víry v České republice a s maďarským sborem víry Hit Gyülekezete** (obě církve jsou ve svých domovských státech registrovány). V případě Církve víry v ČR je to dáno úzkými personálními vazbami mezi jednotlivými pastory a služebníky, v případě maďarského sboru víry stejnou věroučnou orientací.

Těsné vazby mezi CV a CKSS jsou na první pohled zřejmé. Na internetových stránkách CKSS www.milost.sk jsou uvedeny odkazy na stránky českých sborů CV společně se slovenskými. Na konferenci CKSS se sjíždějí společně věřící ze slovenské CKSS i české CV. Na stránkách internetové televize MTV www.milost.tv nalezneme pospolu kázání českých i slovenských kazatelů. Mnohé akce (pro mládež, evangelizace) se organizují společně, společný je i Nadační fond Milost (viz kapitola 2.1.9). Pastoři CV slouží ve slovenských sborech CKSS a naopak. V případě žilinského sboru CKSS je pastor Peter Kuba dokonce zároveň pastorem sboru Církve víry v Praze. CV má dokonce spolupráci s CKSS zmíněnu i v Základním dokumentu. Tato zjevná úzká propojenost vzbudila v průběhu registračního procesu Církve víry v České republice otázku, zda se CKSS prostřednictvím CV v ČR nepokouší prolomit cestu k registraci. V rámci znaleckého zkoumání CV byl proto od přípravného výboru CV vyžádán dokument, který na tuto otázku odpověděl v tom smyslu, že platí vyjádření uvedená v registračních dokumentech CV, tedy že „*Jednotlivé sbory a misijní skupiny hlásící se k Církvi víry jsou nezávislé na jakékoli jiné církvi, hnutí či náboženské skupině nebo osobě ze zahraničí.*“ Přípravný výbor dále v dopise uvádí, že „*spolupráce a vztah s církvemi na Slovensku a pastorem Jaroslavem Křížem je především na přátelských vztazích.*“ CKSS není nikterak organizačně propojena s Církví víry a nemá právo zasahovat do fungování Církve víry. „*...tuto organizační nezávislost nebudeme v budoucnu měnit.*“, uvádí se dále ve vyjádření.

Co se týče maďarské církve Hit Gyülekezete, pak ta je pro CKSS jakýmsi duchovním vzorem. CKSS se nechává Hit Gyülekezete ovlivňovat ve věroučných důzrazech a náboženské praxi. Ve sborech CKSS a na jejich konferencích pastoři z Hit Gyülekezete často káží. V časopisu Logos nalezneme mnoho článků o dění v Hit Gyülekezete nebo přeložených článků věnovaných biblickému vyučování od maďarských autorů. Věřící CKSS se několikrát do roka účastní akcí v Maďarsku. Seniorpastor Jaroslav Kříž na otázku, kdo je jeho duchovní autoritou, uvádí pastora Németha, vedoucího představitele Hit Gyülekezete. „*...ten nehlubší vztah, který máme, je s Hit Gyülekezete, pastor Németh, kde vlastně, když je nějaká problematická situace, tak se jedu poradit...*“ (Jaroslav Kříž).

Dále pak CKSS spolupracuje s kazateli, pastory, misionáři a evangelisty z nejrůznějších denominací v zahraničí, přičemž je obtížné tyto hostující služebníky jednotně zarámovat v rámci duchovního proudu. Pro výběr těchto hostů neexistují ze strany CKSS nějaká konfesní kritéria. Obecně lze říci, že jsou zvány takové osobnosti, které vedou úspěšné letničně-charismatické či neocharismatické sbory nebo církve a za jejich prací jde vidět pozitivní ovoce. Synonymem „úspěšného“ je pro CKSS rostoucí. Ve sborech CKSS se tak v posledních dvou a půl letech vystřídalá celá plejáda zahraničních hostů, jako například Bill Moore (Livingway Family Church, Texas), Tomáš Pajor (Sbor Víry, Maďarsko), Peter Gammons (Peter Gammons Ministries), Jesús a Virginia Tax, (Villahermosa, Mexiko), Ian McCormack (evangelista, učitel), Carlos Jiménez a Juan Carlos Jiménez (Carlos Jiménez Ministries), Rodolfo Beutenmüller (Brazílie), Joe Ferreyra (církev Catedral de Milagros, Argentina), Šándor Németh (Sbor Víry, Maďarsko), Christian Harfouche (Miracle Faith Center Global Church), a další. „*...Co se týče zahraničních účastníků, tam nás*

víceméně ani nezajímá, jaké jsou to církve. Je důležité, že ten služebník má nějaké hodnoty, nějaké doporučení, například Bill Moore se k nám dostal na doporučení Steva Hilla, to je velká postava letničního probuzení, pozvali jsme Steva Hill, ale se omluvil, že nemůže přijet, tak poslal Billa Moora, takže samozřejmě potřebujeme něco vědět o těch lidech, ale neřešíme otázku, z které struktury pocházejí...“ (Jaroslav Kříž).

Z církví či náboženských společností registrovaných na Slovensku, nespolupracuje CKSS jako celek s žádnou z nich. Z odpovědí na výše uvedený dopis s žádostí o poskytnutí součinnosti znalci neodpověděl žádný z oslovených subjektů na otázku spolupráce v tom smyslu, že by s CKSS spolupracoval. Mimochodem, tato nespolupráce je vzájemná, tzn., že pokud takovouto nespoluprací chceme vnímat a hodnotit jako nesprávnou či negativní, není možné toto hodnocení vztáhnout pouze na jednu z nespolupracujících stran.

Pro CKSS je typická velká skepse vůči ekumenismu a kritika vůči tradičním historickým církvím, ale také kritika vůči církvím podobného duchovního proudu (letničně-charismatickým).
„...Čiže, ak hľadáme Boha, praktizujeme, prehlbujeme vieru, nemusíme sa s každým zhodnúť, môžeme sa s niekým aj nezhodnúť, a ešte to neznamená nepriateľstvo. Aby sa zhodli cirkvi a všetky náboženské spoločnosti, je úplne vylúčené a kto tvrdí opak, vedome klame...“ (Jaroslav Kříž, Logos 3/2013, str. 6).

Ekumenismus je vnímán jako lidská snaha, která usiluje o jednotu na nebiblickém základě.
*„...Ktoré Slovo z Biblie hovorí, že ekuména nie je dobrá? Priamo slovo ekuména sa v Biblii nenachádza. Význam slova spočíva v zjednotení ľudí v hľadaní Boha na ľudskej úrovni. Presne toto sa udialo mnohokrát v Biblii, čoho následkom bol vždy Boží súd a Boží trest. Uvádzame len niekoľko príkladov:
Babylonská veža. (1M 11:1-9). Nimrod vybudoval mesto Babylon a bol zakladateľom vtedajšej civilizácie po potope. (1M 10:8-12) Pod jeho vedením sa ľudia rozhodli hľadať a uctievať Boha svojím vlastným spôsobom – vystavaním Babylonskej veže. Tieto stavby sú známe z mnohých miest Sinearskej roviny. Boh toto ľudské snaženie zavrhol a zmiatol im jazyky, aby sa nevedeli zjednotiť vo vlastných snahách priblížiť sa Bohu.
Noach a jeho synovia (1M 9:25-27). Po potope Noach vyriekol požehnanie aj kliatbu na svojich synov. Na Sema Noach vyriekol požehnanie, teda Boží zámer bol, aby Semevo potomstvo určilo smer uberania sa vtedajšej civilizácie, a nie potomci Chama, ktorí neobdržali požehnanie, teda nemali ani Božie vedenie. (1M 10:6-8) Potomci Chama, aj keď ich nasledovali všetky kmene ľudí a vedeli sa zjednotiť, napriek tomu vyposobili Boží súd pre všetkých, lebo neboli v súlade s Božou vôľou ...
Spojenectvo Achaba s Jozafatom do vojny proti Sýrii (1Kr 22:1-40). Jozafat vládol v Judsku a mal Božiu priazeň. Achab bol izraelský kráľ, ktorého Boh zavrhol pre jeho skutky. Achab sa rozhodol ísť do vojny proti Sýrii a zavolať Jozafata, aby mu pomohol. Jozafat urobil veľmi chybný krok a zlé vyblásenie, ktoré ho takmer stáli život. Zjednotil sa s Achabom a nazval svoj ľud, že je taký istý ako ľud Achaba. To však bola ľudská jednota – ekuména, lebo Boh zavrhol severný Izrael pre modloslužbu, ale Judsko malo Božiu priazeň. Napriek tomu, že Izrael a Judsko boli v čase Šalamúna jednotným kráľovstvom, ľudská snaha o spojenectvo bola v rozpore s Božou vôľou.
Apoštol Pavol učí, že jednotu v cirkvi vedia vyposobiť len Bohom poslaní ľudia – služobné dary s týmto účelom, ktorí sú v Cirkvi Kristovej nenabraditeľní. Len oni sú Bohom oprávnení a uschopnení na úlohy zaznamenané liste apoštola Pavla Efežanom. (Ef 4:11-16) V novozákonnej dobe platí všeobecné kňazstvo (1Pet 2:9), teda nie kňazi sú povolani do tejto služby ale: apoštoli, proroci, evanjelisti, pastieri a učitelia...“ (internetové stránky popradského sboru, záložka „Otázky“, článok Prečo nie je ekuména dobrá, 13. 2. 2013, <http://www.domviery.sk/otazky/preco-nie-je-ekumena-dobra/>). Ekuména by byla pro CKSS přijatelná pouze za předpokladu, že by byla definována slovy Petera Málika: „...stále som sa nevedel zbaviť pocitu, že ten istý Duch tvorí veľmi podobné dielo všade tam, kde Mu veriaci dávajú priestor...“ (Peter Málik, Logos 4/2012, str. 13).*

CKSS si pro spolupráci s jinými církvemi klade několik podmínek: stejné duchovní směřování (víze), projevy darů Ducha a zejména úspěch v podobě růstu. „...Ak chce niekto vytvoriť platformu pre spoluprácu, a popritom na jeho živote nie je podpis Svätého Ducha v podobe jestvujúceho ovocia (rastúcej cirkvi), je

táto snaha pochybná...“ (tamtéž). Zdá se, že těmto podmínkám z pohledu CKSS nevyhovuje žádná slovenská registrovaná církev. Právě důraz na růst je jakousi mantrou, na kterou se autority CKSS odvolávají nejen v otázce spolupráce (srovnej 2.1.5.4). Růst církve je pro CKSS potvrzením působení Ducha svatého, absence růstu naopak důkazem, že v dané aktivitě „není přítomen Bůh“, a proto nemá smysl takovou aktivitu realizovat. „...*V církvi je to podobné. Zdá sa, že sa robí jednota pre jednotu. Dokonca sa robia spoločné akcie, ako sú konferencie alebo koncerty, ale je čudné, že nedochádza k rastu. Zrejme v tom nebol Boh...*“ (tamtéž).

Prekvapivě největší míru spolupráce můžeme zaznamenat s Židovskou obcí, což je vypůsobeno výše zmíněným filosemitismem. „...*Z těch registrovaných církví, je to paradoxní, velice živý kontakt máme s Židovskou obcí, protože chápeme křesťanství jako židokřesťanství a to znamená, že chápeme svoje určité závazky jako křesťané vůči Židům, protože podle našeho názoru z nich vycházíme, spása je ze Židů a cítíme určitý morální a historický dluh vůči Židům...*“ (Jaroslav Kříž).

Co se týče spolupráce při bohoslužebných, pastoračních či misijních aktivitách, pak s jinými registrovanými církvemi dochází k této spolupráci jen zřídka. A pokud, tak nejméně v pastoračních aktivitách, občasně v bohoslužebných aktivitách, nejvíce (ale stále relativně málo) v rámci aktivit misijních (evangelizačních), a to ještě výhradně na úrovni místních sborů, kde je tato vzájemná spolupráce závislá na vzájemných vztazích mezi duchovními autoritami.

„...*Na té lokální úrovni já například mám velmi dobré vztahy s několika pastory z Apoštolské církve. A v mém sboru v Brezně kázal například kazatel Apoštolské církve ze Sence a já jsem kázal v jeho sboru a tuším, že pozval i pastora Šestáka tam kázat a to je na rovině osobních vztahů. Já sám jsem se to samé pokoušel vybudovat v Brezně, tam je pastorem Apoštolské církve můj spolužák z katedry a když byl instalovaný, když měli založení sboru, tak jsem byl pozván i jsem se toho zúčastnil. Fandím mu, takže z naší pozice necítím nějakou rivalitu, ale je tam trošku problém daný celou tou oblastí středního Slovenska, kde docházelo v minulosti a stále asi dochází a docházet bude k určitému přelévání oveček mezi sbory. A fakt historicky vzato těch lidí, kteří odešli z Apoštolské církve k nám, konkrétně do banskobystriického sboru, je více než bylo opačně. Ale samozřejmě i opačné případy jsou a tam, žel, ty vztahy nejsou ideální. Toto není vykomunikováno nějak. Ale celkově si myslím, i jsme se teď nedávno na jedné konferenci setkali s biskupem Apoštolské církve, s panem Lachem a normálně jsme přátelsky komunikovali, ale co se týká společných akcí, neděláme je, ale nějak je zase nebojkotujeme. Mám pocit, že teďka někdy v tomto čase bude Daniel Kolenda, blízký spolupracovník Bonkeho, v Košicích, pořádá to Apoštolská církev a mnozí naši členové se tam chystají. Apoštolská církev je nám nejbližší ze všech církví na Slovensku a zároveň v některých městech nebo sborech jsou ty vztahy trošku neuralgické, ale zároveň vím o pozitivních případech a já například s pastorem ze Sence máme velmi dobrý osobní vztah a nejenom to, že kázal u nás, ale kdykoliv máme hosty z latinské Ameriky, tak on vždycky přijede a pomáhá nám s tlumočením, protože je španělsky hovořící. ...“ (Daniel Šobr)*

Právě v poslední citaci zmíněný moment, tedy jakási fluktuace věřících mezi jednotlivými denominacemi podobného duchovního proudu, je v mnoha případech zdrojem chladných nebo žádných vztahů mezi místními sbory. Při zajišťování místa pro rozhovor s pastorem Peterem Kubou v Ostravě jsem oslovil pastora sboru Nová naděje Ostrava Pavla Olšaníka. V telefonickém rozhovoru jsem se jej při té příležitosti zeptal na vztahy a spolupráci mezi NN a sborem pastora Petera Kuby v Ostravě. Pastor Olšaník si posteskl, že spolupráce není žádná a vztahy „nejsou ideální“ s tím, že sbor CKSS či Církev víry v Ostravě (oba subjekty mu splývají) má sídlo jen několik metrů od jejich sboru. Celou situaci lakonicky komentoval s tím, že považuje působení CKSS takto v jejich blízkosti za zbytečné, ale že nad takovou situací nemá smysl naříkat, že se s ní musí smířit.

Nespolupráce nemusí nutně znamenat, že CKSS vždy nazírá na aktivity místního sboru jiné církve s despektem nebo kriticky. K nespolepřáci může mít i praktické důvody. „...*Když něco dělají, umíme je podpořit tím, že tam přijdeme. Například když Apoštolská organizovala v aréně v Popradě*

evangelizaci, tak nám volali, jestli to chceme dělat společně s nimi. Řekli jsme, že dělat to s nimi nebudeme, ale zhebnáme jim, aby to dobře zvládli. A proto jsme to nešli dělat s nimi, protože tam přijdou lidé a obrátí se ke Ježíšovi, ta evangelizace byla velmi dobrá, bylo na ní více lidí ze sboru, pochválili jsme ji, řekli jsme, že jsme se dokázali se vším ztotožnit. Ale potom, když se obrátí nějakí lidé a dělají to tři církve zároveň, tak potom přijde otázka, kam ti, co se obrátí, budou patřit...“ (Peter Minárik)

Nicméně právě **evangelizační aktivity jsou příkladem činností, na kterých již z principu dokáže CKSS s některými ostatními církvemi participovat. Je to dáno naléhavostí, s jakou CKSS vnímá nezbytnost šíření evangelia** v tažení za spasení byt' jen jediné lidské duše. To je důvodem zapojení CKSS do aktivity Empowered21.

Empowered21 je hnutí letničně-charismatických církví, jehož cílem je sjednotit věřící tohoto typu zbožnosti vizí, aby každý člověk na Zemi byl do roku 2033 zasažen slovem evangelia a mocí Ducha svatého. V podstatě jde o sjednocení letničně-charismatických denominací v misijním a evangelizačním úsilí. Na budapešťské konferenci Empowered21 v listopadu 2012 reprezentovali Slovensko CKSS, Křesťanský sbor Archa a Apoštolská církev. Domnívám se, že důvodem účasti bylo, že do aktivity Empowered21 je aktivně zapojen Sbor Víry, kde Šándor Németh je dokonce jedním ze dvou lídrů tohoto hnutí pro evropskou sekci společně s Ingolfem Ellssem. Jak již bylo zmíněno výše, maďarský Sbor Víry vykazuje vůči CKSS znaky jakéhosi duchovního otcovství. Ať již byly nicméně důvody účasti CKSS na Empowered21 jakékoliv, v pozitivním hodnocení akce se představitelé CKSS shodují (srovnej Logos 11-12/2012, str. 3 a 42-43).

2.2.4 Charakterizujte význam a vplyv učenia CKSS vo vzťahu k uzdravovaniu pomocou viery a modlitby

Uzdravování skrze modlitbu a víru či přesněji řečeno modlitba za uzdravení je integrální součástí praktické zbožnosti věřících CKSS. Nejde tedy o pouhý důraz v učení ani pouhé teologické východisko, ale součást každodenního duchovního života každého věřícího. „...*Áno, na základe tohto slova sa môže každý veriaci modliť za chorých, platí to špeciálne pre jeho okolie, rodinných príslušníkov a ľudí, s ktorými sa spontánne stretáva. Vtedy je vhodné rozumným, nie sektárskym spôsobom ponúknuť modlitbu za uzdravenie...*“ (Jaroslav Kříž, Logos 8/2011, str. 7).

Samotná modlitba za uzdravení není nikterak zvláštním důrazem, neboť ji nalezneme ve všech křesťanských církvích jakéhokoliv duchovního proudu (srovnej <http://www.acsr.sk/o-nas/comu-verime>; http://www.ecav.sk/?p=Aktual/Aktualprihov/adventny_modlitebny_tyzen_2006; <http://www.grkatpo.sk/?spravy&id=694>; či třeba <http://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-vatikanskych-uradov/c/instrukcia-o-modlitbach-za-uzdravenie> (!))

Proč je tedy toto téma součástí znaleckého zkoumání? Je to z toho důvodu, že učení a zejména praxe v otázce uzdravování, je v některých neocharismatických společenstvích spojená s nebezpečnými extrémními důrazy. Tyto extrémní důrazy mají svůj původ v počátcích učení tzv. Hnutí víry (viz 2.1.3) a mohou vést až k takovým jevům jako je:

1. odmítání nebo zlehčování lékařské péče,
2. nepřiznání si reality nemoci,
3. psychická újma věřících způsobená vlivem tzv. „theologií prosperity“, kde je nemoc vnímána jako důsledek nedostatku víry, a její původ v konkrétním hříchu věřícího.

Téma uzdravování je pro CKSS velmi důležité. Je v mnoha ohledech potvrzujícím prvkem některých důrazů učení CKSS. Má-li platit, že **Bůh je dnes stejný jako v dobách první církve**, uzdravování skrze modlitbu víry musí být realitou. „...*Práve službu uzdravovania Bob v týchto časoch pozdvihuje na vyššiu úroveň. Uzdravujúce zhromaždenia sa stretávajú s veľkým záujmom a Pán potvrdzuje aj medzi nami, že sa nezmenil a Ježiš Kristus je ten istý včera, dnes i naveky. Zanedbanie služby uzdravenia znamená vzdať sa jedného z najefektívnejších nástrojov, ktorými môžu byť ľudia získaní pre Ježiša. Za chorých sa môže modliť každý, čím však nechceme poprieť, že niektorí veriaci majú k tejto službe špeciálne povolanie a majú aj dar uzdravovania. Čím viac budeš veriť, že Bob sa postaral aj o tvoje zdravie, tým viac ho budeš zakúšať ty aj tvoje okolie...*“ (Jaroslav Kříž, Logos 3/2011, str. 7). Má-li platit, že Bůh působí v dnešní době mocí Ducha svatého, pak uzdravování je vhodným a viditelným potvrzením této skutečnosti. Má-li platit, že věřící má vést biblický způsob života a uchovávat si biblický způsob víry, pak v jeho životě nemůže absentovat uzdravování, o kterém tak často Bible svědčí. Má-li platit učení, že zvěstování evangelia má být provázeno divy a znameními, pak uzdravení musí být pro lidi tím nejpřesvědčivějším znamením a divem. „...*Uzdravenia samotné robia evanjeliu najlepšiu reklamu...*“ (Jaroslav Kříž, Logos 10/2011, str. 3).

Učení CKSS o uzdravování by se dalo ve stručnosti shrnout následovně. **Původcem nemoci je hřích**. Nikoliv v tom smyslu, že by za každou nemocí člověka stál nějaký konkrétní hřích, ale v tom smyslu, že lidstvo je poznamenáno prvotním hříchem a pádem člověka. Hřích je tak branou, skrze kterou se nemoc objevila v lidství.

Základní **Boží** vlastností je, že je dobrý a jeho **vůlí je**, aby každý člověk byl zachráněn od zatracení (aby každý člověk byl spasen), ale také ruku v ruce s tímto, **aby každý člověk byl uzdraven ze svých tělesných nemocí**. „...*treba hovoriť o tom, že Bob je dobrý, uzdravenie je Jeho vôľa, inými slovami, že Bob chorých uzdravíť chce. Bob sám nie je chorý a ani nie je sadista, ktorý by si ľuboval v utrpení svojich detí...*“ (Jaroslav Kříž, Logos 5/2011, str. 7). **Součástí vykupitelského díla Ježíše Nazaretského na kříži je také osvobození od tělesných nemocí** („Jeho ranami jsme byli uzdraveni“). „...*Když kážeme odpustění hříchů, že potřebujeme i kázat o uzdravení nemocí, neboť to je součástí vykoupění. Tak jako odpustění hříchů, tak i uzdravení nemocí je součástí vykoupění v Kristu Ježíši. Boží slovo to vždy spojuje, Boží slovo to nikdy nerozděluje. ... Dobrá zpráva je to, že Ježiš i dnes uzdravuje, že On je tentýž včera, dnes a naveky ...i s touto dobrou zprávou je třeba jít mezi lidi, vydávat svědectví, jak Pán mezi námi uzdravuje nemocí, že i dnes je ta doba, kdy se slepé oči mohou otevřít ve jménu Ježíše, že i hluché uši se mohou otevřít pod mocí Ducha svatého. ... Například já velmi toužím, abychom viděli, že i chromí lidé, kteří jsou například na vozících, vstali. A toto je normální, toto se bude dít, to je normální, že se to bude dít, spíše je to nenormální, že jsme to ještě neviděli. ... Boží slovo nám v prvé řadě zjevuje, že Boží vůle pro každého člověka je uzdravení...*“ (Mário Ovčár - Uzdravenie a zákon Novej zmluvy Záznam z Bohoslužby. Liptovský Mikuláš, nedeľa, 30.6.2013, 9:00 hod, <http://www.milost.tv/m/AvGWidCwE>).

Na uzdravení má proto člověk nárok. Nárok ve smyslu právním, tedy že každému člověku bylo uzdravení zpřístupněno. **Ano** /křesťan má nárok na uzdravení – poznámka znalce/, **ale to neznamená, že ho vždy nabyde, máme lidi například, kteří jsou dlouhodobě nemocní, modlili jsme se i se za ně modlíme a nic se nestalo. A jsou lidé, za které se jednou pomodlíme a jsou zdraví**. *Vždy je nad tím Bůh, my nevidíme všechny souvislosti ani věci jak jsou, Bůh je svrchovaný a je nad tím. Křesťan si to může nárokovat na základě osobního vztahu a smlouvy s Bohem. Ale smlouva má i své podmínky a já nevím, kdo jaké podmínky naplnil či ne. Zároveň mohou to být i důsledky různých věcí v jeho životě či z jeho způsobu života, nebo může to být vliv nějakých prokletí, ať už třeba generačních, takže není to takové jednoznačné. ...Ne všechno víme, Bůh je všemohoucí, neumíme to 100% ovlivnit, ale víme, že Bůh uzdravuje, že je tentýž včera, dnes i naveky, to znamená modlíme se za nemocné, aby byli uzdraveni...*“ (Peter Minárik). Uzdravení však lze nárokovat pouze prostřednictvím přijetí vykupitelského díla Ježíše.

Způsob, jakým člověk dochází uzdravení, je různý, od přirozené cesty (postupné uzdravení), přes lékařskou vědu, až po duchovní způsoby, jako je přímelná modlitba, pomazání olejem, vzkládání

rukou, ale také půst, pokání nebo slyšení Božího slova. Jedním ze způsobů je také vyhánění démonů, neboť za konkrétní nemoci může stát působení démonických sil, proto k uzdravení je zapotřebí zlomení síly takového démona.

Křesťan se nemá smířit s nemocí. **Boží vůlí pro křesťana není, aby byl nemocný.** „...*Taktiež voči tvrdeniu, že nie vždy chce Boh človeka uzdraviť, musíme byť skeptickí. Boh chce zachraňovať a uzdravovať...*“ (Jaroslav Kříž, Logos 8/2011, str. 7). Bůh prostřednictvím nemoci nezkouší křesťany. „...*Niekedy počujeme argument, že nás skrze chorobu chce Pán Boh niečo naučiť. Tí istí ľudia, ktorí to hovoria, však idú k lekárovi, aby ich choroby zbavil...*“ (Jaroslav Kříž, Logos 8/2011, str. 7).. Jeho vůlí je, aby každý byl uzdraven ze svých nemocí. Proto je křesťan vybízen k tomu, aby se modlil za uzdravení ze svých nemocí a v tomto úsilí nepolevoval, bez ohledu na okolnosti (třeba závažnost onemocnění). Také je vybízen a důrazně povzbuzován k tomu, aby nepodceňoval lékařskou péči a v boji za své uzdravení využíval lékařů a lékařské vědy. „...*Na začiatku je dobré ľuďom povedať, že v žiadnom prípade nie sme proti lekárskej pomoci. Ďalej ich oboznámime s tým, že ak sa chceme obrátiť o pomoc do oblasti nadprirodzena, musíme byť opatrní...*“ (Jaroslav Kříž, Logos 5/2011, str. 7).

Kromě, řekněme, přirozeného způsobu, kterým **Bůh** uzdravuje věřícího z nemoci, **může uzdravit i nadpřirozeným způsobem**, a to z jakékoliv nemoci. Jestliže platí, že Ježíš je stejný včera, dnes a navěky a v dobách první církve provázela působení učedníků Boží nadpřirozená moc (mocné činy, zázraky a uzdravování), pak stejně tak může Bůh působit i dnes. Za toto nadpřirozené působení k uzdravení se proto má křesťan ve víře usilovně modlit.

Křesťan může onemocnět, a to klidně i vážně. Za jeho onemocněním může být nějaká přirozená příčina (nešťastná okolnost, nedostatečná ochrana), ale i příčina duchovní (démon). Každopádně, když se věřící modlí za své uzdravení, měl by zároveň dbát na to, aby se vypořádal s negativními věcmi ve svém životě, aby tak modlitbě za uzdravení, respektive působení Ducha svatého nestálo nic v cestě (odpuštění, hřích aj.). Důležité je, že v CKSS nemá místo učení, které by za nemocí automaticky vidělo jako příčinu konkrétní hřích nemocného člověka. Zároveň se uvnitř CKSS nepěstuje pojetí jakési superduchovnosti, tedy názoru, že pokud je člověk pevně zakotven ve víře, nemůže ani onemocnět.

Ne každý je však na základě modliteb uzdraven, křesťana nevyjímaje. Neznamená to však, že když křesťan není na základě modliteb uzdravený, nutně je příčina na straně člověka (malá víra, vzpomínání hřích apod.). Na to, proč není křesťan uzdraven po modlitbách, neexistuje jednoznačná odpověď, je to tajemství, do kterého nám není dáno vždy nahlédnout a hledání jednoduchých, schématických odpovědí je známkou duchovní nezralosti. „...*Jestli se někdo neuzdravil, tak ho povzbudzujeme. Na jeho otázky „proč?“ nemáme odpovědi. Na otázku, proč někdo není uzdravený, neexistuje odpověď. Podle mého názoru každý, kdo chce dát jednoznačnou odpověď na otázku, proč někdo uzdravený nebyl, tak můj názor je, že se modlil s málo lidma za uzdravení. Protože když se pomodlí za tisíc lidí, tak si ty otázky přestanete klást. Nebo někoho obviňovat z toho, že se neuzdravil kvůli slabé víře a nebo že má hřích. ... Musím zcela otevřeně přiznat, že lidí, kteří jsou uzdraveni, je menšina než těch, kteří zůstanou nemocní. Ale jsou a my se z toho těšíme. Ta možnost tu je, věříme v dobro pro člověka, takže i kdyby z deseti jeden byl uzdraven, tak se budeme modlit dál...*“ (Jaroslav Kříž).

Touha po zdraví je nejsilnější přirozenou hmotnou tužbou každého člověka, proto je přirozené, že evangelizační aktivity jsou spojovány s modlitbami za uzdravení. „...*Mnogo generácií kresťanov očakávalo návrat Božej moci do cirkvi v podobe viditeľných zázrakov, uzdravení a vyzera to tak, že práve v tomto období sa to naplňa pred našimi očami. Masové kázanie evanjelia spojené s uzdravovaním a oslobodzovaním bolo príčinou enormného rastu prvej cirkvi v Skutkoch apoštolov, a aj v modernej histórii vidieť, že veľký rast a prebudenie sú vždy spojené s nadprirodzenými prejavmi Božej moci. Zdá sa, že bez uzdravovania nie je možné získať pozornosť širšej spoločnosti a pritom na masové prebudenie je to potrebné. Preto Boh skrze svoju cirkev a služobníkov začína robiť takéto znamenania. Jedna z najväčších potrieb, ktorú ľudia majú, bez ohľadu na*

svetonázor alebo spoločenské postavenie, je zdravie. Práve súčasťou plného evanjelia je aj uzdravenie a vyslobodenie, to znamená, že plné evanjelium je stále najúčinnější prostriedok, ako získať pozornosť ľudí. „Lebo sa nehanbím za evanjelium Kristovo, lebo je mocou Božou na spasenie každému veriacemu, Židovi predne i Grékovi.“ (Rim 1,16) Niektorí kresťania tvrdia, že zázraky skončili a nie sú už ani potrebné a pritom takýto názor nemá žiadny biblický ani logický dôvod. Naopak Ježišove uzdravovanie mu získalo pozornosť a aj uzdravovanie apoštolov im zaisťovalo pozornosť ľudí (viď misijné cesty apoštola Pavla). Potom boli ľudia otvorení na posolstvo evanjelia...“ (Peter Kuba, Logos 7/2011, str. 26).

Církev je proto povinná realizovat evangelizační a misijní aktivity, jejich součástí je služba modlitby za nemocné s očekáváním uzdravení Boží mocí...*„každý, kto trpel nejakou chorobou alebo bolesťou, mohol prísť dopredu, kde stáli pastor Tax s manželkou a v rytme chvál prijať uzdravenie. Boh oslobodil srdcia prítomných a s chválou a dynamikou Svätého Ducha mohol každý prijať uzdravenie či oslobodenie od akéhokoľvek trápenia a s radosťou Mu za to vziať chválu a vďaka. Vďaka Bohu za takéto zhromaždenia a takých Božích služobníkov, ako sú manželia Taxovci s rodinou...“ (Alena Filipková, Logos 7/2011, str. 14).*

„...Aj slovenské kresťanstvo začalo v poslednej dobe zakúšať nový, čerstvý oheň Ducha Svätého. Boh uzdravuje chorých tak dramaticky, ako asi nikdy v našich krátkych dejinách. Niekoľko uzdravujúcich kampaní, ktoré sa v nedávnej dobe uskutočnili, prinieslo nečakaný úspech a ľudia, ktorí pre Boha vo svojich životoch nikdy predtým nemali miesto, na vlastnej koži spoznávajú moc Hospodina, ktorý ich uzdravuje. Tí, ktorí by nikdy neprijali pozvanie do cirkvi, prichádzajú sami kvôli zázrakom, ktoré sa očividne (overené lekárskeym potvrdením) udiali v životoch ich priateľov a známych. Chceme byť aj naďalej verní a poslušní tomu, čo Boh robí (a chce robiť), a preto sme rozhodnutí v ešte väčšej miere organizovať uzdravujúce zhromaždenia, kde sa ľudia môžu sami presvedčiť, že Ježiš žije a je taký istý včera, dnes aj naveky (Žid 13,8)...“ (Peter Málík, Logos 3/2011, str. 3).

Uzdravujúci shromáždění

S ohledem na posledně zmiňovanou snahu oslovit širokou veřejnost evangelizační kampaní, jejíž součástí jsou modlitby za uzdravení, CKSS pořádala v roce 2011 a 2012 velké množství shromáždění s názvem **Léčení (Liečenie)**. *„...Dôležitým aspektom tohto obdobia je obnova dôrazu na službu uzdravenia. Uzdravujúce kampane prebiehajú vo viacerých mestách a organizujú ich misijné tímy z miestnych kresťanských spoločností. Tento druh služby je pre mnohých z nás nový. Aj na základe osobnej skúsenosti z uplynulých týždňov si však dovoľujem povedať, že je to krok správnym smerom. Samotné sformovanie misijného tímu je jedinečná príležitosť nadviazať hlbšie vzťahy s inými kresťanmi a obnoviť sa v láske k blízkym. Mnohokrát interpretujeme lásku k blízkym emocionálne, pričom ju zabúdame vyjadriť tým najpodstatnejším spôsobom – adresovať ich reálne potreby, medzi ktoré patria aj zdravotné problémy, dezorientácia v živote a v neposlednom rade aj ich vzťah s Bohom. Uzdravujúce stretnutia organizujeme preto, lebo máme radi svojich spoluobčanov a chceme sa s nimi podeliť o plné evanjelium dobrého Boha, ktorý aj dnes chce dať ľuďom, za ktorých dal svojho Syna, dobré veci. Boh sa k tejto práci priznáva a z každého miesta sa šíria správy o uzdraveniach. Samozrejme, aj proti tomuto typu služby sa dvíha vlna opozície a obvinení zo zavádzania nových praktík, ktoré nie sú kresťanské. Cieľom biblického kresťana nie je priniesť do života cirkvi niečo nové, ale dať do praxe to staré, ako napríklad: „Slepí vidia, chromí chodia, malomocní sa čistia, hluchí čujú, mŕtvi vstávajú z mŕtvych a chudobným sa zvestuje evanjelium.“ (Mt 11,5) Takto defí noval svoju službu Pán Ježiš a takto ju chceme defí novat' aj my, Jeho nasledovníci. Preto povzbudzujem všetkých bratov a sestry, ktorí túžia slúžiť na Pánovej vinici, aby sa buď zapojili do existujúcich tímov, alebo vytvorili nové a niesli posolstvo evanjelia potvrdzované Božou mocou do celého národ...“ (Peter Málík, Logos 5/2011, str. 3).*

Název Léčení byl zvolen záměrně z propagačních důvodů. Typově jde o shromáždění, na které je zvána široká veřejnost s příslibem modliteb za uzdravení jejich nemocí a vyléčení skrze Boží moc. „Léčení“ jsou vedena místními pastory nebo vedoucími misijních skupin společně s řadovými věřícími, kteří na těchto shromážděních nejrozličnějším způsobem slouží (společně se s vedoucím shromáždění modlí za nemocné, chystají přátelské prostředí pro návštěvníky, vítají příchozí, vedou rozhovory s lidmi, kteří požádali o modlitbu apod.). Nežádka jsou na shromáždění

„Léčení“ zváni ke službě hostující služebníci ze zahraničí. Shromáždění jsou propagována v masmédiích, a to mnohdy velkoryse (finanční nákladnost je nemalá) a profesionálně (dobrá grafika, slogany, exponovaná místa).

Shromáždění probíhají dle klasického scénáře, začínají křesťanskými chvalami, obsahují krátké (či spíše kratší) kázání, výzvu k obrácení „...Pred samotným liečením dal Dávid výzvu na spasenie, ktorú prijalo množstvo ľudí, za čo ďakujeme Pánovi...“ (Slavomír Drlík, Logos 7/2011, str. 15) a samotnou službu modliteb za uzdravení.

Shromáždění se službou modliteb za uzdravování se stalo nezřídka terčem kritiky. „...Podľa mojich poznatkov sa psychická manipulácia v KS prejavuje opakovane takým správaním, ktoré uvádza labilnejších účastníkov do tranzu, čím sa vypína kritické myslenie a následne spôsobuje možnosť ľahšieho sugestívneho ovplyvňovania pri prejavoch vyznania viery a úkone „liečenia“...“ (Ivana Škodová, Rozmer, <http://www.sekty.sk/sk/content/krestanske-spolocenstva>). Kritice čelili predstavitelé CKSS kontrakritikou. „...Niekedy miesto slova uzdravovanie používame pojem liečenie. Je zaujímavé pozorovať, aké podráždené reakcie toto slovo vyvoláva. Pritom grécke sloveso iaomai, ktoré biblickí autori často používajú pre nadprirodzené „uzdravenia“, je bežný medicínsky termín, ktorý sa v prípade sekulárnej starogréckej literatúry často prekladá ako „liečiť“ (preto sa vyskytuje prípona „-iatria“ v medicínskych názvoch). Podľa môjho názoru, podráždené reagujú hlavne tí, ktorí nemajú odvahu urobiť niečo podobné, a preto sa snažia ostatných, ktorí pracujú, spochybniť a vyvolať voči nim odpor. To však nie je nič nové. Stačí si prečítať evanjeliá alebo prvé kapitoly Skutkov. Farizeji boli rozžúrení zakaždým, keď Ježiš niekoho uzdravil, a Lazara, ktorého vzkriesil z mŕtvych, chceli dokonca zabiť. Odpor voči uzdravovaniu je charakteristický pre náboženských ľudí, ktorí sú horší ako neveriaci...“ (Jaroslav Kříž, Logos 5/2011, str. 7).

„...Teraz z iného súdka. Je to neuveriteľné, ale tak ako proti veľmi potrebnému daru hovorenia v jazykoch, povstáva odpor aj proti uzdravovaniu. Už tento odpor nám hovorí o tom, že tieto dve oblasti sú pre trvalé napredovanie cirkvi zvlášť dôležité. Kritizovať liečenie a uzdravovanie nemôžu normálni ľudia. Každý normálny človek chce byť zdravý, veď je to najčastejším obsahom novoročných prianí. Nikto nechce chodiť po doktoroch, vyhadzovať peniaze za recepty, žiadny normálny človek nechce, aby jeho deti museli podstúpiť operáciu alebo aby im zdravotný stav zabránil študovať či športovať...“ (Jaroslav Kříž, Logos 8/2011, str. 7).

Přístup k organizaci shromáždění léčení byl po nějaké reflexi ze strany CKSS změněn někdy v polovině roku 2012. Od té doby se tento typ shromáždění organizuje jen v omezené míře. Důvodem pro to, že se shromáždění Léčení již neorganizují v takovém měřítku, je velká finanční a organizační náročnost, malé ovoce pro dlouholeté členy CKSS, potřeba věnovat se nově přichozím věřícím jinak, než jen aby nadále navštěvovali tento typ shromáždění. „Mívali jsme, keď už asi rok a pól nemívame /shromáždění Léčení – poznámka znalce/. Prostě jsme tak rozhodli, že ne, stačilo. Hodně lidí se nám obrátilo, tak jsme spíše dělali takové vyučující, biblické upevňující shromáždění. My jsme nechtěli, aby se zase sbor vydal takovým směrem, jednostranným jenom, že budeme známí jako léčitelé...“ (Peter Kuba), „...Prichádzalo stále viac ľudí, ale sekundárna odozva bola slabá. Taktiež ukazovateľ zbierok signalizoval potrebu zmeny. Povzbudivé však bolo, že okolo päťdesiat ľudí chodilo pravidelne. Nešlo nám len o to, aby chodilo čo najviac ľudí. A čo sme urobili? Dočasne (?) sme zrušili Liečenia a pozvali ľudí na klasické stredajšie zbromáždenia. Na naše prekvapenie tam chodí 30 – 40 neveriacich. Je to charismatická bohoslužba s výbornou atmosférou... a sme spokojní...“ (Ján Hudec, Logos 11/2011, str. 24) a v neposlední řadě také jiná motivace veřejnosti k návštěvám shromáždění, tedy jiná motivace, než by si představitelé CKSS přáli. „...Bolestnou skutočnosťou je, že väčšina ľudí trpezlivo čakala na moment „polož na mňa ruky, uzdrav ma a idem si po svojom“. Je to rovnaké ako v dobách Pána Ježiša Krista...“ (Ján Hudec, Logos 11/2011, str. 24).

V materiálech CKSS je zveřejňována zpětná vazba z těchto shromáždění, nejruznější svědectví lidí, kteří hovořili o svém uzdravení. „...Moja príbuzná ma presvedčila, aby som išla na Liečenie. Ja som však už ničomu neverila, no niečo ma tam ťahalo. Po tom, čo na mňa položili ruky, nič sa hneď nezlepšilo, a tak som si ešte zanáďavala. Išla som taxíkom na Zapotóčky a pozerám – čo mám s rukou?! Hýbe sa! Môžem hýbat

celým ramenom aj dlaňou, môžem stisnúť ruku, čo predtým vôbec nebolo možné. Normálne s ňou hýbem ako zdravý človek so zdravou rukou!..“ (Ingrid Štoderová, Logos 11/2011, str. 25).

Autority CKSS uvádějí, že při hodnocení „úspěšnosti“ těchto shromáždění, tedy úspěšnosti v tom smyslu, zda na něm někteří lidé skutečně zakusili uzdravení na základě modlitby, musí být velmi obezřetní, aby nedocházelo ke klamání nebo zkreslování. „...Candy Brown zistila, že existujú skutočné prípady uzdravenia, ktoré nie je možné z odborného lekárskeho hľadiska vysvetliť. Takisto sa však stretla s lekáorskými záznamami, ktoré boli sfalšované za účelom potvrdenia uzdravenia ľudí skrz vieru. Preto vraví, že je dôležité rozlišovať a uverejňovať iba tie skutočné prípady uzdravenia...“ (Jennifer LeClaire, Logos 10/2012, str. 14).

Znalec se v průběhu svého zkoumání této otázky zaměřil na to, zda se v učení a praxi ohledně uzdravování v CKSS nevyskytují shora uvedené extrémní důrazy. Nutno podotknout, že ve zkoumaných společenstvích můžeme mnohdy narazit na nenápadné tendování k těmto důrazům, ačkoliv na ně explicitně nenarazíme.

Ad 1 Lékařská péče

Za extrémní důraz učení o uzdravování lze považovat odmítání nebo zlehčování lékařské péče. Tento extrém je způsoben přehnaným důrazem na moc víry a nadpřirozenou (spíše by se dalo říci nepřirozenou) důvěru v zázračné a nadpřirozené působení Boha (Ducha svatého) jakožto výhradní způsob Jeho působení. Jakékoliv jiné působení, například prostřednictvím lékařů, je podle tohoto učení méně duchovní, je znamením malé víry, ba nedůvěry vůči Bohu. Tyto extrémní názory vedou jednotlivce k tomu, že nenavštěvují lékaře, odmítají předepsanou léčbu, nenechávají očkovat své děti ani sebe apod.

S žádným z výše uvedených postojů se v CKSS nesetkáme, ba **nesetkáme se ani s žádným náznakem tendencí k odmítání lékařské péče nebo snižování lékařské vědy**. Naopak, duchovní autority CKSS opakovaně **zdůrazňují věřícím, že je nutné spolupracovat s lékaři**. O tomto faktu svědčí i to, že řadoví věřící, kteří se ve svých svědectvích sdílejí o zkušenosti s uzdravením, se nezdráhají o lékařské péči zmiňovat. Není to známka malé duchovnosti. „...Pamätám si, ako som počas ultrazvukového vyšetrenia ležala, v duchu sa modlila a s napätím očakávala, čo povie lekár... „ (Ľuba Dzuriaková, Logos 1/2012, str. 30). „...Bob vypočul modlitby a uzdravil moje nohy a rany sa zatvorili. Ešte stále chodím na vyšetrenia a kontroly, ale verím, že aj naďalej Bob uzdravuje moje telo...“ (Mária Mojžítová, Logos 7-8/2012, str. 35).

Autority CKSS připouštějí, že čas od času narazí ve společenství na někoho, kdo si vykládá učení o uzdravování takovým extrémním způsobem, že lékařskou péči odmítá. Údajně nejčastěji vlivem literatury. V takovém případě jsou tito věřící vedeni ke změně svého postoje, pokud se tedy vůbec autority CKSS o takovém případě dozvědí. „...Stalo se to, i se to stává /že křesťan chápe učení o uzdravování extrémním způsobem, že odmítá chodit k lékaři – poznámka znalce/. ...Třeba stalo se, že někdo říkal: „já věřím, že jsem uzdravený“ a vsadil tabletky. Tak my mu řekneme – když to nevíš, tak to neumím ovlivnit, ale když mi to řekne, tak mu jasně řeknu, že „když tomu věříš, stav se ti zlepší a doktor sám ti vysadí tabletky, ale nedělej to ty!“ (Peter Minárik). „...Ano, stalo se to /že by někdo v místním sboru pochopil učení o uzdravování takovým způsobem, že odmítl lékařskou péči – poznámka znalce/, protože, podívejte se, lidé mají přístup k různému druhu křesťanské literatury a samozřejmě existují tyto extrémní prvky učení o Božím uzdravení. Existují a my tomu neumíme zabránit, aby se to k lidem dostalo. Ale když jste se ptal, jestli byl někdo vyloučený ze sboru, tak to nebyl, ale pod tou brožbou, že nebude moci navštěvovat nadále boboslužby, tak jsme na některé lidi museli i přitlačit, aby šli a spolupracovali s lékaři...“ (Adrian Šesták). „...Určitě, samozřejmě, v křesťanských kruzích se s tímto setkáte /s pochopením učení o uzdravování takovým způsobem, které vede k odmítání lékařské péče – poznámka znalce/. My jednoznačně povzbuzujeme naše členy, i každého křesťana, že to není brácha navštívit lékaře, naopak, je to velmi potřebné i z tobo hlediska, že když

člověk má nějaký vážný zdravotní problém, aby se dozvěděl, co mu je a potom se už za to umíme i konkrétně modlit...“ (Milan Dupan).

Ad2 Nepřiznání si nemoci

Pod vlivem extrémních důrazů učení o uzdravování se objevují případy, kdy si věřící ani nepřipouští realitu svého zdravotního stavu. Většinou je tento extrémní pohled živěn přesvědčením, že zdraví je na duchovní úrovni již nyní realitou bez ohledu na to, jak se tělesně cítím. Toto zdraví je třeba jen uchopit vírou, zmocnit se ho, protože nám patří. Cesta k tomuto „uchopování“ vede přes pozitivní vyznávání, kdy před Bohem a duchovními mocnostmi vyznáváme, že ve jménu Ježíše jsme zdraví a že okolnosti jsou pouhým klamem, do kterého nás chce uvést ďábel. Bez ohledu na realitu svého zdraví bychom měli činit kroky víry, tedy udělat něco, co potvrdí sílu naší víry, například nemohu-li léta kvůli bolesti našlápnout na pravou nohu, mám to právě ve víře učinit.

Mimochodem, o tom, jak vypadá vnímání této otázky v praxi, se mohl znalec v průběhu znaleckého zkoumání přesvědčit vlastní zkušeností, kdy právě v době, kdy koncipoval tyto řádky týkající se uzdravování, se telefonicky omlouval seniorpastor Kříž a rušil dohodnuté setkání z důvodu své nemoci (26.8. 2013) s tím, že se musí pořádně vyležet. Kvůli nemoci ani nesloužil v rámci nedělních bohoslužeb. Na této drobné události jde vidět, nakolik přirozeně k otázce uzdravování a nemoci autority CKSS přistupují.

Ad3 Psychická újma způsobená pocitem viny z neuzdravení

Asi nejrozšířenější z bludů mezi neo-charismatickými společenstvími ohledně uzdravování je přesvědčení, že neuzdravení po modlitbách má vždy nějakou příčinu a tato příčina je vždy na straně konkrétního nemocného člověka. Vychází se z toho, že Boží zaslíbení ohledně zdraví platí bezvýhradně a stoprocentně. Takže pokud se znovuzrozený křesťan, který je naplněn Duchem svatým, nežije v hříchu, má biblickou víru ve své uzdravení a své uzdravení vírou přijal, za uzdravení modlí modlitbu víry, musí být uzdraven. Výše uvedené platí jako jakási zákonitost. Tyto teze jsou součástí tzv. „**teologie prosperity**“.

Samozřejmě, že realita je taková, že drtivá většina těch, kteří věří v takové učení, není po modlitbách uzdravena. Vysvětlení toho, proč nebyli uzdraveni, je pak nasnadě: vždy je chyba na jejich straně, nikdy přeci nemůže být „chyba“ na straně Boha. Uzdravení nenastalo kvůli jejich nedostatečné víře, skrytému nevyznanému hříchu, nedostatečnému vztahu s Bohem nebo nepřijetím uzdravení apod. Je zřejmé, k čemu takto extrémně chápané učení vede. V praxi se jedná většinou o ty nejhorlivější věřící, kteří v touze po uzdravení procházejí děsivými fázemi, které každá z nich má negativní dopad na jejich osobní životy, zejména psychiku. Z praxe známe případy, kdy tito věřící dlouhá léta hledají hřích ve svém životě, šťourají se hluboko ve své minulosti a vytahují na světlo mnohdy věci, které se ani nestaly. Obviňují sami sebe z nedostatečné víry. Případně raději před společenstvím ostatních věřících jsou ochotni pod vlivem velkého sebeklamu vyznávat a svědčit o svém uzdravení, přemáhat své reálné bolesti, jen aby neukázali, že jsou tak málo duchovní, že nezvítězili nad nemocí a nepřijali uzdravení, které jim přeci Bůh daroval. (srovnej D.R. McConnell: A Different Gospel, Massachusetts 1988).

V časopise Logos vyšel článek, který z výše uvedeného hlediska považuji za kontroverzní a velmi blízké shora uvedeným bludům. Jedná se o článek, který je částečným prepisem kázání Gejzy Tótha z Budapešti Uzdravenie (Logos 6/2013). Přes rozsáhlost článku si dovoluji citovat jeho významnou část a zvýraznit problematické pasáže:

„...Tak isto mnohí ľudia nečítajú testament, ktorým je pre nás Nová zmluva, a preto sa nevedia dostať k tomu, čo im Boh chce dať! **Je dôležité vedieť, čo nám patrí. Musíme bojovať o svoje dedičstvo!** To, čo je napísané v Starej zmluve, je očakávanie budúcnosti, ale všetko, čo je v Novej zmluve, to sa už stalo, je to testament, je to už tvoje! Naším dedičstvom je aj UZDRAVENIE, lebo je napísané, že v Ježišových ranách sme uzdravení! (1Pt 2,24) **Už sa ani nemodli: „Bože, daj mi uzdravenie...“ lebo Boh ti ho už dal. A to, čo ti už dal, ti nemôže dať znova, už ti to patrí! Ak to ešte nemáš, potom nemáš problém s Bohom, ale s diablom a musíš s ním konať a nárokovať si to, čo ti patrí.**

Keď Ježiš uzdravoval, nevidel len jedného človeka, ale videl aj chorobu, ktorá bola prácou diablovou a On prišiel preto, aby zničil skutky diablove. **Byť chorý znamená, že ľudské telo je pod mocou diablovou.** Za Ježišovými skutkami je láska k pravde, ale aj nenávisť k nepravosti (bezbožnosti). Aj my sa musíme stať takými a prilnúť k pravde a nenávidieť nepravosť! **Ježiš nikomu nepovedal, že ho neuzdraví, je napísané, že uzdravil všetkých, i keď viacerých napomenul, aby už nehrešili.**

Gejza Tóth veľmi zdôraznil, že nemáme zmyslať o chorobe tak, že je to skúška, lebo potom nevieme prijať uzdravenie. Keď si v skúške, táto vypôsobí trpezlivosť (ak ťa ľudia obviňujú, urážajú...), ale choroba nie je skúška. Boh na karhanie nepoužíva chorobu! Ved' On sám chce, aby si bol zdravý.

Mnohí si určite kladú otázku, ako je teda možné, že sú medzi kresťanmi aj chorí? Túto otázku Gejza vysvetlil veľmi jednoducho a pravdivo – preto, lebo stále existujú rôzne slovné útoky, preklánania, čarovanie a toto všetko na ľudí vplýva.

Keď veríš, že Ježiš uzdravuje, reaguj na to, čo chce Boh. On chce, aby si očakával svoje uzdravenie, ak by si to neočakával, znamenalo by to, že tomu ani neveríš. Keď neveríš, urážaš Boha, a to je hriech. Aj to, keď neočakávaš, čo ti zaslúbil. Preto potom mnohí nevedia vojsť do zaslúbenia. Máme Slovo, v ktorom je napísané, že Boh chce, aby sme boli zdraví – Jk 5,14-16, toto nariadenie je priam Boží príkaz a Boh naozaj chce, aby sme boli zdraví! Pred uzdravením je ale veľmi dôležité, aby človek posúdil sám seba a vyznal hriech, aby nebola žiadna prekážka pre uzdravenie. Keď očakávaš uzdravenie, potrebuješ, aby Duch Svätý zostúpil do každej bunky tvojho tela. Duch Svätý vie ale naplniť len tie oblasti, ktoré sme odovzdali Bohu, nie iné. Božia sláva vie uzdravovať, ale aj škodiť! Tu Gejza pripomenul 2Sam 6,6-7, keď Uza vystrel ruku po truble Božej a zachytil ju. Pre toto pochybenie sa rozľnval Hospodin na Uzu, ktorý zomrel pri truble Božej. Ak chceš byť uzdravený, **DAJ DO PORLADKU SVOJ ŽIVOT**, lebo ak príde do tvojho tela šekina (Božia sláva) a ty robíš ešte nejaký hriech, dostaneš sa do väčších problémov!

Ak veríš, že ťa Boh uzdravil, urob niečo, čo si predtým nemohol urobiť (ak si mal bolesti v krížovej oblasti chrbtice, predkloň sa). Ak to bolo skryté v tele a neprejavovalo sa to navonok (napr. tumor zistený pri RTG vyšetrení), urob taký skutok viery, že budeš chváliť a oslavovať Boha a ďakovať za uzdravenie. **Keď berieš do dedičstva zdravie, tak už nepozerať na prejavy choroby, ale vyvyšuj Pána! Najskôr prejavíš skutky viery, a potom odídu aj prejavy. Ak neodídu prejavy, je to preto, že nemáš skutky viery.** Ak si prijal uzdravenie a prejavy sa vrátili, pokarhaj ich a odídu. Prilni k uzdraveniu a nepusti ho! Ak si dobre pripravený a tvoju vieru zachováš, diabol sa ani nepriblíži s prejavmi, aby pokúšal. **Keď príde prejav, hneď ti napadne zlá myšlienka, a to je to kľamstvo, ktorým ťa diabol chce dostať. Never týmto myšlienkam, odmietni ich a ZOBER SI SVOJE UZDRAVENIE!** ..“ (Gejza Tóth, Logos 5-6/2013, str. 54-57, celé kázání uverejnené na stránkách MTV <http://www.milost.tv/m/i3ii0OOCB>).

Ze zvýrazněných pasáží je zřejmé, že článek obsahuje velké množství výroků, které lze považovat za velmi problematické a kontroverzní. Autority CKSS uvádějí, že ke své nelibosti se čas od času setkají s jednotlivci, kteří mají tendence věřit extrémním důrazům v učení o uzdravování, zejména na základě četby nejrůznější podivné literatury. Zveřejněním tohoto článku v Logosu však možností nesprávného pochopení učení o uzdravování sami přispěli.

Protože zároveň nalezneme v tom samém časopise, na stránkách CKSS a internetové televizi MTV řadu článků a kázání, které o uzdravování hovoří v jiném duchu, proto jsem v rámci znaleckého zkoumání prostřednictvím strukturovaného rozhovoru s pastory sborů CKSS věnoval

poměrně významný prostor otázce uzdravování, abych zjistil, v jakém věroučném kontextu je třeba zmíněný článek chápat.

Z níže uvedených citací z rozhovorů s pastory vyplývá, že zmíněný článek přepisu kázání je, řekněme, jakýmsi vybočením z řady. Avšak ani případná argumentace, že článek je třeba chápat v celkovém kontextu učení CKSS, není příliš uspokojivá, neboť časopis Logos je vnímán také jako nástroj misie a evangelizace (viz 2.1.5.5) a tudíž se může dostat k nepoučenému čtenáři, který tento „kontext“ nezná.

Zde je několik přepisů z rozhovorů s pastory CKSS, z nichž skutečně vyplývá, že chápání učení o uzdravení je odlišné od výše uvedeného článku. Zejména si dovoluji upozornit na přepis části rozhovoru s pastorem sboru CKSS Brezno Danielem Šobrem, který jsem ponechal v širším kontextu, neboť je z něj patrné, že je ze zcela jiného světa (jiného ducha) než článek Tótha.

„...Kdo je původcem nemoci? Složitá teologická otázka ...já si myslím, že přímo člověk svým pádem do hříchu, Dábel tím, že byl pokušelem a nepřímo i Bůh, ...nemyslím si, že nemoc je primárně od Boha, ale když Bůh řekl na začátku, že lidé zemřou, když poruší jeho přikázání, tak tím nějakým způsobem předznamenal, že přijde smrt a já osobně chorobu považuji za určitý projev smrti, umírání ... To je ta všeobecná, metafyzická rovina, ale když bych to měl vyjádřit úplně jednoduše, tak původcem nemoci je pád člověka do hříchu... Samozřejmě, že si myslím, že za nemocí je i ďábel, na základě některých veršů v Bibli, například na základě knihy Job vidíme to, že ďábel je ten, kdo raní Joba nemocí, ale samozřejmě je to s určitým Božím dovolením, to znamená, že ďábel není neomezený, takže Bůh dopustil v důsledku pádu do hříchu nemoci, ale nemyslím si, že Bůh je ten, kdo je aktivně dává...

...Ale z mého pohledu, z pohledu služebníka, vždycky se snažím lidi povzbuzovat k tomu, aby věřili v uzdravení, věřím těm základním doktrínám co se týče uzdravení, že Pán Ježíš nesl na svém těle nejen naše hříchy, ale že jeho ranami jsme byli uzdraveni, nesl naše nemoci, naše bolesti ... Myslím si, že uzdravení z nemoci, nadpřirozené uzdravení je jedno ze znamení, která budou provázet věřící, a proto na shromážděních se vždycky za uzdravení modlíme. A pokud jsem řekl, že za nemoc může člověk svým pádem do hříchu, tak jsem to myslel všeobecně, protože někdy se stane to, když si člověk klade otázku, proč jsem nemocný, tak ta odpověď vůbec nemusí být taková, že jsi nemocný, protože jsi udělal to, to a to. Ale jednoduše proto, že lidstvo jako padlé břísne lidstvo leží v zlé, jsou tu nemoci, onemocnět může každý člověk. A nikdy bych nechtěl, aby lidi sami sebe obviňovali z toho, že jsou nemocní. Spíš se v nich snažím povzbudit víru v to, že je možné se uzdravit a modlit se za uzdravení. ...

.../má křesťan nárok na uzdravení? – poznámka znalce/ Myslím si, že ano. Pokud je křesťanem, který uvěřil v Pána Ježíše Krista a přijal do svého života tu skutečnost, co Kristova oběť znamená, včetně té pravdy, že Jeho ranami jsme byli uzdraveni, tak si myslím, že by měl mít nárok na uzdravení a může se za uzdravení modlit. ...

.../Může křesťan vážně onemocnět? – poznámka znalce/ Může. Proč to tak je? ...nevím, jestli na to dokážu odpovědět. Bůh není automat, do kterého my bázíme modlitbu a vypadává nám z něho to, co chceme. Myslím si, že Bůh nás především volá do vztahu s ním a do hledání jeho. ... Sám jsem zažil případ jedné sestry, která byla vzorem pro mnohé a zemřela na rakovinu ...mladá žena 36 let a pro mě osobně to bylo velmi citlivé. Sám jsem se za ni modlil, kázal jsem na jejím pohřbu a dodneska nemám odpověď na to, proč se neuzdravila. Ale když jsem se modlil a připravoval na ten pohřeb, tak jsem sám určitým způsobem došel k určité odpovědi, že právě proto, že tato žena měla vztah s Bohem, ona neumírala v beznaději, prostě ona byla smířena s Bohem, takže i když to bylo částečné vítězství smrti, tak to nebylo vítězství definitivní. ... Některé věci ne vždycky fungují tak, jak bychom chtěli, aby fungovaly, ale v té základní otázce, jestli má křesťan nárok nebo jestli by měl mít nárok na uzdravení, myslím si, že ano, čtu to v Bibli a nějakým způsobem to souvisí s vírou, ale víra není metoda, víra je podle mě taková složitá alchymie mnoha věcí, ...takže pokud jde o tyto těžké otázky, tak se snažím lidi vést k hlubšímu vztahu s Bohem....

...Ještě jako svobodný mladý muž jsem bydlel na privátě a jeden ze spolubydlících byl člen našeho sboru, který byl psychiatrický pacient a měl jednu takovou fázi nemoci, kdy se odmítal léčit. A všichni jsme to na něm viděli, že to s ním jde od desíti k pěti a všichni jsme mu domlouvali, aby se léčil, protože myslím si, že zejména u těchto lidí je

to extrémně důležité, aby byli pod odborným dohledem... Co si pamatuji od té doby, co jsem ve sboru, tak vždycky, když jsme kázali jakékoliv kázání nebo vyučování o uzdravení, jakýkoliv článek jsem četl, sám jsem napsal jeden článek o uzdravení do Logosu, kde jsem vnímal potřebu toto zdůraznit. Jít k lékaři nebo léčit se není projev nevěry a že pokud považujeme chorobu za zlo, za něco, co není od Boha, čeho se potřebujeme zbavit, tak proti tomu musíme bojovat všemi prostředky. ... Možná byly nějaké případy a na základě toho se snažíme lidi varovat před tímto extrémním pochopením víry, že víra je to, že se nebudeme léčit, že budeme jenom věřit ...“ (Daniel Šobr).

Podobně se vyjadřovali ke stejným otázkám i pastoři jiných sborů. Příkladem uvádím:

„...Původcem nemoci je ďábel. Ale to neznamená, že dnes každá nemoc, že je to jeho dotyk, ale prvotně to vychází od ďábla a zároveň je to, když člověk nestojí v Boží vůli. To znamená, že když například alkoholik má zničená játra a přijde ke mně na modlitby, tak v první řadě neřeším jeho játra, protože i kdyby najednou dostal od Boha nová, tak co by s nimi udělal? S chutí by je prochlastal znovu. Takže je za tím lidská slabost, životní styl, ...a také z kletby, které jsou nabyté nebo i zděděné. ...

...Jestli bude /uzdravený – poznámka znalce/, to není v naší moci ani síle, ale je to v tom, zda to i ten člověk dokáže přijmout, jak rozumí Božímu slovu, jestli to umí uchopit, jestli to neumí uchopit, ... Mohu říci, že někdy nevím, jaký je důvod, ale budeme se za to modlit. Necht' důvěřuje Bohu. Na co nemám vysvětlení, tak se nesnažím nějaké mermomoci vyrobit, když nevím, nevím. Když dostanu otázku a nevím, tak nevím. Nesnažím se dělat ze sebe chytrého, že něco moudrého vymyslím...“ (Peter Minárik)

„... Určitě může /křesťan vážně onemocnět – poznámka znalce/. Křesťan je ten stejný člověk jako kdokoliv jiný ..., pokud jde o civilizační choroby, řekneme onkologické ..., samozřejmě, že se to může stát i křesťanům...

...Myslím si, že v takovém případě, pokud by se něco takového událo /že by po modlitbách nebyl uzdraven křesťan, který se znovuzrodil, žije pod mocí Ducha svatého, není v hříchu – poznámka znalce/, tak nebylo by nějaké jednoznačné stanovisko, protože myslím si, že v takových situacích je třeba lidi povzbuzovat a vnášet do jejich nitra naději. Když jsou takové situace, čas od času se takové situace dějí, že křesťané vážně onemocní, tak je povzbuzujeme v tom, aby spolupracovali s lékařskou vědou, a přitom aby se modlili a věřili, že Bůh může použít i lékaře. A samozřejmě se i modlíme za tyto lidi. Obvykle mohu doporučit kombinaci všech těchto věcí, jako je osobní víra, přímluvná modlitba od lidí v církvi, příležitostně vkládáme na lidi ruce a pomoc lékařské vědy ...taková troj, více kombinace těchto věcí bych doporučil...

...Ne, ne, ne. To se nedá ani takto říci, takto to vysvětlit /že za každou nemocí stojí hřích nebo démoni – poznámka znalce/. Podívejte se, někdo zažije autonehodu, jak může někdo říci, že za tím stojí démoni, když zažil autonehodu. ..., tak není možné z toho obvinít hřích nebo něco jiného. To jsou prostě subjektivní záležitosti, které se stanou, subjektivní příčiny, které způsobí, že se někomu taková situace stane. Nedá se to takovým jednoznačným způsobem říci. Řekl bych, že takové kategorické prohlášení se nedá říci...“ (Adrian Šesták)

„...Neměl bych z toho nějakou výčitku vůči té osobě /která není uzdravena – poznámka znalce/...Měli jsme teď takovou situaci, kdy jedna rodina, oni mají pět dětí a teď čekali šesté, ...to dítě od začátku mělo lékaři diagnostikováno, že jsou tam nějaké problémy, a nedoporučovali, aby pokračovala v těhotenství. Tato paní se rozhodla, že bude v těhotenství pokračovat, že jí to za to stojí, takže sbor se modlil, všechno se učinilo v té duchovní činnosti pro to, aby toto dítě bylo zachráněné, ale dva, tři týdny zpět vnikly tam nějaké komplikace, musel tam být císařský řez, předčasný porod, dítě žilo 4 hodiny a zemřelo. Ano, stále si myslím, že má člověk, i toto malé dítě, že mu patří uzdravení, ale tady to neproběhlo. Nechci z toho obviňovat Boha...“ (Zbyněk Drlík).

„...původcem nemoci může být i sám člověk, když se například v zimě dostatečně nechrání, může onemocnět. My věříme, že původ nemoci může být i z duchovního světa, to znamená, že tam může být nějaká zlá síla za tím, která to způsobí. Ale neříkáme, že to je za každou nemocí.

Povzbuzujeme všechny takové členy /kteří nejsou ani po modlitbách uzdraveni – poznámka znalce/, kteří mají takové problémy, aby dále věřili a měli naději. Vždy se je snažíme pozvednout, aby neupadali do

bez naděje a vždy se obnovili v naději a věřili tomu, že i když to ještě není nebo nepřijali to uzdravení, tak aby v tom byli trpěliví a nadále věřili, že se určitě něco stane a Bůh nějak nadpřirozeně zasáhne...“ (Milan Dupan).

„...Nemám na všechno vysvětlení, ani se nesnažíme dát jednoduše lidem na všechno vysvětlení, ani to tak nevedeme. Aby lidé za každou cenu očekávali, že to musí být tak a tak. Nechci říct, že jsme nějakí stoicistí filosofové, ale děláme to tak, aby se člověk nedostal do toho pocitu frustrace, viny, ...že je špatný, že mu to nejde nebo že se na něho Bůh zlobí. Děláme to spíše tak, no tak co?, budeme pokračovat, budeme se modlit pořád...“ (Peter Kuba)

Z výše uvedených citací vyplývá, že autority CKSS nemají na otázky uzdravování, lidské utrpení schématické odpovědi, které jsou tolik typické pro sektářská společenství. Konfrontování realitou lidského života a jeho pestrosti neobtěžkávají věřící, kteří trpí nemocemi, duchovními poučkami a definicemi, které by nemocné uvedly do ještě většího strádání. **Z odpovědí a zejména z vlastního pozorování ze shromáždění a ze služby modlitbou vidím výrazně pastýřský přístup, kterým se pastoři snaží o povzbuzování svých věřících a vyvedení jich ze stavu bez naděje do nadějněho očekávání.** To vše při víře v základní teze učení CKSS ohledně uzdravování, totiž že fyzické uzdravení je součástí vykupitelského díla Ježíše, původ nemoci je v hříchu; Boží vůle pro člověka je, aby byl zdravý; křesťan je povolán k tomu, aby se modlil za uzdravení své a za uzdravení ostatních a že díky vykupitelskému dílu Ježíšovu má křesťan na uzdravení nárok. **Tam, kde se tyto základní teze dostávají do vzájemného konfliktu nebo tam, kde se dostávají tyto věroučné články do konfrontace s životními situacemi věřících, nebojí se autority CKSS přiznat, že ne na všechny otázky mají odpověď, což považují jednoznačně za velmi pozitivní rys (!) a mají v následném „řešení“ této diskrepance tendenci přiklánět se pastýřsky na stranu člověka, nikoliv doktríny.**

2.2.5 Charakterizujte ako vplýva učenie a členstvo v CKSS na rodinné väzby medzi rodinnými príslušníkmi, najmä manželmi, rodičmi a deťmi

Úvodem bych rád k této otázce poznamenal, že těžiště znaleckého nálezu bude spočívat v předmětném popisu toho, co CKSS a jeho duchovní autority učí o sociálních vazbách a předmětném popisu toho, co vyplývá z členství věřících CKSS směrem k jejich sociálním vazbám.

Jaký má učení a členství v CKSS reálný vliv na rodinné vazby je zjiřitelné pouze prostřednictvím rozsáhlého výzkumu na dostatečném počtu respondentů. Kazuistický přístup považuji za nevhodný, neboť výběr jednotlivých kauz, pokud není metodologicky určený nějakým vzorcem, je závislý na předporozumění znalce (není myšleno pejorativně) a je tudíž neobjektivní. Neboli, z rozboru nějakého množství kauz nelze učinit objektivní závěry, které bychom pak mohli generálně přenést na všechny ostatní případy, protože jejich výběr není objektivní.

Znalec ve zkoumání této otázky nepostupoval tak, že by vyhledával případy negativního vlivu učení a členství v CKSS na rodinné vazby mezi rodinnými příslušníky, přestože je zřejmé, že mezi několika tisíci stoupenci CKSS na takové kauzy narazíme. Podstatné je učení registrujícího se společenství, postoje jeho autorit, včetně postojů k negativně vyznívajícím kauzám a celkový kontext praktické zbožnosti: vede CKSS programově své stoupence k rušení sociálních vazeb? Podporuje CKSS hodnoty tradičního modelu rodiny nebo vystupuje proti nim? Vede CKSS své stoupence k rozmělnění rodinných vazeb mezi svými členy navzájem (komunity se setřenými vzájemnými rodinnými vazbami) či nikoliv? Jak se CKSS staví ke smíšeným manželstvím

z hlediska věrovyznání partnerů? Zamezuje CKSS kontakt svých členů s nečleny v rámci sociálních vazeb? Jak se CKSS staví k rozvodu? To vše jsou otázky, které jsou z hlediska znaleckého zkoumání relevantní.

Rodina

Rodina je pro CKSS velmi důležitým prvkem v jejím vyučování, ale zejména v praktickém životě a praktické zbožnosti věřících. **Vrátit rodině její společenský status je dokonce deklarováno jako jeden z úkolů, který si CKSS vytyčila.** „... Z mnohých důvodů je rostoucí rodina, která zachovává konzervativně hodnoty a ktorej členovia sú k sebe viazaní putami lásky, milá v Božích očiach. Preto je jednou z důležitých úloh cirkvi Ježíša Krista v dnešnej dobe dať inštitúcii rodiny znovu miesto, ktoré jej náleží...“ (Jaroslav Kříž, Logos 2/2011, str. 5). Rodina je vnímána jako základní buňka společnosti, nejde však o její pouhou formální existenci, ale zejména o naplnění jejího poslání. K tomu, aby rodina mohla své poslání naplňovat, je třeba usilovat o jednotu rodiny a harmonii vztahů uvnitř. „...Rodina vždy bola a bude základnou jednotkou národa a spoločnosti. Preto v tejto oblasti by sme mali stát' o čo najväčšiu harmóniu. Jednota v rodine je extrémne dôležitá a jej porušenie pocíti veľmi tvrdo každý jej člen. Tu je dôležité, aby sa manželia hlboko zbadli po stránke telesnej, duševnej a duchovnej, aby zdieľali podobné hodnoty. Tieto sú potom spoločne odovzďávané deťom tak, aby došlo k ich maximálnemu rozvoju. Samozrejme, že deti prijímajú svetonázor svojich rodičov, teda aj vieru...“ (Jaroslav Kříž, Logos 3/2013, str. 6).

Důležitost tématu je patrná i z četnosti, s jakou se o rodině, vztazích, manželství či výchově dětí káže (srovnej M. Ovcár - Předpoklady zdravé Cirkvi a rodiny, záznam z Bohoslužby. Liptovský Mikuláš, 9.6.2013, <http://www.milost.tv/m/dqvgSLbZn>; Bohuš Šlichtík - Rodina, záznam z bohoslužby 7.11. 2012, Bratislava, <http://www.milost.tv/m/AbOjVepKB>; Jaroslav Kříž - Manželstvo a rodina, záznam z bohoslužby, Banská Bystrica, 15.12. 2011, <http://www.milost.tv/m/rg39GNrBr>; Illés Kornel Rodina a výchova dětí, záznam z bohoslužeb 14.4. 2013, Poprad, <http://www.milost.tv/m/i3f77zbLk>; Adrián Šesták - Hodnoty pre ďalšie generácie, záznam z bohoslužeb 21. říjen 2012, Bratislava, <http://www.milost.tv/m/mDjwPFrqa>; Adrián Šesták - Požehnaná rodina, záznam z bohoslužeb 21.10. 2012, Martin, <http://www.milost.tv/m/rg8PRXNN2>; Rast'o Bravčok - manželstvo, záznam z bohoslužeb Žiar nad Hronom, 25.11.2011, <http://www.milost.tv/m/4rMAoABlX>; Milan Dupan - Manželstvo, záznam bohoslužby Trnava, 21.10.2012, <http://www.milost.tv/m/hXyLgyzPV>; R. Bravčok - Manželstvo, záznam z bohoslužeb 21.4.2013, Žiar nad Hronom, <http://www.milost.tv/m/i8X3q40uR>; Minarik Peter - Manželstvo, záznam bohoslužby 14.10. 2012, Poprad, <http://www.milost.tv/m/481Mzf6Wf>; a mnoho dalších) a také z toho, že veřejnosti nejpřístupnější médium CKSS, internetové stránky www.milost.cz, hodnotu tradiční rodiny zdůrazňují. „...Veríme, že návrat k skutočným kresťanským hodnotám, ktoré sú hodnotami vyplývajúcimi z Božieho slova (Bible), je prospešný pre našu spoločnosť v tejto generácii aj do budúcnosti. V tomto presvedčení nás podporuje skutočnosť, že vidíme, ako sa zo spoločnosti vytrácajú tradičné konzervatívne hodnoty, ako sú úcta k životu alebo k rodine...“ (internetové stránky sboru Košice, záložka „Kto sme“, <http://www.kosice.milost.sk/kto-sme.php>).

Rodina je vnímána jako důležitá nejen z důvodu výchovy dětí „...Pre vývin dieťaťa a utváranie jeho osobnosti má nesmierny význam rodinné prostredie. Rodina je útvar, v ktorom dostáva prvé podnety a impulzy pre svoj vývin. Každý zážitok dieťaťa, čo prežíva a osvojuje si, zanecháva hlboké stopy v jeho osobnosti a v ďalšom vývine...“ (Oľga Betková, Logos 2/2012, str. 22), **ale také proto, že slouží jako nástroj šíření biblických hodnot a samotného evangelia v prostoru a zejména v čase (z generace na generaci).**

„...Křesťanská rodina funguje úplně jinak. Protože největší hodnotou, co musí udržet a co musí odevzdat křesťanská rodina, je víra. To je hodnota, kterou jsme my přijali, na které stavíme, kterou budujeme a kterou chceme sdílet. Co považujeme za skutečnou hodnotu, tedy způsob myšlení, způsob komunikace, způsob

hodnotového systému. ...My musíme smýšlet úplně jinak, neboť křesťanská rodina stojí na těchto hodnotách, naší hodnotou je znovuzrození, spasení a napravení vztahu s Bohem. Proto se rodina musí točit okolo tohoto a například i v církvi je důležité, aby ty rodiny, které jsou v církvi, pochopily, že jedna část je vnitřní jednota a druhá část je, že rodinu jakožto buňku je třeba zasadit do většího organismu, je třeba rodinu cíleně zasadit do církve, zasadit ji do komunitního prostředí, kde je možné, aby se hodnoty ještě posilňovaly, aby se sdílely, aby toto přežilo...“ Adrián Šesták - Hodnoty pre ďalšie generácie, záznam z bohoslužeb 21. říjen 2012, Bratislava, <http://www.milost.tv/m/mDjwPFrqa>.

Jednotlivé sbory CKSS se zapojují do nejrůznějších aktivit, které mají za cíl podpořit hodnoty tradiční rodiny. Například na stránkách sboru v Nitře je zveřejněna výzva k podpoře otevřeného dopisu Matice slovenské ministru zahraničních věcí a evropských záležitostí, který apeluje na přepracování připravované Strategie ochrany a podpory lidských práv v Slovenské republice s cílem zabránit průniku demoralizačních prvků do slovenské legislativy (internetové stránky sboru Nitra, záložka „rodina“ <http://nitra.milost.sk/aktivity/rodina>). Jiným příkladem může být propagace akce „Národní pochod za život“, jejímž cílem je „...verejným spôsobom vyjadriť túžbu po spoločenskej zmene, ktorá by sa prejavila v ochrane života každého človeka od počatia po prirodzenú smrť vo všetkých oblastiach života. Národný pochod za život je celoslovenské stretnutie ľudí, ktorí sú presvedčení, že život každého človeka by mal byť bezpodmienečne chránený počas celej jeho dĺžky a mala by byť rešpektovaná jeho ľudská dôstojnosť. Rovnako by mala byť chránená a podporovaná rodina založená manželstvom muža a ženy, pretože v rodine sa vytvárajú ideálne podmienky na vznik a rozvoj života každého človeka...“ (www.pochodzazivot.sk) inzerovaný v letním čísle časopisu Logos (Logos 7-8/2013, str. 29).

Se znaleckou otázkou souvisí věroučné názory CKSS na další témata jako je rozvod, sňatek, manželství, rozdělení manželských rolí, výchova dětí, potrat, homosexuální svazky, nevěra, předmanželský sex, aj.

Ve všech těchto otázkách je učení CKSS poměrně jednoznačné. CKSS je proti rozvodům (s výjimkou jednoho legitimního (biblického) důvodu, a tím je cizoložství, viz <http://www.domviery.sk/otazky/mozem-sa-rozviest/>). „...V žiadnom prípade sa však nesmieme zmieriť s tým, aby duch doby prenikol do cirkvi. Nevieme nič robiť s tým, že sa vo svete rozpadajú manželstvá a ľudia nevedia udržať dlhodobé vzťahy. Znepokojujúce však je, že sa s nezmiernivými postojmi začíname stretávať aj v cirkvi. Nie je predsa možné, aby sa dvaja kresťania, ktorí vstúpili do manželstva, začali nenávidieť už po niekoľkých týždňoch. Žiaľ, také prípady sa množia. Samozrejme, sme vďační Bohu, že väčšina veriacich vie spolunažívať dobre, s láskou a úctou. Je však načase, aby sme sa znovu zamysleli nad základnými dôrazmi učenia Ježiša Krista a to sú, okrem viery, láska, tolerancia, schopnosť odpúšťať, zmieriť sa a ustúpiť zo svojej „pravdy“. Vytvoríme v cirkvi oázu pokoja, jednoty, harmónie a symfónie a nedajme sa strhnúť prostredím vo svete, ktoré sa začína podobat' na život v džungli...“ (Jaroslav Kříž, Logos 2/2012, str. 3). Pro život v manželském svazku stvrzeném manželským slibem (srovnej s článkem Jaroslava Kříže „Prežije rodina?“, Logos 2/2011, str. 5-7). Pro jasné rozdělení rolí v rodině, kde žena je pod autoritou muže (srovnej s článkem Rastislava Bravčoka „Otcovia“, Logos 3/2013, str. 20-21 a s článkem téhož autora „Manželstvo“, Logos 12/2011, str. 17). Pro konzervativní výchovu dětí (srovnej s články v Logosu od Oľgy Betkové – Logos 4/2012, str. 27, Logos 2/2012, str. 22, mimochodem, články jsou zajímavé i tím, že v nich nenajdeme ani jednu zmínku o Bohu, víře nebo citaci Bible), včetně vedení dětí k víře (viz článek Kennetha Copelanda „Ako vychovať zbožné deti“, Logos 2/2012, str. 21). Proti potratům (srovnej starší článek Bohuslava Šlichtíka, Logos 11/2008). Proti homosexuálním svazkům („...Súčasný povstávajúce blasy za jednopohlavné manželstvá sú vážnym útokom nielen proti konzervatizmu, ale hlavne proti základom rodiny, rozmnožovaniu, životu...“ – Rastislav Bravčok, Logos 2011, str. 16). Proti nevěře a cizoložství (srovnej článek Michala Tauska „Postmoderné generácie“, Logos 10/2013). Proti předmanželskému sexu („...Tret'ou oblasťou je sex. Ten je legitímny iba v manželstve...“ - Rastislav Bravčok, Logos 2011, str. 18).

Evergreenem u letničně-charismatických společenství včetně neo-charismatických je téma výběru životního partnera. Může mít křesťan vztah s nevěřícím partnerem? Mnoho společenství tohoto typu zbožnosti přijímá jednoznačné dogma postavené na biblickém verši z 2. listu Korintským 2:14 „*Netáhněte jho s nevěřícími...*“, že partnerský vztah mezi věřícím a nevěřícím není přípustný (tedy hovoříme o vztazích, pro které se křesťan rozhoduje po svém obrácení, nikoliv o stávajících smíšených manželstvích, kde je naopak nepřipustné tyto vazby opouštět). V některých společenstvích hraje téma tak zásadní roli, že věřící, který se rozhodne vstoupit do svazku s nevěřícím, je za své rozhodnutí veřejně kárán, ba i vyloučen pro neposlušnost biblickým zásadám života.

Vyučování CKSS v této otázce doporučuje, aby si křesťan za svého životního partnera vybral křesťana, pokud možno stejného typu zbožnosti, aby se tak shodli na společných cílech. „...*Pavol radí, aby znovuzrodení kresťania nevstupovali do manželstva s neveriacimi. Niekoľko rád pre dobrý výber: Ako sme už spomenuli, manželstvo je prostriedok k naplneniu životných cieľov, ktoré by človek nikdy sám nemohol uskutočniť – a práve tu je ten dôležitý bod. Treba nájsť človeka, ktorý má rovnaké alebo podobné ciele...*“ (Jaroslav Kříž, Logos 2/2011, str. 6).

Ve výše uvedené citaci je uvedeno slovo „radí“. U tohoto momentu bych se rád zastavil. Za důležité považují v rámci znaleckého zkoumání uvést, že učení CKSS ohledně vztahů není přísně dogmatické nebo sankčně dogmatické. Naopak, můžeme vidět jistou opatrnost, s níž se tato dogmata, která jsou, pravda, jednoznačná, učí. Zde se opět setkáme s lidskou přiměřeností, kterou považuji jednoznačně za pozitivní jev (viz také 2.2.1). Aniž by chtěly autority CKSS relativizovat své postoje, přesto, konfrontovány se složitostí života, uplatňují principy situační etiky, kdy dogmata je třeba vykládat v kontextu jejich smyslu a hlavně v kontextu zájmu o člověka (lásky), chceme-li, s pastýřským přístupem.

Můžeme uvést několik příkladů. V textu ohledně tématu rozvodu, který nalezneme na internetových stránkách popradského sboru v rámci odpovědi na otázky, nalezneme na jedné straně jasně deklarované stanovisko „...*Biblia, Sväté písma, viackrát hovorí o manželstve. Lebo nenávidím rozvod – vraví Hospodin, Boh Izraela, aj toho, kto pokrýva svoj odev násilím – vraví Hospodin mocností. Dajte pozor na seba a nespreneverujte sa! (Mal 2:16)...*“. V textu se dále radí, jak se zachovat v případě řešení manželské krize. Tyto rady jednoznačně směřují k takovému řešení, aby byl rozvod odvrácen. Ale ne za každou cenu (!). „...*Pokúste sa ho zmeniť, skúste byť k nemu napriek všetkému dobrá dlhší čas. Ale nedajte sa zabiť. Život je viac, ako zlé manželstvo...*“ (internetové stránky popradského sboru, záložka „Otázky“, článek „Môžem sa rozviest?“, <http://www.domviery.sk/otazky/mozem-sa-rozviest/>). Podobně ve výše zmíněné otázce vztahu mezi věřícím a nevěřícím najdeme v kázání Adriána Šestáka pasáž, v níž připouští možnost, že si křesťan najde nevěřícího partnera (Adrian Šesták, Hodnoty pre ďalšie generácie, záznam z bohoslužeb 21. říjen 2012, Bratislava, <http://www.milost.tv/m/mDjwPFrqa>). Podobně: „...*Podívejte, úplně střízlivě. Evangelikální společenství je tak malé, že trvat na tom slově, které říká apoštol Pavel, že „toliko ve víře“ je obrovský problém, protože tím pádem nám zůstane velké množství lidí, respektive členů, kteří by se nikdy nesezdali. Takže ne že bych z toho byl nadšen, ale když někdo přijde, například žena, že si našla nevěřícího partnera, tak já proti tomu nebudu mít námitky právě proto, že kdyby si ho nevzala, tak by zůstala sama. Pokud by přišla s otázkou: „ten se o mě uchází...“, toto je znovuzrozený křesťan, toto není“, tak bych řekl, že rozumější je s ohledem na stejné hodnoty tak je potřeba si vzít toho věřícího. Pokud ne, a už se to v našem sboru stalo víckrát, že si nějaká žena našla kolegu z práce a podobně, tak položím jednu otázku: jestli ji bude omezovat ohledně víry. Jestli ano, tak at si to promyslí, ale pokud je to dobrý člověk, pokud je spolehlivý, pracovitý, já nevidím důvod, proč ne, pokud by se mě zeptala, každý si může vzít koho chce... Nebyl bych rigorózní, nebyl bych zákonický v tom. Podle mého názoru je lepší vzít si nevěřícího než nikoho... Ta žena může mít pěkný život, porodit děti, dobře, je tam nějaký nesoulad, nebudou se spolu modlit, ale budou mít spolu pěkný život. A myslím si, že většina těch smíšených manželství, jak jste to nazval, tak to tak funguje. Dobře, tak není věřící, ale po stránce duševní, po stránce tělesné je lepší než mnoho věřících. A řeknu Vám, mnoho z těchto žen, které mají nevěřící, potom přišlo a říká, že*

lepšího muže – ano, že sice nechodí na shromáždění, ale že je to lepší muž než ti, kteří tady chodí. Je třeba se k tomu stavět rozumně.“ (Jaroslav Kříž).

Exkurs: Nedogmatický přístup

Výše uvedený citát seniorpastora Kříže bych velmi zdůraznil. Je totiž vypovídající co do přístupu duchovních autorit k nejrůznějším otázkám (nejen otázce vztahů) víry, dogmat, životních situací, etiky apod. V tak velkém množství psaných a mluvených textů CKSS, které jsem musel v rámci znaleckého zkoumání prostudovat, není možné nenarazit na výroky problematické, sporné či kontroverzní (například článek Tibora Grulla „Kam kráčaš Jafet?“ – Logos 1/2011, str. 11-13; článek Gejzy Tótha „Uzdravenie“ – Logos 5-6/2013, str. 54-57; článek Troy Andersona „Je to vojna Goga a Magoga?“ – Logos 7-8/2012). Z textu je ovšem těžko vyčíst kontext, „ducha doby“ a situaci, v níž výroky zazněly, potřebujeme je tudíž zařadit v rámci širšího výkladu, v rámci tendencí a v rámci směru, kterým se dané společenství ubírá. Výše zmíněná informační otevřenost CKSS zároveň toto společenství odhaluje do té míry, že v množství zveřejněných materiálů není problém vybrat problematické výroky, najít kázání, která bez zkoumání kontextu a situace, v níž byla pronášena, vyznívají velmi prapodivně a na základě těchto materiálů zhodnotit CKSS v negativním duchu. Podstatné je, co převažuje. Celkový směr, kterým se společenství ubírá, pohled z ptačí perspektivy, kdy jde vidět lépe celek nežli jednotlivosti. To je důvod realizace rozsáhlých strukturovaných rozhovorů s pastory jednotlivých sborů.

Tyto rozhovory mne přesvědčily o tom, že **autority CKSS jsou ve svých postojích vzdáleny tomu ubírat se cestami zkratkového myšlení, zjednodušujících řešení, cestou odpovědí všem a na všechno. Z rozhovorů bylo zřejmé, že pastoři nepostrádají kritické myšlení, sebereflexi, schopnost přijmout kritiku, jsou schopni korekce, lidé v osobních životech pokorní vůči tomu, v něhož věří.** Tyto rozhovory relativizovaly problematické výroky a pasáže, na které jsem narazil, otupovaly hrany ostrých a jednoznačných tvrzení, jejichž doslovná a bezhlavá aplikace do života by byla problematická. Dospěl jsem k závěru, že **pastoři jsou schopni posuzovat případy individuálně a z pohledu principů situační etiky při respektování osobní svobody každého věřícího** „...Každý člověk má individuální hranici a musí vědět, kde sa nachádzajú jeho mantinely...“ (Jaroslav Prašil, Logos 8/2011, str. 19). „...Neverím však tomu, že existujú nejaké pravidlá, ktoré si môžete stanoviť pri získavaní duší, ktoré by fungovali pre každého. Bob môže jedného človeka viesť jedným spôsobom a druhého zasa inak...“ (Kenneth E. Hagin, Logos 12/2011, str. 19).

Upozorním též na článek Daniela Šobra „Hořké vody z Mary“ (Logos 2/2011, str. 8-10), který je dobrou výpovědí o tom, nakolik vzdálené jsou CKSS schématické přístupy tolik typické pro autoritářské typy společenství. „...Jsou situace, kdy si lidé kladou legitimní otázky, proč se určité věci staly. Věrně následují Boha a najednou jsou konfrontováni se situací, na kterou nebyli vůbec připraveni. Na otázky tohoto typu neexistují jednoduché odpovědi. Příběh o hořkých vodách Mary nám však může pomoci v pochopení skutečnosti, že Boží záměry s námi jsou vždycky dobré...“ (ibid.).

Několik dalších příkladů výše uvedeného způsobu myšlení:

„...Pokud by to byl vztah, který trvá 15 let a jsou v něm děti a takové vztahy jsou běžné, tak podle mě v Božích očích je to rodina. Asi bych se tomu člověku snažil vysvětlit důležitost manželské smlouvy a nějak mu vysvětlit, že by bylo dobré se vzít a že rozhodnutí je na něm. ...Já považuji, a to se stalo ještě v Čechách, za jednu ze svých největších pastoračních chyb ..., tak se obrátila jedna mladá žena, velice silně se jí dotkl Bůh, pamatuji si její slzy při obrácení, a ona měla přítele. Společně žili, společně stavěli dům a tehdy v takové přehnané horlivosti bratři jí sloužili a snažili se jí vysvětlit, že ten člověk je nevěřící a že by ho měla opustit, že to je proti Písmu. Dnes to považuji za strašnou chybu. ... Myslím si, že pokud ty svazky existují a nejsou to svazky, které by měly podobu nějakého nemorálního promiskuitního života, ale prostě je to více méně rodina, takže tam je potřeba to strašně

citlivě posuzovat. Udělat všechno pro to, samozřejmě, aby se celá ta rodina obrátila a byla celá v církvi a pokud to tak nemůže být, tak aby mohli fungovat. ...Je to velmi aktuální, nedávno jsem jeden takový konkrétní případ řešil /navázání vztahu mezi členkou sboru a nevěřícím – poznámka znalce/ ... Je to přesně tak, je obrovský přetlak sester, žen ve sboru, které si nemají koho vzít a samozřejmě, že ideální případ je, aby si vzaly člověka, se kterým si budou rozumět ve všech oblastech, ale já jsem přesvědčen, že pokud najdou morálního člověka, a bude to bezpérec, ale bude ochoten si je vzít a založit normální rodinu, která vyhovuje křesťanským standardům, a to jsem přesně té ženě poradil, protože začala vztah s jedním člověkem, ten vztah již překročil jistou hranici, já jsem jí doporučil, aby se vzali ... Dokonce vím, že v banskobystrickém sboru je několik žen, které si přivedly muže ze světa, které si vzaly. Ti muži věděli, koho si berou, to znamená, že oni respektují víru svých manželek, někteří z nich jsou občasnými návštěvníky boboslužeb. ...Myslím si, že se musíme rozhodovat případ od případu...“ (Daniel Šobr).

„...Radíme lidem, aby to nedělali /nehledali si životního partnera z řad nevěřících – poznámka znalce/, když se tedy přijdou poradit. Když se nepřijdou poradit, máme taky takové případy hodně, tak s tím neuděláme nic, to je jejich osobní život, ale když se někdo přijde poradit, tak mu řeknu, že by byl nejlepší věřící. ... Když ne, no tak prostě je lepší nevěřící než být sama. Tam není důležité, jestli to je věřící nebo nevěřící, ale jestli je to dobrý člověk. ...“ (Peter Kuba).

Vede CKSS své stoupence k vyčleňování se ze sociálních vazeb?

Některé náboženské skupiny vedou své stoupence cíleně k vyčlenění se ze sociálních vazeb nebo k jejich stírání. Destrukce stávajících sociálních vazeb řadíme mezi typické sektářské znaky. Například český zákon 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech v par. 5 definuje překážky pro registraci a uvádí, že „...Vznikat a vyvíjet činnost nemůže církev a náboženská společnost, jejíž činnost je v rozporu s právními předpisy a jejíž učení nebo činnost obrožuje práva, svobody a rovnoprávnost osob a jejich sdružení včetně jiných církví a náboženských společností, obrožuje demokratické základy státu, jeho suverenitu, nezávislost a územní celistvost, a ...omezuje osobní svobodu osob zejména tím, že využívá **psychický a fyzický nátlak k ...poškození jejich sociálních vazeb včetně omezování psychického vývoje nezletilých a omezování jejich práva na vzdělání, zabraňuje nezletilým přijmout zdravotní péči odpovídající zdravotním potřebám, ...“.**

Poškozením sociálních vazeb rozumíme buďto vyčlenění ze stávajících sociálních vazeb a zamezování vzniku nových nebo jejich stírání. K vyčlenění dochází tam, kde je zdůrazňována nezbytnost naprostého oddělení se od nezásvěcených, od nečlenů, od světa. V pozadí je pocit nadřazenosti a výlučnosti ve smyslu vyšší úrovně poznání, vlastnictví pravdy oproti „tém ostatním“ a zároveň přesvědčení, že není přípustné setrvávat nebo dokonce navazovat sociální vazby s nečleny náboženské skupiny, například proto, aby „smícháním“ vyššího a nižšího poznání nedošlo k jeho devalvaci či poskvrnění. V praxi se tento přístup projevuje tak, že členové náboženské skupiny programově nebo samovolně opouštějí kamarádské a přátelské vztahy a nahrazují je vztahy s členy skupiny. Totéž se může týkat i vztahů rodinných včetně zprerhání vztahů partnerských a manželských či rodičovských. Pro členy skupiny platí psaná nebo nepsaná (většinou nepsaná) pravidla, podle kterých si nové vztahy, včetně partnerských, hledají pouze a výhradně uvnitř skupiny. Nerespektování této zásady podléhá sankcím. Zde je nutné podotknout, že k tomu, abychom o daném náboženském společenství prohlásili, že je v tomto momentu sektářské, extrémně asociální či jeho činnost přiřadili k některému z označení, která jsou v zákoně definována jako překážky pro registraci (jsou ohrožením zásad lidskosti a snášenlivosti či práv a svobody druhých), je zapotřebí, aby toto společenství vykazovalo extrémní znaky v celém komplexu činností, nikoliv pouze v jednom z vybraných znaků. Například je známo mnoho náboženských skupin, kde jsou nepřípustná smíšená manželství s jinověrcem. Můžeme samozřejmě považovat takovou praxi za omezující a málo otevřenou, ale sama o sobě taková

praxe není důvodem označit danou náboženskou skupinu za naplňující znaky sektářství ve smyslu společenské nebezpečnosti.

Ke stírání sociálních vazeb dochází u společenství, která tendují k utváření uzavřených komunit s přeznačenými sociálními vazbami, kde původní vazby před konverzí ztrácejí na významu a utvářejí se vazby nové, vazby uvnitř komunity. V extrémních případech (které však nejsou zase až tak řídkým jevem) jsou nihilovány pokrevní či příbuzenecké vazby nebo partnerské vztahy a je vytvářen zcela jiný sociální model uvnitř komunity (děti nejsou dětmi pouze svých biologických rodičů, ženy nejsou partnerkami pouze svých mužů a naopak apod.).

Členové CKSS a stávající sociální vazby

Je evidentní, že konverzí ke křesťanství (obrácením) nebo konfesní změnou (přechodu z jiné církve, nejčastěji římsko-katolické) dochází v životě jedince k nesmírně závažné životní změně. Navíc se jedná o změnu, která je v případě praktické zbožnosti stoupců CKSS velmi viditelná. Na rozdíl od některých církevních a náboženských společenství, kde by se taková příslušnost mohla klidně odehrát ve skrytu jako interní a hlavně niterní rozhodnutí, v CKSS je tato niterná nevěřejná podoba vyloučená. Praktická zbožnost CKSS v sobě zahrnuje takové množství viditelných prvků, že taková změna neujde pozornosti okolí. A to nyní hovořím pouze o vnějších změnách, jako například navštěvování shromáždění i několikrát týdně (mnohdy i mimo obec, v níž jedinec bydlí), četba Bible a náboženské literatury, modlení se (neřkuli glosolalie). „...*A to bol deň, kedy sme spoznali Boha. Nemal by som vlastne písať v množnom čísle, pretože to bola práve manželka, ktorá sa bola pozrieť na akési „zbromko miestnej sekty“, ako som to vtedy vnímal. Nebolo mi to celkom jedno, ale nedával som tomu veľký význam. Manželka sa však z každého takého stretnutia vracala celá nadšená. Rozprávala o Bobu, o chválach, o modlitbách, vraj také niečo nikdy nevidela, že sa musím ísť pozrieť. „To určite,“ pomyslel som si. Mám aj iné veci na práci ako navštevovať nejakú sektu. Keď však manželka chodila na tie stretnutia už viac ako mesiac, začalo mi to prekážať...“* (Erik Zemkovec, Logos 2/2012, str. 20). Což teprve, když je konverze spjata se změnou chování a jednání, jako je zanechání kouření, změna mluvy („...*Tvrдила, že sa obrátila, začala nám zvešľavať kríže zo steny, likvidovať rôzne relikvie, vylievat' vodu z Turzovky, aj bromničné sviečky, dokonca ich začala nazývat' modlami! Strašné...“* Erik Zemkovec, Logos 2/2012, str. 20), vydávání svědectví o obrácení či dokonce je spjata se změnou světového názoru a myšlení (!).

Je zcela přirozené, že se jedinec díky této změně – obrácení - dostává ve svých stávajících vazbách do výrazné interakce. Okolí jej nezřídka považuje za blázna, podivína, sektáře apod. „...*Najednou jsem zažil mocný Boží dotyk, v momentě jsem padl na kolena a brečel jsem štěstím, radost naplnila moje srdce, což jsem do té doby nezažil. Okamžitě jsem utíkal říci celé rodině, že Ježíš žije, mysleli si, že jsem se zbláznil...“* (L. Částka, Logos 7-8/2012, str. 44). Za reakcí okolí může být klidně i přirozený strach o své blízké „...*Měl jsem možná dvouhodinový telefonát s maminkou jednoho mladého muže, který se obrátil a ta maminka měla velmi podobné reakce reakcím mých rodičů, měla strach, což je úplně přirozené. Takže jsme si o tom povídali a myslím si, že se mi ji podařilo uklidnit...“* (Daniel Šobr). Zkrátka, okolí a zejména pak nejbližší osoby (přátelé, rodina, kolegové v práci) si neumějí tuto změnu, která přichází nikoliv pozvolna, ale je většinou náhlá a radikální, jinak vysvětlit. Tato interakce v rámci sociálních vazeb jedince má mnohdy konfrontační podobu, a to ať již ze strany novokonvertitií nebo ze strany jeho okolí. „...*Moje okolí změnu života k lepšímu příliš neocenilo. Táta, kedykoľiv jsme se viděli, vybuchoval v návalech hněvu a zlořečení...“* (Tomáš Kuba, Logos 3/2012, str. 28). **Samotnou skutečnost, že se lidé po obrácení dostávají do konfrontačních interakcí v rámci sociálních vazeb, není možné považovat za negativní jev.** Je to přirozené podobně jako v případech jiných životních rozhodnutí, jako je vstup do politické strany nebo třeba rozhodnutí stát se vegetariánem. Konformní reakci okolí nelze v takovém případě ani očekávat, protože se jedná o rozhodnutí, kterým se jedinec přiřazuje k nějaké menšinové sociální skupině, navíc skupině, na níž se názory polarizují.

Nejjednodušším zkratkovitým řešením, které se nabízí, je útěk z těchto sociálních vazeb. A jsou náboženská společenství, která takové „řešení“ volí. Zároveň se však jedná o řešení nepřijatelné.

CKSS s touto konfrontační interakcí ze strany nejbližšího okolí počítá. „...*Nepochopenie od najbližších. Keď sa Pán vysporiadal s kritikou a intrigami farizejov, prišla ďalšia rana. Ježiša vybledali jeho príbuzní. Matka s jeho bratmi s ním chceli hovoriť. O dôvode tohto rozhovoru Matúšovo evanjelium mlčí, Marek ho však uvádza: „Keď to počuli Jeho príbuzní, vyšli Ho zľapať, lebo hovorili, že postúpil z rozumu.“ (Mk 3,21) Možno sa domnievali, že to preháňa, keď takto konfrontuje farizejov a hovorí kontroverzné veci. Mária, ktorá zažila anjelské navštívenie a počula prorocká o svojom Synovi, asi nepochybovala o jeho mesiášstve, ale spôsob, akým ho Ježiš realizoval, sa jej zrejme veľmi nepozdával...“ (Daniel Šobr, Logos 5/2012, str. 6).*

V aktuálních materiálech CKSS (časopis Logos, internetové stránky, kázání) nenajdeme příliš mnoho ucelených textů nebo prohlášení na téma života křesťana v rámci stávajících sociálních vazeb, případně na ně narazíme ojedinelé „...*Božie slovo nám hovorí, ako máme na tomto svete kráčať v našich vzťahoch s inými. A keď zistíme, čo hovorí v vzťahoch, môžeme začať žiť vo viere a láske s každou osobou, ktorú nám Boh dal do života. Náš život podľa Jeho Slova premení problémové vzťahy pre dobro každého. Prosperujúce, rastúce vzťahy si vyžadujú niektoré kľúčové prvky od oboch strán. Odpustenie, prijatie, trpezlivosť, láskavosť, obetavosť a iné hodnoty nám prináša Božie slovo...“ (Gloria Copelandová, Logos 1/2011, str. 15). Život stoupců CKSS v rámci stávajících sociálních vazeb je totiž zcela přirozený a normální. „...*Aj čo sa týka pracovno-právnych vzťahov, je v poriadku, keď sa zjednotíme so spolupracovníkmi bez toho, že by boli kladené nejaké nároky na vierovyznanie...“ (Jaroslav Kříž, Logos 3/2013, str. 6). Autority CKSS nepotřebují prostřednictvím psaného nebo mluveného slova přesvědčovat své stoupence o tom, aby žili v rámci stávajících sociálních vazeb a nerušili je. Nenarazíme ale ani na negativní příklady apelů na destrukci stávajících vazeb například z důvodu konverze.**

Postupem času napětí ve vztazích opadá, většinou poté, kdy konvertující křesťan zjistí, že své okolí o své pravdě jen tak nepřesvědčí a lidé z jeho okolí se se změnou v jeho životě smíří, což většinou následuje poté, co zjistí, že žije normální způsob života či dokonce v jeho životě došlo k pozitivním změnám ve věcech, jejichž morální hodnocení ze strany společnosti je konsensuální (přestal(a) kouřit, brát drogy, mluvit vulgárně apod.). „...*Doma se později věci uklidnily a mamka dokonce se mnou navštívila i shromáždění...“ (Jana Kubová, Logos 3/2012, str. 30).*

Každopádně jsou věřící vedeni k nekonfrontačnímu soužití se svým okolím. „...*V prvé radě lidem doporučujeme, aby se snažili čo nejméně konfrontačným spôsobom jednat se svými príbuznými, snažíme se je usmériť v tom, aby spořádaným a takovým normálnim životom se snažili své okolí přesvědčit o tom, že tím, že se stali křesťany, nadále zůstali normálnimi lidmi. Aby nezpretrbali kontakty například se svými príbuznými, at už jsou to rodiče nebo širší příbuzenstvo. Tak samo například dobrými studijními výsledky vysokoškolsí studenti, když se stali křesťany, velmi jsme je povzbuzovali k tomu, aby přesvědčili své rodiče svými studijními výsledky, že tím, že se stali křesťany, nadále zůstali normální střízliví lidé, kteří se drží stále při zemi...“ (Adrian Šesták).*

Věřící CKSS neopouštějí své stávající sociální vazby. Krom toho, že k tomu nemají žádný důvod, již jen pro velký důraz na evangelizaci **mají naopak motivaci ve stávajících sociálních vazbách setrvat.** Považují své „zasazení“ do stávajícího prostředí, do rodiny, pracovního kolektivu, známých a přátel jako příležitost vydávat svědectví o víře v Ježíše.

Právě na tom, jaké vzorce chování z hlediska evangelizace v těchto situacích zasazenosti do vztahů CKSS používá, můžeme ještě lépe odpovědět na znaleckou otázku.

Častým negativním jevem, který se objevuje u konvertujících křesťanů v jejich sociálních vazbách, je necitlivá snaha o výše uvedenou evangelizaci a vznášení požadavku na stejně radikální změny v životě lidí z jejich okolí, jaké prožívají sami. „...*Moja manželka ma chcela obrátiť, ale išla na to*

presne takým spôsobom, ako by to odradilo asi každého manžela, pretože do mňa deň noc bučala, aký je Boh dobrý a stále o zbere, chválach a o Jarke, čo bola jej kolegyňa z práce, ktorú stretla na týždňovom školení v Tatrách a vďaka ktorej sa sama obrátila od hriechu. Popravde mi to jej bustenie išlo tak akurát na nervy....“ (M. Fatura, Logos 4/2012, str. 28). Z psychologického hľadiska je to pochopiteľné, neboť jedinec okamžikom obrátení „prozrel“ a má pocit, že objavil tak vzácny poklad, se ktorým má touhu, ba povinnosť rozdeliť se s ostatnými. Je pro něho dosti nepochopitelné, že lidé z jeho okolí tuto úžasnou a skvělou zkušenost s ním nechťejí sdílet, že jí nerozumějí jako on, že jí nepřijímají, ba jí odmítají nebo se jí vysmívají. Nově se obrátivší křesťan, jsa tímto postojem svého okolí ještě povzbuzen, neboť jej považuje za důkaz, že nastoupil správnou cestu, k níž přeci patří i pronásledování, zesiluje svoji evangelizační aktivitu. V těchto případech skutečně může docházet k narušení sociálních vazeb, pokud tedy novokonvertita nezmoudří a svoji horlivost nezkontroluje.

CKSS rozhodně vede své věřící v této situaci k nekonfrontačnímu řešení. Upřednostňuje se evangelizace příkladem osobního života než slovem nebo dokonce nátlakem či manipulací. *„...Niekdedy sú členovia vašej rodiny najťažšou skupinou ľudí, s ktorými máte jednať. Veľmi často vás nebudú počúvať. Všeobecne povedané, lepšie pre vás bude, keď sa nebudete snažiť s nimi jednať. Ak naliebaš na svoju nespasenú rodinu, nebudú chcieť byť v tvojej blízkosti. Všímol som si dve bežné chyby, ktoré ľudia robia, keď jednať so svojou rodinou: Prvá chyba je, že sa snažia byť radikálne duchovní a druhá chyba je, že to prebáňajú so svedectvom....en som nechal, nech môj život svedčí mojim drahým, ktorí boli nespasení a oni videli niečo na mojom živote, čo chceli. Myslím, že toto je vlastne najväčšie svedectvo. Tvoj život môže ovplyvniť tvoju partnera, deti a iných príbuzných....musíš použiť múdrosť, aby si vedel, kedy máš hovoriť svojim blízkym nespaseným a kedy mať ústa zavreté. Samozrejme, stále sa máš za nich modliť....“ (Kenneth E. Hagin, Logos 12/2011, str. 19-21).*

Sbory CKSS organizují řadu aktivit, prostřednictvím kterých se snaží zapojit nevěřící rodinné příslušníky členů sboru nebo jejich přátele, známé, kamarády. Akce jsou cíleně uzpůsobeny tak, že mají „civilní“, necírkevní, neformální charakter, byť, jak je uvedeno výše, v podtextu těchto aktivit je skrytá snaha získat tyto nevěřící blízké pro víru. *„...Cílem je, aby se i oni obrátili. Ale ne tím, že jim mlátíme Bibli o hlavu, že co nesmí a co musí, naopak, toto jsem říkal, že pokud chceš ukázat věci, tak takto se ti to povede. Ty jim ukaž svým životem, že to, čemu věříš, žiješ a tehdy budeš pro něho atraktivní a přijatelný. Například žena má nevěřícího muže, tak ho potřebuješ více milovat, méně odmítat, co se týká jeho rozhodnutí, tak je akceptovat, vzdát mu úctu. Když on tyto věci uvidí, ...tak pro něho nebude sbor cizí. ...“ Zveme je, organizujeme výlety, vaříme guláš, děláme cyklistiku, takže tam zveme i rodinné příslušníky, normálně s nimi žijeme, bavíme se o běžných věcech, když se na něco ptají, odpovídám, takže takovým způsobem s nimi komunikujeme a tak se je snažíme získat, aby se též obrátili. Ale není to nějakým nátlakem, neboť to k ničemu nevede...“ (Peter Minárik).*

Každopádně je zjevné, že CKSS velmi záleží na pevných a bezkonfliktních vztazích mezi jejími členy a ostatními lidmi v rámci sociálních vazeb a členství v církvi by nemělo být prvkem konfliktním (byť to tak mnohdy v reálu, zejména krátce po konverzi, je, ale prvkem stmelujícím, prvkem, který má naopak vliv na uzdravení disfunkčních sociálních vazeb. *„...Na rodinných příslušnících členů sboru nám velice záleží. To znamená, pokud nejsou věřící a nechodí na bohoslužby, tak se snažíme dělat takové akce, na které by přišli. Poměrně pravidelně děláme něco jako grilování, nebo nějaký fotbal, výlety děláme. Jednoduše, chceme, aby se i rodinní příslušníci cítili dobře a byli v nějakém kontaktu, v nějaké komunikaci s námi...“ (Daniel Šobr).*

„...Snažíme se samozřejmě tyto lidi oslovit, ale tak nějak nenásilnou formou. Například, jak před Vánocemi bývají takové Mikulášské dny, tak děláme různé takové akce, které nemají příliš takový výrazně křesťanský charakter, kde ale ti lidé mohou přijít. Jsou tam samozřejmě přítomné naše hodnoty, ve všem jsou přítomné naše hodnoty, na kterých stavíme církev, v našem vystupování, v nějakém komentáři se to do toho snažíme vnést, ale jsou to víceméně takové neformální aktivity, kde ti lidé mohou přijít a vidět život sboru...“ (Adrian Šesták).

S ohledem na znaleckou otázku považuji za velmi zajímavou odpověď seniorpastora Kříže, který na otázku, jak by se stavěl k situaci, kdyby například nevěřící manžel bránil své manželce chodit na shromáždění, odpověděl: „...*kdyby jí bránil?, no tak musí zůstat doma. Prostě to si nedovedu představit, že by to, že se někdo obrátí ke Kristu, že by to mělo rozbit manželství. Nemůže jí zabránit číst si Bibli a modlit se. Ale v žádném případě bychom nevolili to, že musíš chodit do shromáždění, i když se ti rozpadne rodina ...*“ (Jaroslav Kříž). Na tomto výroku lze opět demonstrovat, nakolik neautoritativně pastoři CKSS přistupují k otázce rodinných vztahů a vazeb s lidmi mimo společenství.

2.2.6 Charakterizujte ako sa prejavuje členstvo v CKSS na osobnosti a konaní veriacich

Odpověď na tuto otázku položenou znalci v rámci znaleckého zkoumání nemohu opět uvést jinak než výhradou k její formulaci. S trochou nadsázky bych mohl již nyní na třetím a čtvrtém řádku odpovědět na uvedenou otázku lapidárně: „Členství v CKSS se na osobnosti a konání věřících projevuje u každého jinak.“

Tvůrce otázky buďto předpokládá, že členství v CKSS je událostí v životě jednotlivce, která vyvolává unifikačně u všech věřících stejné projevy (změny) v osobnosti a konání, což je samozřejmě nesmysl, a nebo si je vědom toho, že se jedná o složitý komplex re-akcí, do kterého vstupuje obrovské množství proměnných na straně věřícího (typologie osobnosti, pohlaví, věk, výchova, dosavadní duchovní zkušenosti, letora, psychická výbava, okolnosti zkušenosti obrácení), na straně jeho sociálního prostředí (rodina, vztahy, sociální status) nebo na straně CKSS (jakého sboru je členem, kdo je jeho pastor, jaké sociální vazby ve sboru členstvím získal). Pak ale musí být zřejmé, že na takovou otázku nelze odpovědět v rámci posudku z oboru religionistiky, theologie nebo ekklesiologie. **Neboli, členství v CKSS se na osobnosti a konání věřících projevuje natolik individuálně, že není možné vytvořit nějaké závěry, o nichž bychom mohli říci, že jsou společné pro všechny členy CKSS.** Opakuji námitku, kterou jsem uváděl u předchozí otázky, totiž že kazuistický přístup považuji metodicky za neobjektivní a nepřijatelný. V žádném případě tímto nepodceňuji podklady, které například poskytlo občanské sdružení Integra, které uvádělo velmi negativní případy vlivu členství CKSS na osobnost svých klientů (většinou bývalých členů CKSS). Pominu-li fakt, že se jedná o kauzy mnoho let staré, pak problematický je právě výběr vzorků kauz, na jejichž zkoumání bychom měli vytvořit nějaké obecně platné závěry, které bychom pak mohli vztáhnout na celou skupinu případů. Je to podobné, jako kdybychom se pokusili prozkoumat vliv dodržování diety na psychiku člověka a obrátili bychom se při hledání vhodných zkoumaných případů na psychiatrickou léčebnu. Je jasné, že v psychiatrické léčebně budou pouze případy bulimie a anorexie, tedy případy extrémně negativní. Ano, můžeme zjistit, jaké všelijaké okolnosti a jejich kombinace vedly k tomu, že dieta přerostla v negativní jev. Ale nemůžeme z těchto případů vyvodit závěr ohledně diety samé. Pokud bychom se totiž rozhodli zkoumat případy dodržování diety u diabetologa, výsledky našeho zjišťování by byly patrně zcela jiné.

Tímto průměrem jsem se pokusil vysvětlit, že takto položená otázka bez bližšího upřesnění nebo metodiky není objektivně zodpověditelná.

Domnívám se, že smysluplné a objektivní zodpovězení položené otázky je možné pouze prostřednictvím metodologicky zpracovaného výzkumu na odpovídajícím statistickém vzorku. Znalec po konzultaci s odborníkem z oboru psychologie má přichystané řešení, jak na znaleckou otázku odpovědět. **V tuto chvíli se však jednoznačně jedná o činnost, která je mimo kompetenci znalce a také mimo časové a kapacitní možnosti tohoto znaleckého posudku.**

Pokusím se alespoň o několik poznámek k dané otázce, které by mohly mít obecnou platnost

1. Konverze v pojetí letničně-charismatické či neocharismatické zbožnosti (tzv. obrácení) znamená vždy radikální zásah do života jedince, což je skutečnost, která není závislá na tom, zda se jedná o stoupence CKSS či stoupence jiné denominace. Pojem „obrácení“ je v tomto případě sémanticky přiléhavý. Jedná se skutečně o rozhodnutí, které s sebou přináší zásadní změny v životě člověka, mnohdy otočení o 180°. Tyto změny jsou v daném duchovním prostředí změnami viditelnými, nikoliv niternými a skrytými. Pro tuto změnu je u jedinců, kteří prošli konverzí, typické vnímání jejich života na PŘED a POTOM. Náboženským jazykem hovoříme o „novém stvoření“. Konverze je symbolizována rituálem křtu, kdy do vody se noří starý člověk, který zůstává ve vodě a vynoří se člověk nový (2. list Korintským 5:17).
2. Konverze v pojetí letničně-charismatické či neocharismatické zbožnosti má vždy vliv na osobnost jedince. Nelze však paušálně říci, jaké. Je to výhradně individuální záležitost, kdy u jedinců jsou obrácením zesilovány některé osobnostní rysy, jiné jsou potlačovány, některé se mění, jiné zůstávají beze změny. To, které osobnostní rysy podléhají změnám a jak, není možné schématicky.
3. Konverze ke křesťanství vždy znamená změnu světonázoru, a to změnu pozitivní. Křesťanství jakožto komplex hodnot, směr životní orientace, získání odpovědí na otázky smyslu lidské existence, systém etických pravidel atd., to vše jsou pozitivní dopady takové změny.
4. Přináležet ke společenství letničně-charismatického či neocharismatického typu zbožnosti s sebou vždy přináší přestrukturování sociálních vazeb, a to ve smyslu orientace směrem na společenství, ve kterém věřící nachází porozumění ze strany souvěrců (lidé stejného světonázoru, stejných hodnot, stejné orientace, stejné životní vize atd.), nové sociální vazby (přátelství), společné dílo, dále pak v něm nachází komunitu, v níž do nějaké míry sdílí svůj čas, ale i hmotné statky.

Členství obráceného věřícího v CKSS naplňuje znaky uvedené v bodech 1-4 s tím, že CKSS nevybočuje nikterak z řady jí podobných společenství.

2.2.7 Charakterizujte spôsob poskytovania príspevkov a darov v CKSS a ich využitie

CKSS je finančně soběstačná, tzn., že veškeré své finanční náklady, které spočívají zejména v platbách za pronájem prostor ke sborovým aktivitám, za misijní a evangelizační aktivity (pozvání hostů, pronájem, propagace, cestovné apod.), za odměny pastorů a jiných pracovníků sboru, za jednorázové akce a provozní výdaje sboru, pokrývá z darů svých členů a stoupenců. „...*Nasledujeme biblický princíp samostatného financovania cirkvi. Svoje ciele uskutočňuje z dobrovoľných príspevkov svojich veriacich a tých, ktorí súhlasia s jeho činnosťou a podporujú ju. Naša činnosť nie je financovaná zo štátneho rozpočtu ani zahraničnými organizáciami...*“ (internetové stránky sboru v Liptovském Hrádku, záložka „Církev“, sekce „Podporte nás...“ <http://hradok.milost.sk/cirkev/podporte-nas.php>).

Tento stav, tedy finanční soběstačnost a zejména finanční nezávislost na jiných zdrojích nežli od dárců, hodlá CKSS zachovat i v budoucnosti po případné registraci. Tzn., že **by si CKSS ani po své registraci nenárokovala státní příspěvek určený církvím a náboženským společenstvem**. Takto se vyjadřovaly autority CKSS v rámci strukturovaných rozhovorů se znalcem. „...*Pravdu povediac, registrácia má pre nás predovšetkým morálny význam, keďže nebudeme prijímať peniaze od štátu...*“ (Jaroslav Kříž, Logos 10/2012, str. 3).

CKSS získává finance téměř výhradně od svých členů a stoupců. Na stránkách většiny sborů nenalezneme čísla účtů, na něž by mohl být poslán dar. Sborny v Bratislavě, Brezně a Popradu mají zveřejněna čísla svých bankovních účtů, ovšem zcela bez jakéhokoliv doprovodného textu. Pouze u sborů v Hrádku a Prievidze nalezneme na internetových stránkách výzvu k podpoře práce v církvi. Výzvy jsou decentní. „...*Nasledujeme biblický princip samostatného financovania cirkvi. Svoje ciele uskutočňuje z dobrovoľných príspevkov svojich veriacich a tých, ktorí súhlasia s jeho činnosťou a podporujú ju. Naša činnosť nie je financovaná zo štátneho rozpočtu ani zahraničnými organizáciami. Podporovanie práce je dobrovoľné a nie je žiadnym spôsobom vynucované. V prípade, že sa chcete aj Vy pripojiť k podporovateľom Kresťanského spoločenstva Milosť, dovoľujeme si Vám poskytnúť naše bankové informácie: Číslo účtu: 2848793756/0200. Finančné príspevky budú použité na evanjelizáciu a budovanie cirkvi v Liptovskom Hrádku a v Bardejove. Prajeme Vám, aby bol Váš život sprevádzaný mocnými Božimi požehnaniami. Ďakujeme!...*“ (internetové stránky sboru v Liptovskom Hrádku, záložka „Cirkve“, sekce „Podporte nás...“ <http://hradok.milost.sk/cirkev/podporte-nas.php>).

Věřící CKSS dávají na církevní činnost dary prostřednictvím tzv. „sbírek“ nebo přímými platbami na účet sboru. Zatímco dárcovství prostřednictvím bankovního účtu je adresné, dárcovství prostřednictvím sbírek, které probíhají v rámci bohoslužebných shromáždění, jsou poloadresné či poloanonymní. Vnější podoba sbírky je taková, že v jejím průběhu je zjevné, kdo do sbírky daroval nějaké finance, není z ní ale v žádném případě zřejmé, v jaké výši. Záznamy o tom, kdo se sbírky aktivně v průběhu shromáždění zúčastnil, nejsou vedeny a například on-line živé přenosy z bohoslužebných shromáždění, které jsou vysílány přes internet, jsou v průběhu sbírky přerušeny jiným programem (většinou prezentací CKSS prostřednictvím shrnujícího medailonku nebo záznamem chvalozpěvů).

Konkrétní podoba sbírky je popsána v kapitole 2.1.5.6.

K odevzdávání darů CKSS jsou věřící motivováni krátkodobě prostřednictvím kratšího slova předcházejícího bezprostředně před samotnou sbírkou, dlouhodobě pak **učením o tzv. desátcích**. Co se týče motivačního slova před sbírkou, pronáší je povětšinou někdo jiný než sám pastor sboru nebo určený kazatel. Může to být presbyter sboru, vedoucí nějaké služebnosti nebo také zcela jiná osoba z řad věřících. Téma motivačního slova se ne vždy týká přímo tématu financí, sbírky nebo dávání, ale může být zaměřeno na ledasjaké téma. Téměř vždy však řečník nějakou mírou inklinuje k povzbuzování ve věci dávání. I kdyby bylo téma zcela odlišné, zvyklostí je vrátit se ke sbírkce alespoň v závěrečné modlitbě, která na jedné straně ukončuje řečnickovo slovo a na straně druhé zahajuje sbírku. Obsahem modlitby je většinou prosba o požehnání všem přítomným, požehnání dárcům (s biblickou citací 2. listu Korintským 9:7, že „...*radostného dárce miluje Bůh...*“⁴) a poděkování za dary. Oblíbené jsou v modlitbě variace na téma setby a sklizně, inspirované podobenstvím z Evangelia sv. Lukáše, 13. kapitoly („...*Pane, požehnej tyto dary a rozmnož je třiceti, šedesáti a stonásobně ...*“⁴). Modlitba není unifikovaná ani v prostoru ani v čase, ale obsahuje výše uvedené prvky.

CKSS je velmi obezřetná při zveřejňování jakýchkoliv věroučných textů (kázání, vyučování, propagace) **týkajících se financí**. Důvodem je snaha nevytvořit u náhodných nebo občasných návštěvníků internetových stránek dojem, že CKSS jde o majetkový nebo finanční prospěch. Ačkoliv je veřejně přístupných, či lépe řečeno, prostřednictvím vyhledávačů dohledatelných textů učení na téma financí jako šafránu, dávání darů věřících CKSS se odehrává v kontextu dvou důležitých důrazů učení, a to učení o desátcích a prosperitě.

Desátky

Finance (peníze) nejsou vnímány negativně, nýbrž neutrálně. Na straně druhé, chudoba není považována za ctnost ani vzor křesťanského života. „...„Lebo koreňom všetkého zlého je milovať peniaze...“ (1Tim 6,10) *Financie sú neutrálné. Nie sú dobré ani zlé. Nikto však nepochybuje, že sú silným nástrojom moci.... Rozumný veriaci by sa však nemal brániť financiám, lebo ich nepoužíja na zlé alebo egoistické ciele, ale môže nimi naplňať Božiu vôľu. Vďaka peniazom môžeme podporovať ušľachtilé projekty, ako napríklad kŕmiť hladné deti v Afrike, do ktorého sme vstúpili. Vďaka peniazom môžeme kázať evanjelium, používať najmodernejšie technológie na jeho šírenie. Blahoslaviť chudobu je nerozumné...“* (Jaroslav Kříž, Logos 7-8/2013, str. 10).

Podle učení CKSS by všechny oblasti života věřícího měly být odevzdány Bohu, včetně oblasti finanční. Toto „odevzdání“ by však mělo mít konkrétní podobu ve smyslu oddělení desetiny příjmů jednotlivce či rodiny pro Boha, resp. pro církev. Věřící jsou takto vedeni k tomu, aby platili desátky do církve. „...Kliatby sa prejavujú tiež v oblasti financií. Na to, aby sa kresťania vymanili spod prekliatia chudoby, potrebujú pochopiť, že majú rovnakého Boha ako Židia. Máme rovnaké zaslúbenia ako oni. Treba nám prelomiť veľa tradícií a zlomiť odpor k dávaniu, odpor proti desiatkam a zbierkam. Treba pochopiť, že dávanie je požehnanie a že cezeň Boh spôsobí prielom a oslobodenie od kliatby...“ (Daniel Šobr, reportáž z kázání Šándora Németha, Logos 9/2012, str. 12).

Ačkoliv se o desátcích v CKSS nevyučuje, řekněme, systematicky, všichni pastoři CKSS svorně uvádějí, že učení o desátcích je pevnou součástí věrouky a náboženské praxe bez ohledu na to, že se na toto téma vyučuje jen minimálně. „...Učíme desátky jako biblický princip, ale nevymáháme desátky. Jsme častokrát obviňováni z toho, že u nás lidé musí platit desátky a když je neplatí, tak u nich vytváříme pocity viny, aby je platili, tak to vůbec není. Pokud vyučujeme o desátcích, tak o nich vyučujeme jako o cestě k požehnání, o tom, že je to určitý výraz toho, že život křesťana je závislý na Bohu a na Jeho požehnání, což je těmi desátkami v jádru, že Bohu vrátíme desetinu z toho, co nám dává s tím, že jsme mu vděční za to, co nám dává a děláme to, ale já sám vím o lidech, kteří dávají více než desátek a stejně tak vím o lidech, kteří nedávají desátky vůbec. Neřešíme to nijak než tak, že před každou sbírkou máme slovo povzbuzení o tom, že dávat je dobré. ...“ (Daniel Šobr). Učení o desátcích je v CKSS silně zakořeněno a mnoho věřících vnímá dávání desátek jako samozřejmost. „...Dnes som veľmi šťastný, že mám svoje vlastné spoločenstvo s Bohom, že viem, čo sa Mu páči a ako Ho potešiť, pretože chvála, poslušnosť a desiatok sú jednými z mála vecí, ktoré Mu môžem dať. Jemu patrí veľká chvála za slobodu, večný život a oslobodenie od všetkých poviazanosť...“ (M. Faturon, Logos 4/2012, str. 28).

CKSS nevyučuje povinnost dávat desátky, tzn., že se nejedná o objektivně sankční doktrínu, jejíž plnění by bylo kontrolováno a naopak její neplnění jakkoliv sankcionováno. „...Já osobně velmi ne /vyučuji desátky – poznámka znalce/. Teď nepopírám praxi. Já nevím, jak je to možné, ale vidíte, co jsem Vám oznámil za sumu, 10.000 EUR. Ta mentalita štědrosti je ve sboru tak velká, že my prostě nemusíme vyučovat o desátcích. Nevím /jak je to možné – poznámka znalce/. Však můžete sledovat náš přístup na shromážděních, jak děláme sbírky. Já skoro vůbec nedělám sbírky. Obvykle je to prostor pro ty presbytery a pro ty služebníky druhého sledu, ti k tomu mají nějaké slovo, ale prostě ...jsme za desátky, jsme za desátky, ale není to něco, co vyučujeme, protože je to sporné ... je o tom hodně polemik. Novozákonní, starozákonní postoje, máme platit desátky, nemáme platit desátky. Teologicky pro desátky jsme, já tedy osobně ano, ale nemluvíme o tom, protože ta mentalita štědrosti je podle mého názoru dostatečná. Dá se říci, že nám to pokryje všechny potřeby sboru...“ (Jaroslav Kříž).

Jedná se však o subjektivně sankční doktrínu. **Dávání nebo nedávání desátek či dávání (štědrost) obecně je totiž podle vyučování CKSS spjato s požehnáním nebo nepožehnáním** (či dokonce s kletbou – viz výše). „...Jde o 7 oblastí, kde křesťané často chybují:

Finanční nevěra, nevěrnost v dávání, kde platí, že tam, kde je můj poklad, je i moje srdce. Naše finance jsou tak spolehlivým barometrem naší víry...“ (Petr Gammons, Logos 3/2012, str. 8).

„...Všetok môj majetok patrí Pánovi. Toto je vyhlásenie strýka Držgroša, zabraňuje konkrétnej obetavosti a štedrosti. Koluju rôzne spory ohľadom desiatkov. Undergroundoví anonymní učítelia do nich strieľajú veľkou kadenciou. Aj dary a financie musia byť konkrétne. Tvrdenie, že všetky peniaze patria Pánovi, je čistá lož, lebo taký človek všetky „peniaze patriace Pánovi“ spotrebuje sám. Lepšie je oddeliť konkrétnu sumu na Božie dielo a ďalšie financie rozumne porozdeľovať. Ten, kto toto robí, nemá výčitky svedomia, ak niečo spotrebuje pre seba, dokonca aj pre vlastné potešenie vo forme pekných vecí, dovolenky alebo dobrého jedla. A naopak, tí, ktorí konkrétne peniaze neoddelia, neustále trpia výčtkami svedomia, že boli napríklad v kine za Pánove peniaze...“ (Jaroslav Kříž, Logos 4/2012, str. 5).

Ve výše uvedených citátech nenalezneme explicitně vyjádřenou rovnici: nedáváš desátky = nebudeš mít požehnání, ale rozhodně z těchto výroků, z důležitosti, která se sbírkám v praktickém životě CKSS přisuzuje a koneckonců také z osobního příkladu autorit nebo „služebně starších“ členů sboru vyplývá, že dávání v obecné rovině a dávání desátků tím spíše, je cestou k požehnání, včetně požehnání ve finanční oblasti. „...Medzi veriacimi je mnoho podnikateľov, ktorí vlastnía firmy a sú významnými ekonomickými činiteľmi. Veľa z nich verejne vyznáva, že odkedy začali dávať desiatky a dary do cirkvi, ich finančná situácia sa radikálne zmenila a teraz prosperujú. Potvrďuje to aj fakt, že v minulosti boli veriaci prevažne z najnižších spoločenských a sociálnych vrstiev, kým dnes sú to početné skupiny patriace do stredných a sociálne silných vrstiev...“ (Lucia Žat'ková, Logos 3/2012, str. 13 – článek se týká růstu církvi v Jižní Americe).

Prosperita

Tím se dostáváme k druhému momentu učení CKSS, který je pro otázku financí důležitý, a to je **téma prosperity**. Učení je založeno na dvou principech:

1. Boží vůlí pro znovuzrozeného křesťana je, aby jeho život byl úspěšný a prosperující. „...Finančné zaopatrenie. Ak sme spomínali, že existujú negatívne postoje voči uzdravovaniu, tak dvojnásobne to platí o finančnom požehnaní. Je to zvláštne, ale ľudia, ktorí sa celý týždeň zaoberajú získavaním financií, popierajú, že by ich Boh chcel finančne požehnať, a tým vlastne svoju snahu o zarobenie peňazí a naplnenie potrieb dávajú do rozporu s Božou vôľou. Podľa môjho názoru, kľúčom k odpovedi na otázku, či obeť Ježiša Krista zahŕňa aj finančné požehnanie, je to, aká je naša predstava o bohatstve a tiež o tom, či bol Ježiš Kristus chudobný alebo bohatý. Ježiš Kristus bol bohatý. Nielen v nebi, ale aj počas svojho pozemského života. Možno nebol bohatý podľa našich moderných predstáv. Nepotreboval sa vystatovať svojím majetkom ani bankovým kontom; mal však naplnené všetky potreby. Nemal dlžoby – ani on, ani jeho učeníci, o ktorých sa musel starať, pričom minimálne dvakrát nakrmil niekoľko tisícový zástup. Príjemná chudoba... Nemyslím si, že Pán chodil neupravený, v rozpadávajúcich sa šatách, ktoré nemali žiadnu cenu. Keby jeho odev nemal cenu, vojaci by oň nehrali kocky...“ (Jaroslav Kříž, Logos 3/2011, str. 6).
2. platí pravidlo „dej – dostaneš“ . „...Dr. Gammons nastínil, že existuje zhruba 5 krokov k řešení těchto problémů: ...2. Dej Boha na 1. místo, Bůh na 1. místo dá Tebe. Stále platí: dej – dostaneš. Bůh přijímá jen to nejlepší...“ (Petr Gammons, Logos 3/2012, str. 8).

Akcent na úspěšný křesťanský život a prosperitu je zcela zjevný. Na téma narazíme na mnoha místech v materiálech CKSS. „...Boh chce požehnať aj teba – v každej oblasti tvojho života. Chce ťa požehnať duchovne. Chce ťa požehnať fyzicky. Chce ťa požehnať v tvojich financiách, v tvojich vzťahoch a v tvojej kariére. Chce ti dať túžby tvojho srdca...“ (Gloria Copaland, Logos 2/2012, str. 25).

„...Boh chce pozdvihnúť celú cirkev posledných čias, aby sa pohybovala v pomazaní a v zázrakoch. On chce, aby si aj ako jednotlivec bol úspešný, prosperujúci, požehnaný. Je dobrý Otec, ktorý chce len to najlepšie pre svoje deti, ale aj vyžaduje to najlepšie a chce byť na prvom mieste a potom dá aj teba na prvé miesto...“ (Silvia Pet'ková, report z návštevy Petra Gammonse v Prievidzi, Logos 3/2012, str. 10).

V některých neocharismatických společenstvích narazíme na učení v otázce materiálního zajištění, které je mezi odborníky označováno jako tzv. „**teologie prosperity**“. Jedná se o učení, podle kterého má každý křesťan nárok na materiální prosperitu ve smyslu bohatství (!), úspěchu a zdraví, přičemž tohoto nároku dosáhne díky své víře prostřednictvím pozitivního vyznávání. Teologie prosperity je považována za negativní jev, protože věřící, kteří jsou konfrontováni s jinou životní realitou (chudobou, nemocí, neúspěchem), často trpí sebeobviňováním kvůli nedostatku víry. Mimochodem, teologie prosperity byla jako negativní označena skupinou teologů, kteří připravovali Lausannské prohlášení, k němuž se CKSS v registračních dokumentech hlásí.

Přes velký důraz CKSS na prosperitu bych její učení s teologií prosperity neztotožňoval. Učení má některé společné prvky: samotný důraz na prosperitu a učení, že křesťan má na prosperitu nárok. Nicméně v ostatních důrazech se liší. Liší se již v samotné definici toho, co je to prosperita. „...*například Písmo hovoří, když máme co jíst, když máme co pít, když máme co na sebe, máme kde bydlet, tak jsou naplněné naše potřeby. To znamená, že ne tím extrémním způsobem, že využívám Bibli na to, abych si vybral jenom ty citáty, které jsou o prosperitě, ale potřebuji vzít všechny verše v úvahu, takže ne každý bude milionář a ne každý bude boháč, ale Bůh chce zaopatřit člověka dobrými věcmi...*“ (Peter Minárik) V pojetí CKSS je synonymem prosperity spíše slovo zaopatření nežli bohatství. Dále zcela absentuje problematický jev teologie prosperity, a to zpřítomňování prosperity prostřednictvím pozitivního vyznávání.

Chudoba není vnímána jako vina, malověrnost nebo důsledek malé duchovnosti věřícího. Setrvávání v chudobě jako jakýsi princip nebo životní směr však nelze dle učení CKSS považovat za ctnost. Věřící by se měl spíše modlit za to, aby se mu dostalo zaopatření od Boha, konkrétně zejména tím, že si najde odpovídající zaměstnání apod. „...*Podle Bible by měl mít křesťan naplněny svoje potřeby. Je Boží vůle, aby křesťané měli naplněné potřeby, aby měli i něco nad to, aby se mohli podělit s těmi, kdo naplněné potřeby nemají. Podobně jako s tou nemocí, v životěch mnoha křesťanů to tak není. Mnozí křesťané žijí v chudobě a ...není to vina, je potřeba se povzbudit, nějakým způsobem ve víře hledat řešení. Konkrétně v Brezně mám teď asi pět lidí, kteří jsou bez práce. Tam je velmi vysoká nezaměstnanost. Velmi vysoká. Daleko vyšší než jaký je průměr na Slovensku. A já se je snažím povzbuzovat k tomu, že Bůh pro ně určitě tu práci má. Už byli možná na 100 místech hledat práci. Snažím se je povzbuzovat k tomu, aby neupadli do nějaké pasivity nebo letargie, zoufalství. Myslím si, že biblické křesťanství je právě o tom povzbuzení, abychom dělali věci s vírou a nevěřím tomu, že každý křesťan má být milionář. Jsem alergický na určitý typ kázání. A zároveň věřím v prosperitu, ale je zapotřebí tu prosperitu definovat. ...Věřím v Boží zaopatření...*“ (Daniel Šobr).

Navíc, autority CKSS se ve svých kázáních, textech Logosu nebo i v průběhu strukturovaných rozhovorů se znalcem vyjadřují takovým způsobem, který relativizuje možné nesprávné pochopení tématu úspěchu ve smyslu teologie prosperity. „...*Nech je tvoj cieľ vždy väčší, dôležitejší ako peniaze. Peniaze bez cieľa, bez zámeru strácajú svoj zmysel. A peniaze ako cieľ sám osebe sú niečo, čo zastavuje rast...*“ (Lenka Šimová – reportáž z vyučování Billa Moora, Logos 3/2011, str. 25).

„...*Za zmienu stojí hlavne táto tragédia /vraždění Andersa Behringa Breivika – poznámka znalce/, ktorá nám pripomína, že ani tá najvyššia životná úroveň či spoločenské blaho nedisponuje riešením pre kozmický problém zla a hriechu, vďaka ktorému sa tento svet zvráta v bolestiach. Samozrejme, nie je múdre pobírať vysokou životnou úroveň a s ňou spojenými benefitmi, ani zďaleka však nie je základom, na ktorom môžeme postaviť svoje životy...*“ (Peter Málík, Logos 8/2011, str. 3).

„...*Osobný blahobyt človeka je v značnej miere závislý od štátu a regiónu, v ktorom žije a rozvoj života jednotlivca sa odvíja od kvality rodiny, v ktorej bol vychovaný...*“ (Jaroslav Kříž, Logos 3/2013, str. 4).

Co však zůstává jako zcela evidentní, je fakt, že učení CKSS vnímá spasení a vykupitelské dílo Ježíše z Nazareta nikoliv jen v oblasti duchovní, ale také duševní a tělesné (hmotné). I uzdravení (viz 2.2.4) i materiální zaopatření je součástí vykupitelského díla. „...*Požehnám ťa. Toto sa vzťahuje*

tak na duchovný ako aj na prirodzený život. Je tu zahrnuté to, aby sme boli neprestajne sýtení pokrmom z Božieho slova, aby sme spoznali autoritu veriaceho, vedeli sme ju používať, aby sme boli napĺňaní Svätým Duchom, aby sme žili v pomazaní, atď. Je tu aj zaopatrenie pre prirodzený život. Duchovné požehnanie sú ale dôležitejšie, lebo keď prídeme na to, ako funguje Božie slovo, celý život z tobo vieme žiť a prosperovať. Zjavenie, ktoré vie človek prijať od Boha, nad ním otvorí nebo a spôsobí to, že človek prijme požehnanie aj na prirodzenej rovine...“ (Adrián Šesták, Logos 1/2011, str. 6).

Z výše uvedeného kontextu učení vyplývá, že věřící CKSS mají dostatečnou „vnitřní“ motivaci k tomu, aby dávali dary do církve. Dávání je tak zasazeno do jakéhosi kontextu učení, který věřící přijímají za svůj. Za zcela nemístné a hlavně neodpovídající realitě v této souvislosti považují označování takové praxe za ekonomické zneužívání věřících.

Hospodaření sborů CKSS

Jak již bylo řečeno, hospodaření sboru je závislé na darech věřících. Žádné jiné vnější zdroje příjmů CKSS nemá a ani je z principu nevyhledává (zejména státní dotace). Hospodaření jednotlivých sborů napříč CKSS je poměrně dosti odlišné, jak co do výše příjmů, struktury výdajů, placení či neplacení odměny pastorovi, systému kontroly účetnictví, zvyklostí při realizaci sbírek, apod. **V podstatě má každý sbor, který se hlásí k registračnímu procesu CKSS své záležitosti ohledně hospodaření uzpůsobeny individuálně.**

Výše sbírek se pohybuje od 1000-10.000 EUR měsíčně (nejvyšší sbírky jsou v bansko-bystrickém sboru). Fyzické sbírky, které probíhají na shromážděních, jsou anonymní. Sbírký jsou po každém shromáždění sečteny. Z důvodu kontroly bývají u sčítání financí většinou dvě osoby. O celkové výši sbírky se sepisuje záznam a poté je zavedena do účetnictví. Větší sbory mají pro potřeby vedení účetnictví najaté profesionální účetní, v případech menších sborů nebo misijních skupin spadá účetnictví pod větší sbor (například situace sboru ve Spišské Nové Vsi, kde účetnictví je vedeno pod sborem v Popradu).

Věřící dávají dary také prostřednictvím plateb na účet. Tendence je taková, že těchto dárců přibývá, zejména ve větších sborech (Poprad, Martin, Žilina, Bratislava, Banská Bystrica). Ve sboru v Banské Bystrici dokoce uvažují o zavedení plateb darů prostřednictvím platebních terminálů. V případě plateb na účet se samozřejmě již nejedná o anonymní dárcovství. Čím dál tím častěji si také věřící v případě adresných darů (nikdy ne v případě darů anonymních) nechávají vystavit potvrzení o výši odevzdaného daru.

Výše sbírek je taková, že pokrývá náklady na sborovou činnost plus nadsborové aktivity. Málokterý sbor (větší sbory nevyjímaje) má nějakou větší finanční rezervu. Občas se stane, že sboru je poskytnut i velmi štědrý dar (v rádech tisíců EUR). O tom, kdo je tímto dárcem, se ve sboru neví. Dokonce programově „...se takové dary anonymizují, aby se někdo necítil zavázán...“ (Zbyněk Drlík). Pastor Minárik vzpomíná na případ, kdy do sboru přinesla poměrně štědrý dar (několik tisíc korun) jedna vdova, přičemž když to vedení sboru zjistilo, snažili se dar vrátit, nicméně tato vdova na svém daru trvala.

Na mimořádné výdaje, které přesahují rámec běžných měsíčních výdajů, se ve sborech CKSS vypisují speciální sbírky. Například v žilinském sboru se z takovýchto speciálních sbírek financují i všechny větší nákupy, přičemž tato sbírka není anonymní, ale adresná (v praxi to vypadá tak, že je vyhlášena sbírka například na nákup aparatury a věřící, kteří se rozhodnou tento záměr podpořit, v průběhu nějakého delšího časového období nosí dary ve výši podle svého rozhodnutí účetní sboru, která je odděleně eviduje).

Některé sbory nejsou z důvodu malého počtu členů nebo kvůli převaze členů z ekonomicky slabších vrstev zcela ekonomicky soběstačné (příklad sboru v Brezně). V takovém případě se náklady sboru dofinancovávají ze speciálních sbírek.

Někteří pastoři sborů jsou placeni za svoji práci zcela (například pastor Peter Kuba – ovšem zde nutno podotknout, že dostává odměnu z pražského sboru Církve víry a ačkoliv slouží také ve sboru v Žilině, zde to činí bez nároku na odměnu - nebo pastor Peter Minárik z Popradu), jiní částečně, a to od částek symbolických (200 EUR) až po částky, které tvoří třeba polovinu příjmů dotyčného pastora (600 EUR). Tito pastoři, kteří jsou placeni za svoji činnost ve sborech pouze částečně, mají ještě svá civilní povolání, většinou živnostenskou nebo podnikatelskou činnost. Odměnu si pastoři ve všech případech fakturují vůči občanskému sdružení, což je právní forma, na jejíž platformě sbory CKSS působí. Třetí skupinu tvoří pastoři, kteří za svoji práci pro místní sbor žádnou odměnu nedostávají (například Spišská Nová Ves). Situace, která se vymyká všem třem skupinám, je ve sboru v Banské Bystrici, kde seniorpastor Kříž z důvodu svého osobního rozhodnutí fakturuje vůči sboru odměnu za činnost ve sboru jen výjimečně, ačkoliv mu byla odměna stanovena staršovstvem.

Krom pastorů jsou v některých případech financovány z rozpočtu sborů i jiné osoby. Například žilinský sbor má zaměstnaného člena sboru, který vykonává práci, řekněme, správce budovy a administrátora sboru. Jiným příkladem je stanovení měsíční odměny (tuším že ve výši 30 EUR/měsíčně) pro presbytery banskobystrického sboru.

Také **míra transparentnosti ve smyslu zveřejňování informací o financování je v jednotlivých sborech různá**. Mimochodem, oblast otázek v rámci strukturovaného rozhovoru znalce s pastory jednotlivých sborů CKSS, která se týkala financování, byla jediná, u níž se někteří pastoři rozhodli využít svého práva, o němž byli znalcem poučeni, neodpovídat na položené otázky.

V některých sborech se tak setkáme se standardním modelem zveřejňování informací o financování, který známe z prostředí některých protestantských církví, tedy pořádání jedenkrát až dvakrát do roka jakýchsi „sborových shromáždění“, na kterých se probírají záležitosti dalšího směřování sboru nebo právě záležitosti administrativní a ekonomické. Na takových shromážděních jsou věřící seznámeni s hospodařením sboru a mají možnost se k němu vyjádřit (Brezno, Žilina, Poprad ...). V jiných sborech se model (ne)zveřejňování informací blíží spíše katolickému modelu, kdy věřící o ekonomice sboru informováni nejsou. Neznají tak výši částky, kterou si pastor vůči občanskému sdružení fakturuje, nebo informaci znají jen neoficiální cestou („nějak se o tom ví“). „...Členové sboru to nevědí /výši mé odměny, kterou si fakturuji/, neboť peníze jsou vždycky věc, na kterých se lidé umí pobádat. ...Já nevím, kolik vydělávají moje ovečky, nekontroluji to, nikdo není nijak kontrolovaný v příjmech a v tomto mám tu samou svobodu i já. Takže pokud by se někdo ptal a považoval bych ho za důvěryhodného člověka, kterému to chci říci, tak mu to řeknu, když mu to nebudu chtít říct, tak ne. ... Děláme každý rok, většinou to je někdy na konci ledna, shromáždění, kde mi ekonomka připraví takový sumář příjmů a výdajů ...a kdo chce, může se zeptat, ...takže tam se to lidé nějakým způsobem dozvědí... Ve Skutcích apoštolských je napsané, že lidé přinášeli svoje dary k nohám apoštolů. Když je přinesli, tak od té chvíle se už o ně nestarali, ale důvěřovali, že těm, kterým to dali, jsou odpovědní za jejich přerozdělení a že jsou před Bohem za to zodpovědní a poneseou za to odpovědnost. A dávání je právě v tom, že já dávám Bohu, do místního sboru, kde jsem. Tím se vlastně podílím na celé té práci a vyjadřuji tím i svoji spoluúčasť na celém tomto díle a tím i vyjadřuji svoji důvěru těm, kteří se o to starají a přerozdělují. ...Jak vedoucí, tak ekonomka vědí, jsou řečeny věci, kolik na co a všechny věci konzultujeme. Všechno je vykazatelné... Takže není to nějaké tabu /odměna, kterou si fakturuji – poznámka znalce/, ale není to na základě zkušeností zase věc, kterou by

bylo nutné každému povídat ... Já nevidím, že by bylo správné, aby členové kontrolovali a regulovali příjem pastora. ... (Peter Minárik).

Svorně všichni pastoři uvádějí, že pokud by kdokoliv z členů sboru měl zájem se na účetnictví podívat, bude mu to umožněno. V praxi se však takových věřících najde jen minimum. Pastoři taktéž uvádějí, že účetnictví je vedeno v souladu se zákonem, dokonce v některých případech proběhly ve sborech kontroly z finančního úřadu (Poprad).

Co se týče pravomocí pastorů ve věcech ekonomických, v podstatě ve všech případech platí, že pastor má hlavní a poslední slovo. Není to však tak, že by pastoři měli nekontrolovanou moc nad ekonomikou a finančními toky ve sboru. Ve všech sborech je účetnictví kontrolováno účetní(m), takže **i tam, kde v místním sboru není zvykem seznamovat věřící s ekonomikou sboru, je rozhodování ohledně financí a nakládání s nimi pod nějakým druhem kontroly (ekonom, staršovstvo, vedoucí pracovníci, nejbližší spolupracovníci, sbor).** Pastoři některých sborů ani nemají dispoziční práva k bankovním účtům (Martin, Bratislava aj.).

Za problematický považují autority CKSS stav, kdy financování CKSS jakožto církve probíhá prostřednictvím občanského sdružení. Status quo považují za ne ideální, ale v rámci možností za jediný možný. **Proto i jedním z důvodů podání návrhu na registraci je, aby se finanční záležitosti, včetně sbírek, odehrávaly na právní platformě církve, nikoliv občanského sdružení.** Z důvodu opakovaného zamítání žádosti o registraci ze strany Ministerstva kultury SR byla v CKSS diskutována i možnost fungování církve bez právní subjektivity, což se však ukázalo jako cesta ještě méně přijatelná (nelze založit účet, nelze vést účetnictví apod.).

„...Daňové příznání je odevzdáváno za občanské sdružení, protože podle rady i daňových úřadů i právníků je to nejlepší. Protože ... my bychom dokonce ani nepotřebovali mít občanské sdružení. My bychom mohli zrušit občanské sdružení a na jedné straně to vypadá, že bychom byli z dosahu různých aparátů, ale to nechceme, protože to by bylo daleko podezřelejší, já si nedokážu představit, jak bychom dělali účetnictví jako neorganizovaná církev. Proto musíme použít platformu občanského sdružení, i když jsme dostali napomenutí z ministerstva vnitra, at' nepoužíváme občanské sdružení na náboženskou činnost. Zatím jsou na Slovensku zákony, jaké jsou, není to ideální, i proto chceme registraci. Není to ideální, abychom z toho stavu nějak vyšli. Ale je to lepší, protože nikdo nám nedal odpověď zatím, jak bychom měli vést účetnictví jako neregistrovaná církev. Protože: neměli bychom IČO, bez IČA nemůžete založit účet, nemůžete pracovat s penězi prostě. Jak můžete dělat sbírky? Takže ano, na to používáme občanské sdružení...“ (Jaroslav Kříž).

Nutno podotknout, že situace CKSS je v tomto ohledu nezáviděníhodná, protože se v podstatě nachází v jakémsi právním vákuu či právní nejistotě zaviněné nedostatečným legislativním prostředím v této věci.

2.2.8 Pri praktickom pôsobení CKSS prevažuje:

- a) slobodné rozhodovanie veriacich,
- b) kolektívne rozhodovanie
- c) vodcovská autorita duchovného predstaviteľa

Pro zodpovězení znalci položené otázky je zapotřebí upřesnit předmět „působení CKSS“. Takto formulovaná otázka bez upřesnění toho, v jaké oblasti má být působení CKSS zkoumáno, je ztěžlivě zodpověditelná. V různých oblastech může být totiž odpověď různá.

Znalec zvolil pro zkoumání několik oblastí:

1. oblast správy a vedení sboru,

2. oblast vyučování,
3. oblast duchovní (církvní) služby,
4. oblast běžného života jednotlivce či rodiny.

Ad 1 Oblast správy a vedení sboru

Sbor je vedený pastorem. Po formální stránce jde vždy o autoritativní vedení ze strany pastora. V základním dokumentu CKSS se uvádí, že statutárním zástupcem sboru je pastor. Pastor sbor také vede. Na omezený čas může být sbor vedený kolektivně. „...*Zbor vedie pastor, prípadne na obmedzený čas je zbor vedený kolektívnym vedením s tým, že jeden z členov kolektívneho vedenia je dočasne poverený ako štatutárny zástupca zboru...*“ (Základní dokument CKSS, hlava III, článek 4, bod 3). Z formulace je patrné, že se po případné registraci počítá s pastorským modelem vedení sboru, kolektivní vedení je přípustné pouze ve výjimečných případech na přechodnou dobu. Formulace základního dokumentu odpovídá nynějšímu skutečnému stavu, byť pravomoci pastora nejsou vlastně po formální stránce doposud ustanoveny.

Na úrovni ústředí CKSS se v budoucnu sice počítá s nějakou formou kolektivního vedení (Kolegium pastorů), **stále se však jedná o pastorský model, kdy do vedení církve nejsou žádným způsobem oficiálně zapojeni věřící**, a to ani například do procesu výběru pastora místního sboru (kompetence navrhnout pastora má člen Kolegia pastorů) či procesu jeho odvolání (právo navrhnout odvolání má sám pastor na vlastní žádost, člen Kolegia pastorů nebo Rada) – srovnej Základní dokument CKSS, hlava IV., bod 2-3. Případnou registrací a s tím související vejití v platnost Základního dokumentu CKSS dojde po formální stránce paradoxně k zúžení prostoru pro participaci jiných osob na vedení sboru.

Stávající stav je totiž takový, že formální stránka vedení sborů není určena žádným dokumentem a vedení sborů se odehrává na základě neformálního nepsaného konsenzu. Ten je u jednotlivých sborů odlišný případ od případu. Stále platí, že pastor je nejvyšší autoritou sboru, nicméně v praxi se o tuto svou autoritu pastoři (ze svého rozhodnutí nebo na základě zvykového práva) dělí s jinými osobami (presbyteri, vedoucí, nejbližší spolupracovníci). „...*Pokud jde o mě, tak já se většinou se svými nejbližšími spolupracovníky radím, pokud jde o nějaká zásadní rozhodnutí. ...Já jsem zodpovědný za ta rozhodnutí, dělám je já jako pastor, ale většina z nich je nějakým způsobem komunikovaná...*“ (Daniel Šobr).

Míra dělby autority je individuální (více viz 2.1.6). Nejbližší kolektivnímu vedení má z mého pohledu zřejmě model vedení sboru v Banské Bystrici, kde dochází k volbě presbyterů členy sboru hlasováním a jejich potvrzování ve službě, což je situace napříč CKSS spíše výjimečná, neboť pastoři si své nejbližší spolupracovníky, s nimiž se o autoritu dělí, vybírají kooptací. Dokonce je v banskobystrickém sboru zaužívaná praxe, že po volbách nových starších tito starší mají možnost potvrdit nebo nepotvrdit seniorpastora Jaroslava Kříže v jeho službě pastora (!).

Lze předpokládat, že praxe by po případné registraci zůstala v jednotlivých sborech stejná, to znamená, že by přetrvávaly odlišnosti v praktickém vedení jednotlivých sborů, v řádech let by pravděpodobně docházelo k unifikaci modelu vedení tak, jak to vidíme i u jiných, již existujících církví, které původně vznikly jako svazek nezávislých sborů. Každopádně by registrací došlo k formálnímu potvrzení stávajícího postavení pastorů jakožto nejvyšší autority sboru, ostatním prvkům vedení (staršovstvo) by se takového formálního potvrzení nedostalo, pokud si tedy místní sbor neupraví tuto záležitost autonomně nějakým vnitřním předpisem nebo nedojde ke změně Základního dokumentu.

V oblasti správy a duchovního vedení sboru tedy převažuje autoritativní vedení ze strany pastora sboru. „...*Pokud jde o duchovní směřování sboru, o nějakou vizi, tak tam si myslím, že je to na*

pastorovi a že jeho cílem je spíše ty lidi pro tu vizi získat než tu vizi vytvořit na základě nějaké komunikace s nimi.“ (Daniel Šobr) .

V praxi některých sborů se o tuto svoji autoritu pastor dělí s jinými osobami (nejčastěji presbytery), tzn., že systém vedení sboru je v takovém případě autoritativní, avšak s prvky kolektivního modelu rozhodování. „...Příklad martinského sboru, který jste zmiňoval, tak tam je určité na místě nějaká forma kolektivního rozhodnutí, protože pokud jde o koupi pozemku, stavbu budovy, tak tam je potřeba, aby se k tomu vyjádřil každý člen, protože na to je třeba vysbírat peníze a to je citlivá věc a nemůže jeden člověk udělat rozhodnutí, které platí někdo jiný. To je otázka nějakého slušného fungování.“ (Daniel Šobr)

Ad2 Oblast vyučování

Vyučování se děje prostřednictvím kázání na bohoslužebných shromážděních nebo článků v Logosu označených jako „vyučovanie“. Pro věřící CKSS je typické, že každodenně čtou Bibli. Bible je považována za duchovní pokrm a z tohoto příměru vychází apel pro každého věřícího, a to číst Bibli, či lépe ještě studovat ji, každý den. Věřící mají své osobní Bible, které si nosí s sebou na shromáždění. V průběhu kázání sledují biblické texty, na které se kazatel odvolává, čtou si je ve svých Bibliích, případně si někteří do nich dělají zápisky. Věřící jsou vybízeni k tomu, aby každý individuálně četli Bibli a prosili Ducha svatého za to, aby jim dal porozumění čtených pasáží a ukázal jim jejich možnou aplikovatelnost v každodenním praktickém životě. Z tohoto velkého důrazu na individuální studium Bible a individuální exegezi za účelem aplikování jejich textů do praktického života bychom mohli očekávat, že tím pádem je učení CKSS výrazně svěřeno do rukou věřících (svěřeno nikoliv ve smyslu kdo učí, ale co se učí). Že tedy věřící díky svému individuálnímu studiu Bible a její aplikované exegezi vytvářejí, řekněme, zespoda učení CKSS. Tak tomu ovšem není. I ona propagovaná a žádaná individuální aplikovaná exegeze je usměrňována duchovními autoritami církve. Za autority v tomto případě nepovažujeme pouze pastory místních sborů, ale také všechny ty, kteří jsou vedením CKSS přizváni kázat a vyučovat. Neboli, ano, **každý věřící CKSS má osobní svobodu vykládat biblické pasáže na základě individuálního studia Bible, na základě svého individuálního porozumění jejím textům, na základě své individuální situace, ale vše se stejně odehrává v kontextu učení, které prezentují autority CKSS.** „...Hlavně hovoříme principy Božího slova, takže se snažíme lidem představit, že Boží slovo je praktické do života a každý věřící, respektive každý, kdo poslouchá Boží slovo, si z toho umí vzít tu část, která je právě potřebná pro něho. ... V podstatě mluvíme o každé oblasti ...tím pádem kázání jsou širokospektrální z tohoto hlediska, že zasahují každou oblast a tím pádem si věřící dokážou ve svém životě podle Božího slova budovat ty hodnoty, které prezentuje Bible, Boží slovo a snaží se podle toho žít a aplikovat to ve svém životě. ...“ (Milan Dupan).

V praxi je prakticky vyloučené, aby řadový věřící, který by byl pastorem sboru pověřen například předáním krátkého slova před sbírkou nebo vydáním nějakého svědectví, před shromážděním prezentoval úplně jiné (jiné nikoliv ve smyslu druhé v řadě, ale jiné ve smyslu protichůdné) pochopení či jiný výklad biblické pasáže nebo nějakého učení, než které zaznělo z úst pastora třeba na minulém kázání, byť by k takovému výkladu došel na základě svého individuálního studia Bible. Použiji-li jiný příměr, pak je například stejně tak prakticky vyloučené, aby řadový věřící vystoupil na shromáždění s tím, že na základě čtení Bible a jejího studia dospěl k závěru, že placení desátků není v souladu s Božím Slovem. Připomínám, že stále hovořím o vyučování. **Za vyučování nesou odpovědnost autority CKSS, tedy pastoři a jimi pověřené jiné osoby nebo pozvaní hosté. Ti utvářejí jakýsi výkladový rámec, mantinely či směr, v rámci kterého se pak pohybují i řadoví věřící.**

V oblasti utváření učení CKSS tedy převažuje vůdcovská autorita duchovního představitele.

Ad3 Oblast duchovní (církvní) služby

S ohledem na výše uvedené, že je-li to pastor, kdo má autoritu v oblasti správy a vedení sboru a zároveň se podílí společně s ostatními pastory (každý samozřejmě jinou měrou podle míry přirozené autority, délky své služby apod.) na utváření směru učení CKSS, je jasné, že také v oblasti duchovní služby bude mít pastor rozhodující slovo. Tuto oblast nicméně musíme od dvou předchozích oddělit, protože zde není možné na položenou znaleckou otázku jednoznačně odpovědět v tom smyslu, že zde převažuje vůdcovská autorita duchovního představitele.

Do jednotlivých služebností povolává z řad věřících pastor sboru nebo na úrovni CKSS seniorpastor „...*Nakonec mě seniorpastor Jarda vyslal na misií do Žiliny...* „ (Peter Kuba). Toto povolání má víceméně podobu kooptace. Tento proces povolání ze strany pastora je však ve vzájemné korelaci s procesem svobodného rozhodnutí věřícího, který má být povolán. „...*Velice přirozeně. Především, v každém sboru je nouze o služebníky. Protože je jednoduché být křesťan, chodit do sboru jako konzument, ale pokud to má přerůst do něčeho, co nazýváme život služby nebo život služebníka, kdy člověk převezme nějakou odpovědnost za nějakou práci ve sboru, tak především to musí sám nějakým způsobem cítit. ... Když se sejdeme, abychom řešili organizační věci, tak většinou se ptám, kdo by chtěl dělat tohle a nebo řeknu, že je nějaká potřeba, někdo se přihlásí a na tom místě řekneme: „dobře, budeš to dělat“...“ (Daniel Šobr).*

Představa, že by praxe povolání věřících do jednotlivých služebností ve sboru probíhala tak, že pastor rozhodne bez svobodného rozhodnutí věřícího, proti jeho vůli nebo jej snad v jeho rozhodování manipuluje, je zcestná. „...*Každá služba začne tím, že do ní lidé dobrovolně vstoupí...*“ (Adrian Šesták).

I ze svědectví mnohých ze stávajících duchovních autorit víme, že svá rozhodnutí přijmout či nepřijmout břemeno duchovní služby zvažovali, byť byly osloveny ze strany svých tehdejších pastorů. „...*Potom jsem vlastně převzal sbor po otci, když měl 70 let. Takže on mi ho odevzdal, já jsem i vnímal povolání, že ho mám převzít, takže to nebylo protože jsem syn, tak jsem se stal po něm pastorem, ale už více let předtím jsem vnímal, že to tak bude...*“ (Peter Minárik)

Někdy se z jejich příběhů dozvídáme, že mnohdy se z jejich strany jednalo o skutek víry, tedy rozhodnutí, u něhož si nebyli jisti jeho výsledkem a jeho důsledky. To však nijak nesnižuje roli svobodného rozhodnutí služebníků do služby vstoupit a také z ní odejít (!). A to ještě je nutné zmínit, že v mnoha případech věřící do svého povolání k duchovní službě roste na základě svého vlastního směřování a profilování, kde potom takové povolání ze strany pastora je vlastně jen potvrzením dlouhodobého rozhodnutí tohoto věřícího, navíc je toto směřování potvrzeno i lidmi, vůči kterým má služba směřovat. „...*neboť tak to bylo přesně i s ustanovením diaconů. Takže byli apoštolové, vznikla potřeba, že se nemá kdo starat o lidi u stolů. Apoštolové řekli, že to není jejich role, že na to třeba dalších služebníků. Tak řekli lidem, aby oni vybrali lidi, kteří jsou plní Svatého Ducha, necht' oni takové lidi vyberou a na základě jejich přirozené autority, kterou viděli všichni lidé, takže i členové sboru, tak takové lidi navrhli, sbora apoštolové to přijali a ustanovili je za diakony. Takže je velmi důležité, aby toho, kdo je ve službě, aby byl zároveň potvrzený autoritou, která je nad ním, ale musí ho přijmout i společenství a musí ho akceptovat a přijmout ho ti, kterým vlastně slouží. Tím pádem to takto vidíme v Božím Slově a přesně takto se to i odebralo v případě tohoto ustanovení /ustanovení Zbyňka Drlíka pastorem sboru ve Spišské Nové Vsi – poznámka znalce/..“ (Peter Minárik).*

V oblasti povolání do duchovní (církvní) služby v CKSS je stejným dílem zastoupena vůdcovská autorita duchovního představitele (na straně povolávajícího) jako svobodné rozhodování věřícího (na straně povolávaného).

Ad 4 Oblast běžného života jednotlivce či rodiny

Rozhodující pro zodpovězení této otázky (podotázky) je posouzení, do jaké míry hovoří autority CKSS do běžného života věřících. U letničně-charismatických a neocharismatických společenství má toto zasahování (samo o sobě není míněno pejorativně) různou intenzitu. Mluvíme-li o intenzitě intervencí do života věřících, myslíme jednak četnost takových intervencí, sledujeme ale také jejich směr (zdali jsou na vyžádání, či bez něho) a také předmět těchto intervencí (do jakých situací autority zasahují a do kterých již nikoliv).

Je zřejmé, že tam, kde intervence ze strany duchovních autorit budou velmi časté, budou se týkat i nejběžnějších záležitostí praktického života, včetně záležitostí intimních a tyto intervence budou realizovány bez ohledu na to, zda si to věřící přeje či nikoliv, je vytvořen obrovský potenciál pro zneužití moci ze strany duchovních autorit. Naopak, tam, kde autority hovoří do životů svých věřících zřídka, zásadně na vyžádání a jen do zásadních životních situací, tam onen potenciál zneužití moci a vlivu autority je minimalizován.

Jak je tomu v případě CKSS? „...Zasahujeme do životů lidí, však o tom celé křesťanství je, a je to přes kázané slovo. To je hlavní zdroj hovoření k lidem. Velmi jasně Bible hovoří, že ten, kdo přijde a bude usvědčovat z hříchu, je Svatý Duch. Takže my kážeme Boží slovo a korekci ve svém životě činí každý na základě slyšeného slova. Potom, když vidíme, že zjevně něco není v pořádku, tak se snažíme domluvit člověku. Ukázat mu, zda to je v Božím Slově, ale je velmi mnoho věcí, že vidím, že někdo nečiní něco správně, ale nezasahujeme do soukromí člověka, nemanipulujeme životy lidí. Takže když někdo přijde požádat o radu: jak to mám udělat? Tak a nebo tak? A já mu řeknu“ Bible říká toto, okolnosti jsou takové, já ti radím toto, ale ty se rozhodni, je to tvoje rozhodnutí. Já za to nejsem odpovědný, je to tvoje odpovědnost před Bohem. Takže není žádné striktní nařízení v žádné věci, ale pokud by věci překročily například že jsou úplně v rozporu s Božím slovem, tak tehdy je třeba člověka i napomenout. ...“ (Peter Minárik).

Podívejme se nejprve na to, jaké má CKSS nástroje k praktickému působení na životy řadových věřících. **CKSS umí hovořit do životů prostřednictvím shromáždění, kázání, článků v Logosu, pastoračí a napomínáním.** Co se týče shromáždění, pak CKSS je v organizaci praktické zbožnosti postavena na scházení se zpravidla 2x do týdne na společných bohoslužebných shromážděních. Prakticky to znamená, že možnost hovořit do života jednotlivce prostřednictvím shromáždění je na pomyslné stupnici malá. „...Zkusím na to odpovědět jinak. Pastorační a ovlivňování lidí chápeme zejména kázáním a modlitbami. To znamená, že hlavně tím, jak se káže slovo. Druhý okruh je, že jednotlivci lidé ovlivňují další lidi. Další ovlivnění je službou. Často máme po shromáždění různé výzvy, takže většina pastorače se vykoná přímo ve shromáždění. Dáme výzvu, že pokud máte nějaký problém, otázku nebo nějakou výzvu před sebou, zkoušku ve škole nebo nějaký konkurz, pojdte a buď se zeptejte na radu a nebo poproste o modlitbu. A toto dělají právě presbyteri. Takže já pozvu lidi a já většinou, když skončí shromáždění, tak odcházejím a důvěřuji těm deseti, že poslouží a občas, když je ten problém velký, tak ten člověk přijde za mnou...“ (Jaroslav Kříž). Zjednodušeně řečeno, **shromáždění jsou nástrojem k hovoření do životů lidí, ale nejsou nástrojem kontroly.** Sborový život CKSS není postaven na systému učednictví, pro který je typická pevná vazba mezi jednotlivými členy církve v rámci osy učitel - učedník (srovnej s publikací Učednický model církve: jak získat dynamiku prvotní církve v dnešní době, Bill Hull, Eva Hoznauerová, Aleš Hoznauer, Oliva, 1993 nebo např. [s recenzí](#) Dana Drápala na knihu Grega Ogdena Proměňující učednictví, Návrat domů 2010) ani na systému domácích skupinek, který je zase typický tím, že kromě bohoslužebných shromáždění se členové církve ještě scházejí po domích v malých skupinkách, kde jsou vůči sobě navzájem vykazatelní, sdílejí se o svém duchovním životě apod. (viz např. stránky Apoštolské církve Kolín „...NAŠE VIZE. Každé lidské počínání má mít jistý směr. Nejinak je tomu i s naším sborem. Sám Bůh nám říká, že bez jasného plánu a cíle to nikam nevede. Podle toho, jak rozumíme Bibli, hlavními pilíři naší služby Bohu v našem sboru jsou: nedělní bohoslužby - pravidelná shromáždění většího počtu lidí, kde slyšíme kázání z

Bible, chválíme a uctíváme našeho Boha. domácí skupinky - pravidelná setkání malé skupiny lidí po domácnostech, kde dochází ke vzájemnému budování nad Božím slovem, vzájemnému budování vztahů, pastorační péči, modlitbám za potřeby a rozvíjení vztahů ke nevěřícím lidem...“
<http://www.ackolin.cz/index.php/o-nas/nase-vize>). **CKSS žádný strukturální model na úrovni organizace sborového života, který by vytvářel prostředí k vytvoření komunikačních cest pro „hovoření do životů“ svých členů, nemá.**

Co se týče kázání, pak autority CKSS svorně uvádějí, že **kázání a vyučování je téměř jediný prostředek, prostřednictvím kterého hovoří do životů „svých“ věřících, s výjimkou pastore** (viz níže). „.../Jakým způsobem hovoříte do života věřících? – poznámka znalce/...*Myslím si, že v podstatě žádným. Nevím, nakolik ten obsah toho, na co se ptáte, naplňuje kázání, ale náš sborový život nebo vedení lidí stojí skutečně na kázání. My jsme přijali ten model a vidíme ho jako nejlepší, že aby nebyla poškozena svobodná vůle lidí, snažíme se kázáním Božího slova na boboslužbách motivovat lidi k takovým osobním svobodným rozhodnutím, bez toho, že bychom nějakým osobním způsobem jsme na ně nějak vyvíjeli nátlak nebo dělali nějakou zpětnou kontrolu... A osobně jak hovoříme do životů lidí, tak to jen, když nás o to požádají o to, že chtějí nějakou radu, tak tehdy se mohou objednat na pastorační službu, jak jsme zvyklí to nazývat, to je taková poradenská služba, kde mohou přijít s různými otázkami, ať už duchovními nebo praktickými. A pokud naše znalosti a schopnosti to umí obsáhnout, tak samozřejmě se snažíme jim dát radu...*“ (Adrian Šesták)

Vždy se však jedná o neadresný způsob (!). Prostřednictvím kázání není oslovován konkrétní jedinec, i když pastoři přiznávají, že se jim často stává, že mají kázání na nějaké téma, káží jej v obecné neadresné rovině a dostane se jim zpětné vazby v tom smyslu, že někteří věřící se domnívají, že pastor se v kázání obracel na ně. „...*Mnookrát se nám to stává, že lidé si myslí, že někdo něco pastrovi řekl a teď si myslí, že pastor a nebo daný služebník, který slouží a mluví slovo, že hovoří na základě nějakých informací, které mu někdo prozradil, intimních informací nebo tak. Takže na toto mohu jen to říci, že se slečna Michaela v tomto případě mylí /reakce na rozhovor v rádiu Lumen s bývalou členkou sboru <http://www.lumen.sk/live-detail.php?id=4> – poznámka znalce/, protože pastor a nebo služebník, který káže, káže pro všechny a připraví si nějaké téma a v rámci toho tématu může říci takové věci, které někdo chápe tak, jako by to někdo tomu kazateli prozradil. Ale toto je vlastně to, co dělá Bůh, že přes to kázané slovo jsou odkryté, dejme tomu, určité věci, o kterých ani sám ten kazatel neví, že se to někoho týká. A mnookrát mi už říkali lidé, že „dneska jsi hovořil konkrétně ke mně a velmi mi to pomohlo. A možná, že bych se ani neměl odváhu se tě na to zeptat a ty jsi o tom dnes hovořil a vysvobodilo to můj život...*“ (Milan Dupan). Nicméně, pokud vím, tak je to v podstatě největší ambice kazatele každé církve, totiž aby jeho kázání bylo, církevní terminologií „živé a zasáhlo srdce posluchačů“, takže na tomto jevu není nic negativního, pokud nemáme na mysli přímé, adresné a dehonestující poznámky vůči konkrétnímu věřícímu. V průběhu svých návštěv sborů CKSS, sledování on-line přenosů nebo při poslechu kázání jsem na žádný takový případ nenarazil. Občas, pokud je kázání vedeno ve familierním duchu (o což se, mimochodem, kazatelé CKSS snaží) se stává, že je v kázání uvedeno jméno konkrétního věřícího („...*Šobříku, ty jsi z nás nejchytřejší, jak bys odpověděl?*...“ – oslovení Daniela Šobra seniropastorem Křížem v průběhu kázání), vzpomenu svědectví některého z věřících apod., nikoliv že by byl člen sboru zahanben, zostuzen nebo moralizován.

Z textů kázání a vyučování můžeme dále dovodit, do jakých oblastí života věřících autority CKSS hovoří. Zůstávají u otázek náboženského učení a u zásadních otázek lidského života či morálky nebo mají tendenci vytvářet kazuistiku na každou, byť i banální záležitost běžného praktického života?

Ze studia textů (ať již mluvených nebo psaných) jsem učinil závěr, že CKSS tenduje spíše k první variantě, tzn., že neadresné hovoření do života věřících ze strany autorit se týká náboženského učení (milost, pokání, láska, následování, Bible jako Slovo Boží, půst, modlitba, autorita věřícího a mnoho dalších) a v obecné rovině zásadnějších otázek praktického života (rodina, výchova dětí,

rozvod, partnerské vztahy, etika apod.). Shora jsem uvedl slůvko „spíše tenduje“. To, co jsem napsal, totiž neplatí bez výjimky. Narazíme totiž i na články nebo pasáže, které mají podobu jakýchsi receptů pro život, kdy jsou komentovány, ba vyučovány záležitosti praktického života, které by měly patřit výhradně do sféry osobní svobody každého jednotlivce. Například: „...*Doba pred a po uzavretí sobáša, okrem iného, je rozdielna i v tom, že ešte nefungujú princípy, ktoré sú určené pre budovanie rodiny, ako sú podriadenosť ženy a vodcovská úloha muža. Spoznávanie nesmie trvať príliš dlho, lebo sa vytratí dynamika a je vysoko pravdepodobné, že sa vzťah rozpadne. To treba mať na mysli hlavne v tých prípadoch, keď nadväzujú vzťah ľudia, ktorí majú pred sebou viacročné štúdium. Podľa môjho názoru dostatočná doba je okolo jedného roka. Ak ide o mladých ľudí, môžeme túto hranicu posunúť na dva roky. Dlhšia doba je nebezpečná, lebo vzťah začína byť „o ničom“ a rozpadá sa. Naopak, ak ide o zreých ľudí, zvlášť ak sa poznajú z cirkvi, môže byť manželstvo uzavreté v priebehu niekoľkých mesiacov...*“ (Jaroslav Kříž, Logos 2/2011, str. 6).

„...*Ak ju držíš za ruku a je to pre teba len príjemné, nevzbudzuje to v tebe sexuálne vzrušenie, nevidím dôvod, prečo by si ju držať nemohol. Zdôrazňujem, že tieto rady sú pre snúbencov, teda pre mladých ľudí, ktorí v dohľadnej dobe 3-4 mesiacov chcú uzavrieť manželstvo. To, čo platí pri držaní za ruku, platí aj pre bozky na rozlúčku. V Maďarsku sa priatelia symbolicky bozkávajú líčko na líčko pri každom stretnutí a nie je v tom žiaden sexuálny podtón. Ak to tak berieš aj ty, nevidím dôvod, prečo by sa snúbenci nemohli symbolicky líčko na líčko pobožkať. A čo bozky na pery? Ťažko ma presvedčíš, že bozky na pery v tebe nič neevokuje, to by už bolo na zváženie, či si na manželstvo spôsobilý. Tento princíp platí aj pre ľahké objatia. Ale tu sa už k tomu mantinelu „STOP“ dostávaš veľmi blízko, a preto odporúčam tento spôsob prejavovania priazne radšej vynechať...*“ (Jaroslav Prašil, 8/2011, str. 19).

To jsou příklady oblastí, u nichž se ptám, proč mají autoři článků vůbec potřebu jít ve svých článcích do takových detailů. V rámci objektivity je nutné doplnit, že zmíněné pasáže nejsou dogmata a sami autoři je vždy někým způsobem uvedou relativizujícími výroky („...*podľa mojho názoru...*“ – ad první citát; „...*Nebojte sa, nechcem vám nalinkovať zákonnícke nariadenia typu môžeš, môžeš, nesmieš, nesmieš. Chcem vám poradiť tak, ako som kedysi radil svojim dvom dcéram...*“ – ad druhý citát).

Pastorace se v CKSS děje na základě žádosti věřícího. „...*Pastoraci máme jen minimálně ... spíš pokud má někdo nějaký problém, tak osloví mě nebo některého staršího, kdo je mu takový bližší nebo manželku některého staršího. Tak přirozeně...*“ (Peter Kuba).

Mnohokrát jsem zaznamenal při odpovědích na mé otázky v rámci strukturovaného rozhovoru, že pastoři odpovídali na mnou položenou otázku, která se týkala způsobu řešení nějakého problému, uvozující podmínovací větou: „...*pokud by se na mě člen sboru obrátil...*“. „...*Kdybych řekl, že vůbec /nehovoříme do života věřících – poznámka znalce/, tak nemám pravdu. Jak jsem řekl, tak chceme, aby ten sbor byl otevřený. To znamená, že samozřejmě probíhá pastorace. Ta pastorace neprobíhá tak, jak jsme viděli v těch letničních církvích, že ta pastorace je taková přísná, komunitní...*“ (Jaroslav Kříž).

V některých případech autority církve zasáhnou do života věřícího bez jeho pozvání, a to v případech vážných morálních poklesků, které by mohly budit pohoršení u ostatních věřících. Zejména se to týká lidí exponovaných v nějaké duchovní službě. „...*V podstatě jen v kázání Božího slova /napomínáme členy sboru – poznámky znalce/. Samozřejmě, pokud jsou to nějaká lidé, kterým je svěřena nějaká služba a nastaly by nějaké morální poklesky v jejich životě, které dlouhodobě přetrvávají, tak určitě s nimi hovoříme, ale v tom smyslu, že se to stává překážkou pro jejich službu, protože samozřejmě vyznáváme biblické hodnoty a Bible říká i to, jaký má být morální a duchovní status lidí, kteří vykonávají službu a mají autoritu v církvi...*“ (Adrian Šesták).

V takových případech se pastoři snaží s dotyčným věřícím hovořit, vysvětlovat mu, že jeho konání v životě není v souladu s Biblií, případně jej napomínají, v krajním případě vyloučí ze sboru. „...*Jsou věci, které nechávám úplně na lidech, ale potom jsou vážné problémy, například morálního charakteru. Pokud například dojde k něčemu takovému jako smilstvo, snažím se velice citlivě o tom s těmi lidmi mluvit, aby si uvědomili, že to není v pořádku...*“ (Daniel Šobr)

Pokud se taková situace stane, je řešena neveřejně pastorem, případně pastorem a jeho manželkou, pokud se záležitost týká ženy nebo je řešena starším či staršovstvem.

Každopádně, vzhledem k výše popsanému, mají věřící CKSS velmi široký osobní prostor ve svých životech, do kterého autority CKSS žádným způsobem nezasahují. Tento osobní prostor je samozřejmě formován duchovními autoritami prostřednictvím náboženského učení formou kázání a vyučování, děje se tak ovšem neadresně. **Do osobního prostoru věřícího vstupují autority CKSS výhradně na základě svobodného rozhodnutí věřícího pozvat pastora do řešení konkrétní životní situace.** Výjimkou jsou závažné morální prohřešky, které jsou neslučitelné s tím, jaké hodnoty CKSS hlásá. V takovém případě hovoří autority CKSS do života věřícího bez výše uvedeného „pozvání“.

V oblasti běžného života jednotlivce nebo rodiny převažuje při praktickém působení CKSS svobodné rozhodování věřících.

2.2.9 Posúďte z odborného hľadiska stanovisko prípravného výboru CKSS k jej registrácii, vrátane všetkých podkladov tvoriacich jeho súčasť, doručené Ministerstvu kultúry SR dňa 19. februára 2010 (číslo MK 2597/2010)

Znalec se nebude vyjadřovat k tomuto dokumentu, neboť nehodlá přistoupit na způsob právní a věcné argumentace mezi registrujícím orgánem a subjektem žádajícím o registraci. Podle názoru znalce nabralo posuzování plnění zákonem stanovených podmínek pro registraci, respektive zkoumání překážek pro registraci nežádoucí směr, kdy se nezkoumají pozitiva či negativa subjektu žádajícího o registraci z generálního pohledu, řekněme, z nadhledu, nýbrž je toto zkoumání postaveno na posuzování jednotlivostí a kauz, jejichž výběr je z metodologického hlediska sporný a na kterých nelze demonstrovat objektivní obraz Církve křesťanská společenství Slovenska.

2.2.10 Iné zistenia znalca vyplývajúce zo znaleckej činnosti v predmetnej veci

Znalec se v průběhu znaleckého zkoumání seznámil s nezvykle velkým množstvím podkladových materiálů a narazil na témata, o nichž se domnívá, že by byla z hlediska znaleckého posudku zajímavá, například téma nauky o démonech, eschatologie, pozitivní vliv CKSS na řešení tzv. „Romské otázky“ na Slovensku, a podobně. V tuto chvíli se však spíše jedná o ambici znalce dodat co možná nejkomplexnější materiál nežli že by absence nebo přidání těchto témat mohlo ovlivnit závěry znaleckého posudku. Vzhledem k tomu, že rozsah posudku je dvojnásobný oproti srovnatelným posudkům v rámci registračních řízení vedených v ČR, považuje znalec záběr zkoumaných témat za dostatečný.

Za potřebné považuje znalec na tomto místě pouze uvést shrnující zjištění o CKSS, aby tak tato zjištění byla obsažena v závěru znaleckého posudku.

Shrnutí ostatních zjištění (kapitola 2.1)

Cirkev křesťanská společenství Slovenska (dále také jen CKSS) je křesťanskou denominací pentekostálního typu, kterou řadíme k neo-charismatickým společenstvím. CKSS působí na Slovensku oficiálně již od roku 1990 na právní platformě občanských sdružení. Důvodem pro

registraci je odstranění nežádoucího stavu, kdy je náboženská činnost vykonávána na jiné právní platformě, nežli na platformě církve jakožto právnické osobě. Dalšími důvody registrace je etablovat CKSS v očích veřejnosti, zrovnoprávnění s ostatními církvemi a náboženskými společnostmi a umožnění aktivit, které jsou ze zákona svěřeny výhradně církvím a náboženským společnostem. Důvodem registrace není získání státního příspěvku, který by CKSS v případě registrace z principiálních důvodů odmítla.

Charakteristickými znaky CKSS jsou:

- velká dynamika změn ve strukturách, personáliích, učení a náboženské praxi
- velká míra autonomie jednotlivých sborů hlásících se k registračnímu procesu
- snaha o posvěcený způsob života, která vede k významným pozitivním změnám v osobních životech stoupenců
- důraz na emocionální stránku praktické zbožnosti
- spontaneita a modernost chvalo zpěvů
- neformálnost v oblasti církevního života, členství, vztahů mezi duchovními autoritami a věřícími
- vysoká míra individuální svobody věřících
- důraz na evangelizaci a misi
- filosemitismus, který zdůrazňuje nenahraditelnou roli Izraele a Židů v dějinách spásy
- výrazně autoritativní model vedení sborů s malou mírou demokratických a kontrolních mechanismů v oblasti organizace a správy církve, tím pádem velký potenciál rizika zneužití autority ze strany duchovní autority
- velká informační otevřenost vůči veřejnosti
- celospolečenský přínos v oblasti prevence proti antisemitismu, intolerance, rasismu a xenofobie
- schopnost dívat se na složité otázky lidského života, lidského konání také lidsky přiměřeně
- nedogmatický přístup

CKSS klade důraz na učení o:

- znovuzrození (obrácení) jakožto jednorázový, přesně časově identifikovatelný akt, při němž člověk prostřednictvím tzv. modlitby spasení vyzná, že Ježíš z Nazaretha je Kristus, tedy zaslíbený spasitel (zachránce), který má moc proměnit život člověka a zachránit jej pro věčný život
- posvěcování, tedy vedení takového způsobu života, který je v souladu s Biblií jakožto Písmem svatým a v souladu s Boží vůlí
- naplňování Duchem svatým jakožto každodenní součástí praktické zbožnosti věřícího, včetně projevů Ducha a působení jeho moci

Praktická zbožnost věřících CKSS spočívá v důrazu na:

- modlitbu
- půst
- chvalo zpěvy
- studium Bible, která je chápána jako Boží slovo
- společná bohoslužebná shromáždění

Glosa k registračnímu procesu CKSS

Dokazování v rámci správního řízení vedeného registrujícím orgánem, MK SR, je dle mého názoru zapleveleno zkoumáním zcela irrelevantních skutečností, kde závěry, ať už by byly

jakékoliv, nemohou mít vliv na výsledek registračního řízení, protože není v kompetenci orgánu veřejné moci stavět se do role posuzovatele přijatelnosti nebo nepřijatelnosti náboženského učení a náboženské praxe, a to ani prostřednictvím znalce.

Smysl posuzování překážek pro registraci ze strany orgánu veřejné moci je ochrana společnosti před udělením registrace subjektu, který by narušoval ústavní pořádek, narušoval celistvost státu, ohrožoval bezpečnost občanů a veřejný pořádek, ohrožoval zdraví, mravnost, práva a svobodu druhých. Ptal jsem se sám sebe v průběhu znaleckého zkoumání, zda Církev Křesťanská společenství Slovenska je skutečně takovýmto subjektem, před kterým je nutné společnost chránit zamítnutím registrace. Pokud ano, je s podivem, že na území slovenského státu může tak dlouho vyvíjet svoji činnost společenství lidí, které by takto flagrantně porušovalo ty nejzávažnější principy, na jejichž základech stojí demokratický stát. Jak je možné, že orgány veřejné moci, soudy, policie, státní zastupitelství, centrální úřady již dávno nezasáhly proti činnosti takového subjektu?

Z výše uvedené textace znaleckého posudku je zřejmé, že mé závěry, k nimž jsem v průběhu znaleckého zkoumání dospěl, jsou diametrálně odlišné od závěrů posudků nebo vyjádření, o která se doposud registrující orgán ve svém rozhodnutí opíral.

Podívám-li se na činnost CKSS z nadhledu, pak bez ohledu na to, že i toto společenství vykazuje některé negativní prvky (jak také jinak, když je společenstvím lidí), tyto negativní prvky musím aktivně hledat a pátrat po nich. Na rozdíl od toho pozitivního, kterého je mnoho a které nemusím hledat, protože je patrné na první pohled. Jak jsem již zmínil, posuzování v rámci správního řízení zabředlo do zkoumání jednotlivostí a není z něj patrný celek, kontext činnosti CKSS, vývoj, celkový vliv na společnost.

Co v dosavadním posuzování v rámci správního řízení zcela postrádám, je zohlednění faktu, že CKSS není homogenním prvkem, nýbrž sdružením vzájemně i mnohdy odlišných sborů, které sice všechny kráčí stejným směrem, ale zachovávají si stále svoji individuální odlišnost. Tato neuniformní tvář jednotlivých sborů ztěžuje registrujícímu orgánu zkoumání zákonných podmínek pro registraci (nemám na mysli podmínky formální, nýbrž věcné), neboť negativní zjištění ve smyslu překážek pro registraci musí být podle mého názoru pak ještě dále posouzena z toho hlediska, zda závěry z nich lze skutečně vztáhnout na CKSS jako celek. S tímto charakteristickým rysem CKSS se registrující orgán vůbec nevypořádal a automaticky aplikoval svá zjištění, či lépe řečeno jejich interpretaci, na celou CKSS, na všechny sbory hlásící se k registračnímu procesu.

Dovolím si tvrdit, že pokud by registrující orgán zkoumal stávající registrované etablované církve a náboženské společnosti stejným přístupem, jaký zvolil u CKSS, registraci by nezískala snad ani jediná.

Přístup registrujícího orgánu k registraci CKSS si nedokážu vysvětlit jinak než nechopností tolerovat jinakost, jejíž akceptace je v pluralitním státě známkou jeho vyspělosti.

Zároveň se domnívám, že výsledek zkoumání ze strany ministerstva, resp. zejména znaleckého zkoumání ze strany Lubomíra Martina Ondráška, M.Div., Th.M, byl negativně ovlivněn neposkytnutím dostatečné součinnosti znalci ze strany CKSS. Jak jsem již uvedl výše v textu, v mnoha ohledech byly pro mé znalecké zkoumání velmi podstatné podklady v podobě osobní účasti na shromážděních CKSS a rozhovory s duchovními autoritami CKSS. Tam, kde se při studiu nejrůznějších textů nebo audiozáznamů vznášel nad jejich hodnocením z mé strany otazník nebo pochybnosti, ukázaly se tyto podklady jako nesmírně důležité, neboť mne mnohdy

vedly ke zcela jiným interpretacím textů, protože mi umožnily vidět problematiku v celkovém kontextu praktické zbožnosti věřících CKSS a v kontextu směřování CKSS, kterým je vedou její duchovní autority. Domnívám se, že pokud by byla E.M. Ondrášekovi poskytnuta součinnost v takovém rozsahu, v jakém byla poskytnuta mé osobě, jeho závěry by byly odlišné (byť samozřejmě nedokážu odhadnout, v jaké míře).

Předpokládám, že podobně jako jsem se já v průběhu znaleckého zkoumání pozastavoval nad závěry registrujícího orgánu, ke kterým tento dospěl interpretací mnohdy stejných skutečností a zjištění, s jakými jsem pracoval také já, bude se stejně tak registrující orgán pozastavovat nad závěry mými. Jsem proto samozřejmě připraven kdykoliv své závěry blíže vysvětlit.

3. ZÁVĚR

1. Charakterizujte činnost' a pôsobenie CKSS, resp. jej jednotlivých zborov vo vzťahu k spoločnosti a jej inštitúciám,

Z celkového kontextu postojů a vyjadřování se autorit CKSS ke společnosti a institucím a zejména z praktického života stoupenců CKSS nevyplývá nezdravé dualistické vnímání světa ve smyslu MY (ti dobří) a ONI (ti špatní). Co se týče společnosti, pak postoj CKSS k ní je normální, přiměřený. Společnost je vnímána jako prostředí, ve kterém křesťan žije, do kterého je zasazen, do kterého je povolán. Věřící CKSS nacházejí prostor pro svoji seberealizaci, radost ze života, aktivity, vztahy apod. zejména v církvi, ale nikoliv výlučně v ní, nýbrž také v necírkevním prostředí. Pro CKSS je typické, že podporuje své stoupence ve společenské angažovanosti. Věřící CKSS se nejen modlí za politickou situaci v zemi, nejen že se o politické dění zajímají, ale aktivně se voleb účastní, ba někteří do voleb vstupují aktivně jako kandidáti. CKSS nepatří k náboženským skupinám, které by se snažily prostřednictvím politické angažovanosti tzv. „převzít otěže moci“ nebo se infiltrovat do státní správy a politických struktur s cílem změny společenského uspořádání, řekněme teokracie, nastolení Božího království na zemi apod. Tyto extrémní postoje jsou CKSS cizí. Společnost je vnímána jako misijní pole. Postoj CKSS ke společenským institucím považují taktéž za přiměřený. Postoj CKSS vůči institucím je determinován biblickým učením o nutnosti modliteb a žehnání v moci postaveným a respektu k nim. CKSS akceptuje a respektuje politické uspořádání včetně rolí jednotlivých institucí a instrumentů demokratické společnosti (volby).

2. Charakterizujte činnost' a pôsobenie CKSS voči iným cirkvám a osobám bez vyznania,

Míra spolupráce či nespoupráce CKSS s církvemi, uzavřenosti, ochoty k dialogu, pocitu exkluzivismu, kritiky jiných církví a podobné aspekty jsou pro posouzení překážek pro registraci samy o sobě irelevantní, pokud nenaplnují znaky ohrožení bezpečnosti občanů a veřejného pořádku, zdraví a mravnosti, zásad lidskosti a snášenlivosti či práv a svobody druhých, nezávislosti a územní celistvosti státu. Ve vnímání sama sebe je CKSS v jistém smyslu exkluzivistická. Nedomnívám se však, že jde o exkluzivismus nepřijatelný, resp. takový, který by se dal uvádět jako důkaz porušování zásad lidskosti a snášenlivosti. Exkluzivismem „trpí“ většina církví a náboženských společností. V případě CKSS se nejedná o extrémní exkluzivismus, exkluzivismus absolutní („nikdo kromě nás“). Vůči jiným náboženstvím CKSS v žádném případě nepůsobí projevy nesnášenlivosti a intolerance. CKSS je typická poměrně výraznou (někdy i tvrdou) kritikou ostatních církví, zejména těch, které jí jsou z hlediska typu zbožnosti nejbližší, ovšem stále při zachování respektu k legitimitě jejich existence. Specifické místo v kritice CKSS zaujímá římsko-katolická církev, která je vnímána jako archetyp církve, která nekráčí cestou, která by byla v souladu s Božím slovem. Kritika ostatních církví ze strany CKSS je způsobena výše zmíněným exkluzivistickým sebevnímáním, nejde však podle názoru znalce za hranici, kterou bychom mohli označit za porušování zásad lidskosti a snášenlivosti. Výlučné postavení z hlediska činnosti CKSS vůči jiným církvím a náboženským společnostem má Ústřední svaz židovských náboženských obcí, vůči kterému má CKSS díky svému filosemitismu výhradně pozitivní vztah. Ani v jedné z 11 odpovědí ze strany církví a náboženských společností, které reagovaly na žádost znalce o poskytnutí součinnosti, nebylo uvedeno, že by činnost CKSS vůči nim vykazovala nějaké známky porušování mravnosti, zásad lidskosti či snášenlivosti. Osoby bez vyznání, lépe řečeno bez křesťanského vyznání a ještě lépe řečeno lidé, kteří nejsou znovuzrozeni (obrácení), jsou předmětem evangelizačních aktivit. V postoji věřících CKSS k osobám bez vyznání, resp.

neobráceným, nenalezneme žádné náznaky nadřazenosti, oddělování se, izolace nebo kategorizace. Věřící zachovávají své stávající sociální vazby, v rámci kterých zcela normálně fungují v rámci stávajícího společenského zřízení.

3. Spolupracuje CKSS pri bohoslužobných, pastoračných a misijných aktivitách s inými cirkvami a spoločenstvami?

Zařazení této otázky do znaleckého úkolu považuji za málo efektivní. Ať již totiž bude závěr znalce v rámci této otázky jakýkoliv, nemůže to mít žádný vliv na registrační řízení, protože zákon nedefinuje žádnou podmínku (ať už pozitivní nebo negativní) pro registraci, kde by otázka spolupráce hrála nějakou roli a byla tudíž v rámci posuzování relevantní. CKSS jako celek velmi úzce spolupracuje s registrovanými církvemi Církví víry v České republice a s maďarským sborem víry Hit Gyülekezete. Z církví či náboženských společností registrovaných na Slovensku, nespolupracuje CKSS jako celek s žádnou z nich. Spolupracuje s některými samostatnými sbory. Pro CKSS je typická velká skepse vůči ekumenismu a kritika vůči tradičním historickým církvím. Překvapivě největší míru spolupráce můžeme zaznamenat s židovskou obcí, což je vypůsobeno výše zmíněným filosemitismem. Co se týče spolupráce při bohoslužebných, pastoračních či misijních aktivitách, pak s jinými registrovanými církvemi dochází k této spolupráci jen zřídka. Tato spolupráce, pokud existuje, je založena na osobních vztazích pastorů CKSS s duchovními autoritami jiných církví. Evangelizační aktivity jsou příkladem činností, na kterých již z principu dokáže CKSS s některými ostatními církvemi participovat. Je to dáno naléhavostí, s jakou CKSS vnímá nezbytnost šíření evangelia.

4. Charakterizujte význam a vplyv učenia CKSS vo vzťahu k uzdravovaniu pomocou viery a modlitby,

Uzdravování skrze modlitbu a víru či přesněji řečeno modlitba za uzdravení je integrální součástí praktické zbožnosti věřících CKSS. CKSS vyznává, že má-li platit, že Bůh je dnes stejný jako v dobách první církve, uzdravování skrze modlitbu víry musí být realitou. Původcem nemoci je hřích. Základní Boží vlastností je, že je dobrý a jeho vůlí je, aby každý člověk byl zachráněn od zatracení (aby každý člověk byl spasen), ale také ruku v ruce s tímto, aby každý člověk byl uzdraven ze svých tělesných nemocí. Součástí vykupitelského díla Ježíše Nazaretského na kříži je také osvobození od tělesných nemocí. Na uzdravení má proto křesťan nárok. CKSS však akceptuje realitu „(ne)úspěšnosti“ modliteb za uzdravení a ty, kteří uzdravení nejsou, nezatěžuje pocitem viny. CKSS spojuje své evangelizační úsilí se službou modliteb za uzdravování. Nesetkáme se ani s žádným náznakem tendencí k odmítání lékařské péče nebo snižování lékařské vědy. Naopak, duchovní autority CKSS opakovaně zdůrazňují věřícím, že je nutné spolupracovat s lékaři. Autority CKSS nemají na otázky uzdravování, lidského utrpení schématické odpovědi, které jsou tolik typické pro sektářská spoločenství. Z odpovědí a zejména z vlastního pozorování shromáždění a služby modlitbou vidím výrazně pastýřský přístup, kterým se pastoři snaží o povzbuzování svých věřících a vyvedení jich ze stavu beznaděje do nadějněho očekávání. Tam, kde se základní věroučná dogmata dostávají do vzájemného konfliktu nebo tam, kde se dostávají tyto věroučné články do konfrontace s životními situacemi věřících, nebojí se autority CKSS přiznat, že ne na všechny otázky mají odpověď, což považuji jednoznačně za velmi pozitivní rys (!). Duchovní autority mají v následném „řešení“ této diskrepance tendenci přiklánět se pastýřsky na stranu člověka, nikoliv doktríny.

5. Charakterizujte ako vplýva učenie a členstvo v CKSS na rodinné väzby medzi rodinnými príslušníkmi, najmä manželmi, rodičmi a deťmi,

Jaký má učení a členství v CKSS reálný vliv na rodinné vazby, je zjistitelné pouze prostřednictvím rozsáhlého výzkumu na dostatečném počtu respondentů. Kazuistický přístup považuji za nevhodný, neboť výběr jednotlivých kauz, pokud není metodologicky určený nějakým vzorcem, je závislý na předporozumění znalce (není myšleno pejorativně) a je tudíž neobjektivní.

Rodina je pro CKSS velmi důležitým prvkem v jejím vyučování, ale zejména v praktickém životě a praktické zbožnosti věřících. Vrátit rodině její společenský status je dokonce deklarováno jako jeden z úkolů, který si CKSS vytyčila. Rodina je vnímána jako důležitá nejen z důvodu výchovy dětí, ale také proto, že slouží jako nástroj šíření biblických hodnot a samotného evangelia v prostoru a zejména v čase (z generace na generaci). Jednotlivé sbory CKSS se zapojují do nejrůznějších aktivit, které mají za cíl podpořit hodnoty tradiční rodiny.

Věřící se díky události obrácení (konverze) dostává ve svých stávajících vazbách do výrazné interakce, včetně interakcí konfrontačních, což je vzhledem k závažnosti události, za kterou lze konverzi považovat, přirozené. Autority CKSS nicméně věřící vedou k nekonfrontačnímu soužití se svým okolím. Věřící CKSS neopouštějí své stávající sociální vazby, naopak mají vzhledem k velkému důrazu na evangelizaci motivaci ve stávajících sociálních vazbách setrvat. Každopádně je zjevné, že CKSS velmi záleží na pevných a bezkonfliktních vztazích mezi jejími členy a ostatními lidmi v rámci sociálních vazeb tak, aby členství v církvi nebylo prvkem konfliktním.

6. Charakterizujte ako sa prejavuje členstvo v CKSS na osobnosti a konaní veriacich,

Členství v CKSS se na osobnosti a konání věřících projevuje u každého jinak. Neboli, členství v CKSS se na osobnosti a konání věřících projevuje natolik individuálně, že není možné vytvořit nějaké závěry, o nichž bychom mohli říci, že jsou společné pro všechny členy CKSS. Domnívám se, že smysluplné a objektivní zodpovězení položené otázky je možné pouze prostřednictvím metodologicky zpracovaného výzkumu na odpovídajícím statistickém vzorku. Znalec po konzultaci s odborníkem z oboru psychologie má přichystané řešení, jak na znaleckou otázku odpovědět. V tuto chvíli se však jednoznačně jedná o činnost, která je mimo kompetenci znalce a také mimo časové a kapacitní možnosti tohoto znaleckého posudku.

Konverze v pojetí letničně-charismatické či neocharismatické zbožnosti (tzv. obrácení) znamená vždy radikální zásah do života jedince, což je skutečnost, která není závislá na tom, zda se jedná o stoupence CKSS, či stoupence jiné denominace. Konverze v pojetí letničně-charismatické či neocharismatické zbožnosti má vždy vliv na osobnost jedince. Nelze však paušálně říci, jaké. Je to výhradně individuální záležitost, kdy u jedinců jsou obrácením zesilovány některé osobnostní rysy, jiné jsou potlačovány, některé se mění, jiné zůstávají beze změny. To, které osobnostní rysy podléhají změnám a jak, není možné schématicky. Konverze ke křesťanství vždy znamená změnu světonázoru, a to změnu pozitivní. Přináležitost ke společenství letničně-charismatického či neocharismatického typu zbožnosti s sebou vždy přináší přestrukturování sociálních vazeb, a to ve smyslu orientace směrem na společenství.

7. Charakterizujte spôsob poskytovania prispevkov a darov v CKSS a ich využitie,

CKSS je finančně soběstačná. CKSS by ani po své registraci nenárokovala státní příspěvek určený církvím a náboženským společenstvem. CKSS je velmi obezřetná při zveřejňování jakýchkoliv věroučných textů (kázání, vyučování, propagace) týkajících se financí. Věřící CKSS dávají na církevní činnost dary prostřednictvím tzv. „sbírek“ nebo přímými platbami na účet sboru. K odevzdávání darů CKSS jsou věřící motivováni krátkodobě prostřednictvím kratšího slova předcházejícího bezprostředně před samotnou sbírkou, dlouhodobě pak učením o tzv. desátcích. Podle učení CKSS by všechny oblasti života věřícího měly být odevzdány Bohu, včetně

oblasti finanční. Toto „odevzdání“ by však mělo mít konkrétní podobu ve smyslu oddělení desetiny příjmů jednotlivce či rodiny pro Boha, resp. pro církev. Ačkoliv se o desátcích v CKSS nevyučuje, řekněme, systematicky, všichni pastoři CKSS svorně uvádějí, že učení o desátcích je pevnou součástí věrouky a náboženské praxe. CKSS nevyučuje povinnost dávat desátky, tzn., že se nejedná o objektivně sankční doktrínu, jejíž plnění by bylo kontrolováno a naopak její neplnění jakkoliv sankcionováno. Jedná se však o subjektivně sankční doktrínu. Dávání nebo nedávání desátků či dávání obecně (štedrost) je totiž podle vyučování CKSS spjata s pozeňňáním nebo nepozeňňáním. Mentalita dárcovství je v CKSS ještě podnícena učením o prosperitě. Na základě pečlivého zkoumání jsem dospěl k závěru, že se v případě CKSS nesetkáváme v jejím učením s tzv. „teologií prosperity“ (negativní jev), téma prosperity je nicméně v učením CKSS výrazně zastoupeno. Učení CKSS vnímá spasení a vykupitelské dílo Ježíše z Nazareta nikoliv jen v oblasti duchovní, ale také duševní a tělesné (hmotné). I uzdravení i materiální zaopatření je součástí vykupitelského díla. Věřící CKSS mají dostatečnou „vniřní“ motivaci k tomu, aby dávali dary do církve. Dávání je tak zasazeno do jakéhosi kontextu učením, který věřící přijímají za svůj. Za zcela nemístné a hlavně neodpovídající realitě v této souvislosti považují označování takové praxe za ekonomické zneužívání věřících.

Každý sbor, který se hlásí k registračnímu procesu CKSS, má své záležitosti ohledně hospodaření uzpůsobeny individuálně. Také míra transparentnosti ve smyslu zveřejňování informací o financování je v jednotlivých sborech různá. Co se týče pravomocí pastorů ve věcech ekonomických, v podstatě ve všech případech platí, že pastor má hlavní a poslední slovo. I tam, kde v místním sboru není zvykem seznamovat věřící s ekonomikou sboru, je rozhodování ohledně financí a nakládání s nimi pod nějakým druhem kontroly (ekonom, staršovstvo, vedoucí pracovníci, nejbližší spolupracovníci, sbor). Za problematický považují autority CKSS stav, kdy financování CKSS jakožto církve probíhá prostřednictvím občanského sdružení.

8. Pri praktickom pôsobení CKSS prevažuje:

- a. slobodné rozhodovanie veriacich**
- b. kolektívne rozhodovanie**
- c. vodcovská autorita duchovného predstaviteľa**

Pro zodpovězení znalci položené otázky je zapotřebí upřesnit předmět „působení CKSS“. Takto formulovaná otázka bez upřesnění toho, v jaké oblasti má být působení CKSS zkoumáno, je ztěžá zodpověditelná. V různých oblastech může být totiž odpověď různá.

- Oblast správy a vedení sboru. Sbor je vedený pastorem. Po formální stránce jde vždy o autoritativní vedení ze strany pastora.. Jedná se o pastorský model, kdy do vedení církve nejsou žádným způsobem oficiálně zapojeni věřící. Míra dělby autority pastora je individuální. V oblasti správy a duchovního vedení sboru tedy prevažuje autoritativní vedení ze strany pastora sboru. V praxi některých sborů se o tuto svoji autoritu pastor dělí s jinými osobami (nejčastěji presbytery), tzn., že systém vedení sboru je v takovém případě autoritativní, avšak s prvky kolektivního modelu rozhodování.
- Oblast vyučování. Každý věřící CKSS má osobní svobodu vykládat biblické pasáže na základě individuálního studia Bible, na základě svého individuálního porozumění jejím textům, na základě své individuální situace, ale vše se odehrává v kontextu učením, které prezentují autority CKSS. Za vyučování nesou odpovědnost autority CKSS, tedy pastoři a jimi pověřené jiné osoby nebo pozvaní hosté. Ti utvářejí jakýsi výkladový rámec, mantinely či směr, v rámci kterého se pak pohybují i řadoví věřící. V oblasti utváření učením CKSS tedy prevažuje vůdcovská autorita duchovního představitele.
- Oblast duchovní (církvní) služby. V oblasti povolání do duchovní (církvní) služby v CKSS je stejným dílem zastoupena vůdcovská autorita duchovního představitele (na straně povolávajícího), jako svobodné rozhodování věřícího (na straně povolávaného).

- Oblast běžného života jednotlivce či rodiny. CKSS hovoří do životů věřících prostřednictvím shromáždění, kázání, článků v Logosu, pastoračí a napomínáním. Shromáždění jsou nástrojem k hovoření do životů lidí, ale nejsou nástrojem kontroly. CKSS nemá žádný strukturální model na úrovni organizace sborového života, který by vytvářel prostředí k vytvoření komunikačních cest pro „hovoření do životů“ svých členů. Kázání a vyučování je zcela zřetelně převažující prostředek, kterým autority CKSS hovoří do životů „svých“ věřících. Vždy se však jedná o neadresný způsob. Věřící CKSS mají velmi široký osobní prostor ve svých životech, do kterého autority CKSS žádným způsobem nezasahují. Do osobního prostoru věřícího vstupují autority CKSS výhradně na základě svobodného rozhodnutí věřícího pozvat pastora do řešení konkrétní životní situace. V oblasti běžného života jednotlivce nebo rodiny převažuje při praktickém působení CKSS svobodné rozhodování věřících.

9. Posúďte z odborného hľadiska stanovisko prípravného výboru CKSS k jej registrácii, vrátane všetkých podkladov tvoriacich jeho súčasť, doručené Ministerstvu kultúry SR dňa 19. februára 2010 (číslo MK 2597/2010),

Znalec se nebude vyjadřovat k tomuto dokumentu, neboť nehodlá přistoupit na způsob právní a věcné argumentace mezi registrujícím orgánem a subjektem žádajícím o registraci. Podle názoru znalce nabralo posuzování plnění zákonem stanovených podmínek pro registraci, respektive zkoumání překážek pro registraci nežádoucí směr, kdy se nezkoumají pozitiva či negativa subjektu žádajícího o registraci z generálního pohledu, řekněme, z nadhledu, nýbrž je toto zkoumání postaveno na posuzování jednotlivostí a kauz, jejichž výběr je z metodologického hlediska sporný a na kterých nelze demonstrovat objektivní obraz Církve křesťanská společenství Slovenska.

10. Iné zistenia znalca vyplývajúce zo znaleckej činnosti v predmetnej veci.

Cirkev křesťanská společenství Slovenska (dále také jen CKSS) je křesťanskou denominací pentekostálního typu, kterou řadíme k neo-charismatickým společenstvím. CKSS působí na Slovensku oficiálně již od roku 1990 na právní platformě občanských sdružení. Důvodem pro registraci je odstranění nežádoucího stavu, kdy je náboženská činnost vykonávána na jiné právní platformě, nežli na platformě církve jakožto právnické osobě. Dalšími důvody registrace jsou etablovat CKSS v očích veřejnosti, zrovnoprávnění s ostatními církvemi a náboženskými společnostmi a umožnění aktivit, které jsou ze zákona svěřeny výhradně církvím a náboženským společnostem. Důvodem registrace není získání státního příspěvku, který by CKSS v případě registrace z principiálních důvodů odmítla.

Charakteristickými znaky CKSS jsou:

- velká dynamika změn ve strukturách, personáliích, učení a náboženské praxi,
- velká míra autonomie jednotlivých sborů hlásících se k registračnímu procesu,
- snaha o posvěcený způsob života věřících, která vede k významným pozitivním změnám v osobních životech stoupenců,
- důraz na emocionální stránku praktické zbožnosti,
- spontaneita a modernost chvalozpěvů,
- neformálnost v oblasti církevního života, členství, vztahů mezi duchovními autoritami a věřícími,
- vysoká míra individuální svobody věřících,
- důraz na evangelizaci a misi, i,
- filosemitismus, který zdůrazňuje nenahraditelnou roli Izraele a Židů v dějinách spásy,

- výrazně autoritativní model vedení sborů s malou mírou demokratických a kontrolních mechanismů v oblasti organizace a správy církve, tím pádem velký potenciál rizika zneužití autority ze strany duchovní autority,
- velká informační otevřenost vůči veřejnosti,
- celospolečenský přínos v oblasti prevence proti antisemitismu, intolerance, rasismu a xenofobie,
- schopnost dívat se na složité otázky lidského života, lidského konání lidsky přiměřeně,
- nedogmatický přístup.

CKSS klade důraz na učení o:

- znovuzrození (obrácení), kterým se rozumí jednorázový přesně časově identifikovatelný akt, při němž člověk prostřednictvím tzv. modlitby spasení vyznává, že Ježíš z Nazaretha je Kristus, tedy zaslíbený spasitel (zachránce), který má moc proměnit život člověka a zachránit jej pro věčný život.
- posvěcování, tedy vedení takového způsobu života, který je v souladu s Bibli jakožto Písmem svatým a v souladu s Boží vůlí
- naplňování Duchem svatým jakožto každodenní součástí praktické zbožnosti věřícího, včetně projevů Ducha a působení jeho moci

Praktická zbožnost věřících CKSS spočívá v důrazu na:

- modlitbu
- půst
- chvalozpěvy
- studium Bible, která je chápána jako Boží slovo
- společná bohoslužebná shromáždění

Podívám-li se na činnost CKSS z nadhledu, pak bez ohledu na to, že i toto společenství vykazuje některé negativní prvky (jak také jinak, když je společenstvím lidí), tyto negativní prvky musím aktivně hledat a pátrat po nich. Na rozdíl od toho pozitivního, kterého je mnoho a které nemusím hledat, protože je patrné na první pohled.

Závěr znaleckého zkoumání je jednoznačný: Dle názoru znalce neexistují v oblastech otázek položených znalci v rámci znaleckého úkolu žádné zákonem definované překážky pro registraci.

Znalecká doložka:

Znalecký posudek podávám jako znalec jmenovaný rozhodnutím Krajského soudu v Ostravě ze dne 27.2. 2003, spr. 1347/03 pro obor školství a kultura, odvětví pedagogika se specializací religionistika, ekklesiologie, sekty a nová náboženská hnutí. Znalecký úkon je veden ve znaleckém deníku pod pořadovým číslem 2/1347/2013.

Znalečné a úhradu nákladů účtuji dle dokladu číslo 3A/1347/2013 a 1/1347/2014

Otisk znalecké pečeti a podpis znalce